

Ετήσια έκθεση 2009

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ

Ετήσια έκθεση 2009

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ετήσια έκθεση 2009

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Για την προετοιμασία
της *Ετήσιας έκθεσης 2009*
εργάστηκε το σύνολο
του προσωπικού του ΣτΠ.
Ειδικότερα καθήκοντα ανέλαβαν οι εξής:

Συντονισμός έκδοσης – Γενική επιμέλεια έκδοσης
Ζήνα Ασημακοπούλου

Επιστημονική επεξεργασία κειμένων

Ζήνα Ασημακοπούλου
Δημήτρης Βελαώρας
Ηλέκτρα Δεμοίρου
Ειρήνη Κυριακάκη
Κατερίνα Μαθεβίτη
Ευαγγελία Μαρκάκη
Ελένη Μάρκου
Μεταξία Μαρτσούκου
Κώστας Μπαρτζελιώτης
Γιάννης Μπούτσελης
Φωτεινή Παντελίδου
Ματούλα Παπαδημητρίου
Άννα Ρούτση
Αγγελίνα Σαλαμαλίκη
Καλλιόπη Στουγιάννου
Γιάννης Τσελεκίδης

Πρόγραμμα ΕΥΝΟΜΙΑ
Δημήτρης Χριστόπουλος

Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων
Θεόδωρος Φίλιος
Δημήτρης Βράζος

Η ετήσια έκθεση του Συνηγόρου
του Πολίτη για το 2009
διατίθεται στην πλήρη της μορφή
στην ιστοσελίδα της Αρχής:
www.synigoros.gr
και σε έντυπη μορφή στα γραφεία
του ΣτΠ, Χατζηγιάννη Μέξη 5,
11528 Αθήνα.

Περιεχόμενα

9	Εισαγωγή
12	Νομικό πλαίσιο και λειτουργία του θεσμού
18	Η χρονιά με μια ματιά
32	Δικαιώματα του ανθρώπου
48	Κοινωνική προστασία
68	Ποιότητα ζωής
88	Σχέσεις κράτους–πολίτη
108	Δικαιώματα του παιδιού
128	Ισότητα των φύλων
147	Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις
155	Διεθνείς δραστηριότητες
160	Βραχυγραφίες

Η βαθιά κρίση που πλήττει σήμερα την οικονομία και την αξιοπιστία του πολιτικού συστήματος αποτελεί συνέπεια μιας καθολικής κρίσης συλλογικότητας, καθώς έχει εκλείψει προ πολλού η έμπρακτη και υπεύθυνα αναζήτηση του δημόσιου συμφέροντος, από όλους και από κοινού. Η κρίση της οικονομίας και του πολιτικού συστήματος ως επί μέρους έκφανση αυτής της γενικότερης κρίσης αναπτύσσει τις διαβρωτικές συνέπειές της και μέσα στη δημόσια διοίκηση, η οποία, με τη σειρά της, τις μεταβολίζει και τις αναπαράγει. Παράλληλα, αυτή η καθολική εσωτερική κρίση πλήττει την κοινωνία σε μια στιγμή που ένας εξωγενής παράγοντας, η αβρόα ροή μεταναστών, νόμιμων και παράνομων, αναδιατάσσει στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο αξίες και σύμβολα συλλογικού χαρακτήρα, ανατρέπει παγιωμένες κοινωνικές αντιλήψεις και νοοτροπίες και διαταράσσει πολιτικές ισορροπίες, που ήταν μεν ρευστές, αλλά πάντως οικείες και ευανάγνωστες. Το μειονέκτημα της ελληνικής κοινωνίας σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές είναι ότι καλείται να διαχειριστεί τα μεγάλα ζητήματα της εθνικής και συλλογικής «ταυτότητας», ούσα εντελώς απaráσκευη. Εδώ και πολλά χρόνια η εγχώρια πολιτική συζήτηση είχε ουσιαστικά εξαφανιστεί μέσα στο θολό τοπίο μιας ακατάσχετης σκανδαλολογίας που συγκάλυπτε τα πραγματικά προβλήματα της χώρας και υπέβαλλε την αξιοπιστία του πολιτικού συστήματος. Η πολιτική σήμερα επιστρέφει, βρίσκοντας όμως την κοινωνία σε ιδεολογική απορία, ψυχολογικά κουρασμένη και απροετοίμαστη να αντιμετωπίσει τα μεγάλα προβλήματα που ορθώνονται μπροστά της.

Ασφαλώς, τις λύσεις στα προβλήματα αυτά καλούνται να τις αναζητήσουν οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας, καθεμιά από τη θέση της, κυβερνητική ή αντιπολιτευτική. Η συμβολή του Συνηγόρου του Πολίτη στη διαμόρφωση του δημόσιου διαλόγου μπορεί πάντως να είναι αποφασιστική, καθώς έχει κατά καιρούς διατυπώσει την άποψή του σε μια σειρά από

κρίσιμα ζητήματα που θα απασχολήσουν έντονα την κοινή γνώμη τα χρόνια που έρχονται. Το σημαντικό είναι ότι οι θέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη πάνω στα ζητήματα αυτά έχουν διαμορφωθεί μέσα από τη δωδεκαετή εμπειρία καθημερινής τριβής με τα προβλήματα που θέτουν υπόψη του οι πολίτες, προβλήματα τα οποία σχετίζονται με δύο κυρίως κατηγορίες θεμάτων. Η πρώτη κατηγορία αφορά την καθημερινή επαφή του πολίτη με τις δημόσιες υπηρεσίες: υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, κοινωνική ασφάλιση, περιβάλλον, φορολογία, αδειοδοτήσεις πάσης φύσεως, συναλλαγές με τις δημόσιες επιχειρήσεις κ.λπ. Τα παραπάνω αποτελούν πεδία διοικητικής δράσης με έντονη επίδραση στην καθημερινότητα της ζωής του πολίτη. Οποιαδήποτε απόπειρα ριζικής μεταρρύθμισης σε αυτούς τους τομείς μοιραία θα προσκρούσει σε ισχυρά οργανωμένα συμφέροντα και συντεχνίες, εντός και εκτός της δημόσιας διοίκησης.

Υπάρχει όμως και μια δεύτερη κατηγορία υποθέσεων που έχουν κατά κόρον απασχολήσει τον Συνήγορο του Πολίτη. Πρόκειται για εκείνες που άπτονται της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μεταξύ αυτών ξεχωρίζουν, για τη σφοδρότητα των αντιπαράθεσεων που ήδη προκαλούν και που θα ενταθούν με βεβαιότητα μέσα στα επόμενα χρόνια, τα δικαιώματα των αθλοδωπών. Προϋποθέσεις νόμιμης εισόδου και παραμονής στη χώρα, ένταξη των νόμιμων μεταναστών στην αγορά εργασίας, στην εκπαίδευση και στην κοινωνική ασφάλιση, προϋποθέσεις και διαδικασία απονομής ιθαγένειας ή χορήγησης πολιτικού ασύλου, διακρίσεις λόγω εθνικότητας, φυλής, θρησκείας κ.λπ. Όλα αυτά αποτελούν ζητήματα στα οποία ο Συνήγορος του Πολίτη έχει κατά καιρούς διατυπώσει την άποψή του με παρηγοσία, με βάση πάντοτε τις δεκάδες χιλιάδες των σχετικών υποθέσεων που έχει χειριστεί και με αποκλειστικό γνώμονα το Σύνταγμα, τους νόμους και τις διεθνείς συμβάσεις που δεσμεύουν τη χώρα.

Η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη σε όλα τα ζητήματα που ενδεικτικά παρέθεσα μπορεί να αποτελέσει ένα κοινό πεδίο αναφοράς, ενδεχομένως και φερέγγυο σημείο σύγκλησης, τουλάχιστον για όσους θα συμμετάσχουν καλόπιστα στη δημόσια συζήτηση και αντιπαράθεση στο άμεσο μέλλον. Είτε πρόκειται για απόπειρες μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης, που θα προκαλέσουν την αντίδραση οργανωμένων συμφερόντων και συντεχνιών, είτε για θέματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που ενδέχεται να πολώσουν την πολιτική αντιπαράθεση, τα σχετικά πορίσματα του Συνηγόρου του Πολίτη χαρακτηρίζονται από πλεονεκτήματα διόλου ευκαταφρόνητα: Διαθέτουν κατ' αρχάς ένα τεκμήριο νηφάλης επεξεργασίας, καθώς έχουν εκπονηθεί σε ανύποπτο χρόνο, όταν δηλαδή το αντίστοιχο θέμα δεν βρισκόταν στην άμεση πολιτική επικαιρότητα· επιπλέον, επειδή αποτιμούν τη διοικητική δράση από τη σκοπιά της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας, είναι επιστημονικώς ελέγξιμα και χαίρουν του τεκμηρίου της αντικειμενικότητας. Εκπονημένα, τέλος, από μια δημόσια αρχή περιβεβλημένη με συνταγματικές εγγυήσεις ανεξαρτησίας, τα πορίσματα αυτά διαθέτουν και το τεκμήριο της αμεροληψίας.

Για να μπορέσει ο Συνήγορος να επιτελέσει την αποστολή που του ανέθεσε η πολιτεία, να δράσει δηλαδή ως αποτελεσματικός εξωδικαστικός μηχανισμός επίλυσης διαφορών που ανακύπτουν μεταξύ των πολιτών και της δημόσιας διοίκησης, είναι απαραίτητο και οι πολιτειακοί θεσμοί να ανταποκρίνονται στη συνταγματική αποστολή τους. Όταν οι θεσμοί αυτοί παρουσιάζουν προβλήματα και δυσλειτουργίες, επιβαρύνεται αισθητά και η λειτουργία του Συνηγόρου. Η επιβάρυνση είναι άμεση και αναμενόμενη, όταν τα προβλήματα αφορούν τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, αφού η αντιμετώπιση αυτών ακριβώς των παθογενειών συγκροτεί τον πυρήνα της αποστολής του Συνηγόρου του Πολίτη. Ενδέχεται όμως οι επιπτώσεις να είναι έμμεσες μεν αλλά εξίσου σοβαρές, όταν ο Συνήγορος καλείται να καλύψει κενά που εντοπίζονται στη λειτουργία άλλων θεσμών προστασίας του πολίτη, όπως είναι για παράδειγμα η δικαστική εξουσία.

Το παράδειγμα δεν είναι τυχαίο. Τα τελευταία χρόνια η κρίση του πολιτικού συστήματος άγγιξε και τη δικαστική εξουσία, με συνέπεια ο Συνήγορος να υποχρεώνεται εκ των πραγμάτων να υπερβεί τον *συμπληρωματικό* προς τον δικαστή ρόλο του, καλούμενος να *αναπληρώσει* κενά στην απονομή της δικαιοσύνης. Πρόκειται για κενά με βαθύτερα αίτια που, εκ πρώτης όψεως, γίνονται αισθητά στον πολίτη ως χρονικές καθυστερήσεις, ολοένα και μεγαλύτερες, στην απονομή της δικαιοσύνης. Προκειμένου, με άλλα λόγια, να αποφύγει το μεγάλο χρονικό διάστημα που συνεπάγεται μια εκκρεμοδικία, ο πολίτης προσφεύγει στον Συνήγορο με την ελπίδα ότι αυτός θα του λύσει το πρόβλημά του, έστω και αν ο Συνήγορος, ως θεσμός διαμεσολάβησης, δεν είναι εξοπλισμένος με τις κυρωτικές, άρα δραστικές, αρμοδιότητες που διαθέτει ο δικαστής. Εδώ ελλοχεύει ο κίνδυνος να εναποτεθούν στον Συνήγορο προσδοκίες, η εκπλήρωση των οποίων κανονικά ανήκει στη δικαστική εξουσία.

Μέσα στη χρονιά που πέρασε ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε 13.433 νέες αναφορές. Πρόκειται για μια αύξηση 18,50% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά και για τον μεγαλύτερο αριθμό αναφορών που δέχεται, μέσα σε έναν χρόνο, η ανεξάρτητη αρχή από συστάσεώς της. Η αύξηση του αριθμού των αναφορών δεν οφείλεται όμως μόνον σε καθυστερήσεις στην απονομή της δικαιοσύνης. Διαδοχικές έρευνες της κοινής γνώμης κατά τη διάρκεια των τριών τελευταίων ετών τοποθετούν σταθερά τον Συνήγορο στις πρώτες θέσεις μεταξύ των θεσμών τους οποίους περιβάλλουν με την εμπιστοσύνη τους οι πολίτες. Αυτή η αύξηση της εμπιστοσύνης χρονικά συμπίπτει με μια σημαντική άνοδο της παρουσίας της ανεξάρτητης αρχής στη σφαίρα του δημόσιου βίου.

Ασφαλώς, η μεγάλη αύξηση του αριθμού των αναφορών πρέπει να αποδοθεί και στην επιδείνωση των συνθηκών μέσα στις οποίες λειτουργεί η ίδια η δημόσια διοίκηση· κατ' αρχάς των οικονομικών συνθηκών, με πρώτο και βέβαιο θύμα τον πολίτη, ο οποίος βλέπει την παροχική και προνοιακή διοίκηση να αδυνατούν να αντλήσουν πόρους, και άρα να ανταποκριθούν στις ανάγκες του. Επιπλέον, η οικονομική κρίση κάνει πιο ορατές τις ήδη σοβαρές ενδημικές αδυναμίες της ελληνικής δημόσιας διοίκησης.

Είναι παραπλανητικό να καταγγέλλεται η οικονομική κρίση ως ο κύριος υπεύθυνος για την εν γένει υποβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχει στον πολίτη το δημόσιο. Οι παθογένειες της δημόσιας διοίκησης δεν είναι συγκυριακού, αλλά ενδημικού χαρακτήρα και πάνω από όλα οφείλονται στο πελατειακό σύστημα, δηλαδή στο γενικότερο φαινόμενο των αθέμιτων «εξυπηρετήσεων» που ανταλλάσσονται τόσο μέσα στους κόλπους της διοίκησης όσο και κατά τις επαφές της με τους πολίτες. Τα πελατειακά φαινόμενα, μέσα και έξω από τη δημόσια διοίκηση, αναπαράγονται τροφοδοτούμενα αμοιβαία, και κάποια από αυτά αναβαθμίζονται και παγιώνονται ως δίκτυα διαφθοράς.

Οι πελατειακές σχέσεις, η διαφθορά και η αδιαφάνεια πλήττουν τη συνοχή της κοινωνίας μας και κρατούν τη χώρα στο περιθώριο των διεθνών εξελίξεων. Η ένταση της κρίσης καθιστά επιτακτική την ανάγκη μιας ριζικής και μακρόπνοης μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης. Λειτουργώντας μέσα σε βάθος χρόνου και με βάση όχι την πολιτική συγκυρία αλλά την επιστημονική μελέτη πραγματικών ζητημάτων που θέτουν υπόψη του οι πολίτες, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί υποχρέωσή του να προσφέρει σε αυτή τη συζήτηση χρήσιμες ιδέες και πρακτικές προτάσεις.

ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΚΑΜΙΝΗΣ
ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

13	ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
14	ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
16	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣτΠ

Νομικό πλαίσιο και λειτουργία του θεσμού

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) είναι ανεξάρτητη αρχή κατοχυρωμένη στο Σύνταγμα. Ξεκίνησε τη λειτουργία του την 1η Οκτωβρίου 1998 και παρέχει τις υπηρεσίες του σε όλους τους πολίτες δωρεάν.

Η οργάνωση, η στελέχωση και η λειτουργία του ΣτΠ καθορίζονται στον Ν. 3094/2003 και στον Κανονισμό Λειτουργίας του (ΠΔ 273/1999), στο πλαίσιο που θέτουν οι διατάξεις του Συντάγματος μετά την αναθεώρησή του το 2001. Τα πλήρη κείμενα των νομοθετικών κειμένων που διέπουν τη λειτουργία του ΣτΠ δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα: www.synigoros.gr

Αποστολή του ΣτΠ είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ της δημόσιας διοίκησης και των πολιτών για την προστασία των δικαιωμάτων τους, την τήρηση της νομιμότητας και την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης. Ο ΣτΠ ασχολείται επίσης με την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Το 2004 εντάχθηκε στον ΣτΠ και ο νέος θεσμός του Συνηγόρου της Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Επίσης, με την ψήφιση του Ν. 3304/2005 για την «εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού», αποστολή της Αρχής αποτελεί πλέον και η προώθηση της ίσης μεταχείρισης στις δημόσιες υπηρεσίες.

Τέλος, ο ΣτΠ, με βάση τον Ν. 3488/2006, ορίζεται

και φορέας παρακολούθησης της εφαρμογής, στον ιδιωτικό και στον δημόσιο τομέα, της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εκπαίδευση και ανέλιξη και στις συνθήκες εργασίας. Για την άσκηση της εν λόγω αρμοδιότητας, δυνάμει της οποίας συστάθηκε μία επιπλέον θέση Βοηθού Συνηγόρου, τροποποιήθηκε ο Κανονισμός Λειτουργίας του ΣτΠ και ιδρύθηκε έκτος Κύκλος δραστηριότητας της Αρχής για τα ζητήματα ισότητας των φύλων. Δυνάμει των διατάξεων του Ν. 3769/2009 (άρθρα 11 και 14) στις αρμοδιότητες του ΣτΠ προστέθηκε η παρακολούθηση και η προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Η νέα αρμοδιότητα αφορά τις δημόσιες υπηρεσίες και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα.

Στις 10 Ιουλίου δημοσιεύθηκε ο Ν. 3772/2009, στον οποίο επιβεβαιώνεται ρητά η δυνατότητα πρόσβασης του ΣτΠ στα καταστήματα κράτησης. Εξέλιπαν, έτσι, τα προσκόμματα που είχαν ανακύψει στο παρελθόν εξαιτίας παρερμηνειών και έγινε δεκτό το αίτημα που επανειλημμένα είχε υποβάλει ο ΣτΠ να μπορεί να επισκέπτεται απρόσκοπτα τις φυλακές. Ως διαμεσολαβητής, ο Συνήγορος του Πολίτη διατυπώνει συστάσεις και προτάσεις προς τη δημόσια διοίκηση. Δεν επιβάλλει κυρώσεις ούτε ακυρώνει τις παράνομες πράξεις της δημόσιας διοίκησης. Στον

ΣτΠ μπορεί να προσφύγει οποιοσδήποτε έλληνας ή αλλοδαπός πολίτης που ζει στην Ελλάδα ή το εξωτερικό και συναλλιάσσεται με το ελληνικό δημόσιο. Ειδικά ως προς τις προσβολές των δικαιωμάτων του παιδιού, στον ΣτΠ μπορεί να προσφύγει το άμεσα ενδιαφερόμενο παιδί, γονέας ή συγγενής του, αλλά και κάθε τρίτο πρόσωπο που έχει άμεση αντίληψη της παραβίασης ενός δικαιώματος του παιδιού. Τα ίδια ισχύουν και για τα νομικά πρόσωπα ή τις ενώσεις προσώπων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη παρεμβαίνει σε προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πολίτης στην επαφή του με τη δημόσια διοίκηση. Ενδεικτικά: ελλιπής παροχή ή άρνηση παροχής πληροφοριών, υπερβολική καθυστέρηση στη διεκπεραίωση αιτημάτων, παράβαση νόμου ή εφαρμογή παράνομης διαδικασίας και αθέμιτες διακρίσεις εις βάρος πολιτών.

Ο ΣτΠ είναι αρμόδιος για διαφορές του πολίτη με υπηρεσίες:

- του δημοσίου,
- των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (κοινότητες, δήμοι, νομαρχίες),
- άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ),
- των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), των επιχειρήσεων και των οργανισμών που ελέγχονται από το κράτος ή από ΝΠΔΔ.

Ειδικά σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού και της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, ο ΣτΠ είναι αρμόδιος και για πράξεις ιδιωτών, φυσικών και νομικών προσώπων.

Ο ΣτΠ δεν είναι αρμόδιος:

- αν έχουν περάσει περισσότεροι από έξι μήνες από τότε που ο πολίτης πληροφορήθηκε την παράνομη πράξη ή την παράλειψη της δημόσιας διοίκησης που τον αφορά,
- για την παροχή πληροφοριών και νομικών συμβουλών,
- για ιδιωτικές διαφορές,
- για υποθέσεις που αναφέρονται στην υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού των δημόσιων υπηρεσιών (εκτός αν πρόκειται για άνιση μεταχείριση υπαλλήλων με βάση τον Ν. 3304/2005 και τον Ν. 3488/2006), στην εθνική άμυνα, στην εξωτερική πολιτική και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας, στην κρατική ασφάλεια,
- για υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των δικαστηρίων,
- για πράξεις των δικαστικών αρχών, του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, των ανεξάρτητων αρχών, των θρησκευτικών ΝΠΔΔ,
- για πράξεις υπουργών και υφυπουργών που αφορούν τη διαχείριση της πολιτικής λειτουργίας.

ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται κάθε θέματος που εμπίπτει στις αρμοδιότητές του, ύστερα από ενυπόγραφη αναφορά κάθε άμεσα ενδιαφερομένου, φυσικού ή νομικού προσώπου ή ένωσης προσώπων. Οι αναφορές μπορούν να υποβληθούν αυτοπροσώπως, ταχυδρομικά ή μέσω τηλεομοιοτυπίας (φαξ). Πρέπει να περιλαμβάνουν τα πλήρη και ακριβή στοιχεία του ενδιαφερομένου, σύντομη περιγραφή του προβλήματος, το αίτημα του ενδιαφερομένου, την εμπλεκόμενη δημόσια υπηρεσία ή, σε περιπτώσεις παραβίασης δικαιωμάτων του παιδιού, καθώς και παραβίασης της αρχής της ισότητας των φύλων στην απασχόληση, τον εμπλεκόμενο ιδιώτη, τις ενέργειες που έχουν προηγηθεί και το αποτέλεσμα τους, καθώς και κάθε αποδεικτικό στοιχείο ή πληροφορία που μπορεί να βοηθήσει στη διερεύνηση του θέματος. Οι αναφορές εξετάζονται κατά θεματικές ενότητες που οργανώνονται σε έξι Κύκλους δραστηριότητας:

Δικαιώματα του ανθρώπου, Κοινωνική προστασία, Ποιότητα ζωής, Σχέσεις κράτους–πολίτη, Δικαιώματα του παιδιού και Ισότητα των φύλων. Η διερεύνησή τους ανατίθεται σε ειδικό επιστήμονα-χειριστή του αρμόδιου για την αναφορά Κύκλου.

Ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς και τηλεφωνικά σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Κατά τη διάρκεια της έρευνας ο ΣτΠ απευθύνει έγγραφα προς τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Εφόσον όμως το απαιτεί η φύση της υπόθεσης, η Αρχή μπορεί να ενεργοποιήσει τις προβλεπόμενες από τον Ν. 3094/2003 θεσμικές της δυνατότητες, δηλαδή να προβεί σε διενέργεια αυτοψίας ή να διαβιβάσει την υπόθεση σε εισαγγελικό/πειθαρχικό έλεγχο.

Τέλος, όπου κρίνεται απαραίτητο, η έρευνα ολοκληρώνεται με τη σύνταξη πορίσματος, το οποίο γνωστοποιείται και στον καθ' ύλην αρμόδιο υπουργό.

Επίσης, ο πολίτης ενημερώνεται γραπτώς όταν δεν υπάρχει δυνατότητα εξέτασης της αναφοράς του, επειδή ο ΣτΠ είναι αναρμόδιος ή η αναφορά είναι προφανώς αόριστη, αβάσιμη ή ασκείται κατά τρόπο καταχρηστικό.

Ο ΣτΠ μπορεί:

- Να ζητάει από τις δημόσιες υπηρεσίες κάθε πληροφορία, έγγραφο ή άλλο στοιχείο για την υπόθεση, να εξετάζει πρόσωπα, να διενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη.
- Να θέτει προθεσμία προς τις υπηρεσίες, μέσα στην οποία οφείλουν να τον ενημερώσουν για τις ενέργειές τους σχετικά με την εφαρμογή των προτάσεών του ή για τους λόγους που δεν επιτρέπουν την αποδοχή τους.

Άρνηση δημόσιου λειτουργού, υπαλλήλου κ.λπ. να συνεργαστεί με τον Συνήγορο του Πολίτη κατά τη διεξαγωγή της έρευνας συνιστά, ανάλογα με την περίπτωση, πειθαρχικό παράπτωμα παράβασης καθήκοντος ή λόγος αντικατάστασης. Αν προκύπτει από εκθέσεις του ΣτΠ ότι λειτουργός ή υπάλληλος δημόσιας υπηρεσίας παρακωλύει, για δεύτερη φορά μέσα σε μια τριετία, το έργο της έρευνας ή αρνείται χωρίς σοβαρό λόγο να συμπράξει στην επίλυση του προβλήματος, μπορεί να του επιβληθεί η ποινή της οριστικής παύσης. Τέλος, αν προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης, ο ΣτΠ διαβιβάζει την έκθεση και στον αρμόδιο εισαγγελέα.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣτΠ

Η αποτελεσματική λειτουργία του ΣτΠ προϋποθέτει οργανωτικό πλαίσιο ικανό να ανταποκρίνεται στις κατευθυντήριες γραμμές που έχει χαράξει ο νομοθέτης και να παρέχει τις καλύτερες δυνατές συνθήκες υποστήριξης του έργου του. Η δομή της Αρχής εξειδικεύεται λεπτομερώς στον Κανονισμό Λειτουργίας της και απεικονίζεται σχηματικά στο Διάγραμμα 1.

Τον Δεκέμβριο του 2009 το σύνολο των απασχολούμενων, συμπεριλαμβανομένων του Συνηγόρου του Πολίτη και των έξι Βοηθών Συνηγόρων, ήταν 204 άτομα, 62 άνδρες και 142 γυναίκες.

Το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού ανέρχεται σε 144 άτομα και του προσωπικού διοικητικής και γραμματειακής υποστήριξης σε 53 άτομα.

Από το επιστημονικό προσωπικό, 39 άτομα (27,08%) είναι διδάκτορες, 78 άτομα (54,16%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών και 27 άτομα (18,75%) είναι πτυχιούχοι ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής.

Από το διοικητικό προσωπικό, 11 άτομα (20,75%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών, 16 άτομα

(30,19%) είναι πτυχιούχοι ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, 6 άτομα (11,32%) κατέχουν πτυχίο ΤΕΙ, 15 άτομα (28,30%) κατέχουν τίτλους σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και 5 άτομα (9,43%) κατέχουν τίτλους υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

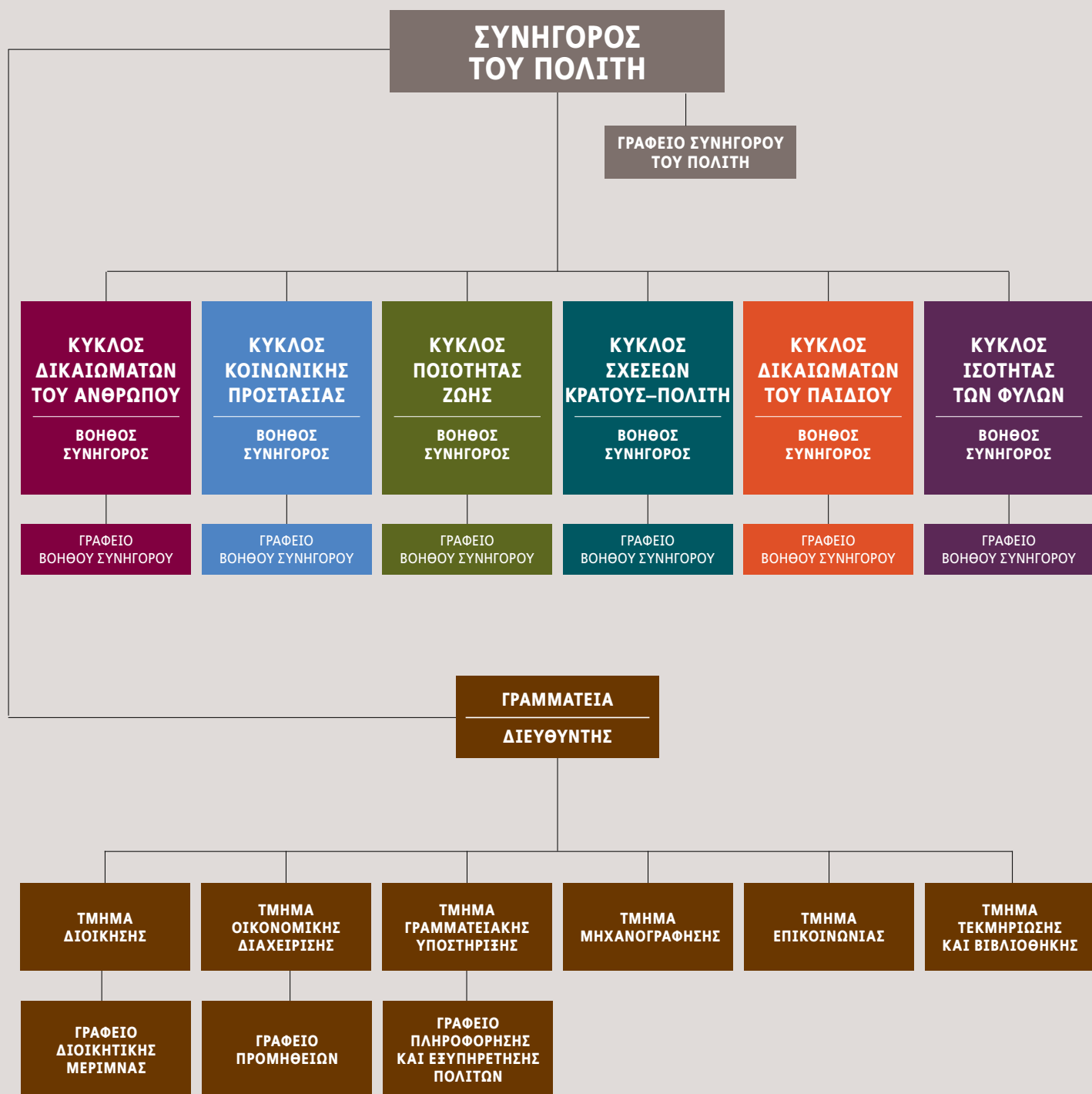
Το επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό καλύπτει ευρύ φάσμα επιστημονικών ειδικοτήτων. Μεταξύ όσων κατέχουν βασικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών από ΑΕΙ περιλαμβάνονται: 86 νομικοί, 13 πολιτικοί επιστήμονες, 8 φιλόλογοι, 7 οικονομολόγοι, 9 κοινωνιολόγοι, 7 αρχαιολόγοι, 4 επικοινωνιολόγοι, 4 αρχιτέκτονες, 6 ψυχολόγοι, 3 γεωλόγοι, 3 ωκεανογράφοι, 3 χημικοί, 2 πολιτικοί μηχανικοί, 3 επιστήμονες παιδαγωγικής, 2 επιστήμονες στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης, 1 γιατρός, 1 τοπογράφος μηχανικός, 1 μαθηματικός, 1 μηχανικός χωροτάκτης-πολεοδομίας, 4 επιστήμονες πληροφορικής, 1 βιβλιοθηκονόμος, 1 μηχανολόγος ηλεκτρολόγος, 5 επιστήμονες μάντζμεντ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΤΙΣ 31.12.2009
Συνήγορος του Πολίτη	1
Βοηθοί Συνήγοροι του Πολίτη	6
Ειδικοί επιστήμονες (με απόσπαση)	25
Ειδικοί επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου)	118
Βοηθοί επιστήμονες (με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου)	1
Προσωπικό γραφείου Συνηγόρου του Πολίτη και Βοηθών Συνηγόρων	9
Γραμματεία	44
ΣΥΝΟΛΟ	204

Περισσότερες και πιο αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με την οργάνωση και το προσωπικό του ΣτΠ μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα της Αρχής www.synigoros.gr

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1 ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

19	ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ
24	ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ
24	ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ
24	ΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
25	ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ
25	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ
25	ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΕΡΙΦΡΑΞΗΣ ΡΕΜΑΤΟΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΕΤΡΟΥ ΡΑΛΛΗ
26	ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ
26	ΑΥΤΟΨΙΕΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
26	ΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ
26	ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ: ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
26	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ
27	ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΑΝΑΓΚΕΣ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΛΥΣΕΙΣ
27	Η ΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: ΜΙΑ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ;
27	Ο ΣτΠ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ
28	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ
28	ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
28	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
29	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΚΟ
30	ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Η χρονιά με μια ματιά

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Κατά τη διάρκεια του έτους, η Αρχή δέχθηκε 13.433 νέες αναφορές. Πρόκειται για τον μεγαλύτερο αριθμό αναφορών ετησίως που καταγράφεται από συστάσεως Συνηγόρου του Πολίτη [ΣτΠ]. Σε σχέση με το 2008 υπάρχει αύξηση κατά 18,45%. Δεδομένου πάντως ότι το 2008 καταγράφηκε αύξηση της τάξης του 3,23% και το 2007 επίσης είχε καταγραφεί αξιοσημείωτη αύξηση σε σχέση με το 2006 (15,82%), παρατηρείται μια συνολική αύξηση, μέσα στην τετραετία 2006–2009, της τάξης του 46,61%. Εν ολίγοις, παρατηρείται σταθερή αύξηση του αριθμού των αναφορών, με αποτέλεσμα το 2009 να έχει σχεδόν διπλασιαστεί, σε σχέση με το 2006, ο αριθμός των υποθέσεων που κατ' έτος θέτουν υπόψη του ΣτΠ οι πολίτες.

Επιστρέφοντας στον απολογισμό του 2009, επισημαίνεται ότι στο αρχείο τέθηκαν λόγω αναρμοδιότητας 3.888 αναφορές, ποσοστό 31,3% επί του συνόλου των νέων αναφορών, αυξημένο δηλαδή κατά 5,5 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2008. Γεγονός αναμενόμενο λόγω της μεγάλης αύξησης του αριθμού των νέων αναφορών του 2009. Ο αριθμός των εκτός αρμοδιότητας νέων αναφορών μειωνόταν πάντως σταθερά έως το 2008, καθώς το 2002 είχε φτάσει σχεδόν το 40% επί του συνόλου των αναφορών του έτους. Η μείωση του ποσοστού των εκτός

αρμοδιότητας αναφορών πρέπει να αποδοθεί και στη συστηματική προσπάθεια της Αρχής να ενημερώνει τους πολίτες σε σχέση με το αντικείμενο και τις αρμοδιότητές της.

Ειδικότερα, επί των εντός αρμοδιότητας 8.308 αναφορών που χειρίστηκε η Αρχή μέσα στο 2009:

- Το 55,69% διαπιστώθηκε ότι ήταν βάσιμες, δηλαδή η καταγγελία του πολίτη ήταν δικαιολογημένη και υπήρχε κακοδιοίκηση.
 - Το 34,81% διαπιστώθηκε ότι ήταν αβάσιμες, δηλαδή η διοίκηση είχε τηρήσει τη νομιμότητα.
 - Στο 9,5% διακόπηκε, για διάφορους λόγους, η έρευνα της Αρχής.
- Οι βάσιμες αναφορές είχαν κατά ένα μεγάλο ποσοστό θετική έκβαση. Αναλυτικότερα:
- Επιλύθηκαν, δηλαδή αποκαταστάθηκε το πρόβλημα που αντιμετώπιζε ο πολίτης, σε ποσοστό 70,46%.
 - Δεν επιλύθηκε, παρά τη διαμεσολάβηση και τις προτάσεις της Αρχής, το πρόβλημα που έθετε το 11,98% των βάσιμων αναφορών. Στις περιπτώσεις αυτές δεν έγιναν αποδεκτές οι προτάσεις του ΣτΠ.
 - Στο 10,32% των βάσιμων αναφορών η επίλυση στάθηκε αδύνατη για λόγους που αποδίδονται σε κενά της νομοθεσίας ή σε πάγιες οργανωτικές αδυναμίες και δυσλειτουργίες της δημόσιας διοίκησης.

- Τέλος, το 7,24% των υποθέσεων επιλύθηκε χωρίς ενέργειες της Αρχής, από την ίδια την υπηρεσία ή ύστερα από παρέμβαση άλλου φορέα.

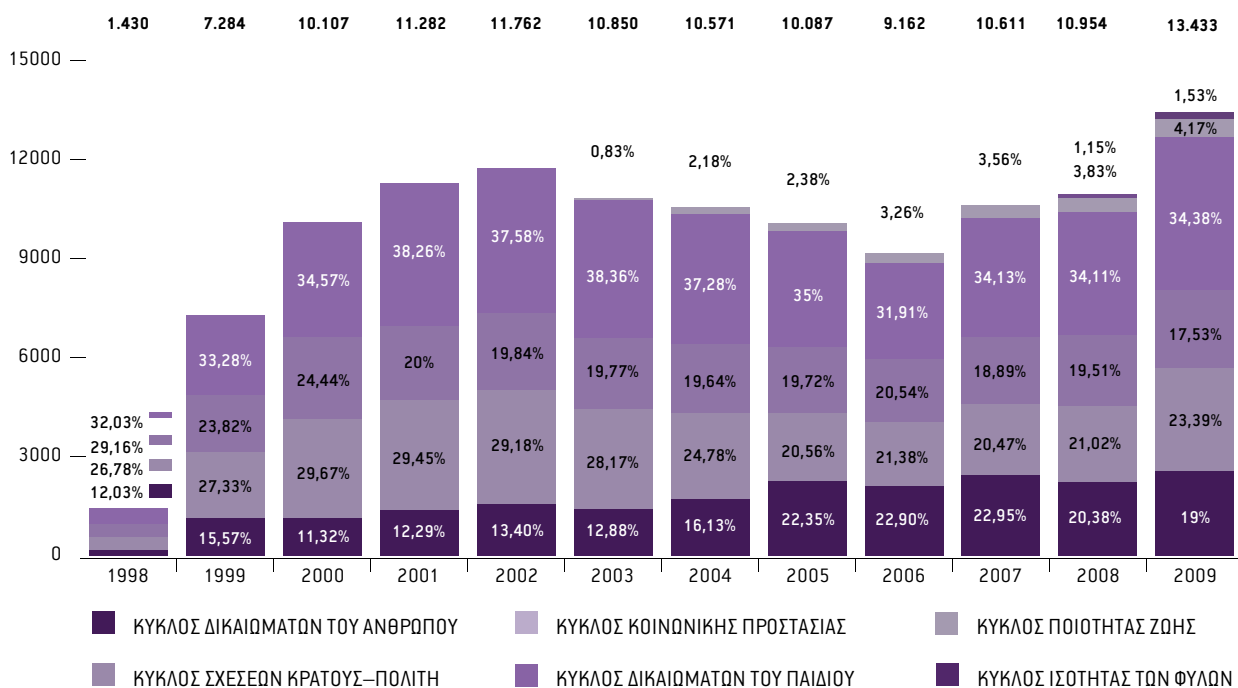
Κατά τη διάρκεια του έτους καταβλήθηκε έντονη και συστηματική προσπάθεια να δοθεί μια οριστική λύση σε υποθέσεις τις οποίες η Αρχή κρατούσε επί μακρόν εκκρεμείς, λόγω χρόνιας αδυναμίας ή συστηματικής άρνησης της διοίκησης να ικανοποιήσει βασίμα αιτήματα των πολιτών. Ένα μεγάλο ποσοστό από τις χρονίζουσες αυτές υποθέσεις αρχειοθετήθηκε μέσα στο 2009, εξ ου και ο μεγάλος αριθμός βάσιμων υποθέσεων που διεκπεραιώθηκαν το έτος αυτό (8.308) σε σχέση με το προηγούμενο (5.943).

Προβλήματα κακοδιοίκησης κατά το 2009 εντοπίστηκαν στους δήμους και τις κοινότητες (18,12%), στις Διευθύνσεις Αθλοδοπαών και Μετανάστευσης της Περιφέρειας Αττικής (14,48%), σε ΝΠΙΔ και ΔΕΚΟ, όπως για παράδειγμα στη ΔΕΗ και στην ΕΥΔΑΠ, στον Οργανισμό Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (7,86%), στους φο-

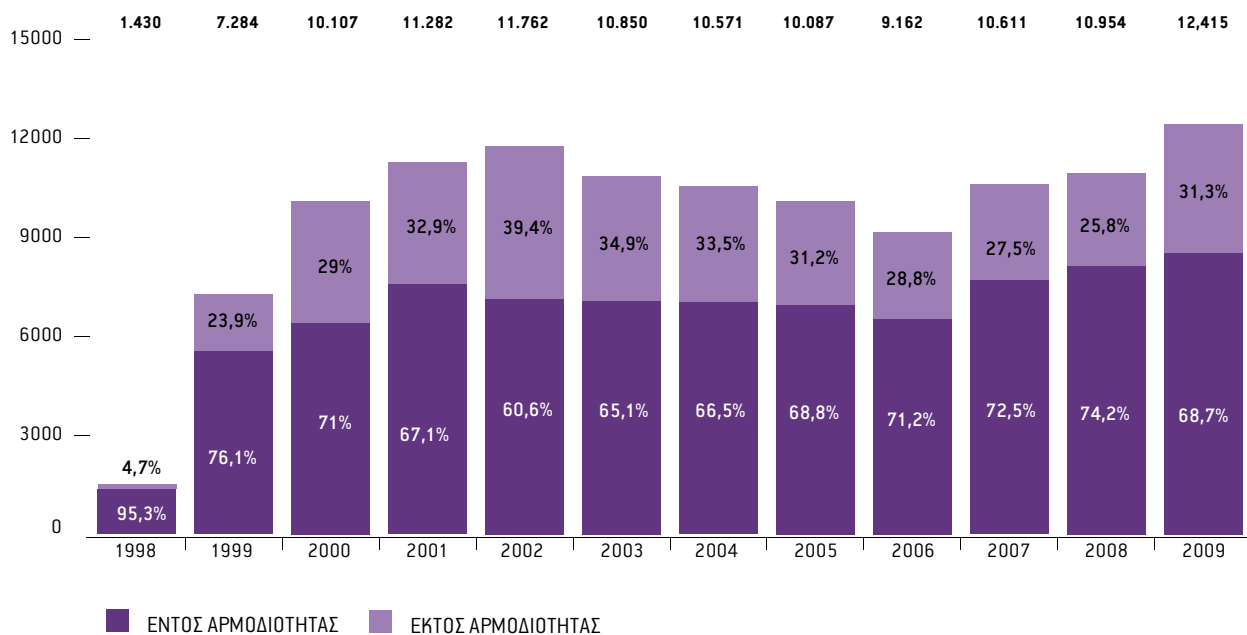
ρείς κύριας ασφάλισης (ΙΚΑ – 4,74%, ΟΑΕΕ – 2,82%), στις νομαρχίες (7,58%), στο Υπουργείο Οικονομικών (6,66%), στο Υπουργείο Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (4,01%). Επισημαίνεται πάντως ότι οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμοι, κοινότητες), καθώς και οι Διευθύνσεις Αθλοδοπαών και Μετανάστευσης της Περιφέρειας Αττικής παρουσιάζουν αξιοσημείωτα ποσοστά επίλυσης των υποθέσεων για τις οποίες διαμεσολαβεί ο ΣτΠ, δηλαδή 86,4% και 93,68% αντίστοιχα.

Ειδικά όσον αφορά τις Διευθύνσεις Αθλοδοπαών και Μετανάστευσης της Περιφέρειας Αττικής, η κύρια διοικητική δυσλειτουργία που παρατηρείται συνεχίζει να είναι η υπέρβαση της προβλεπόμενης προθεσμίας για την έκδοση άδειας διαμονής, γεγονός που, εν πολλοίς, οφείλεται σε σειρά οργανωτικών ελλείψεων που εν γένει παρουσιάζει το σύστημα διεκπεραίωσης των αδειών διαμονής αθλοδοπαών. Το πρόβλημα εμφανίζεται εντονότερο στην Περιφέρεια αυτή λόγω της μεγάλης συγκέντρωσης του αθλοδοπαού πληθυσμού.

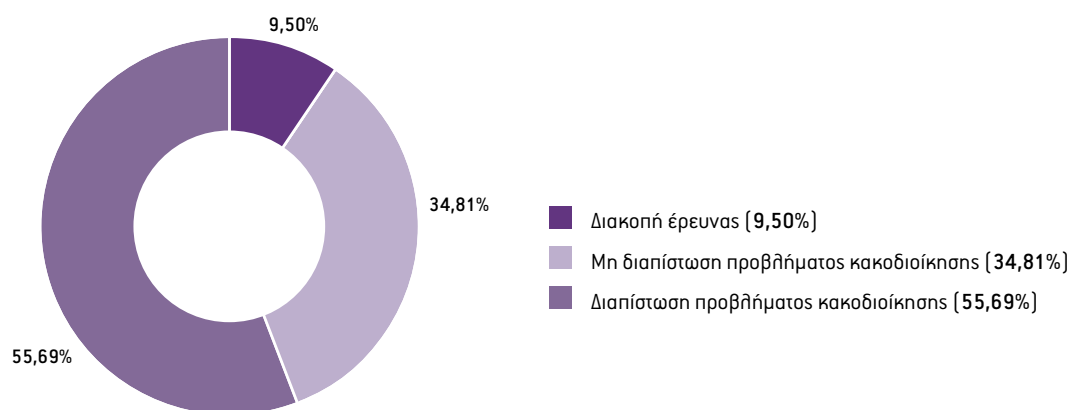
ΓΡΑΦΗΜΑ 1 ΝΕΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ 1998–2009

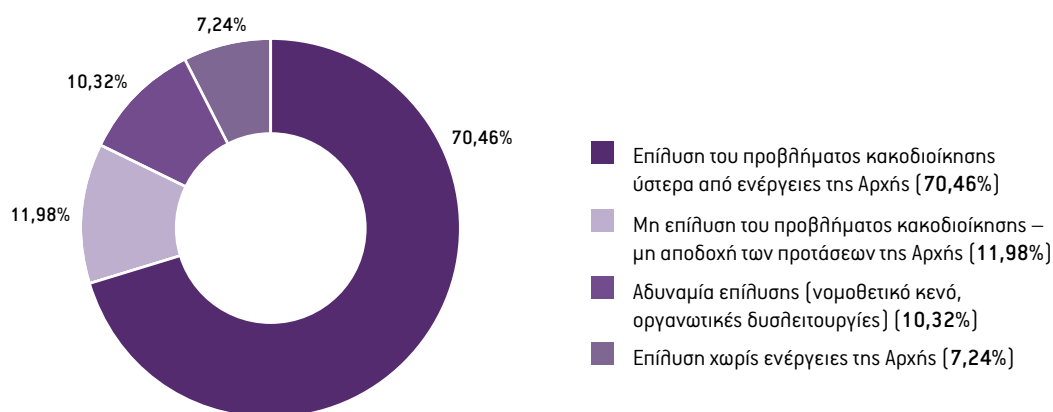
ΓΡΑΦΗΜΑ 2 ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1998–2009 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

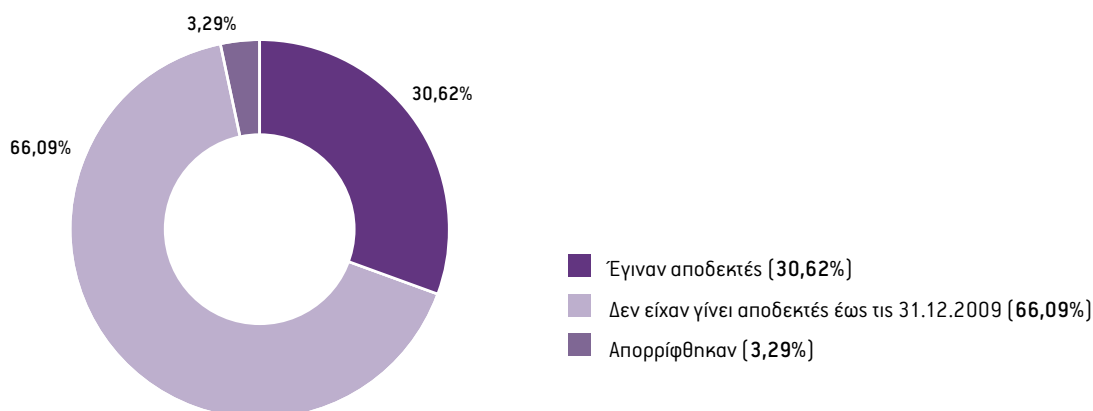
ΓΡΑΦΗΜΑ 3 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΕΝΤΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΠΟΥ ΔΙΕΚΠΑΡΑΙΩΘΗΚΑΝ ΤΟ 2009

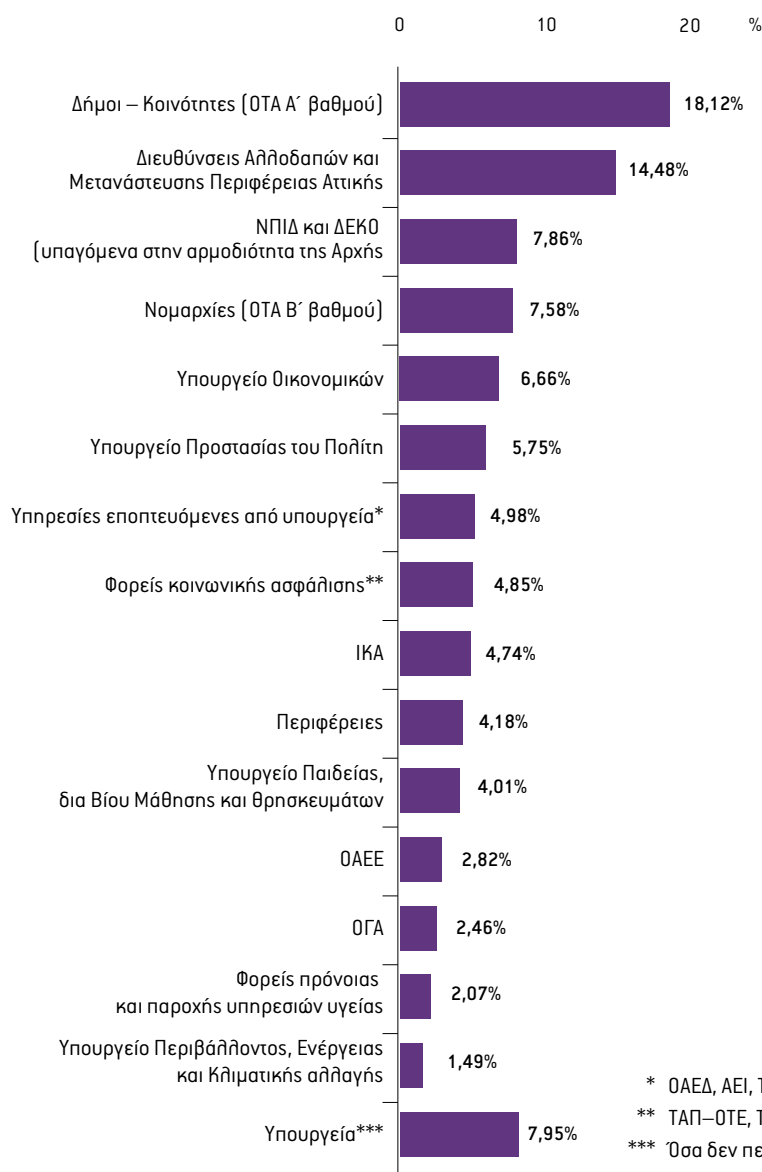
ΓΡΑΦΗΜΑ 4 ΕΚΒΑΣΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΜΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

ΓΡΑΦΗΜΑ 5 ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ (1998–2009)

ΓΡΑΦΗΜΑ 6 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΜΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΝΑ ΦΟΡΕΑ

* ΟΑΕΔ, ΑΕΙ, ΤΕΙ, επιμελητήρια κ.λπ.

** ΤΑΠ–ΟΤΕ, ΤΣΜΕΔΕ, ΝΑΤ, επικουρικά ταμεία κ.λπ.

*** Όσα δεν περιλαμβάνονται ονομαστικά στο γράφημα.

ΓΡΑΦΗΜΑ 7 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΣΕΦΥΓΑΝ ΣΤΟΝ ΣτΠ
(υπολογισμός ανά 10.000 κατοίκους)

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ – ΘΡΑΚΗ	7,5
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	8,4
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	9,9
ΗΠΕΙΡΟΣ	8,7
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	6,4
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	8,5
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	7,9
ΑΤΤΙΚΗ	19,4
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	11,8
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	8,2
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	8,0
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	10,4
ΚΡΗΤΗ	8,9

ΠΗΓΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος,
στοιχεία απογραφής 2001.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Για θέματα ιδιαίτερης σοβαρότητας και μείζονος σημασίας, ο Συνήγορος του Πολίτη συντάσσει ειδικές εκθέσεις τις οποίες υποβάλλει στον Πρωθυπουργό και στον Πρόεδρο της Βουλής και κοινοποιεί στους καθ' ύλην αρμόδιους υπουργούς. Κατά το 2009 ο ΣτΠ εκπόνησε δύο ειδικές εκθέσεις.

ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΚΗ ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΣΙΓΓΑΝΩΝ

Ο ΣτΠ, αξιοποιώντας την εμπειρία του από τη διερεύνηση μεγάλου αριθμού υποθέσεων σχετικά με τη δημοτολογική τακτοποίηση των Τσιγγάνων, εκπόνησε ειδική έκθεση. Στην έκθεση επισημαίνεται ότι το πρόβλημα της δημοτολογικής εκκρεμότητας της πληθυσμιακής αυτής ομάδας επηρεάζει δυσμενώς ολόκληρο το φάσμα των σχέσεων της με τη δημόσια διοίκηση. Το πρόβλημα αυτό εκδηλώνεται με ιδιαίτερη ένταση στην περίπτωση της στεγαστικής αποκατάστασης, η οποία βρίσκεται στην αφετηρία κάθε σχεδίου για την κοινωνική στήριξη των Τσιγγάνων. Το γεγονός ότι για να χορηγηθεί στεγαστικό δάνειο πρέπει να υπάρχει δημοτολογική εγγραφή, καθώς και απόδειξη μόνιμης εγκατάστασης αποτελεί εγγενή αντίφαση του συστήματος και αφήνει, εν τέλει, εκτός κρατικής στήριξης εκείνους ακριβώς που τη χρειάζονται περισσότερο.

Για ένα πρόγραμμα ταχείας, αλλήλα και αποκεντρωμένης και αποτελεσματικής καταγραφής των Τσιγγάνων
ο ΣτΠ προτείνει:

- Να οριστεί νομοθετικά μια ευέλικτη διαδικασία με την οποία θα αποδεικνύεται η κατοχή της ελληνικής ιθαγένειας με βάση τα κριτήρια του ισχύοντος Κώδικα Ιθαγένειας, δηλαδή τη γέννηση από έλληνες πολίτες ή τη γέννηση σε ελληνικό έδαφος από γονείς απροσδιόριστης ιθαγένειας.
- Να συσταθούν αποκεντρωμένες περιφερειακές επιτροπές που θα διενεργούν απογραφή, βάσει της οποίας ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας θα εκδίδει εντολή για εγγραφή στο δημοτολόγιο.
- Να διασφαλιστεί, εφεξής, η ορθή συμπλήρωση των ληξιαρχικών και των δημοτολογικών εγγραφών.

ΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Στην ειδική έκθεση που εκπόνησε ο Συνήγορος του Πολίτη γίνεται μια πρώτη αξιολόγηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και τις εργασιακές σχέσεις. Η έκθεση αφορά το χρονικό διάστημα από τον Μάιο του 2008 έως το τέλος του 2009. Παρουσιάζονται οι σημαντικότερες εξελίξεις στον τομέα της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών στην ΕΕ και την Ελλάδα. Ακόμη, αξιολογείται η εφαρμογή του Ν. 3488/2006 για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και τις εργασιακές σχέσεις. Η έκθεση αναφέρεται επίσης σε πολιτικές και σε νομοθετικές πρωτοβουλίες, καθώς και σε νομικά ζητήματα που ανέκυψαν κατά την εξέταση σχετικών προδικαστικών ερωτημάτων από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Κυρίως, όμως, αναδεικνύει νομικά, διαδικαστικά και πρακτικά προβλήματα που ανέκυψαν κατά την εφαρμογή του σχετικού νόμου, μέσα από τις δεκάδες υποθέσεις πολιτών, στις οποίες κλήθηκε να μεσολαβήσει ο ΣτΠ είτε αυτόνομα είτε σε συνεργασία με το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας. Με βάση αυτά τα στοιχεία, ο Συνήγορος του Πολίτη καταλήγει σε συγκεκριμένες διαπιστώσεις και προτάσεις με κύριους άξονες την εναρμόνιση με το κοινοτικό δίκαιο, την ενημέρωση, την πρόληψη και την αποκατάσταση.

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Ο ΣτΠ επιλαμβάνεται αυτεπάγγελτα θεμάτων που κρίνονται ιδιαιτέρως σοβαρά και εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του. Μέσα στο 2009 ο ΣτΠ διενήργησε δύο αυτεπάγγελτες έρευνες.

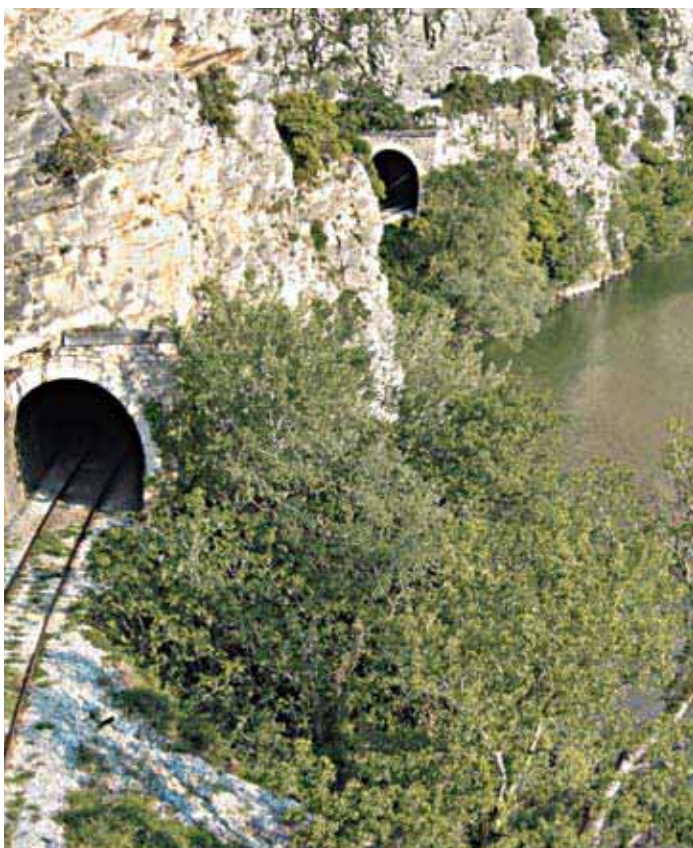
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Ο ΣτΠ διεξήγαγε αυτεπάγγελτη έρευνα στη λεκάνη απορροής του ποταμού Νέστου, στο πλαίσιο της οποίας έλαβαν χώρα δύο συναντήσεις εργασίας στην Καβάλα με εκπροσώπους μη κυβερνητικών οργανώσεων, ερευνητικών φορέων και των αρμόδιων υπηρεσιών σε νομαρχιακό και σε περιφερειακό επίπεδο. Εισηγνήθηκαν σημαντικά ζητήματα που αφορούν τη συγκεκριμένη περιοχή, αλλά και γενικότερα την εφαρμογή του Ν. 3199/2003 που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2000/60 ΕΚ (Οδηγία «για τα νερά»). Ακολούθησε εκτεταμένη αλληλογραφία του ΣτΠ με τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες, τα συμπεράσματα της οποίας συνοψίζονται στα εξής:

- Εκκρεμούν η έκδοση σχετικής κοινής υπουργικής

απόφασης για τη λειτουργία των Περιφερειακών Συμβουλίων Υδάτων και η κατάρτιση ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης για κάθε υδατικό διαμέρισμα της χώρας, η οποία, σύμφωνα με την Οδηγία, θα έπρεπε να είχε ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2009.

- Αν και έχει ολοκληρωθεί η ανάπτυξη του εθνικού δικτύου ποιοτικής και ποσοτικής παρακολούθησης των υδάτων, δεν έχει τεθεί σε λειτουργία, καθώς αναμένεται η έκδοση της κοινής υπουργικής απόφασης που θα καθορίζει τις θέσεις μέτρησης, καθώς και τους αρμόδιους φορείς λειτουργίας του. Σημειώνεται ότι το δίκτυο αυτό έπρεπε να είχε τεθεί σε λειτουργία έως τις 22.12.2006 και ότι η Ελλάδα παραπέμφθηκε στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τη μη έγκαιρη ενσωμάτωση των σχετικών άρθρων.
- Εκκρεμεί η οριστική κατάρτιση του εθνικού μητρώου προστατευόμενων περιοχών, αν και το περιεχόμενό του έχει καθοριστεί με σχετικό προεδρικό διάταγμα.

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΠΕΡΙΦΡΑΞΗΣ ΡΕΜΑΤΟΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΟΝΤΑ ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΠΕΤΡΟΥ ΡΑΛΛΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διενήργησε αυτεπάγγελτη έρευνα για τα μέτρα περίφραξης του ρέματος του Προφήτου Δανιήλ και τη διασφάλιση της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας των διερχομένων από την περιοχή. Αφορμή για την έρευνα αποτέλεσαν οι θάνατοι τριών αλλοδαπών στην περιοχή, οι οποίοι, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας, προήλθαν από πτώση στο ρέμα, γεγονός που αξιολογήθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη ως ιδιαίτερα σοβαρό. Σημειώνεται ότι το ρέμα βρίσκεται πολύ κοντά στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αθηνών, στην οποία συνωστίζεται πλήθος αλλοδαπών για να υποβάλουν αιτήσεις ασύλου. Ύστερα από αυτοψία στην περιοχή και προφορική και έγγραφη επικοινωνία της Αρχής με τους συναρμόδιους δήμους Αθηναίων και Ταύρου, τοποθετήθηκαν προστατευτικά κιγκλιδώματα και αποκλείστηκε η πρόσβαση στις παρόχθιες περιοχές του ρέματος από τις οδούς Πέτρου Ράλλη, Προφήτου Δανιήλ και Σαλαμινίας. Η υπόθεση των θανάτων των αλλοδαπών διερευνάται από την οικεία εισαγγελική αρχή.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΡΧΗ

Εάν κατά τη διερεύνηση υπόθεσης προκύψουν αποχρώσεις ενδείξεις για τέλεση αξιόποινης πράξης από λειτουργό, υπάλληλο ή μέλος της διοίκησης, ο ΣτΠ υποχρεούται να διαβιβάσει σχετική έκθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα.

Μέσα στο 2009 σημειώθηκε εξέλιξη σε δύο περιπτώσεις στις οποίες ο Συνήγορος του Πολίτη είχε αξιοποιήσει την εν λόγω θεσμική δυνατότητα. Ειδικότερα:

- Στην υπόθεση παραπομπής στην εισαγγελική αρχή υπαλλήλων της Νομαρχίας Ηλείας για συστηματικές

παραλείψεις, καθώς και για άρνηση συνεργασίας με τον ΣτΠ σχετικά με τη λειτουργία δύο τουρσοποιείων και ενός τυροκομείου στην περιοχή Λάκας του Δήμου Αμαλιάδας (βλ. *Ετήσια έκθεση 2008*, σ. 27). Διεξάγεται προκαταρκτική εξέταση (υπόθεση 3696/2001).

- Στην υπόθεση παραπομπής στην εισαγγελική αρχή του δημάρχου Κερκίνης για την ανέγερση αυθαίρετου κτίσματος στην κοινόχρηστη παρόχθια ζώνη της λίμνης Κερκίνης (βλ. *Ετήσια έκθεση 2007*, σ. 273). Ασκήθηκε ποινική δίωξη κατά του δημάρχου (υπόθεση 9265/2005).

ΑΥΤΟΨΙΕΣ – ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η θετική άποψη του ΣτΠ σχετικά με την αποτελεσματικότητα των αυτοψιών, ιδίως όταν πρόκειται για πολεοδομικά και περιβαλλοντικά θέματα, τις συνθήκες διαβίωσης των Τσιγγάνων, την κράτηση αλλοδαπών, ζητήματα υγειονομικής περίθαλψης και προνοιακών δομών, τη λειτουργία ιδρυμάτων για παιδιά κ.λπ., επιβεβαιώνεται συνεχώς. Συχνά, χρειάζεται να πραγματοποιηθούν και συναντήσεις ερ-

γασίας με τους εμπλεκόμενους φορείς, με στόχο όχι μόνο την επίλυση των επίμαχων ζητημάτων, αλλά και την ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατά το 2009, πραγματοποίησε περίπου 30 αυτοψίες και 45 συναντήσεις εργασίας, ορισμένες από τις οποίες, ανάλογα με το θεματικό αντικείμενο, αναδεικνύονται στα επί μέρους σχετικά κεφάλαια της έκθεσης.

ΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Κατά τη διάρκεια του 2009, ο ΣτΠ διοργάνωσε τις παρακάτω ημερίδες και συνέδρια. Επιλέχθηκαν θέματα τα οποία ο ΣτΠ θεωρεί ότι θα πρέπει να ευαισθητοποιήσουν κοινό και ειδικούς:

ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ: ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στις 5 Φεβρουαρίου πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της Αρχής ημερίδα με θέμα την ψυχική υγεία των παιδιών και των εφήβων. Επαγγελματίες και εκπρόσωποι φορέων που ασχολούνται με το ζήτημα αυτό εξέφρασαν τον προβληματισμό τους για την τρέχουσα κατάσταση στον τομέα της παροχής επείγουσας παιδοψυχιατρικής νοσηλείας. Στην ημερίδα αναδείχθηκαν επίσης τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δομές ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης για παιδιά και εφήβους, οι οποίες έχουν δημιουργηθεί με ευρωπαϊκούς πόρους και τη βιωσιμότητά τους έχει δεσμευτεί να εξασφαλίσει η ελληνική πολιτεία.

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Με πρωτοβουλία του Συνηγόρου του Πολίτη πραγματοποιήθηκε στις 23 Φεβρουαρίου στην αίθουσα Δρακοπούλου του Πανεπιστημίου Αθηνών ημερίδα με θέμα την πρόσβαση σε έγγραφα και τη διαφάνεια στη δημόσια διοίκηση. Εκτός από εκπροσώπους της

Αρχής, συμμετείχαν ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης και ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, καθώς και ομιλητές από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα και το Συμβούλιο της Επικρατείας. Στην ημερίδα παρουσιάστηκε η συσσωρευμένη εμπειρία της Αρχής και των άλλων φορέων όσον αφορά την εφαρμογή των διατάξεων που προβλέπουν το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών στα έγγραφα και τη στάση της διοίκησης.

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: ΑΝΑΓΚΕΣ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΛΥΣΕΙΣ

Στην ημερίδα που διοργάνωσε ο Συνήγορος του Πολίτη στις 30 Μαρτίου στα γραφεία της Αρχής αξιολογήθηκε η πορεία της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης. Συζητήθηκε η ανάγκη να επαναπροσδιοριστούν οι κατευθυντήριες πολιτικές που εφαρμόζονται και να αναληφθούν πρωτοβουλίες από τους εμπλεκόμενους φορείς με στόχο τη βελτίωση της δημόσιας πολιτικής προς όφελος των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας και τον πλήρη σεβασμό των δικαιωμάτων τους. Στην ημερίδα συμμετείχαν εκπρόσωποι δημόσιων και ιδιωτικών φορέων ψυχικής υγείας, της πανεπιστημιακής και ερευνητικής κοινότητας, του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, της μη κυβερνητικής οργάνωσης (ΜΚΟ) Mental Health Europe, των οικογενειών των χρηστών υπηρεσιών ψυχικής υγείας καθώς και εκπρόσωποι των ίδιων των χρηστών.

Η ΊΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: ΜΙΑ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ;

Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συνεργασία με την αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, διοργάνωσε στις 10 Νοεμβρίου 2009 στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών εκδήλωση στην οποία παρουσίασε την πρώτη ειδική έκθεσή του με την αξιολόγηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και τις εργασιακές σχέσεις. Στην εκδήλωση παρουσιάστηκαν οι

εξειδίξεις στον τομέα της ισότητας των φύλων στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, το έργο του Συνηγόρου του Πολίτη και των εμπλεκόμενων φορέων, καθώς και επί μέρους ζητήματα ισότητας των φύλων τα οποία συνδέονται τόσο με χρόνια προβλήματα όσο και με την τρέχουσα οικονομική κρίση. Μίλησαν ο Συνήγορος του Πολίτη, Γιώργος Καμίνης, ο εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, Ιερόθεος Παπαδόπουλος, η αναπληρώτρια Γενική Διευθύντρια της Γενικής Διεύθυνσης Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Λένια Σαμουήλ, και η Βοηθός Συνήγορος αρμόδια για θέματα ισότητας των φύλων, Σταματίνα Γιαννακούρου. Τα συμπεράσματα και τις προτάσεις της έκθεσης σχολίασαν και συζητήσαν εκπρόσωποι της πολιτείας, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών.

Ο ΣτΠ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Ο ΣτΠ, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων που του έχουν ανατεθεί από το Σύνταγμα, εμφανίζεται ενώπιον κοινο-

βουλευτικών επιτροπών προκειμένου να ενημερώσει το κοινοβούλιο για ειδικότερα θέματα της αρμοδιότητάς του.

Ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης εμφανίστηκε ενώπιον:

- της Διακομματικής Επιτροπής για την Εξέταση του Σωφρονιστικού Συστήματος και των Συνθηκών Διαβίωσης των Κρατουμένων, συνοδευόμενος από τους Βοηθούς Συνηγόρους Ανδρέα Τάκη και Γιώργο Μόσχο και ενημέρωσαν την επιτροπή για τις θέσεις και τη δράση της Αρχής στα ζητήματα που άπτονται των συνθηκών διαβίωσης των κρατουμένων (19 Φεβρουαρίου).

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετέχει σε συλλογικά όργανα του κράτους, με σκοπό την αξιοποίηση της εμπειρίας του σε θέματα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και καταπολέμησης της κακοδιοί-

Ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού Γιώργος Μόσχος εμφανίστηκε ενώπιον:

- της Διαρκούς Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων και της Ειδικής Επιτροπής Ισότητας, Νεολαίας και Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ενημέρωσε τα μέλη των επιτροπών σχετικά με το νομοσχέδιο που επικυρώνει τη Διεθνή Σύμβαση της Χάγης για τις διακρατικές υιοθεσίες (7 Μαΐου).

ΕΞΟΡΜΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Κλιμάκια του Συνηγόρου του Πολίτη επισκέπτονται κατά καιρούς την περιφέρεια της χώρας για να ενημερώσουν άμεσα τους πολίτες που ζουν εκεί για τις αρμοδιότητες του ΣτΠ και να παραλάβουν αναφορές. Παράλληλα, οι εκπρόσωποι της Αρχής αξιοποιούν την ευκαιρία και πραγματοποιούν συσκέψεις με παράγοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης και των τοπικών δημόσιων υπηρεσιών εν γένει για τα θέματα που απασχολούν την τοπική κοινωνία και έρχονται σε επαφή με τα τοπικά ΜΜΕ.

❖ Κλιμάκιο του ΣτΠ αποτελούμενο από τον Συνήγορο του Πολίτη Γιώργο Καμίνη, τη Βοηθό Συνήγορο Χρύσα Χατζή και μέλη του προσωπικού της Αρχής επισκέφθηκε τον Νομό Κοζάνης και την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας (16–18 Φεβρουαρίου) και εν-

κνης. Είναι τακτικό μέλος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, όπως επίσης και του Εθνικού Συμβουλίου Διοικητικής Μεταρρύθμισης.

μέρωσε τις δημόσιες υπηρεσίες και τους πολίτες της περιοχής για τις αρμοδιότητες της Αρχής.

Επίσης, πραγματοποιήθηκαν συσκέψεις με τοπικούς φορείς, στις οποίες συζητήθηκαν τα διοικητικά μέτρα που απαιτούνται για να αντιμετωπιστεί η ατμοσφαιρική ρύπανση, καθώς και το καθεστώς λειτουργίας των ατμοηλεκτρικών σταθμών και των ορυχείων της ΔΕΗ στον νομό. Το κλιμάκιο του ΣτΠ συναντήθηκε ακόμη με εκπρόσωπο της Διεύθυνσης του Λιγνιτικού Κέντρου Δυτικής Μακεδονίας και συζητήθηκαν τα περιβαλλοντικά προβλήματα που ανακύπτουν από τη λειτουργία των λιγνιτωρυχείων στην περιοχή.

Τέλος, τα στελέχη του ΣτΠ επισκέφθηκαν οικισμούς που γειτνιάζουν με εγκαταστάσεις της ΔΕΗ και συζήτησαν με πολίτες και τοπικούς φορείς.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Μέλη του επιστημονικού προσωπικού του ΣτΠ συμμετείχαν σε εκπαιδευτικά και επιμορφωτικά σεμινάρια, τα οποία οργανώθηκαν από ποικίλους φορείς της δημόσιας διοίκησης με στόχο την αξιοποίηση της εμπειρίας της Αρχής. Αναφέρονται ενδεικτικά: το Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Νεοπροσληθέντων Υπαλλήλων του ΙΚΑ, τα προγράμματα του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης, εκπαιδευτικές συναντήσεις που οργανώνουν επιστημονικοί φορείς και Γραφεία Αγωγής

Υγείας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σχετικά με την παιδική βία, την ακρόαση της γνώμης των παιδιών, τη διαχείριση προβλημάτων και κρίσεων στο σχολείο κ.λπ.

Επίσης, ο Συνήγορος του Πολίτη, σε συνεργασία με τη Σχολή Επιμόρφωσης του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, διοργάνωσε επιμορφωτικό σεμινάριο στα Χανιά (3–4 Δεκεμβρίου) με θέμα «Η φορολογική διοίκηση στην υπηρεσία των πολιτών – Ο ρόλος του ΣτΠ στην επίλυση προβλημάτων».

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΜΚΟ

Ο Συνήγορος του Πολίτη προσπαθεί να θεμελιώσει συστηματική συνεργασία με ΜΚΟ. Με αυτόν τον τρόπο προσεγγίζει κατηγορίες του πληθυσμού που ανήκουν σε ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες και αδυνατούν να έχουν πρόσβαση στην Αρχή. Επίσης, συνεργάζεται με ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε τομείς αιχμής, όπως είναι για παράδειγμα το περιβάλλον.

❖ Ο ΣτΠ συνέχισε τη λειτουργία του δικτύου για την αμοιβαία ενημέρωση και πληροφόρηση [*Ετήσια έκθεση 2007*, σ. 274–275] σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων και την κοινωνική στήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, όπως είναι οι Τσιγγάνοι, οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες. Το δίκτυο λειτουργεί συστηματικά και σταδιακά επιτυγχάνονται οι στόχοι του που είναι:

- Να διευκολύνει την πρόσβαση των μελών των ευάλωτων αυτών ομάδων στις υπηρεσίες διαμεσολάβησης του ΣτΠ για την προάσπιση των δικαιωμάτων τους.
- Να καλύψει το έλλειμμα πληροφόρησης και ειδικής τεχνογνωσίας που αντιμετωπίζουν πολλοί φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο αυτό όσον αφορά σχετικές νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις.

Κατά το 2009 το δίκτυο διοργάνωσε δύο συναντήσεις εργασίας:

- Στις 16 Ιουνίου με θέμα «Διερευνώντας πρότυπα και μέτρα για τη θεσμική ορατότητα των Ρομά». Η συνάντηση αποτέλεσε συνέχεια του σεμιναρίου του Συνηγόρου του Πολίτη με θέμα «Άρση των εμποδίων κοινωνικής συμμετοχής: υποθέσεις Ρομά ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη», που είχε πραγματοποιηθεί στο Ναύπλιο τον Νοέμβριο του 2007.
- Στις 7 Δεκεμβρίου με θέμα «Συζητάμε για το πολιτικό άσυλο και τους 'χωρίς χαρτιά'». Στη συνάντηση συμμετείχαν, μεταξύ άλλων, εκπρόσωποι ΜΚΟ, οργανώσεων μεταναστών, της Υπατης Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες και της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

❖ Ο Συνήγορος του Πολίτη φιλοξένησε, στις 3 Νοεμβρίου 2009, την ιδρυτική Γενική Συνέλευση του Δικτύου Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβα-

σης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η δημιουργία του δικτύου εκκρεμούσε για χρόνια στη χώρα μας. Για τον λόγο αυτόν ο ΣτΠ κάλεσε τον Οκτώβριο του 2008 τις ΜΚΟ να συνεργαστούν προς αυτή την κατεύθυνση και διευκόλυνε τις συναντήσεις τους στη διάρκεια του έτους. Στο δίκτυο συμμετέχουν 47 οργανώσεις που ασχολούνται με τα δικαιώματα του παιδιού, με στόχο να ισχυροποιηθεί η θέση των παιδιών και να συνεργαστούν αποτελεσματικότερα η κοινωνία των πολιτών και οι δημόσιοι φορείς που είναι αρμόδιοι για τη διασφάλιση της εφαρμογής των δικαιωμάτων του παιδιού.

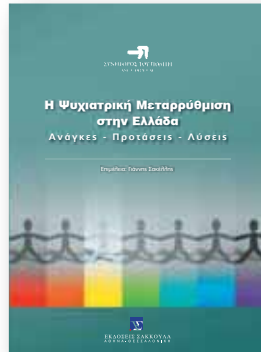
❖ Μέλη του επιστημονικού προσωπικού της Αρχής ανέλαβαν τη συγγραφή και την επιστημονική επιμέλεια ενός νομικού οδηγού, στο πλαίσιο μιας σειράς οδηγιών για το περιβάλλον που εκδίδει το WWF. Σκοπός του παραπάνω οδηγού είναι η παρουσίαση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, των σχετικών περιβαλλοντικών νομοθετημάτων, καθώς και των δυνατοτήτων δράσης σε ένα πλήρες και ευανάγνωστο εγχειρίδιο. Η πρώτη ενότητα του εγχειριδίου περιλαμβάνει το γενικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος και η δεύτερη ασχολείται με εκείνα τα περιβαλλοντικά προβλήματα που συχνότερα αντιμετωπίζει ο πολίτης. Ο οδηγός παρουσιάστηκε σε περιβαλλοντικές ΜΚΟ σε τέσσερις μεγάλες πόλεις (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

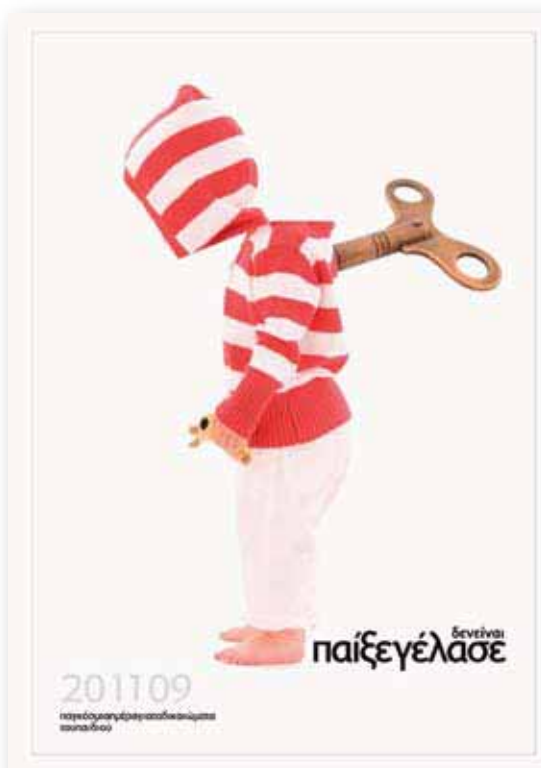
Κατά το 2009, ο Συνήγορος του Πολίτη εξέδωσε τα ακόλουθα βιβλία:

- Τα πρακτικά της ημερίδας «Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης» που οργάνωσε ο ΣτΠ (εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα).
- Τα πρακτικά της ημερίδας «Ψυχιατρική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα: ανάγκες, προτάσεις, λύσεις» που διοργάνωσε ο ΣτΠ (εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα/Θεσσαλονίκη).
- *Οδηγός για το περιβάλλον: Νομικός Οδηγός*, σε συνεργασία με το WWF Ελλάς. Ο οδηγός διανέμεται δωρεάν από το WWF Ελλάς.

Επίσης, ο Συνήγορος του Πολίτη τύπωσε:

- Ημερολόγιο για το 2010.
- Αφίσες με θέμα «Παγκόσμια Ημέρα Δικαιωμάτων του Παιδιού», οι οποίες δημιουργήθηκαν ύστερα από διαγωνισμό που διοργάνωσε ο Συνήγορος του Παιδιού σε συνεργασία με την Ένωση Γραφιστών Ελλάδας στο πλαίσιο της δράσης της ένωσης «Δημιουργικά κύματα».
- Αφίσα του Συμβουλίου της Ευρώπης με το σύνθημα «Τα χέρια σας πρέπει να φροντίζουν και όχι να τιμωρούν. Σηκώστε το χέρι σας κατά της σωματικής τιμωρίας των παιδιών!»

- Κάρτα με θέμα «Το ξύλο βγήκε από τον παράδεισο ... Ας βγει και από τη ζωή μας!», την οποία εμπνεύ-

στηκε ο Ευγένιος Τριβιζάς και φιλοτέχνησε η ζωγράφος Λίνα Καρανικολάου.

- Ο ΣτΠ εκδίδει τριμηνιαίο ηλεκτρονικό ενημερωτικό δελτίο, στο οποίο παρουσιάζεται συνοπτικά το έργο της Αρχής (πορίσματα, προτάσεις, διεθνείς σχέσεις κ.λπ.). Στόχος του ΣτΠ είναι να διευρύνει

το φάσμα των συνομιλητών του και να έχει συνεχή, αδιαμεσολάβητη και αμφίδρομη επικοινωνία με τους πολίτες.

Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία μπορείτε να βρείτε στην ιστοσελίδα του ΣτΠ www.synigoros.gr

Δείτε επίσης το τριμηνιαίο ενημερωτικό ηλεκτρονικό δελτίο του ΣτΠ www.synigoros.gr/newsletter.htm

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

33	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
34	Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
36	ΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΣΕ ΑΣΦΥΞΙΑ
36	ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΔΕΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ
37	ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΣΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
38	ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ
39	ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΜΕΛΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ
39	ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΘΕΩΡΗΣΕΩΝ ΕΙΣΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΞΕΝΕΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
40	ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΑ Ή ΕΥΡΩΠΑΙΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
40	ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΝΑ ΣΥΝΑΠΤΟΥΝ ΓΑΜΟ
41	ΤΟ ΑΠΡΟΣΠΕΛΑΣΤΟ ΑΣΥΛΟ
44	Η ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ
44	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
44	ΣΤΕΓΑΣΗ

Δικαιώματα του ανθρώπου

ΑΝΔΡΕΑΣ ΤΑΚΗΣ*
Βοηθός Συνήγορος

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες είναι άρρηκτα συνυφασμένα με το πρόσωπο του δικαιούχου τους και αποτελούν αδιαπραγμάτευτες εγγυήσεις σεβασμού της προσωπικότητάς του. Ταυτόχρονα όμως αποτελούν και θεσμικά εργαλεία μέσα στο σύστημα της έννομης τάξης γενικότερα, αλλά και, ειδικότερα, στο πλαίσιο της ρύθμισης συγκεκριμένων κατά περίπτωση πεδίων της κοινωνικής δράσης. Η παραβίαση σποραδικά δικαιωμάτων σε κάποιο θεσμικό πεδίο (π.χ. αστυνομική δράση) είναι δυνατόν να αντιμετωπιστεί με μέσα που ήδη προβλέπονται θεσμικά, όπως με τους μηχανισμούς πειθαρχικού ελέγχου. Όταν όμως σε ένα θεσμικό πεδίο εκδηλώνονται επί μακρόν και κατ' επανάληψη παραβιάσεις δικαιωμάτων από όργανα του κράτους, τότε διαταράσσονται σοβαρά και κάποιες στενά συνυφασμένες με αυτά κοινωνικές λειτουργίες. Πρόκειται για προσβολές δικαιωμάτων που δεν εκδηλώνονται απαραίτητα με ενέργειες των κρατικών οργάνων, αλλά και με τη συστηματική επί πολλαά χρόνια παράλειψη του κράτους να μεριμνήσει για την προστασία τους. Στην παρούσα ενότητα περιλαμβάνονται επιλεκτικά κάποια θέματα που απασχόλησαν τον Συνήγορο του Πολίτη (ΣτΠ) κατά το παρελθόν έτος. Ειδικότερα:

❖ Το ζήτημα της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων και της εισόδου των νέων σε επαγγελματικούς κλάδους, όπου παρατηρείται συνειδητή και επίμονη παράλειψη του κράτους να εγγυηθεί την ελευθερία της εκπαίδευσης και την επαγγελματική ελευθερία, με συνέπεια να επιβραδύνεται η αναπτυξιακή προοπτική σε κρίσιμους τομείς της εθνικής οικονομίας.

❖ Το ζήτημα της σωφρονιστικής πολιτικής, όπου η χρόνια δημοσιονομική εγκατάλειψη των κρατουμένων από την πολιτεία, σε συνδυασμό με την αδυναμία τμήματος της ποινικής δικαιοσύνης να απομακρυνθεί από τον παρωχημένο ρόλο μηχανής παραγωγής εγκλημάτων, έχει εκφυλίσει τον θεσμικό ρόλο της κράτησης και εγκυμονεί εκρηκτικές καταστάσεις.

❖ Ο θεσμός της οικογενειακής επανένωσης των μεταναστών, ένα πεδίο όπου δοκιμάζεται η πολιτική της κοινωνικής ένταξης όσων μεταναστών έχουν εδραιώσει τη συμμετοχή τους στην οικονομική ζωή της χώρας. Η εμπλοκή των διαδικασιών, με ευθύνη κυρίως των ελληνικών προξενικών αρχών που λειτουργούν σε χώρες προέλευσης μεταναστών, αφενός ευνοεί την παράνομη μεταναστευτική εισροή και αφετέρου έχει απονομιμοποιήσει στα μάτια των μεταναστών ένα κρίσιμο μέσον κοινωνικής και εθνικής πολιτικής στον τομέα της μετανάστευσης.

* Ο κύριος Ανδρέας Τάκης παραιτήθηκε στις 16.12.2009.

❖ Το ζωτικής σημασίας πεδίο της διαχείρισης των προσώπων που έρχονται παράνομα στη χώρα. Ουσιώδη πτυχή των προβλημάτων αποτελεί η πλήρης κατάρρευση του μηχανισμού εξέτασης των αιτημάτων ασύλου και η υπερσυγκέντρωση σε αστικά κέντρα της χώρας πλήρως περιθωριοποιημένων πληθυσμών αλλοδαπής προέλευσης.

❖ Για άλλη μια χρονιά, ο ΣτΠ εξετάζει το θέμα της δη-

μιουργίας συνθηκών πραγματικής ισοπολιτείας για τους Τσιγγάνους. Η παγκόσμια οικονομική κρίση και η διαρκής οικονομική εκτόπιση των Τσιγγάνων από μετανάστες (πολλοί από τους οποίους είναι Τσιγγάνοι και μάλιστα κοινοτικής προέλευσης) έχουν επιτείνει την τάση διολίσθησης στην εξαθλίωση για μεγάλες ομάδες του πληθυσμού αυτού. Το φαινόμενο ήταν ήδη ορατό εδώ και χρόνια, λόγω της παραλυτικής δυσπραγίας των κρατικών μηχανισμών μέριμνας.

Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η ακαδημαϊκή και η επαγγελματική αναγνώριση τίτλων σπουδών από την αλλοδαπή αποτελεί ζήτημα αιχμής για την ελληνική κοινωνία. Κάθε χρόνο εντάσσεται στην εγχώρια αγορά εργασίας πλήθος Ελλήνων που κατέχουν τίτλους σπουδών οι οποίοι προηγουμένως έχουν αναγνωρισθεί από τις αρμόδιες ελληνικές αρχές.

Ευλόγως θα περίμενε κανείς ότι το κράτος θα είχε οργανώσει αποτελεσματικά τους αρμόδιους φορείς ακαδημαϊκής και επαγγελματικής αναγνώρισης, ώστε οι μεν κάτοχοι των τίτλων αυτών να μην ταλαιπωρούνται ατομικά, η δε αγορά εργασίας να επωφελείται άμεσα από την είσοδο σε αυτήν εξειδικευμένων ατόμων. Δυστυχώς, η δεκάχρονη εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη αποδεικνύει ακριβώς το αντίθετο.

Σχεδόν πέντε χρόνια έχουν περάσει από την έναρξη λειτουργίας του Διεπιστημονικού Οργανισμού Αναγνώρισης Τίτλων Ακαδημαϊκών και Πληροφορήσης (ΔΟΑΤΑΠ), ο οποίος αντικατέστησε το Διεπιστημονικό Κέντρο Αναγνώρισης Τίτλων Σπουδών Αλλοδαπής (ΔΙΚΑΤΣΑ). Η κατάργηση του ΔΙΚΑΤΣΑ είχε γεννήσει την ελπίδα ότι θα εξέλειπαν τα φαινόμενα ακραίας κακοδιοίκησης, τα οποία είχαν ταλάνισει την ελληνική κοινωνία. Σήμερα, αν και η κατάσταση έχει βελτιωθεί, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι το νέο εγχείρημα έχει πετύχει.

Ο ΔΟΑΤΑΠ εκδηλώνει σοβαρές δυσλειτουργίες στη διαδικασία αναγνώρισης των τίτλων, κυρίως *καθυστερήσεις* και *ελλείψεις στην αιτιολόγηση* των απορριπτικών αποφάσεων αναγνώρισης. Έχει διαπιστωθεί ότι η *στελέχωση* του φορέα σε διοικητικό προσωπικό είναι ελλειπής και ο *μηχανισμός λήψης αποφάσεων*, αν και θεωρητικά ορθός, είναι προβληματικός, εξαιτίας του γεγονότος ότι τα άτομα που απαρτίζουν τις

αρμόδιες επιτροπές λήψης αποφάσεων είναι μέλη του διδακτικού επιστημονικού προσωπικού περιφερειακών κυρίως πανεπιστημίων της χώρας και ως εκ τούτου μη αποκλειστικής απασχόλησης. Η ελλιπής στελέχωση σε μόνιμο προσωπικό, σε συνδυασμό με την απουσία ατόμου με συντονιστικές αρμοδιότητες, έχει ως συνέπεια να σημειώνονται μεγάλες καθυστερήσεις ακόμη και για τη χορήγηση απλών ενημερωτικών απαντήσεων (υποθέσεις 4481/2008, 21120/2009 κ.ά.).

Αντίστοιχα είναι και τα προβλήματα των φορέων επαγγελματικής αναγνώρισης τίτλων σπουδών της αλλοδαπής, δηλαδή του Συμβουλίου Αναγνώρισης Επαγγελματικής Ισοτιμίας Τίτλων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (ΣΑΕΙΤΕ), οργάνου αρμόδιου για την αναγνώριση σπουδών διάρκειας άνω των τριών ετών, και του Συμβουλίου Επαγγελματικής Αναγνώρισης Τίτλων Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΣΕΑΤΕΚ), αρμόδιου αντίστοιχα για την αναγνώριση σπουδών διάρκειας μικρότερης των τριών ετών (υποθέσεις 2345/2008, 4524/2009 κ.ά.).

Όπως είναι αναμενόμενο, τα διοικητικά προβλήματα, σε συνδυασμό με την ουσιαστική δυσκολία να συγκριθούν εκπαιδευτικά συστήματα στα οποία εφαρμόζονται εντελώς διαφορετικά κριτήρια για την οργάνωση των σπουδών (π.χ. σε άλλες χώρες εφαρμόζονται τα κριτήρια της διακήρυξης της Μπολόνια, ενώ στην Ελλάδα όχι), συχνά έχουν ως αποτέλεσμα να τεληματώνεται η διαδικασία. Δικαιολογημένα προκαλείται αίσθημα αγανάκτησης στους ενδιαφερόμενους πτυχιούχους πανεπιστημίων της αλλοδαπής, που περιμένουν, ενίοτε για χρόνια, την απόφαση των αρμόδιων διοικητικών οργάνων.

Εντυπωσιακή όμως είναι και η απουσία πολιτικής βούλησης να προσαρμοστεί η εθνική πραγματικότητα στις επιταγές του κοινοτικού δικαίου. Οι δομικές αγκυλώσεις των ελληνικών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και η συντεχνιακή αντίδραση από ομάδες συμφερόντων που έχουν εποικίσει τους θεσμούς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν αναστείλει στην πράξη την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας, μολονότι αυτή συναρτάται με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων και της επαγγελματικής ελευθερίας.

Ειδικότερα:

Παρ' ότι οι διατάξεις της Οδηγίας 2005/36/ΕΚ («Σχετικά με την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων») έχουν τεθεί τυπικά σε ισχύ από τις 20 Οκτωβρίου 2007, η ελληνική έννομη τάξη δεν έχει ακόμη εναρμονιστεί πλήρως προς αυτές. Η Οδηγία περιέχει διατάξεις οι οποίες επιτρέπουν την αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων σε κατόχους τίτλων, οι οποίοι έχουν χορηγηθεί ύστερα από σπουδές που πραγματοποιήθηκαν σε ιδρύματα εδρεύοντα στην Ελλάδα, τα οποία συνδέονται με εκ-

παιδευτικά ιδρύματα κρατών-μελών με συμφωνίες δικαιόχρησης. Παρά τις αντίθετες διαβεβαιώσεις του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (σήμερα Υπουργείο Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων), ήδη από τον Ιούλιο του 2008, η υιοθέτηση των επίμαχων αυτών διατάξεων εξακολουθεί να βρίσκεται σε εκκρεμότητα.

Λόγω της καθυστέρησης εναρμόνισης με τις κοινοτικές Οδηγίες, η ελληνική διοίκηση εξακολουθεί να εφαρμόζει οδηγίες αναγνώρισης επαγγελματικών προσόντων που ίσχυαν παλαιότερα, ανάλογα με την ειδικότητα των σπουδών, παρ' ότι αυτές έχουν καταργηθεί προ διετίας.*

Ασφαλώς, η εφαρμογή ενός θεσμικού πλαισίου που έχει καταργηθεί δεν θεραπεύει πλήρως τις επιπτώσεις από τη μη εφαρμογή των διατάξεων της νέας Οδηγίας, όπως φανερώνει η υπόθεση που ακολουθεί. Πρόκειται για την αναγνώριση επαγγελματικών δικαιωμάτων σε κατόχους τίτλων σπουδών της αλλοδαπής με ειδικότητα κτηνίατρου. Η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων υποστηρίζει ότι δεν είναι δυνατή η επαγγελματική τους αναγνώριση, καθώς δεν υφίστανται νόμιμα καθορισμένες αρμόδιες εθνικές αρχές για την εξέταση των σχετικών αιτημάτων. Έτσι, υπάρ-

χουν σήμερα άτομα που αδυνατούν να ασκήσουν το επάγγελμα του κτηνίατρου στην Ελλάδα, μοιλονότι το έχουν ασκήσει επί σειρά ετών σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ (ενδεικτικά, υπόθεση 3566/2008). Το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καταδίκασε την Ελλάδα στις 2 Ιουλίου 2009 για την παράλειψη της να μεταφέρει στην εσωτερική έννομη τάξη, μέσα στην προκαθορισμένη προθεσμία, τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/36/ΕΚ (υπόθεση C-465/08).

Είναι απαραίτητο να θεσπιστούν άμεσα μηχανισμοί λήψης αποφάσεων περισσότερο ευέλικτοι, ιδίως όσον αφορά την αναγνώριση πτυχίων από χώρες της ΕΕ. Πρέπει επίσης να εγκαταλειφθεί η πεποίθηση ότι το ελληνικό σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης υπερέρχει εκ προοιμίου έναντι οποιουδήποτε άλλου ή ότι η ελληνική αγορά εργασίας θα καταληφθεί από πτυχιούχους ξένων πανεπιστημίων και θα εκτοπιστούν οι πτυχιούχοι των ελληνικών.

ΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΣΕ ΑΣΦΥΞΙΑ

Καθίσταται σήμερα περισσότερο από ποτέ επιτακτική η ανάγκη να αναλάβει η πολιτεία επειγόντως δράσεις προκειμένου να αποτραπεί μια δυσχερώς ελέγξιμη «σωφρονιστική έκρηξη». Τα γνωστά προβλήματα του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος (βλ. *Ετήσια έκθεση 2005*) προκάλεσαν το 2007 μια μαζική και συντονισμένη κινητοποίηση των κρατουμένων σε όλη τη χώρα. Παρ' ότι έχουν γίνει κάποιες σοβαρές προσπάθειες από την πολιτεία (στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η αποκατάσταση της απρόσκοπτης εισόδου του ΣτΠ στα σωφρονιστικά καταστήματα), τα σοβαρά προβλήματα χρονίζουν.

ΠΑΘΟΓΕΝΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΑΔΕΙΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΥΣ

Μετά τον χειρισμό πολλών υποθέσεων που αφορούν τη χορήγηση αδειών σε κρατούμενους, ο ΣτΠ διαπιστώνει ότι:

- Οι απορριπτικές αποφάσεις στερούνται συνήθως της απαιτούμενης ειδικής αιτιολογίας, μέσω της οποίας μπορεί να κριθεί εάν μια απόφαση είναι ορθή και νόμιμη ή αυθαίρετη.
- Ακόμη και όταν διατυπώνεται κάποιο σκεπτικό, αυτό πολύ συχνά δεν είναι εξατομικευμένο ως προς τον αιτούντα κρατούμενο ούτε περιέχει συγκεκριμένα πραγματολογικά στοιχεία.
- Συχνά, στο σκεπτικό περιέχονται μη προβλεπόμενα από τον Σωφρονιστικό Κώδικα κριτήρια, όπως είναι η βαρύτητα του εγκλήματος και το ύψος της ποινής, το μέγεθος της ποινής που απομένει να εκτίσει ο κρατούμενος, ο χρόνος παραμονής στη συγκεκριμένη φυλακή ή η εκ μέρους του παραδοχή ότι εγκλημάτησε, κριτήρια δηλαδή που δεν συνδέονται με το εάν ο κρατούμενος θα κάνει καλή χρήση της άδειας που δικαιούται.

- Σποραδικά παρατηρείται άρνηση να χορηγηθεί άδεια παρά τη διαβεβαίωση (αλληλοδαμών ιδίως κρατουμένων) για τα στοιχεία επικοινωνίας τρίτων προσώπων που προτίθενται να τους φιλοξενήσουν. Αλληλοδαποί, άστεγοι και στερούμενοι οικογένειας κρατούμενοι δεν εξαιρούνται του δικαιώματος άδειας. Άλλωστε, σε περιπτώσεις κατά τις οποίες εγείρονται αμφιβολίες, είναι δυνατή η παροχή διευκρινίσεων κατά τη συνεδρίαση του αρμόδιου συμβουλίου για τη χορήγηση αδειών.

Ο ΣτΠ εκτιμά ότι:

Με δεδομένη την εντεινόμενη κρίση του σωφρονιστικού συστήματος στη χώρα μας, ο θεσμός των τακτικών αδειών αποτελεί σημαντικό μέσον άσκησης σωφρονιστικής πολιτικής. Όταν συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας, η μη επαρκώς αιτιολογημένη απόρριψή της δημιουργεί αίσθημα αδικίας στους κρατούμενους. Εκτός όμως από τα δικαιώματα αυτά καθαυτά των κρατουμένων, η αναπαιτολόγητη και η εν γένει αυθαίρετη απόρριψη των σχετικών αιτημάτων πλήττει συνολικά την αξιοπιστία του σωφρονιστικού συστήματος.

Σε σχετική ειδική έκθεση* που συντάχθηκε το 2008, ο ΣτΠ πρότεινε να:

- Καταστούν συγκεκριμένα τα ουσιαστικά κριτήρια του νόμου και να καταγραφούν τα ακριβή στοιχεία-δείκτες, τα οποία θα λαμβάνονται υπόψη από τα αρμόδια συμβούλια κατά την κρίση των αντίστοιχων αιτημάτων, ώστε η αναφορά σε αυτά να καταστεί το ελάχιστο αναγκαίο περιεχόμενο της προσήκουσας αιτιολογίας.
- Διασαφηνιστούν τα δεδομένα που δεν επιτρέπεται να λαμβάνονται υπόψη κατά την κρίση επί αιτημάτων άδειας (π.χ. υπόλοιπο ποινής, μετάνοια).

- Υπάρχει αλληλεπενεμήρωση των καταστημάτων κράτησης, σε περίπτωση μεταγωγής.
- Διενεργείται σε πάγια βάση δειγματοληπτικός έλεγχος των απορριπτικών αποφάσεων σε κάθε κατάσταση κράτησης.

Δυστυχώς, το Υπουργείο Δικαιοσύνης (σήμερα, Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), παρ' ότι ζητήθηκε η γνώμη του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου Φυλακών, ως απάντηση στις διαπιστώσεις και τις προτάσεις της έκθεσης του ΣτΠ, τελικά περιορίστηκε στην έκδοση εγκυκλίου του Γενικού του Γραμματέα προς τους διευθυντές των φυλακών, με την οποία τους υπενθυμίζει απλώς το αυτονόητο, την υποχρέωση δηλαδή να αιτιολογούνται οι απορριπτικές αποφάσεις.

ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΣΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Κύρια αιτία της επιδείνωσης των συνθηκών κράτησης είναι ασφαλώς η όξυνση του προβλήματος του υπερπληθυσμού.* Ενδεικτικό παράδειγμα αποτε-

λεί η περίπτωση των φυλακών Ιωαννίνων, όπου διαπιστώνεται ότι πληρούνται οι όροι για να χαρακτηριστεί η κατάσταση ως «απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση» σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (υπόθεση 20503/2008).

Το σημαντικότερο πρόβλημα εντοπίζεται στον αριθμό των κρατουμένων σε σχέση με τις υφιστάμενες υποδομές. Οι κρατούμενοι συνωστίζονται στους θαλάμους, στα κελιά και τους διαδρόμους, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ασφυκτική ατμόσφαιρα. Οι όροι για τη χωρητικότητα που προβλέπονται (6 τ.μ. ανά άτομο και μέχρι 6 άτομα ανά θάλαμο) δεν τηρούνται, καθώς οι θάλαμοι φιλοξενούν συνήθως πολλαπλάσιο αριθμό κρατουμένων. Ο χώρος απομόνωσης συχνά είναι ακατάλληλος και δεν χρησιμοποιείται για την εκτέλεση πειθαρχικών ποινών, αλλά για τη διαμονή των πλεοναζόντων ή για την προστασία κρατουμένων από τυχόν επιθέσεις συγκαταφυγόντων τους.

Εμβληματική περίπτωση, που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης, είναι ο περιβόητος «διάδρομος» της

φυλακής των Ιωαννίνων. Κατάσταση πραγματικά αφόρητη, καθώς δεκάδες κρατούμενοι διαβιούν σε απόλυτα ασφυκτικές συνθήκες στους διαδρόμους του κτιρίου, όπου δεν διατίθεται ούτε καν ένα τετραγωνικό μέτρο ελεύθερου χώρου, έστω και για να σταθούν μόνον όρθιοι. Κρεβάτια βρίσκονται τοποθετημένα και στις δύο πλευρές του διαδρόμου, με συνέπεια να απομένει ελάχιστος χώρος ανάμεσά τους, από όπου ταυτόχρονα περνούν όσοι θέλουν να πάνε στα κελιά. Χώροι υγιεινής βεβαίως δεν υπάρχουν στους διαδρόμους και οι κρατούμενοι εξυπηρετούνται από τα παρακείμενα κελιά.

Σε πολλές περιπτώσεις, η ποιότητα και η γενική κατάσταση των υποδομών είναι εμφανώς ανεπαρκής: φθαρμένες πόρτες, κρεβάτια με σκουριές και χωρίς στρώμα ή στρώματα χωρίς κρεβάτι, σπασμένα τζάμια κ.λπ. Η αναλογία σωφρονιστικών υπαλλήλων και κρατουμένων απασχολούμενων σε θέσεις εργασίας δεν είναι ικανοποιητική· δεν είναι ικανοποιητικό ούτε το ποσοστό κατάληψης θέσεων εργασίας από αλληλοδαπούς κρατουμένους.

Πρόβλημα που αφορά όλα τα σωφρονιστικά καταστήματα είναι αυτό της έλλειψης ικανοποιητικού σε αριθμό αλλά και σε εξειδίκευση ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού, για να αντιμετωπίσει τις πρώτες ανάγκες για ιατρική και νοσηλευτική φροντίδα

των κρατουμένων.* Σε πολλές περιπτώσεις τον ρόλο του νοσηλευτή ή ακόμη και του γιατρού αναλαμβάνουν σωφρονιστικοί υπάλληλοι, υποκατάσταση που προκαλεί έντονη δυσφορία τόσο στους κρατουμένους όσο και στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους. Λύση δεν φαίνεται να αποτελεί ούτε η μεταγωγή των κρατουμένων στα νοσοκομεία, διαδικασία που βαρύνεται με γραφειοκρατικές διατυπώσεις, ούτε το πρόγραμμα επισκέψεων ιατρών σε κάποια καταστήματα κράτησης.

Τέλος, πάγιο αίτημα των κρατουμένων, αλλά και των διευθυντών και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης, είναι η αύξηση του ποσού του προϋπολογισμού που διατίθεται για τα λειτουργικά έξοδα των καταστημάτων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το ποσόν που δικαιολογείται για την ημερήσια σίτιση του κρατουμένου είναι εξαιρετικά χαμηλό, σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα τα χρήματα δεν επαρκούν για την αγορά βασικών ειδών υγιεινής (όπως χαρτί τουαλέτας), για την προμήθειά των οποίων φροντίζουν ατομικά και με δικά τους χρήματα υπάλληλοι και κρατούμενοι.

Εάν δεν αντιμετωπιστούν άμεσα και υπεύθυνα, είναι ορατός ο κίνδυνος οι συρρέουσες παθολογίες του καθεστώτος κράτησης και του θεσμού των αδειών να δημιουργήσουν πιθανόν οξεία κρίση στο σωφρονιστικό σύστημα, που ενδεχομένως να προκαλέσει νέες εξεγέρσεις στις φυλακές.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΕΠΑΝΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η οικογενειακή επανένωση, και ευρύτερα η οικογενειακή ζωή, συνιστά δικαίωμα και για τους μετανάστες, το οποίο κατοχυρώνεται από διατάξεις τόσο του κοινοτικού [Οδηγία 2003/86/ΕΚ] όσο και του εθνικού δικαίου (άρθρα 53–60 του Ν. 3386/2005 και ΠΔ 131/2006, με το οποίο ενσωματώθηκε η προαναφερόμενη Οδηγία). Ταυτόχρονα δε αναγνωρίζεται και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρο 8, παράγρ. 1) και ασκείται, βεβαίως, σύμφωνα με τις προβλέψεις και τους περιορισμούς της οικείας νομοθεσίας. Ωστόσο, εν όψει και της υπερνομοθετικής κατοχύρωσής του, ο έλληνας νομοθέτης είναι υποχρεωμένος να διασφαλίζει ότι οι ενδιαφερόμενοι πράγματι απολαύουν του δικαιώματος αυτού, ενώ την ίδια δέσμευση υπέχουν και οι αρμόδιες για τη διεκπεραίωση των σχετικών αιτημάτων δημόσιες υπηρεσίες.

Το δικαίωμα στην οικογενειακή επανένωση δεν συνιστά απλώς ατομικό δικαίωμα του κάθε μεμονωμένου μετανάστη, αλλά εντάσσεται, ως θεσμικό εργαλείο, στην ευρύτερη στρατηγική της ελληνικής πολιτείας και της ΕΕ, που αποσκοπεί να διευκολύνει την κοινωνική ένταξη του μεταναστευτικού πληθυσμού που έχει αποκτήσει σταθερή βάση στην ελληνική και, γενικότερα, στην ευρωπαϊκή επικράτεια. Η προστασία της οικογενειακής ζωής του μετανάστη αποτελεί θεμέλιο για την ομαλή ένταξη του στην ευρύτερη κοινωνία, με απώτερο σκοπό την προστασία της κοινωνικής συνοχής.

Όπως αναφέρεται και στο σημείο 4 του προοιμίου της Οδηγίας 2003/86/ΕΚ, «Η οικογενειακή επανένωση αποτελεί απαραίτητο μέσον προκειμένου να

καταστεί δυνατός ο οικογενειακός βίος. Συμβάλλει στη δημιουργία κοινωνικοπολιτιστικής σταθερότητας που διευκολύνει την ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη μέλη, γεγονός που επιτρέπει εξάλλου την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής που αποτελεί θεμελιώδη στόχο της Κοινότητας». Υπό το πρίσμα της παραπάνω προσέγγισης, είναι προφανές ότι τα προβλήματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης δεν παρεμποδίζουν μόνο τον μεμονωμένο αλλοδαπό να απολαύει του δικαιώματός του, αλλά συντελούν και στην υπονόμηση του στόχου της κοινωνικής ένταξης. Με τον τρόπο αυτόν επιτείνεται η κρίση εμπιστοσύνης των μεταναστών απέναντι στην πολιτεία, με κίνδυνο τη μεγαλύτερη περικοπή τους, συνθήκη που μακροπρόθεσμα θα έχει δυσμενείς συνέπειες για την κοινωνική συνοχή.

ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΤΗΤΑΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΜΕΛΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η αδυναμία πολλών οικογενειών μεταναστών που βρίσκονται ήδη νόμιμα στην Ελλάδα να διασφαλίσουν τη συνέχιση της νομιμότητας της διαμονής όλων των μελών τους απασχόλησε τον ΣτΠ.

Το πρόβλημα ανακύπτει ιδίως όταν αυτός που συντηρεί την οικογένεια αδυνατεί να αποδείξει ότι διαθέτει τους οικονομικούς εκείνους πόρους που απαιτούνται από τον νόμο για τα εξαρτώμενα από αυτόν μέλη της οικογένειάς του. Εφόσον αυτός που συντηρεί αδυνατεί να αποδείξει την ύπαρξη των προβλεπόμενων από τον νόμο πόρων, τα εξαρτώμενα μέλη μεταπίπτουν σε καθεστώς παράνομο διαμένοντος αλλοδαπού και κινδυνεύουν να απειλαθούν. Δεν είναι σπάνιες, μάλιστα, οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ο μὲν συντηρὼν (συνήθως ἄνδρας) διατηρεῖ τὴν νομιμότητα της διαμονής του, καλύπτοντας ταυτόχρονα και τα ανήλικα τέκνα που έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα (πρόσφατη ρύθμιση), ενώ το εξαρτώμενο μέλος (συνήθως γυναίκα) ζει υπό το καθεστώς του φόβου της σύλληψης και της απέλασης. Ευνόικη ρύθμιση προβλέπεται μόνο σε περιπτώσεις που το εξαρτώμενο μέλος είχε προηγουμένως αυτοτελή νόμιμη παραμονή στη χώρα και ο γάμος τελέστηκε στην Ελλάδα. Επειδή η διατάραξη της οικογενειακής ζωής είναι εν προκειμένω προφανής, επιβάλλεται να επανεξεταστούν οι σχετικές νομοθετικές ρυθμίσεις προς την κατεύθυνση της αποκατάστασης της ομαλότητας του οικογενειακού βίου για τα

πρόσωπα που είχαν έως πρόσφατα νόμιμη διαμονή στην Ελλάδα και διατηρούν ισχυρούς δεσμούς με τη χώρα (ενδεικτικά, υπόθεση 5237/2009).

ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΘΕΩΡΗΣΕΩΝ ΕΙΣΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΞΕΝΙΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Σύμφωνα με την οικεία νομοθεσία, η αρμοδιότητα των προξενικών αρχών, στη διαδικασία της οικογενειακής επανένωσης, συνίσταται κατ' αρχάς στην παροχή γνώμης προς το αποφασίζον όργανο (Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της οικείας Περιφέρειας) περί της ύπαρξης ή μη οικογενειακής σχέσης. Στη συνέχεια, εφόσον εκδοθεί εγκριτική απόφαση από την Περιφέρεια, οι προξενικές αρχές οφείλουν να χορηγούν την προβλεπόμενη ειδική θεώρηση εισόδου ή να απορρίπτουν το αίτημα με ειδική αιτιολόγηση. Ωστόσο, είναι πολύ συχνό το φαινόμενο ορισμένες προξενικές αρχές να μην αποστέλλουν μέσα στον προβλεπόμενο χρόνο τη γνωμοδότησή τους, με αποτέλεσμα οι Περιφέρειες να εκδίδουν εγκριτικές αποφάσεις για τη χορήγηση θεώρησης εισόδου με βάση τις υπόλοιπες προϋποθέσεις του νόμου. Αυτή η αντιμετώπιση έχει ως συνέπεια οι ενδιαφερόμενοι να εμφανίζονται μὲν ενώπιον των προξενικών αρχών έχοντας εγκριτικές αποφάσεις από τις Περιφέρειες και να υποβάλλουν αίτημα για την απόκτηση θεώρησης εισόδου για οικογενειακή επανένωση, το αίτημα όμως να απορρίπτεται με την εκ των υστέρων υποστηριζόμενη αιτιολογία ότι δεν διαπιστώθηκε η ύπαρξη οικογενειακής σχέσης. Ο ΣτΠ έχει επισημάνει προς το Υπουργείο Εξωτερικών τον προβληματισμό του σχετικά με την τήρηση της προβλεπόμενης διαδικασίας, ώστε να μην παρουσιάζεται το φαινόμενο αντιφατικών αποφάσεων για το ίδιο αίτημα.

Εκτός όμως από το «διαδικαστικό» αυτό θέμα, δεν υπάρχουν εχέγγυα για την ορθότητα της ουσιαστικής κρίσης ως προς την ύπαρξη οικογενειακής σχέσης μεταξύ των ενδιαφερόμενων αλλοδαπών, με συνέπεια να πάσχει η νομιμότητα της αιτιολογίας των σχετικών αποφάσεων. Το πρόβλημα επιτείνεται στον βαθμό που η στάση ορισμένων προξενικών αρχών φαίνεται να είναι αρνητική σχετικά με την ύπαρξη οικογενειακής σχέσης στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων. Ο Συνήγορος του Πολίτη αντιλαμβάνεται βεβαίως ότι, σε πολλές χώρες, οι προξενικές αρχές αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα κατά την

άσκηση των καθηκόντων τους, τόσο λόγω του φόρτου εργασίας όσο και λόγω των γενικότερων συνθηκών που επικρατούν στις χώρες αυτές. Ωστόσο, η διαπίστωση αυτή δεν αναιρεί την υποχρέωσή τους, σε κάθε περίπτωση, να εξαντλούν τις αντικειμενικές τους δυνατότητες, με γνώμονα την τήρηση της νομιμότητας και τον σεβασμό στο κατοχυρωμένο δικαίωμα των μεταναστών στην οικογενειακή επανένωση και όχι με γνώμονα τον περιορισμό της εισόδου των μεταναστών στη χώρα. Η εκ προοιμίου αρνητική προδιάθεση των προξενικών αρχών απέναντι σε κάθε αίτημα οικογενειακής επανένωσης θέτει εν αμφιβόλω επιλογές του ίδιου του νομοθέτη, εντείνει την κρίση εμπιστοσύνης των μεταναστών απέναντι στις υπηρεσίες του ελληνικού κράτους και δεν συμβάλλει στην καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης (ενδεικτικά, υπόθεση 4906/2008).*

ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΕΛΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΕΛΛΗΝΑ Ή ΕΥΡΩΠΑΙΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Για τους πολίτες τρίτων χωρών που είναι μέλη οικογένειας έλληνα ή ευρωπαίου πολίτη το πρόβλημα αφορά κυρίως τις ρυθμίσεις της οικείας νομοθεσίας, η οποία υποχρεώνει τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς να έχουν *νόμιμη* διαμονή στην Ελλάδα κατά τη στιγμή υποβολής του αιτήματός τους για την απόκτηση άδειας διαμονής ως μέλη οικογένειας έλληνα ή ευρωπαίου πολίτη. Ο ΣτΠ, επικαλούμενος σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, απευθύνθηκε προς τις αρμόδιες υπηρεσίες εκφράζοντας την άποψη ότι η παράνομη διαμονή πολίτη τρίτης χώρας, ο οποίος είναι μέλος οικογένειας έλληνα ή ευρωπαίου πολίτη, δεν συνιστά επαρκή λόγο για την απόρριψη αιτήματος απόκτησης σχετικής άδειας διαμονής. Κατά την άποψη της Αρχής, οι επίμαχες απορριπτικές αποφάσεις έχουν δυσμενείς συνέπειες όχι μόνο για τους πολίτες των τρίτων χωρών, αλλά προσβάλλουν και κατοχυρωμένα δικαιώματα ελλήνων ή ευρωπαίων πολιτών (ενδεικτικά, υποθέσεις 12872/2009 και 7723/2009).*

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΝΑ ΣΥΝΑΠΤΟΥΝ ΓΑΜΟ

Το δικαίωμα των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων να συνάπτουν γάμο έχει απασχολήσει και στο

παραλθόν τον ΣτΠ, καθώς ορισμένοι δήμοι αρνούνται να εκδώσουν άδεια γάμου, λόγω αδυναμίας των ενδιαφερομένων να προσκομίσουν «πιστοποιητικό αγαμίας». Η Αρχή, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι το πιστοποιητικό αυτό είναι εξ ορισμού αδύνατον να προσκομιστεί από πρόσωπα που έχουν κατά τεκμήριο διαρρήξει τις σχέσεις τους με το κράτος της ιθαγένειάς τους, είχε προτείνει προς το Υπουργείο Εσωτερικών (σήμερα Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης), το οποίο και κατ' αρχήν υιοθέτησε την πρόταση, στις περιπτώσεις αυτές να αρκεί η υπεύθυνη δήλωση περί μη ύπαρξης κωλυμάτων γάμου. Ωστόσο, το πρόβλημα ανέκυψε εκ νέου, καθώς στις αρχές του 2009 το υπουργείο αποδέχθηκε γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (78/2009), σύμφωνα με την οποία οι αιτούντες άσυλο δεν επιτρέπεται να υποβάλουν υπεύθυνες δηλώσεις, αφού κατά κανόνα δεν πιστοποιούνται τα στοιχεία της ταυτότητάς τους. Στην εν λόγω γνωμοδότηση, μάλιστα, σημειώνεται ότι «από τη Σύμβαση της Γενεύης ρυθμίζονται περιοριστικώς τα δικαιώματα των προσφύγων διαρκούς της διαδικασίας εξέτασης της σχετικής αιτήσεως και σε αυτά δεν περιλαμβάνεται η καθίδρυση έγγαμης σχέσης». Η άποψη αυτή προκάλεσε σε πολλούς δήμους την εντύπωση ότι απαγορεύεται γενικώς και πλήρως η χορήγηση άδειας γάμου σε αιτούντες άσυλο, δηλαδή ακόμη και σε όσους από αυτούς διαθέτουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Με βάση τα παραπάνω και έπειτα από σημαντικό αριθμό σχετικών αναφορών, ο ΣτΠ επισήμανε προς το Υπουργείο Εσωτερικών ότι η ερμηνευτική προσέγγιση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους καθιστά κενή περιεχομένου τη ρύθμιση του άρθρου 5, του ΠΔ 220/2007, ότι δηλαδή στους αιτούντες άσυλο «επιτρέπεται η παραμονή στην ελληνική επικράτεια», εφόσον οι ίδιοι αποκλείονται από κάθε διαδικασία για την οποία απαιτείται απόδειξη ταυτότητας, περιηγόμενοι έτσι σε κατάσταση απόλυτης κοινωνικής απομόνωσης. Ύστερα από αυτό, το Υπουργείο Εσωτερικών διευκρίνισε ότι οι αιτούντες άσυλο μπορούν να τεθούν γάμο, με την προϋπόθεση να διαθέτουν «πιστοποιητικό αγαμίας» και το διαβατήριό τους να έχει κατατεθεί στην οικεία αστυνομική αρχή κατά τη διαδικασία αίτησης ασύλου, θέση που ουσιαστικά στερεί από την πλειονότητα των αιτούντων άσυλο το δικαίωμα να συνάπτουν γάμο (υποθέσεις 14126/2007, 10343/2008, 9455/2009 κ.ά.).*

Με τα όσα εκτέθηκαν παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι παραβιάζονται, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, κοινοτικές Οδηγίες που ρυθμίζουν την οικογενειακή επανένωση και καταστρατηγείται ολόκληρη η κοινοτική πολιτική σε αυτόν τον τομέα. Οι διαδικασίες που προαναφέρθηκαν εξωθούν μεγάλη μερίδα αλ-

λοδαπών στην αναζήτηση ευκαιριακών και παράτυπων λύσεων, προκειμένου οι οικογένειές τους να εισέλθουν ή να παραμείνουν στη χώρα. Συνεχίζεται, κατά συνέπεια, η αέναη τροφοδότηση του προβλήματος της παράνομης μετανάστευσης, με ταυτόχρονη απαξίωση της νόμιμης άδειας διαμονής.

ΤΟ ΑΠΡΟΣΠΕΛΑΣΤΟ ΑΣΥΛΟ

Έντονο προβληματισμό για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνεχίζει να προκαλεί το ευαίσθητο ζήτημα της χορήγησης πολιτικού ασύλου. Το διαρκώς εντεινόμενο φαινόμενο «μεικτής ροής» μετανάστευσης, σε συνδυασμό με την αδυναμία των αρμόδιων αρχών να ξεχωρίσουν τους απλούς οικονομικούς μετανάστες που εισέρχονται παράνομα στη χώρα από τα άτομα εκείνα που έχουν δικαίωμα να υπαχθούν σε καθεστώς διεθνούς προστασίας, δημιουργεί εκρηκτικές συνέπειες στη διαδικασία χορήγησης πολιτικού ασύλου και επικουρικής προστασίας. Η σωρηδόν υποβολή αιτημάτων από πρόσωπα τα οποία, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν πληρούν τις νόμιμες προϋποθέσεις για να υπαχθούν σε καθεστώς διεθνούς προστασίας προκαλεί ασφυκτική πίεση στη διαχείριση του ασύλου στη χώρα μας.

Όσο αυξημένη και αν είναι ωστόσο η ροή των εισερχόμενων στη χώρα «χωρίς χαρτιά» αλλοδαπών, τα σοβαρότατα προβλήματα που παρατηρούνται στις διαδικασίες παραλαβής και εξέτασης των αιτημάτων ασύλου δεν είναι απλώς το προϊόν ενός αιφνίδιου φόρτου των διοικητικών μηχανισμών όσο η αναμενόμενη συνέπεια της δομικής παθογένειας του συστήματος υποδοχής αιτούντων άσυλο στη χώρα μας.

Από τη διερεύνηση σχετικών υποθέσεων ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε, για μια φορά ακόμη, τη δυσκολία πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου, με αποκορύφωμα την παντελή αδυναμία πρόσβασης των ενδιαφερομένων, αφού για κάποιο χρονικό διάστημα του 2009 οι αρμόδιες υπηρεσίες διέκοψαν τη διαδικασία παραλαβής σχετικών αιτημάτων. Οι ατέλειωτες, θλιβερές και μειωτικές για το κύρος της χώρας, ουρές αλλοδαπών έξω από τις εγκαταστάσεις της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αθηνών στην οδό Πέτρου Ράλλη αποτελούν τη φυσική συνέπεια προβληματικών πρακτικών τόσο στη διαδικασία πρόσβασης όσο και στη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων ασύλου.

Τα κυριότερα προβλήματα είναι:

- ο πλημμελής τρόπος διεξαγωγής των ατομικών συνεντεύξεων,
- η γενικευμένη και αδιάκριτη υπαγωγή των αιτημάτων στην ταχύρρυθμη διαδικασία εξέτασης, με συνέπεια την εξαιρετικά σύντομη προθεσμία για προσφυγή κατά των απορριπτικών αποφάσεων,
- η καθυστέρηση στη χορήγηση του ειδικού δελτίου αιτούντος άσυλο αλλοδαπού και η πρακτική χορήγησής του, ταυτόχρονα με την απορριπτική απόφαση,
- η πλημμελής ενημέρωση των ενδιαφερομένων λόγω ανεπαρκούς διερμηνείας (υποθέσεις 5733/2007, 5913/2008 κ.ά.).

Στις περισσότερες περιπτώσεις, όσα προαναφέρθηκαν έχουν ως συνέπεια την έκπτωση των αιτούντων άσυλο από το καθεστώς της νόμιμης διαμονής στη χώρα (βλ. σχετικά: http://www.synigoros.gr/allodapoi/pol_asilo.htm).

Η πλειονότητα των αιτημάτων ασύλου εξακολουθεί να υποβάλλεται στην Αθήνα, για μια σειρά από λόγους που ανάγονται τόσο στην αποθαρρυντική, στην πράξη, στάση των περιφερειακών αστυνομικών αρχών όσο και σε προσωπική επιλογή των ίδιων των αλλοδαπών. Ο ΣτΠ έχει και στο παρελθόν επισημάνει ότι η πρακτική της παραλαβής αιτημάτων ασύλου αποκλειστικά από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Αθήνας και (δευτερευόντως) της Θεσσαλονίκης είναι εξόχως προβληματική και βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τη λογική του θεσμού του πολιτικού ασύλου. Η Αρχή έχει κατ'επανάληψη τονίσει ότι δεν πρέπει μόνο να ζητηθούν επί μέρους βελτιώσεις της διαδικασίας παραλαβής στην Αθήνα. Επιβάλλεται επιπλέον δραστική και συντονισμένη αναδιάρθρωση των μηχανισμών και του προσωπικού που διαθέτουν η Ελληνική Αστυνομία, οι αρμόδιοι φορείς της κεντρικής και της περιφερειακής διοίκησης, της τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και οι εμπλεκόμε-

νοι τοπικοί δημόσιοι φορείς (π.χ. δικηγορικοί και ιατρικοί σύλλογοι), ακόμη δε και οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών.* Μολονότι στο νέο νομοθετικό πλαίσιο (ΠΔ 81/2009) υιοθετείται μια σαφώς αποκεντρωμένη διαδικασία, τα πρώτα δείγματα εφαρμογής καταμαρτυρούν μάλλον τον αποσπασματικό χαρακτήρα των νομοθετικών αυτών επιλογών. Έχει ήδη προαναγγελθεί νέα τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου για τη διαδικασία χορήγησης ασύλου, λόγω των παραπάνω διαπιστωμένων δυσλειτουργιών του υφιστάμενου συστήματος.

Περισσότερο αποτρεπτικά για την υποβολή αιτήματος ασύλου στα σημεία εισόδου της χώρας λειτουργεί η επιβολή και η διατήρηση της προσωρινής κράτησης εις βάρος των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών. Ειδικότερα, από αυτοψίες* τις οποίες διενήργησε ο Συνήγορος του Πολίτη, διαπιστώθηκε ότι σχεδόν κανένας αλλοδαπός δεν υποβάλλει αίτημα ασύλου στα σύνορα χωρίς να είναι ήδη κρατούμενος. Επίσης, σε περιπτώσεις ανέφικτης απέλασης παρατηρήθηκε το φαινόμενο να κρατούνται για μεγαλύτερο διάστημα —έως και την εξάντληση του ανώτατου χρόνου κράτησης— οι αιτούντες άσυλο αλλοδαποί. Αντίθετα, οι αλλοδαποί που δεν είχαν υποβάλει σχετικό αίτημα αφήνονται ελεύθεροι σε σύντομο χρονικό διάστημα. Αυτή η πρακτική της διοίκησης, κατά παράβαση των κανόνων του διεθνούς δικαίου, είχε ως αποτέλεσμα την αποθάρρυνση των αλλοδαπών από την υποβολή αιτημάτων στα σύνορα και τη συγκέντρωσή τους στην Αθήνα, με συνέπεια να εντείνεται η κατάσταση που περιγράφηκε παραπάνω στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Αθηνών.

Με πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλ. S.D. κατά Ελλάδος, no 53541/07, 11.9.2009) η χώρα καταδικάστηκε για τον παράνομο χαρακτήρα και τις συνθήκες κράτησης των αιτούντων άσυλο (παραβίαση των άρθρων 3 και 5, παράγρ. 1 και 4 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου). Το δικαστήριο έκρινε ότι πρέπει να υπάρχουν εγγυήσεις για τον έλεγχο της νομιμότητας της κράτησης των αιτούντων άσυλο και ότι η κράτηση, υπό τις άθλιες συνθήκες που επικρατούν στα εν λόγω κέντρα, συνιστά εξευτελιστική μεταχείριση.
Η απόφαση αυτή επιβεβαιώνει τη θέση του ΣτΠ ότι δεν είναι νόμιμη η κράτηση αιτούντων άσυλο,

χωρίς να υπάρχει ένα σαφές νομοθετικό πλαίσιο το οποίο να στηρίζεται στις σχετικές διατάξεις του διεθνούς δικαίου.*

Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε ότι η εν λόγω απόφαση δημιουργεί νέα δεδομένα, υπό το φως των οποίων επιβάλλεται να αξιολογηθούν εκ νέου οι σχετικές διατάξεις της παραγρ. 1 του άρθρου 13 του ΠΔ 90/2008, σύμφωνα με τις οποίες αλλοδαπός που υποβάλλει αίτημα ασύλου ενόσω είναι κρατούμενος παραμένει κρατούμενος άνευ άλλου τινός (ενδεικτικά, υπόθεση 7662/2007).

Παρά τις πρόσφατες καταδίκες της χώρας μας για το θέμα του χρόνου και των συνθηκών κράτησης (βλ. επίσης την πρόσφατη απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου Tabesh κατά Ελλάδος, no 8256/07, 26.11.2009), με πρόσφατη τροποποίηση (N. 3772/2009), αυξήθηκε ο ανώτατος χρόνος κράτησης από τρεις σε έξι μήνες. Η συνεχής, όμως, επιδείνωση της κατάστασης στους χώρους κράτησης στα σημεία εισόδου έχει προκαλέσει αντιδράσεις και από τη διεθνή κοινότητα. Η μείωση του χρόνου κράτησης που παρατηρείται τελευταία οφείλεται πρωτίστως στην ασφυκτική πληρότητα των κέντρων κράτησης και δευτερευόντως στην κατανόηση και την αποδοχή εκ μέρους της διοίκησης των διαπιστώσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου περί εξευτελιστικής μεταχείρισης (βλ. πρόσφατη απόφαση για τη διακοπή της λειτουργίας του Κέντρου Κράτησης στην Παγανή Μυτιλήνης).

Με την επίσημη δικαιολογία της επιβαλλόμενης αποσυμφόρμησης των χώρων κράτησης, μετακινούνται, ιδιαίτερα κατά την περίοδο του καλοκαιριού, κρατούμενοι αλλοδαποί με άγνωστο, σχεδόν στο σύνολο των περιπτώσεων, προορισμό. Γι' αυτό και έχουν διατυπωθεί πολλές καταγγελίες για φαινόμενα παράνομης απομάκρυνσης αλλοδαπών από τη χώρα. Δεδομένης της δυσκολίας να επιβεβαιωθούν οι εν λόγω καταγγελίες, ο ΣτΠ ζήτησε από τις αρμόδιες υπηρεσίες να διασφαλιστούν οι ελάχιστες εγγυήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων αυτών, μέσω της ενημέρωσής τους σε γλώσσα που κατανοούν,* αλλά και της δυνατότητας να διαθέτουν νομική εκπροσώπηση. Ο Συνήγορος του Πολίτη συνεχίζει παράλληλα τη διερεύνηση υποθέσεων, οι οποίες ενδέχεται να στοιχειοθετούν, βάσιμα πλέον, περιπτώσεις παράβασης της αρχής της επαναπροώθησης (ενδεικτικά, υπόθεση 14446/2009).

Θετική εξέλιξη

Πρέπει, τέλος, να επισημανθεί ότι ύστερα από παρέμβαση της Αρχής, αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες μπορούν κατ' εξαίρεση να εγγράφονται σε κρατικά και ιδιωτικά ΙΕΚ,* αφού καταθέσουν υπεύθυνη δήλωση ότι κατέχουν απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επιπλέον, με εγκύκλιο ρυθμίστηκαν οι διαδικαστικές προϋποθέσεις για την εργασία των αιτούντων άσυλο.

Η ακραία υποβάθμιση του θεσμού του ασύλου, σε συνδυασμό με την απουσία ενός νομικού πλαισίου που θα ρυθμίζει το καθεστώς των αλλοδαπών που παραμένουν επί μακρόν στην επικράτεια «χωρίς χαρτιά», καθώς η απέλασή τους είναι ανέφικτη, προκάλεσε το φαινόμενο της υπερσυγκέντρωσης αλλοδαπών στα μεγάλα αστικά κέντρα, σε συνθήκες εξαθλίωσης.

Μεγάλος αριθμός αναφορών, υπογεγραμμένων από 700 περίπου κατοίκους, επιχειρηματίες και εργαζομένους της περιοχής του ιστορικού εμπορικού κέντρου της Αθήνας κατατέθηκε στον ΣτΠ (υποθέσεις 5750/2009, 5751/2009, 5752/2009, 5755/2009 κ.ά.). Η έρευνα που ακολούθησε (αυτοψίες, συναντήσεις με υπηρεσίες και φορείς) και η παρακολούθηση των εξελίξεων καθ' όλη τη διάρκεια του 2009 ανέδειξαν τη συστηματική υποβάθμιση των εν γένει συνθηκών διαβίωσης των διαμενόντων ή απασχολούμενων στην περιοχή Ελλήνων και αλλοδαπών. Παθογένειες που αρχικά φαίνονταν μεμονωμένες μετατράπηκαν βαθμιαία σε ένα σύνθετο πλήγμα ακανθωδών κοινωνικών προβλημάτων, με εμφανείς κινδύνους για τη δημόσια υγεία, τάξη και ασφάλεια.

Η υπερσυγκέντρωση αλλοδαπού πληθυσμού σε άθλιες συνθήκες διαβίωσης, η συστηματική και ανέλεγκτη εμπορία και χρήση ναρκωτικών ουσιών, η οργανωμένη δράση κυκλωμάτων εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης αλλοδαπών γυναικών και η άνθηση του παραεμπορίου έχουν υποβαθμίσει το ιστορικό κέντρο της πρωτεύουσας σε αφόρητο βαθμό. Αντιδρώντας σπασμωδικά, η διοίκηση έλαβε σειρά μέτρων που μετέβαλαν προσωρινά μόνο την κατάσταση, καθώς δεν υπήρξε πρόβλεψη για την ουσιαστική και μακροπρόθεσμη αντιμετώπισή της. Η εικόνα, λίγους μήνες αργότερα, παραμένει εξίσου απογοητευτική.

Η διαχείριση του προβλήματος της συγκέντρωσης μεγάλου αριθμού αλλοδαπού πληθυσμού στο ιστο-

ρικό κέντρο, και η συνεπαγόμενη αλλοίωση της φυσιογνωμίας του, προϋποθέτει την κατανόηση και την επεξεργασία των δεδομένων που συγκροτούν το πρόβλημα. Για τους αλλοδαπούς που διαμένουν παράνομα, ο νόμος είναι σαφής και επιβάλλει την απομάκρυνσή τους από τη χώρα (άρθρα 76 κ.ε. του Ν. 3386/2005). Η επιλογή αυτή, ωστόσο, στις περισ-

σότερες περιπτώσεις είναι ανέφικτη για λόγους που σχετίζονται τόσο με την επιχειρησιακή δυνατότητα των αρμόδιων υπηρεσιών όσο και με την άρνηση των χωρών προέλευσης των προς απομάκρυνση αλλοδαπών να συνεργαστούν.

Ως εκ τούτου, κρίσιμο είναι να ανασυρθούν τα πρόσωπα αυτά στη θεσμική επιφάνεια και να τους αποδοθεί ένα καθεστώς προσωρινής διαμονής «υπό ανοχή» με περιοριστικούς όρους, έως ότου καταστεί αντικειμενικά δυνατή η απομάκρυνσή τους από τη χώρα. Η δημιουργία κέντρων φιλοξενίας με ανθρωπίνες συνθήκες, όσο και αν εμφανίζεται αλυσιστελής λόγω του μεγάλου αριθμού των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στη χώρα, θα ήταν πράγματι

χρήσιμη, τουλάχιστον στην πρώτη φάση διαχείρισης του προβλήματος, προκειμένου να καταστεί δυνατή η κάλυψη των βασικών βιοτικών αναγκών τους. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, βασική συνθήκη για την αποτελεσματικότητα κάθε εγχειρήματος είναι να αρθούν οι δυσχέρειες στην υλοποίηση του μέτρου της απομάκρυνσης όσων αλλοδαπών δεν έχουν δικαίωμα διαμονής στην Ελλάδα και για τους οποίους έχουν εκδοθεί σχετικές διοικητικές πράξεις. Διαφορετικά, το πρόβλημα διαρκώς θα ανακυκλώνεται και θα μεταφέρεται από περιοχή σε περιοχή με διαδοχικές περιόδους έξαρσης και ύφεσης των μέτρων καταστολής, χωρίς να καθίσταται δυνατή η ουσιαστική επίλυσή του.

Η ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΣΙΓΓΑΝΟΥΣ

Η εικόνα της επόμενης σελίδας είναι αυτή που αντίκρισε πρόσφατα κλημάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη κατά τη διενέργεια αυτοψίας (υπόθεση 20485/2008) και αποτυπώνει την κατάσταση που επικρατεί στην περιοχή Παπάγου στη Νέα Αρτάκη Εύβοιας. Παρόμοιες εικόνες αντικρίζει κανείς στους περισσότερους τσιγγάνικους καταυλισμούς που είναι κατεσπαρμένοι ανά την επικράτεια. Μεγάλο τμήμα του πληθυσμού των Τσιγγάνων που διαμένουν στη χώρα αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα που δεν εξαντλούνται μόνο στις συνθήκες διαβίωσης, αλλά εκτείνονται και σε άλλους τομείς. Εκτός από το θέμα της στέγασης, στην παρούσα ενότητα θα γίνει σύντομη αναφορά και στα θέματα εκπαίδευσης και απασχόλησης των Τσιγγάνων, με βάση την εμπειρία του ΣτΠ από τον χειρισμό υποθέσεων κατά τη διάρκεια του 2009. Ειδικότερα:

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η συμμετοχή των Τσιγγανόπαιδων στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί ακόμη ζητούμενο, ιδιαίτερα για τα παιδιά των αλλοδαπών τα οποία απέχουν σχεδόν ολοκληρωτικά από αυτή. Οι προσπάθειες, στο πλαίσιο των υφιστάμενων προγραμμάτων ένταξης (κάρτα μετακινούμενου μαθητή, σχολικά επιδόματα –μόνο για ημεδαπούς– και προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης), στοχεύουν μεν να ενισχύσουν την επαφή με την εκπαίδευση, έχουν καταφέρει όμως να προσελκύσουν μικρή μερίδα παιδιών και μάλιστα μόνον ημεδαπών Τσιγγάνων (ενδεικτικά, υπόθεση 20489/2008).

Στον τομέα της απασχόλησης οι έλληνες Τσιγγάνοι εργάζονται κυρίως ως πλανόδιοι μικροπωλητές ή διατηρούν πάγκους σε λαϊκές αγορές. Ωστόσο, μεγάλος αριθμός από αυτούς εξακολουθεί να επαιτεί ή να ασχολείται με τη συλλογή και την πώληση ανακυκλώσιμων υλικών, κυρίως μεταλλικών, δραστηριότητα στην οποία επιδίδονται και αλλοδαποί Τσιγγάνοι. Πρόκειται για μια άκρως επικίνδυνη, επιβλαβή για την υγεία των ίδιων και του κοινωνικού συνόλου, παραβατική ενασχόληση, καθώς τα προς ανακύκλωση αντικείμενα συχνά προέρχονται από κλοπές. Δεν έχει υπάρξει καμία πρόνοια προκειμένου η παραδοσιακή αυτή δραστηριότητα των Τσιγγάνων να ενταχθεί σε νόμιμη διαδικασία ανακύκλωσης, όπως έχει προτείνει η Αρχή (π.χ. βλ. πόρισμα για την υπόθεση 13986/2006).*

ΣΤΕΓΑΣΗ

Το πρόβλημα στέγασης είναι ιδιαίτερα οξύ (χαρακτηριστικά παραδείγματα στον νομό Αττικής αποτελούν οι εγκαταστάσεις Ρομά στον Βοτανικό, τον Ασπρόπυργο και στην Αττική οδό – στο Κορωπί), καθώς και τα παραπήγματα στα οποία διαβιούν, κυρίως αλλοδαποί Ρομά, είναι ακατάλληλα και απολύτως επικίνδυνα. Προγράμματα στέγασης (ολοκληρωμένο πρόγραμμα στέγασης, μετεγκαταστάσεις και στεγαστικά δάνεια) που υλοποιούνται τα τελευταία επτά χρόνια από την ελληνική πολιτεία απευθύνονται μόνο στους έλληνες Τσιγγάνους, χωρίς όμως να έχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Για τις συνθήκες διαβίωσης και την ανάγκη μετε-

γκατάστασης των Ρομά που κατοικούν στις περιοχές που προαναφέρθηκαν, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ασχοληθεί επί σειρά ετών, έχει επισημάνει τα προβλήματα και έχει διατυπώσει σχετικές προτάσεις (υποθέσεις 13986/2006, 16048/2006, 18454/2007, 7611/2009 κ.ά.).* Ωστόσο, μέχρι σήμερα, εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις, καμία πρωτοβουλία της πολιτείας δεν έχει επιφέρει αποτελέσματα που να προωθούνται μια γενικότερη αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης των Τσιγγάνων. Η αδράνεια της πολιτείας προκαλεί όξυνση των προβλημάτων και αύξηση των διαμαρτυριών εκ μέρους των μη Ρομά κατοίκων της κάθε περιοχής, με συνέπεια να δημιουργούνται επικίνδυνες εντάσεις μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίπτωση μετεγκατάστασης Τσιγγάνων σε εντελώς ακατάλληλο χώρο στην Κω και οι σφοδρές αντιδράσεις που αυτή προκάλεσε στους κατοίκους που διέμεναν κοντά (υπόθεση 1464/2008).

Τα σοβαρότερα προβλήματα που αφορούν τη στέγηση κυρίως εντοπίζονται στις εντελώς ακατά-

λληλες και επικίνδυνες συνθήκες διαβίωσης σε ήδη υπάρχοντες καταυλισμούς (π.χ. περίπτωση καταυλισμού στην περιοχή Καρνάγιο της Ρόδου, όπου ένα νήπιο έχασε τη ζωή του σε πυρκαγιά). Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις στις οποίες είναι ακατάλληλος και ο χώρος που προτείνεται για τη μετεγκατάσταση των Τσιγγάνων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση της Λευκάδας (υπόθεση 16760/2009). Ο χώρος που προτάθηκε για τη μετεγκατάσταση των Τσιγγάνων είναι ο πρώην ΧΥΤΑ της πόλης, στον οποίο πραγματοποιούνται έργα ανάπλασης. Εν τούτοις ο συγκεκριμένος χώρος κρίνεται ακατάλληλος για μια σειρά από λόγους (π.χ. έχει άμεση γειτνίαση με τον ενεργό ΧΥΤΑ, καθώς και με τις εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού της πόλης· κοντά στον χώρο υπάρχει χαντάκι αποστράγγισης των απορριμμάτων της χωματεράς, όπου είναι έντονη η δυσσομία και κυκλοφορούν επικίνδυνα τρωκτικά).

Ένα επιπλέον ζήτημα που συχνά εγείρεται όταν η πολιτεία επιχειρεί τη μετεγκατάσταση και την ασφαλή στέγηση Τσιγγάνων (Αγρίνιο – υπόθεση 8410/2006,

Αθήνα – υπόθεση 5083/2009] είναι το θέμα της ανάπτυξης σχέσεων καλής γειτονίας μεταξύ των Τσιγγάνων και των μη Τσιγγάνων κατοίκων.

Όταν σε έναν δήμο κατοικούν άτομα με διαφορετικό κοινωνικό, οικονομικό και ενδεχομένως πολιτισμικό υπόβαθρο, η παρέμβαση των αρμόδιων αρχών είναι απαραίτητη προκειμένου, σε ένα πρώτο, μεταβατικό, στάδιο, να αρθούν τα προσκόμματα και να δημιουργηθούν γέφυρες κατανόησης και επικοινωνίας μεταξύ των κατοίκων. Δυστυχώς, η ελληνική πολιτεία δεν αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση, με αποτέλεσμα τη δημιουργία κλίματος έντασης και γενικευμένης ανασφάλειας.

Το πρόγραμμα των στεγαστικών δανείων που υλοποιείται κατ' εφαρμογήν της ΚΥΑ 33165/2006 έχει επιφέρει, σε ατομικό επίπεδο, τα πιο απτά αποτελέσματα βελτίωσης στις συνθήκες στέγασης των Τσιγγάνων. Ωστόσο, ο ΣτΠ έχει διαπιστώσει αρκετά προβλήματα στην εφαρμογή της οικείας νομοθεσίας.

Ειδικότερα, η Αρχή επισήμανε ότι:

- Αρκετοί δικαιούχοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες να υπαχθούν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα για τυπικούς κατά βάση λόγους· κυρίως επειδή πολλοί από αυτούς στερούνται δημοτολογικής εγγραφής* και, συνεπώς, δεν είναι σε θέση να προσκομίσουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά (π.χ. πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης κ.ά.).
- Ακόμη και όταν υφίσταται δημοτολογική εγγραφή, οι ενδιαφερόμενοι αντιμετωπίζουν αρκετές δυσκολίες να τους χορηγηθεί από τις αρμόδιες αρχές βεβαίωση μόνιμης κατοικίας, καθώς δεν μπορούν να αποδείξουν την εγκατάστασή τους σε μία περιοχή λόγω των συχνών μετακινήσεών τους.
- Προβλήματα εντοπίζονται στην εξέταση των σχετικών αιτημάτων και στη σύνταξη των προσωρινών πινάκων από τους αρμόδιους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και στον συντονισμό μεταξύ των δήμων και της κεντρικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εσωτερικών, μεταξύ των τραπεζών και των δικαιούχων ή των εμπλεκόμενων φορέων και των τραπεζών, παρ' ότι τα εν λόγω δάνεια χορηγούνται με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου (υπόθεση 5366/2008).

- Η έλλειψη νομοθετικής πρόβλεψης ενός μηχανισμού εποπτείας και παρακολούθησης του προγράμματος είχε ως συνέπεια την αδυναμία να συναχθούν ασφαλή συμπεράσματα αναφορικά με τον βαθμό επιτυχίας του και τη στεγαστική αποκατάσταση των δικαιούχων.

Εφόσον πάντως διορθωθούν οι προαναφερόμενες αδυναμίες, το πρόγραμμα πρέπει να συνεχιστεί και να επεκταθεί, ώστε να συμπεριλάβει όσο το δυνατόν περισσότερους δικαιούχους.

Από τις υποθέσεις που διερευνήθηκαν γίνεται εμφανής η απροθυμία της πολιτείας να δράσει έγκαιρα και αποτελεσματικά, ώστε να τεθούν τα θεμέλια για την εξάλειψη του προβλήματος στέγασης και για τη μείωση του φαινομένου του αποκλεισμού των Τσιγγάνων από την κοινωνική ζωή του τόπου.

Ο ΣτΠ έχει επανειλημμένα τονίσει ότι:

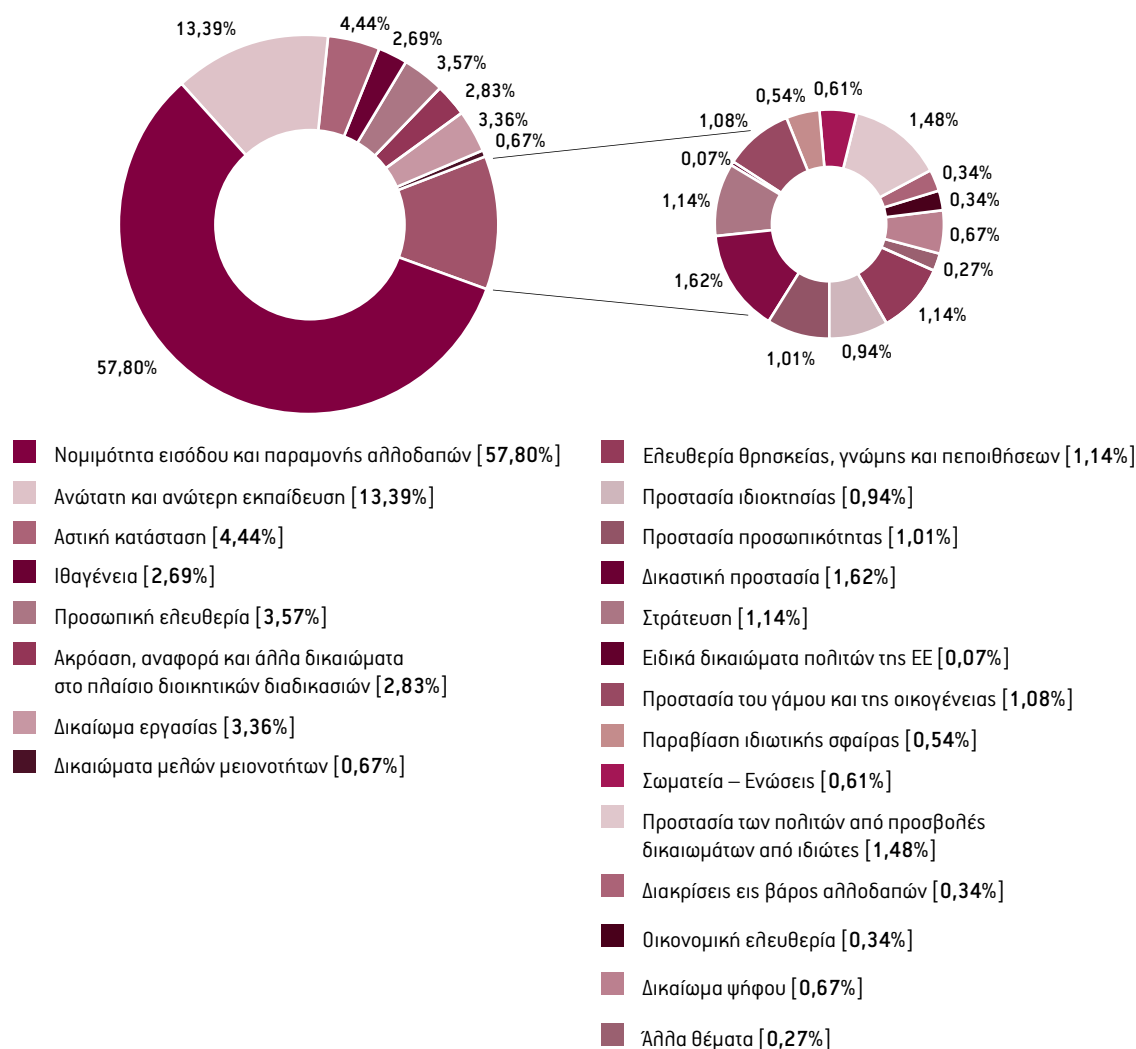
Ανεξάρτητα από την επί μέρους κατανομή των αρμοδιοτήτων, οι εμπλεκόμενοι δημόσιοι φορείς έχουν καθήκον να πρωταγωνιστήσουν στη λύση των προβλημάτων, σεβόμενοι τα συνταγματικώς προστατευόμενα δικαιώματα όχι μόνο των Τσιγγάνων, αλλά και των περιοίκων. Μολονότι ο ρόλος των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης είναι αποφασιστικός για την επιτυχία του εγχειρήματος, οι λύσεις σε τοπικό επίπεδο θα αποβούν απολύτως αθυσιτελείς για τη συνολική αντιμετώπιση του προβλήματος, εάν δεν ενταχθούν στο πλαίσιο ενός κεντρικού σχεδιασμού και μιας συστηματικής εποπτείας και ενίσχυσης των προτεινόμενων λύσεων.

* Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

Στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη www.synigoros.gr [Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου]

Στην υπο-ιστοσελίδα για τους μετανάστες, τους πρόσφυγες και τους ομογενείς <http://www.synigoros.gr/allodapoι> και στην υπο-ιστοσελίδα για την ίση μεταχείριση <http://www.synigoros.gr/diakriseis>

ΓΡΑΦΗΜΑ 8 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

49	ΕΙΣΑΓΩΓΗ
51	ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ
51	ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΦΑΠΑΞ ΒΟΗΘΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΠΔΥ
53	ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΑΔΥ
53	ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΤΕΑΙΤ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΑΠΙΤ
56	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ
58	ΥΓΕΙΑ
58	ΚΑΛΥΨΗ ΔΑΠΑΝΩΝ ΑΠΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΦΟΡΕΑ ΓΙΑ ΝΟΣΗΛΕΙΑ ΣΕ ΜΗ ΣΥΜΒΕΒΛΗΜΕΝΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ
61	ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ
63	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ
63	ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΟΥ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ
64	ΚΕΝΤΡΟ ΣΙΤΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Κοινωνική προστασία

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ
Βοηθός Συνήγορος

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το περιβάλλον μέσα στο οποίο εκτυλίσσεται η δράση του Συνηγόρου του Πολίτη (ΣτΠ) στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, της υγείας και της κοινωνικής αλληλεγγύης χαρακτηρίζεται από την επιδείνωση των βασικών κοινωνικών δεικτών.

Ειδικότερα, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, η ανεργία τον Ιούλιο του 2009 ανήλθε στο 9,6% του εργατικού δυναμικού έναντι του 7% τον ίδιο μήνα του προηγούμενου έτους. Οι άνεργοι αυξήθηκαν κατά 120.000 περίπου και έφθασαν τους 470.000. Το μεγάλο ποσοστό ανεργίας φαίνεται να συγκεντρώνεται και πάλι στους νέους και τις

γυναίκες. Μεγάλη αύξηση ανεργίας παρουσίασαν γενικά οι τουριστικές περιοχές, αλλά και η Κεντρική Μακεδονία, η Αττική και η Πελοπόννησος.

Επιπλέον, επισημαίνεται ότι το 20% των νοικοκυριών εξακολουθεί να βρίσκεται κάτω από το όριο της φτώχειας. Σε δυσχερέστατη θέση βρίσκονται οι άνεργοι, των οποίων το ποσοστό φτώχειας φθάνει το 35%.

Η γήρανση του πληθυσμού και ιδιαίτερα η αύξηση της αναλογίας του πληθυσμού με προβλήματα υγείας επιβαρύνουν, πέρα από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, τους κλάδους υγείας των ασφαλιστικών φορέων. Οι κοινωνικές δαπάνες, στις οποίες περιλαμβάνονται οι δαπάνες υγείας, βρίσκεται στο 24% του ΑΕΠ και κινούνται σταθερά κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, που και στις χώρες της ΕΕ είναι περίπου 27% του ΑΕΠ. Ωστόσο, το σημαντικότερο πρόβλημα που εντοπίζεται, αναφορικά με τις κοινωνικές δαπάνες στην Ελλάδα, δεν σχετίζεται με το ύψος, αλλά πρωτίστως με την αδυναμία τους (πλην των συντάξεων) να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην αναχαίτιση της δυσμενούς πορείας των κοινωνικών δεικτών και ιδίως στην καταπολέμηση της φτώχειας. Τεκμαίρεται ότι υπάρχει εμφανής δυσχέρεια να «αποκαλυφθούν» οι έχοντες πραγματική ανάγκη και να υποστηριχθούν μέσω των κοινωνικών δαπανών.

Το δυσμενές οικονομικό κλίμα, που χαρακτηρίζεται από τα υψηλά ελλείμματα, το αυξανόμενο δημόσιο χρέος και τον μηδενικό ρυθμό ανάπτυξης, δυσχε-

ΝΕΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ 2009	3.142
ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ	23,39%
ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΕΝΤΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΠΟΥ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΘΗΚΑΝ ΤΟ 2008	2.223
ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	1.057
Επίλυση του προβλήματος κακοδιοίκησης (θετική έκβαση)	849
Μη επίλυση του προβλήματος κακοδιοίκησης (μη αποδοχή των προτάσεων της Αρχής)	84
Αδυναμία επίλυσης του προβλήματος (π.χ. νομοθετικό κενό, οργανωτικές δυσλειτουργίες)	124
ΜΗ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	968
ΔΙΑΚΟΠΗ ΕΡΕΥΝΑΣ	198

ραίνει κατά πολύ τη χάραξη αποτελεσματικών κατευθυντήριων γραμμών και την υλοποίηση πολιτικών για την αντιμετώπιση των κοινωνικών ζητημάτων αιχμής.

Με βάση τα παραπάνω, δεν είναι παράδοξο που ο αριθμός των σχετικών αναφορών (κοινωνική ασφάλιση, πρόνοια, ανεργία, υγεία κ.λπ.) που υποβλήθηκαν στον ΣτΠ παρουσίασε κατά το 2009 αύξηση της τάξης του 36,43% σε σχέση με το 2008. Συγκεκριμένα, οι αναφορές αυξήθηκαν κατά 839 και ανήλθαν στις 3.142.

Στις σχετικές αναφορές που καταθέτουν οι πολίτες, ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει προσβολές δικαιωμάτων: στον χώρο της κοινωνικής προστασίας (εργασιακά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα), της υγείας (δικαιώματα ασθενών, επαγγελματιών υγείας, παροχές ασθενειών) και της κοινωνικής αλληλεγγύης (δικαιώματα ευπαθών ομάδων, π.χ. πολύτεκνοι, ΑμεΑ).

- Στο πεδίο της εργασίας μειώνονται οι θέσεις απασχόλησης και σε πολλές περιπτώσεις, όπως στις συμβάσεις ορισμένου χρόνου, δεν υφίσταται καν ασφάλιση κατά της ανεργίας. Οι άνεργοι παραμένουν χωρίς προστασία στα προγράμματα απασχόλησης (ενεργητικά μέτρα) ή ανακούφισης (παθητικά μέτρα), επειδή σε πολλές περιπτώσεις παγίως ανακύπτουν θεσμικά εμπόδια. Σε σχέση με την ανεργία, η διακοπή του χρόνου ανεργίας λόγω παρακολούθησης προγράμματος κατάρτισης αποτέλεσε και πάλι ζήτημα αιχμής, καθώς αποκλείει την πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές ατόμων που βρίσκονται αδιαμφισβήτητα στον χώρο των ανέργων και επιλέγουν υπό το καθεστώς αυτό την ενεργό παρουσία τους στην αγορά εργασίας.
- Τα δικαιώματα των αφυπηρετούμενων θίγονται κυρίως λόγω της αδυναμίας να εκδοθούν έγκαιρα συνταξιοδοτικές πράξεις.
- Τα δικαιώματα των ασθενών πλήττονται λόγω των ελλείψεων του δημόσιου συστήματος υγείας σε προσωπικό και υποδομές, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, να επιβαρύνονται οικονομικά οι ασφαλισμένοι και να αυξάνονται οι δαπάνες υγείας των πολιτών στον ιδιωτικό τομέα.
- Τα δικαιώματα των ευπαθών ομάδων πλήττονται λόγω της ανεπάρκειας του συστήματος κοινωνικής αλληλεγγύης.

Τα προβλήματα της διοικητικής δράσης, που διαπί-

στωσε ο Συνήγορος του Πολίτη κατά τη διερεύνηση των αναφορών, μπορούν να συνοψιστούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

- Διοικητικές πράξεις που αιτιολογούνται ελλιπώς.
- Ελλιπής ενημέρωση ως προς το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο ή κακή εφαρμογή του.
- Διαδικαστικές αγκυλώσεις και καθυστερήσεις κατά την ικανοποίηση αιτημάτων των πολιτών (απονομή επιδομάτων, έγκαιρη έκδοση συνταξιοδοτικών πράξεων, πρόσβαση σε ιατρικό φάκελο).
- Κοινωνικές παροχές που είναι μεν κατοχυρωμένες, αλλά δεν χορηγούνται, όπως η μη απόδοση αποζημίωσης, παρά την ύπαρξη σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης, σε απολυμένους λόγω της διακοπής λειτουργίας της εταιρείας Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων ΑΕ.
- Μη προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου στις επιταγές του Συντάγματος και στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας για διεύρυνση των κοινωνικών παροχών, π.χ. στο θέμα της έκτασης της αποδοτέας δαπάνης για νοσηλεία σε μη συμβεβλημένο ιδιωτικό θεραπευτήριο.
- Μη εφαρμογή ιατρικών ή άλλων αντικειμενικών κριτηρίων για την έγκριση παροχών ασθενειών και την επέκταση άλλων κοινωνικών παροχών σε κατηγορίες δικαιούχων, όπως στην περίπτωση του επιδόματος παραπληγίας και απόλυτης αναπηρίας.
- Έλλειψη υποδομών και προσωπικού.

Με δεδομένη την οικονομική συγκυρία, η ανάγκη να ληφθούν μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού καθίσταται επιτακτική. Η ίδια ωστόσο δυσμενής οικονομική συγκυρία καθιστά δυσχερή την ανταπόκριση της διοίκησης στα αιτήματα των πολιτών. Υπ' αυτό το πρίσμα, οι προτάσεις και οι δράσεις του ΣτΠ στοχεύουν στην επίτευξη των απαιτούμενων αλλαγών και μεταρρυθμίσεων στο θεσμικό πλαίσιο και τη διοικητική οργάνωση, προκειμένου αφενός να εξοικονομηθούν πόροι και αφετέρου να βελτιωθεί η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ

ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΕΦΑΠΑΞ ΒΟΗΘΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΠΔΥ

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε σημαντικό αριθμό αναφορών, οι οποίες θίγουν τη μεγάλη καθυστέρηση –περίπου ενός έτους– με την οποία το Ταμείο Προνοίας Δημοσίων Υπαλλήλων (ΤΠΔΥ) καταβάλλει στους δικαιούχους το εφάπαξ βοήθημα (υποθέσεις 12999/2009, 12138/2009, 11678/2009 κ.ά.).

Σκοπός του εφάπαξ είναι η αντιμετώπιση του κινδύνου του γήρατος και η μείωση των συνεπειών της μετάβασης των εργαζομένων από τον οικονομικά ενεργό στον μη ενεργό βίο. Η μεγάλη καθυστέρηση που παρατηρείται για την απόδοση του βοηθήματος στους συνταξιούχους εν πολλοίς αναιρεί τον κοινωνικό σκοπό για τον οποίο έχει θεσπιστεί.

Ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι το ταμείο αφενός αδυνατεί να τηρήσει τις προβλεπόμενες χρονικές προθεσμίες για τη διεκπεραίωση των σχετικών αιτημάτων και αφετέρου παραλείπει να ενημερώνει τους πολίτες για τον τελικό χρόνο καταβολής του εφάπαξ, προκειμένου κάθε ασφαλισμένος να είναι σε θέση να οργανώσει τα οικονομικά του.

Η καθυστέρηση αυτή αντιβαίνει στις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, στον οποίο προβλέπεται υποχρέωση της διοίκησης να απαντά σε αιτήματα πολιτών μέσα σε ορισμένες προθεσμίες. Επισημαίνεται επίσης ότι, αν και ο νόμος δίνει τη δυνατότητα στον Υπουργό Εσωτερικών και στον κατά περίπτωση αρμόδιο υπουργό να ορίζουν διαφορετική προθεσμία για τη διεκπεραίωση υποθέσεων, εφόσον το επιβάλλουν ειδικοί λόγοι, το ΤΠΔΥ δεν έχει αναλάβει σχετική πρωτοβουλία, με συνέπεια να ισχύει εν προκειμένω η γενική προθεσμία των 50 ημερών.

Συνάντηση εργασίας

Κλιμάκιο του ΣτΠ συναντήθηκε με τον πρόεδρο και στελέχη του ΤΠΔΥ με στόχο να εντοπιστούν οι αιτίες του προβλήματος των μεγάλων καθυστερήσεων και να αναζητηθούν πιθανές λύσεις. Κατά τη συνάντηση αναδείχθηκαν προβλήματα δημοσιονομικής και οργανωτικής φύσης:

- Στελέχη του ταμείου εκτίμησαν ότι τα χρηματικά διαθέσιμα του ΤΠΔΥ επαρκούν για τη διεκπεραίωση περίπου 600 αιτήσεων απονομής εφάπαξ, μηνιαίως, και ότι για να μην παρατηρούνται χρονικές καθυστερήσεις θα έπρεπε να διεκπεραιώνονται περίπου 1.000–1.200 αιτήσεις τον μήνα.

- Στο ταμείο απασχολούνται 20 εργαζόμενοι, ενώ οι οργανικές θέσεις που προβλέπονται από τον νόμο είναι 58. Όπως επισημάνθηκε στη συνάντηση, με το υφιστάμενο ανθρώπινο δυναμικό και τη διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή δεν είναι δυνατόν να διεκπεραιωθούν περισσότερες από 1.000 αιτήσεις περίπου τον μήνα. Αυτό σημαίνει ότι, ακόμη και εάν επιλυόταν το οικονομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει το ΤΠΔΥ, θα παρέμενε ένα υπόλοιπο περίπου 15.000 αιτήσεων τον χρόνο ανεκτέλεστο, το οποίο θα μεταφέρεται συνεχώς στο μέλλον.

Ο ΣτΠ ζήτησε, κατ' αρχάς, από τη διοίκηση του ΤΠΔΥ να ενημερώνει τους πολίτες σχετικά με τον χρόνο που θα απαιτείται κάθε φορά για τη διεκπεραίωση των αιτήσεών τους. Αυτό κρίθηκε αναγκαίο τόσο για την προστασία του πολίτη όσο και για την αξιοπιστία της δημόσιας διοίκησης, η οποία οφείλει σε κάθε περίπτωση να λειτουργεί με βάση την αρχή της νομιμότητας. Στην πορεία φάνηκε ότι το ΤΠΔΥ δεν ήταν σε θέση να υλοποιήσει την παραπάνω πρόταση του ΣτΠ, καθώς αδυνατούσε να ορίσει συγκεκριμένη ανώτατη προθεσμία για τη διεκπεραίωση των αιτημάτων.

Προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη

Λαμβάνοντας υπόψη την υφιστάμενη κατάσταση, ο ΣτΠ υποστήριξε ότι:

Το ΤΠΔΥ οφείλει να εκδίδει τις διοικητικές πράξεις (αποφάσεις χορήγησης εφάπαξ βοηθήματος) μέσα στις προβλεπόμενες προθεσμίες. Η διοικητική πράξη θα πρέπει να αναγράφει το χρηματικό ποσό που δικαιούται ο ασφαλισμένος, τον νομοθετικά προβλεπόμενο χρόνο αποπληρωμής, τον χρόνο μέσα στον οποίο το ταμείο εκτιμά ότι θα πραγματοποιηθεί η αποπληρωμή, καθώς και τα δικαιώματα που γεννώνται υπέρ του ασφαλισμένου από την καθυστέρηση.

Για την οριστική επίλυση των προβλημάτων ο ΣτΠ διατύπωσε τις προτάσεις του σε πόρισμα* που απεστάλη προς το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (σήμερα, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης).

❖ *Οργανωτική δομή και υλικοτεχνική υποδομή του ΤΠΔΥ*

- Να δημιουργηθεί μητρώο ασφαλισμένων. Κάθε σχεδιασμός ή έλεγχος προϋποθέτει ότι ο ασφαλιστικός οργανισμός γνωρίζει ανά πάσα στιγμή την ασφαλιστέα ύλη του.

- Να ενισχυθεί το ανθρώπινο δυναμικό του ταμείου μέσω της κάλυψης των κενών οργανικών θέσεων. Η έλλειψη προσωπικού συνεπάγεται καθυστερήσεις στη διαδικασία είσπραξης εσόδων, παράμετρος που επηρεάζει δυσμενώς την οικονομική βιωσιμότητα του ταμείου.
- Να δημιουργηθεί μηχανογραφικό σύστημα για την αυτοματοποίηση του μεγαλύτερου μέρους της ροής εργασιών.
- Να αλληλάξουν οι ώρες υποδοχής του κοινού (με εξαίρεση το τμήμα πρωτοκόλλου), έτσι ώστε να εξασφαλίζεται στους εργαζομένους περισσότερος χρόνος ενασχόλησης με τις αιτήσεις και τη διεκπεραίωσή τους.

❖ *Βιωσιμότητα και οικονομική ανάπτυξη του ΤΠΔΥ*

- Να προσδιοριστεί με ακρίβεια το έλλειμμα του ταμείου και να συνταχθεί αναλογιστική μελέτη με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση των περιουσιακών του στοιχείων.
- Να γίνει πιο ορθολογική και επαγγελματική διαχείριση των αποθεματικών του ταμείου, ακολουθώντας το παράδειγμα αντίστοιχων οργανισμών άλλων ανεπτυγμένων χωρών με ασφαλιστικά συστήματα παρόμοια με το ελληνικό (αναδιανεμητικό και όχι κεφαλαιοποιητικό). Το ζήτημα αυτό αφορά σχεδόν το σύνολο των ασφαλιστικών οργανισμών.
- Να διευρυνθεί η ασφαλιστέα βάση, δηλαδή να αυξηθεί ο αριθμός των ασφαλισμένων στο ταμείο, με την ενσωμάτωση νέων ασφαλισμένων. Θα μπορούσε να δοθεί η δυνατότητα να ενταχθούν στην ασφάλιση του ΤΠΔΥ οι εργαζόμενοι με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου στο δημόσιο.

❖ *Νομοθετικό καθεστώς λειτουργίας του ΤΠΔΥ*

- Να υιοθετηθούν πιο ορθολογικές διαδικασίες (προθεσμίες διεκπεραίωσης, τρόπος εξόφλησης) για την εξαγορά χρόνου ως συντάξιμου.
- Να προβλεφθεί ότι το κράτος θα συνεισφέρει οικονομικά στην περίπτωση που, χωρίς προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του ταμείου, διαταράσσεται με νομοθετικές ρυθμίσεις η οικονομική διαχείριση και η διάθεση των ασφαλιστικών εισφορών των ασφαλισμένων.

ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΑΔΥ

Καθυστερήσεις εντοπίζονται και στη λειτουργία του Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων – ΤΕΑΔΥ (υποθέσεις 5566/2009, 12138/2009, 14917/2009 κ.ά.). Έως το 2007, οι αποφάσεις επικουρικής σύνταξης εκδίδονταν περίπου έξι μήνες μετά την έκδοση της απόφασης για την κύρια σύνταξη από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (ΓΛΚ). Μετά την ανασυγκρότηση του ταμείου το 2007 (ΠΔ 187/2007), οι αποσπασμένοι στο ΤΕΑΔΥ δημόσιοι υπάλληλοι υπουργείων και άλλων φορέων του δημοσίου επέστρεψαν στις οργανικές τους θέσεις, με αποτέλεσμα να μειωθεί το ανθρώπινο δυναμικό του φορέα. Το ίδιο χρονικό διάστημα παρατηρήθηκε και αύξηση των αιτήσεων συνταξιοδότησης από υπηρετούντες υπαλλήλους στον δημόσιο τομέα. Συνέπεια των παραπάνω ήταν να αυξηθεί η ήδη παρατηρούμενη καθυστέρηση κατά έξι μήνες περίπου, και έτσι σήμερα να χρειάζεται περίπου ένας χρόνος για την έκδοση των αποφάσεων.

Για την αντιμετώπιση του προβλήματος συστάθηκε από τον οργανισμό ομάδα εργασίας για τη διεκπεραίωση όσο το δυνατόν περισσότερων συνταξιοδοτικών υποθέσεων. Παρ' όλα αυτά, το βασικό πρόβλημα –συνδέεται με την έλλειψη προσωπικού– παραμένει, αφού το 1/3 περίπου από τις οργανικές θέσεις του ταμείου παραμένουν κενές [75 από τις 241]. Λόγω της έλλειψης ανθρώπινου δυναμικού και της αύξησης των αιτημάτων για συνταξιοδότηση, το υπάρχον προσωπικό αδυνατεί να εξυπηρετεί τους ασφαλισμένους που προσέρχονται στο ταμείο τις εργάσιμες ώρες και παράλληλα να εκδίδει συνταξιοδοτικές αποφάσεις, διαδικασία που προϋποθέτει ελέγχους στοιχείων, καταμέτρηση ποσών κ.λπ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επανέρχεται στο συγκεκριμένο πρόβλημα που έχει εξετάσει στην *Ετήσια έκθεση 2006* και καλεί τα εμπλεκόμενα μέρη να αναλάβουν πρωτοβουλία, ώστε να βρεθούν τρόποι να διεκπεραιώνονται συντομότερα οι αιτήσεις των ασφαλισμένων και να μην παραβιάζονται τα ανώτατα χρονικά περιθώρια που προβλέπει ο Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας.

Προκειμένου να αυξηθεί η παραγωγικότητα των εργαζομένων, ο ΣτΠ προτείνει:

- Να δημιουργηθεί γραφείο υποδοχής κοινού, στο

οποίο θα προσέρχονται οι ασφαλισμένοι καθ' όλη τη διάρκεια των ωρών εργασίας για πρωτοκόλληση εγγράφων και γενική πληροφόρηση σχετικά με την πορεία των υποθέσεών τους.

- Να θεσπιστεί πιο περιορισμένο ωράριο κατά την κρίση της υπηρεσίας (π.χ. 11:00–14:00), για εξειδικευμένη πληροφόρηση και για συνάντηση με τους χειριστές των ατομικών υποθέσεων, έτσι ώστε οι εργαζόμενοι του ταμείου να μπορούν να ασχολούνται απερίσπαστοι κατά τον υπόλοιπο εργάσιμο χρόνο τους με τη διεκπεραίωση των υποθέσεων που τους έχουν ανατεθεί.
- Να συνταχθεί καταστατικό που εκκρεμεί, παρά την υφιστάμενη νομοθετική υποχρέωση, διαδικασία που θα συμβάλει στην εύρυθμη λειτουργία του ΤΕΑΔΥ και θα διασφαλίσει τη διαφάνεια και τις σχέσεις εμπιστοσύνης του οργανισμού με τους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους.
- Να δημιουργηθεί μητρώο ασφαλισμένων, το οποίο να περιέχει στοιχεία για τον ασφαλιστικό βίο κάθε ασφαλισμένου στο ΤΕΑΔΥ, έτσι ώστε να γίνεται ο αναγκαίος έλεγχος για τη συνταξιοδότηση έγκαιρα και έγκυρα από το ταμείο.

ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΤΕΑΙΤ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΑΠΙΤ

Ο κατακερματισμός του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, η ασυντόνιστη και περιστασιακή ανάπτυξη του αποτελούν διαχρονικά χαρακτηριστικά του συστήματος και βασικές αιτίες των διαρθρωτικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει.

Τις τελευταίες δεκαετίες έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες να αναμορφωθεί οργανωτικά και διοικητικά το ασφαλιστικό σύστημα. Μια από αυτές είναι και ο Ν. 3655/2008, ο οποίος επέφερε σημαντικές αλλαγές μειώνοντας σημαντικά τον αριθμό των ασφαλιστικών ταμείων κύριας και επικουρικής σύνταξης, καθώς και των ταμείων καταβολής εφάπαξ. Στο πλαίσιο της παραπάνω μεταρρύθμισης δημιουργήθηκε το Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιωτικού Τομέα (ΤΕΑΙΤ), στο οποίο εντάχθηκαν εννέα φορείς επικουρικής ασφάλισης μισθωτών του ιδιωτικού τομέα, και το Ταμείο Πρόνοιας Ιδιωτικού Τομέα (ΤΑΠΙΤ), στο οποίο εντάχθηκαν δώδεκα φορείς πρόνοιας.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, «τα αναμενόμενα οφέλη από τη σύσταση του ΤΕΑΙΤ είναι [...] η δραστική μείωση του χρόνου έκδοσης

των συνταξιοδοτικών αποφάσεων, η απάλειψη του φαινομένου μη κανονικής υπαγωγής των ασφαλισμένων στον οικείο φορέα τους, [...] η αποτελεσματική λειτουργία της διαδοχικής ασφάλισης. [...] Τα ανωτέρω αναμένεται να υποστηριχθούν και από την εφαρμογή ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος στο οποίο θα καταγραφούν οι ασφαλισμένοι και οι εργοδότες των φορέων, στοιχείων των οποίων στερούνται σήμερα οι ενοποιούμενοι φορείς».

Αντίστοιχα και για το ΤΑΠΙΤ, ο νομοθέτης προσδοκούσε ότι «με τη σύσταση του Ταμείου θα υπάρξει μεσοπρόθεσμα ουσιαστική αντιμετώπιση των οργανωτικών και διοικητικών προβλημάτων των ενοποιούμενων φορέων και κλάδων[...] με την εφαρμογή των ολοκληρωμένων και διαλειτουργικών πληροφοριακών συστημάτων».

Έναν χρόνο μετά την έναρξη εφαρμογής του Ν. 3655/2008, ο Συνήγορος του Πολίτη εντοπίζει σοβαρές δυσλειτουργίες στο ΤΕΑΙΤ και στο ΤΑΠΙΤ. Αρκετά από τα ταμεία τα οποία εντάχθηκαν σε αυτά ως κλάδοι/διευθύνσεις καθυστερούν σημαντικά να διεκπεραιώσουν τα αιτήματα των ασφαλισμένων.

Φαίνεται να επαναλαμβάνεται η εμπειρία του ΟΑΕΕ, όπου, μετά την ενοποίηση των ασφαλιστικών οργανισμών ΤΕΒΕ, ΤΑΕ και ΤΣΑ, η εξυπηρέτηση των ασφαλισμένων όχι μόνο δεν βελτιώθηκε αλλά σε πολλές περιπτώσεις επιδεινώθηκε. Ο Συνήγορος του Πολίτη αποδίδει το φαινόμενο στην ελλιπή προετοιμασία των φορέων/κλάδων που εντάχθηκαν σε νέους ή προϋπάρχοντες ασφαλιστικούς φορείς να λειτουργήσουν εύρυθμα μετά την ενοποίηση και όχι στον γενικότερο στόχο του νόμου που είναι η μείωση του αριθμού των ασφαλιστικών ταμείων.

Το ζήτημα των μεγάλων καθυστερήσεων ειδικά στο πρώην Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων – ΤΕΑΥΕΚ (νυν Α΄ Διεύθυνση Επικουρικής Ασφάλισης του ΤΕΑΙΤ) έχει και στο παρελθόν απασχολήσει τον ΣτΠ. Η Αρχή, με πρωτοβουλία της, είχε διοργανώσει δύο συναντήσεις εργασίας αρχικά με τη διοίκηση του πρώην ΤΕΑΥΕΚ και στη συνέχεια με την αρμόδια διεύθυνση της Γενικής Γραμματείας Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΓΓΚΑ), με στόχο αφενός την κατανόηση των προβλημάτων και αφετέρου την εξεύρεση λύσεων.

Στην *Ετήσια έκθεση 2007* ο Συνήγορος του Πολίτη είχε αναδείξει ως προβλήματα:

- την ελλιπή στελέχωση του ταμείου,
- τον ανορθολογικό τρόπο καταχώρισης των εργοδοτικών εισφορών,
- την εξαιρετικά κακή κατάσταση του φυσικού αρχείου,
- την ελλιπή μηχανοργάνωση,
- το έλλειμμα ουσιαστικής επικοινωνίας [μεταξύ ΤΕΑΥΕΚ και ΓΓΚΑ], με συνέπεια τη συνεχή επιδείνωση των υφιστάμενων προβλημάτων.

Σε σημαντικό αριθμό υποθέσεων παρατηρήθηκαν μεγάλες καθυστερήσεις στην έκδοση συνταξιοδοτικών αποφάσεων, στον καθορισμό χρόνου ασφάλισης ή στην καταβολή εφάπαξ στο πρώην ΤΕΑΥΕΚ, στο πρώην ΤΕΑΥΦΕ (νυν Β΄ Διεύθυνση Επικουρικής Ασφάλισης του ΤΕΑΙΤ) και στο ΤΑΠΙΤ (υποθέσεις 1839/2009, 5576/2009, 7632/2009, κ.ά.). Οι καθυστερήσεις αυτές εκτός του ότι ξεπερνούν κάθε εύλογο όριο αναμονής, συνοδεύονται και από τη μη ενημέρωση των ασφαλισμένων για τα αίτια των καθυστερήσεων ή για το χρονοδιάγραμμα βάσει του οποίου θα διεκπεραιωθεί το αίτημά τους. Η παραπάνω πρακτική καταστρατηγεί το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του αναφέρεσθαι (άρθρο 10 του Συντάγματος), παραβιάζει διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και προσβάλλει κάθε έννοια χρηστής διοίκησης.

❖ Ενδεικτική υπόθεση

Ασφαλισμένος κατέθεσε αίτηση για επικουρική σύνταξη στο πρώην ΤΕΑΥΕΚ τον Σεπτέμβριο του 2007. Το ταμείο άρχισε να ασχολείται με το αίτημά του τον Ιούνιο του 2009, όταν απέστειλε έγγραφο στο πρώην ΤΕΑΥΦΕ, με το οποίο ζητούσε να ενημερωθεί για τον χρόνο που ο συγκεκριμένος ασφαλισμένος έχει διανύσει στο εν λόγω ταμείο, καθώς και το ποσοστό συμμετοχής του πρώην ΤΕΑΥΦΕ στη σύνταξη. Το πρώην ΤΕΑΥΦΕ απέστειλε τα στοιχεία στο πρώην ΤΕΑΥΕΚ τον Νοέμβριο του 2009. Η σύνταξη τελικά εκδόθηκε από το πρώην ΤΕΑΥΕΚ τον Δεκέμβριο του 2009, δηλαδή δύομισι χρόνια μετά την υποβολή του σχετικού αιτήματος (υπόθεση 16454/2008).

Η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη καταδεικνύει επίσης ότι οι καθυστερήσεις στη διεκπεραίωση αι-

τημάτων που αφορούν τον καθορισμό του χρόνου ασφάλισης ή τον έλεγχο της διαδικασίας καταβολής εισφορών μπορεί να προκαλέσουν απώλεια δικαιώματος ή/και απώλεια εσόδων για τον ασφαλιστικό φορέα [υπόθεση 9668/2009].

Ειδικότερα στον ευαίσθητο τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, τυχόν οργανωτικές δυσλειτουργίες, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την καταστροφή των προθεσμιών που θέτει ο νόμος, δεν επιτρέπεται να επιβαρύνουν τον ασφαλισμένο (ΔΠρ. Αθ. 1954/2000). Οι καθυστερήσεις στην απονομή παροχών, και ειδικότερα των συντάξεων, αναιρούν στην ουσία τον βιοποριστικό χαρακτήρα των παροχών αυτών.

Από την επικοινωνία του Συνηγόρου του Πολίτη με τη διοίκηση του TEAIT και τις επί μέρους διευθύνσεις του καταδεικνύεται ότι αφενός δεν έχει αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της ελλιπούς μηχανοργάνωσης και της κατάστασης των αρχείων και αφετέρου ότι η οργανωτική αναδιάρθρωση των ταμείων και η μεταφορά προσωπικού επιδείνωσαν την αναλογία προσωπικού με τον όγκο εργασίας. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά σε έγγραφο του TEAIT «Η έλλειψη μηχανογραφημένων αρχείων καθιστά την εξέταση κάθε αιτήματος μία εξαιρετικά χρονοβόρα διαδικασία. Το προσωπικό που απασχολείται σήμερα στο Ταμείο μας είναι σημαντικά μειωμένο σε σχέση με τις προβλεπόμενες οργανικές θέσεις [...] Ο νόμος μάλιστα 3655/2008 [της σύστασης των ταμείων TEAIT και ΤΑΠΙΤ] μείωσε κατά 40% περίπου τον αριθμό των υπαλλήλων της Α΄ Διεύθυνσης του Ταμείου μας [τέως ΤΕΑΥΕΚ], χωρίς ωστόσο να μειωθεί ο όγκος εργασίας κατά ανάλογο ποσοστό αφού το 90% του όγκου αυτού παρέμεινε σε μας με το εναπομείναν προσωπικό. Ενώ λοιπόν η προβλεπόμενη δύναμη αριθμούσε 181 εργαζομένους και ο πραγματικός τους αριθμός ανέρχονταν σε 112, σήμερα εργάζονται 64 υπάλληλοι και 11 υπάλληλοι πληροφορικής που ανήκουν στην Κεντρική Υπηρεσία».

Αντίστοιχα, το πρώην ΤΕΑΥΦΕ αποδίδει τη μεγάλη καθυστέρηση στην απόδοση παροχών «στη μεγάλη μείωση του προσωπικού του τομέα μας λόγω της ενοποίησης των Ταμείων (ν. 3655/08)» (έγγραφο του ΤΕΑΥΦΕ 18.3.2009). Χαρακτηριστική είναι και η απάντηση του ΤΑΠΙΤ, το οποίο υποστηρίζει ότι μετά τη μεταφορά του κλάδου πρόνοιας του πρώην ΤΑΞΥ στο ΤΑΠΙΤ «έχουν συσσωρευθεί αιτήσεις ασφαλισμένων για χορήγηση

εφάπαξ βοηθήματος και επιστροφής ατομικών εισφορών πάνω από 3.000 με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλη καθυστέρηση ενός έτους και πλέον στην απόδοσή τους. Η Υπηρεσία μας με το υπάρχον –ανεπαρκές σε αριθμό– προσωπικό δεν μπορεί να ανταποκριθεί [...] στην πληθώρα αυτή των αιτήσεων».

Ο ΣτΠ δεν ασχολείται μόνο με τα ατομικά προβλήματα των πολιτών. Εξετάζει τις αιτίες των καθυστερήσεων, αξιοποιεί τη συσσωρευμένη εμπειρία που διαθέτει από τη διαμεσολάβηση στις ατομικές υποθέσεις και, εφόσον διαπιστώσει οργανωτικές ή άλλες αδυναμίες που εμποδίζουν την έγκαιρη και νόμιμη επεξεργασία των αιτημάτων, προτείνει τη λήψη ειδικότερων μέτρων για τη συστημική καταπολέμηση της κακοδιοίκησης.

Προσφεύγει στα μέσα ελέγχου και διαμεσολάβησης που διαθέτει, με στόχο την επίτευξη ενός θετικού αθροίσματος: την επίλυση του προβλήματος του πολίτη, αλλά και τη στήριξη της δημόσιας διοίκησης στην προσπάθειά της να βελτιώσει τις υπηρεσίες που παρέχει στους πολίτες.

Προκειμένου να ασκήσει τον διαμεσολαβητικό ρόλο του, όπως περιγράφηκε παραπάνω, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επανειλημμένα ζητήσει από τη διεύθυνση του TEAIT να του παρασχεθεί τεκμηριωμένη ανάλυση όλων των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το ταμείο. Συγκεκριμένα, η Αρχή έχει ζητήσει τα προβλήματα να ομαδοποιηθούν σε κατηγορίες, όπως:

- μηχανογράφηση/μηχανοργάνωση (π.χ. βαθμός επάρκειας εξοπλισμού, κατάσταση φυσικών αρχείων, στάδιο μηχανοργάνωσης),
- οργανωτικά θέματα (π.χ. ελεγκτικοί μηχανισμοί, μηχανισμοί συλλογής εισφορών),
- θέματα ανθρώπινου δυναμικού (π.χ. μεταφορά προσωπικού στους νεοσυσταθέντες φορείς, κατανομή προσωπικού στις διευθύνσεις/τομείς των νέων ταμείων, κτηριακές εγκαταστάσεις). Έχει επίσης ζητήσει, για καθεμιά από τις παραπάνω κατηγορίες, σύντομη περιγραφή/εξειδίκευση, καθώς και αξιολόγηση της σοβαρότητας των προβλημάτων.

Η διοίκηση του TEAIT δεν ανταποκρίθηκε στο αίτημα της Αρχής. Παρ' όλα αυτά, ο Συνήγορος του Πολίτη, στηριζόμενος στις πληροφορίες που έχει συλλέξει

κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων και στη μέχρι τώρα διαμεσοδοτική του προσπάθεια, θεωρεί ότι τα παρακάτω ζητήματα είναι άμεσης προτεραιότητας.

- Να καταγραφεί ο αριθμός των συσσωρευμένων εκκρεμών αιτήσεων ανά διεύθυνση, καθώς και ο ρυθμός διεκπεραίωσης των αιτημάτων με το υφιστάμενο προσωπικό και να αξιολογηθούν τα ευρήματα.
- Να εξεταστεί αν η κατανομή του προσωπικού μεταξύ κεντρικής υπηρεσίας και εντασσόμενων ταμείων/κλάδων, καθώς και μεταξύ των εντασσόμενων ταμείων/κλάδων ανταποκρίνεται στις υπάρχουσες ανάγκες και εκκρεμότητες.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ

Η παροχική κοινωνική διοίκηση οφείλει να προστατεύει τους πολίτες έναντι των κοινωνικών κινδύνων, όχι μόνον εξαγγέλλοντας μέτρα και απονέμοντας δικαιώματα, αλλά και εξασφαλίζοντας τη δυνατότητα να απολαύουν των δικαιωμάτων αυτών μέσω της ορθής εφαρμογής του νόμου, τον οποίο κατά κανόνα η ίδια εισιγείται. Ο Συνήγορος του Πολίτη έρχεται συχνά αντιμέτωπος με υποθέσεις στις οποίες δημόσιοι φορείς δεν καταβάλλουν στους δικαιούχους οφειλόμενες παροχές, επικαλούμενοι έλλειψη πιστώσεων του κρατικού προϋπολογισμού.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η παράλειψη της διοίκησης να καταβάλει στους απολυθέντες μισθωτούς της Βιομηχανίας Φωσφορικών Λιπασμάτων ΑΕ Θεσσαλονίκης το ειδικό επιπλέον βοήθημα, που προβλέπεται στο άρθρο 23 του Ν. 3526/2007 (υποθέσεις 14908/2008, 17517/2008, 18077/2008, 18634/2008, κ.ά.).*

Ο νόμος αυτός έδωσε στους μισθωτούς εργαζομένους της παραπάνω εταιρείας, των οποίων η σύμβαση εργασίας καταγγέλθηκε χωρίς να έχουν συμπληρώσει τις προϋποθέσεις για πλήρη συνταξιοδότηση από τον κύριο ασφαλιστικό τους φορέα, τη δυνατότητα:

- Να επιλέξουν ένα από τα προγράμματα του ΟΑΕΔ, μεταξύ των οποίων και την ειδική επιδότηση ανεργίας.
- Να λάβουν ένα επιπλέον βοήθημα για την καταβολή του οποίου δόθηκε η σχετική νομοθετική εξουσιοδότηση.

- Να οργανωθούν και να ταξινομηθούν τα φυσικά αρχεία από εξειδικευμένο προσωπικό.
 - Να προωθηθεί ένα μηχανογραφικό σύστημα το οποίο θα εξυπηρετεί όλα τα ταμεία/κλάδους που εντάχθηκαν στο TEAIT και το ΤΑΠΙΤ, σε άμεση συνεργασία με τη ΓΓΚΑ.
 - Να διερευνηθεί το ενδεχόμενο οι εισφορές για την επικουρική ασφάλιση να καταβάλλονται μαζί με αυτές του ΙΚΑ, αφού οι ασφαλισμένοι επικουρικά στο TEAIT ασφαλίζονται για κύρια σύνταξη στο ΙΚΑ.
- Για όλα τα παραπάνω ζητήματα έχει ενημερωθεί από τον ΣτΠ ο νυν Υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.

Με κοινή υπουργική απόφαση καθορίστηκαν οι προϋποθέσεις βάσει των οποίων οι απολυμένοι μισθωτοί θα μπορούσαν, ύστερα από αίτηση/δήλωσή τους, να λάβουν το επιπλέον βοήθημα. Οι σχετικές αιτήσεις και τα δικαιολογητικά κατατέθηκαν, αλλήλ, παρά την παρέλευση ικανού διαστήματος –δύο περίπου χρόνια– οι δικαιούχοι δεν έχουν λάβει το επιπλέον βοήθημα. Ο ΟΑΕΔ απέδωσε την καθυστέρηση στη μη ολοκλήρωση της διαδικασίας πίστωσης της σχετικής δαπάνης από τον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να ενημερωθεί από τον ΟΑΕΔ και το ΓΛΚ για τις ενέργειες στις οποίες είχαν προβεί για την εκταμίευση του ποσού και την καταβολή του επιδόματος στους δικαιούχους (αλληλογραφία μεταξύ των δύο φορέων, διαδικασία μεταφοράς πιστώσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό στον προϋπολογισμό του ΟΑΕΔ του 2007). Επίσης, η Αρχή κάλεσε τον ΟΑΕΔ να αποφανθεί επί των αιτήσεων/δηλώσεων του καθενός ξεχωριστά από τους μισθωτούς που απολύθηκαν και να τους καταβάλει το προβλεπόμενο επιπλέον ειδικό βοήθημα.

Ο ΟΑΕΔ υποστήριξε ότι:

- Είχε ζητήσει με τρία έγγραφα τα χρήματα που απαιτούνται για την καταβολή του βοηθήματος από το ΓΛΚ, χωρίς ωστόσο να λάβει την προβλεπόμενη από την υπουργική απόφαση εφάπαξ δαπάνη.
- Δεν είναι δυνατή η καταβολή του βοηθήματος από τα αποθεματικά του ΟΑΕΔ, διότι η κοινή υπουργική απόφαση αναφέρει ότι η δαπάνη, που προκαλείται από την καταβολή του επιπλέον βοηθήματος, καλύπτεται από τον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό.

Το ΓΛΚ, από την άλλη, υποστήριξε ότι:

- Στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας του 2008 είχε εγγραφεί πίστωση ύψους 100.000.000 ευρώ (αύξηση κατά 11,10% σε σχέση με την αντίστοιχη του προηγούμενου έτους) για την κάλυψη των πάσης φύσεως δαπανών που προκαλούνται στον προϋπολογισμό του ΟΑΕΔ από τις εκάστοτε παρεμβάσεις του κράτους για την αύξηση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας.
- Η παραπάνω πίστωση είχε τεθεί στη διάθεση του διατάκτη Υπουργού Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας σε ποσοστό 100% μέσα στο 2008 και καταβλήθηκε στον ΟΑΕΔ στο σύνολό της.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνει ότι υφίσταται πρόβλημα συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών –μεταθέτει την ευθύνη η μια στην άλλη–, με δυσμενείς επιπτώσεις σε μια ευαίσθητη ομάδα πληθυσμού όπως είναι οι άνεργοι.

Ο ΣτΠ υποστηρίζει ότι:

- Η μη καταβολή στους άνεργους δικαιούχους της οφειλόμενης παροχής συνιστά εκ μέρους της διοίκησης παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας.

- Η παράλειψη αυτή είναι παράνομη, αφού δεν ανέκυψαν λόγοι ανωτέρας βίας που να δικαιολογούν την καθυστέρηση ικανοποίησης των αιτημάτων, δεδομένου ότι ο λόγος που επικαλείται η υπηρεσία, δηλαδή η μη ολοκλήρωση της διαδικασίας πίστωσης της σχετικής δαπάνης από τον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως λόγος ανωτέρας βίας. Άλλωστε, σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, η παράλειψη οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας δεν αναιρείται με την αόριστη αιτιολογία περί περιορισμένων πιστώσεων του κρατικού προϋπολογισμού (ΣτΕ 1896/1993).
- Η παράλειψη απάντησης δημιουργεί τις προϋποθέσεις να θεωρηθεί ότι συντρέχει «αστική ευθύνη του δημοσίου», κατά τα άρθρα 105–106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα.
- Η επίκληση εσωτερικών δυσλειτουργιών στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας δεν απαλλάσσει τα διοικητικά όργανα από τις εκ του νόμου υποχρεώσεις τους ούτε μπορεί να αντιτάσσεται στους πολίτες ως ειδική αιτιολογία για την καθυστέρηση στη διεκπεραίωση των υποθέσεών τους.
- Η χρηστή διοίκηση δεν μπορεί να αρκείται στην αναμονή των ενεργειών μιας άλλης δημόσιας

υπηρεσίας, χωρίς να παρακολουθεί την πορεία της υπόθεσης και να επιδιώκει την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Οι συναρμόδιες υπηρεσίες οφείλουν να συνεργάζονται εποικοδομητικά για την ικανοποίηση της νόμιμης απαίτησης των πολιτών και να μη μεταθέτουν αμοιβαία την ευθύνη για την καταβολή της οφειλόμενης παροχής.

ΥΓΕΙΑ

ΚΑΛΥΨΗ ΔΑΠΑΝΩΝ ΑΠΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΦΟΡΕΑ ΓΙΑ ΝΟΣΗΛΕΙΑ ΣΕ ΜΗ ΣΥΜΒΕΒΛΗΜΕΝΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΟ

Η έκταση της δαπάνης που πρέπει να αποδίδεται από τους ασφαλιστικούς φορείς στην περίπτωση που ασφαλισμένοι τους νοσηλεύονται σε ιδιωτικό θεραπευτήριο μη συμβεβλημένο με τον φορέα απασχολεί κανόν αριθμό ασφαλισμένων σε φορείς που υπάγονται στη ΓΤΚΑ (ΙΚΑ, ΤΑΠ–ΟΤΕ, ΟΑΕΕ, ΟΓΑ), αλλά και στον ΟΠΑΔ.

Ασφαλισμένοι που προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη είχαν νοσηλευτεί σε μη συμβεβλημένα ιδιωτικά θεραπευτήρια λόγω αδυναμίας των δημόσιων νοσοκομείων ή των συμβεβλημένων ιδιωτικών θεραπευτηρίων να τους παράσχουν την αναγκαία, για τη ζωή ή την υγεία τους, περίθαλψη. Αυτό συμβαίνει συχνά στην περίπτωση της ιατρικής πράξης του εμβολιασμού κρανιοεγκεφαλικού ανeurύσματος, η διενέργεια της οποίας δεν είναι σε όλες τις περιπτώσεις δυνατή σε δημόσια ή σε συμβεβλημένα ιδιωτικά θεραπευτήρια. Συχνό επίσης είναι το φαινόμενο ασθενείς να νοσηλεύονται σε μονάδα εντατικής θεραπείας (ΜΕΘ) μη συμβεβλημένου ιδιωτικού θεραπευτηρίου λόγω αδυναμίας να βρεθεί κλίνη σε δημόσιο νοσοκομείο.

Παρέμβαση προς τους ασφαλιστικούς φορείς

Στο πλαίσιο της διερεύνησης σχετικών υποθέσεων [7929/2009, 12879/2009, 13736/2009, 18360/2009], ο ΣτΠ υποστήριξε το αίτημα των ασφαλισμένων να τους αποδοθεί το σύνολο της δαπάνης, επικαλούμενος αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας [2738/2006, 1187/2009, 1188/2009 ΣτΕ]. Σύμφωνα με αυτές, οι διατάξεις βάσει των οποίων αποδίδονται από τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης οι δαπάνες –σύμφωνα με το κρατικό τιμολόγιο– για νοσηλεία σε μη συμβεβλημένα ιδιωτικά θεραπευτήρια δεν καλύπτουν επαρκώς τις

Με βάση τα παραπάνω, ο Συνήγορος του Πολίτη κάλεσε την ηγεσία των συναρμόδιων υπουργείων να ενεργήσει έτσι ώστε να αρθεί η παραβίαση των δικαιωμάτων των απολυθόντων μισθωτών και να αποκατασταθεί η νομιμότητα της δράσης των διοικητικών οργάνων.

περιπτώσεις που η νοσηλεία οφείλεται σε αδυναμία του δημόσιου συστήματος υγείας να παράσχει την απαιτούμενη για τη ζωή ή την υγεία του ασθενούς περίθαλψη (ανεπάρκεια δομών, μη εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων). Το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε ότι ο ασφαλιστικός φορέας οφείλει να αποδώσει το σύνολο της πραγματικής δαπάνης, ακόμη και αν αυτό υπερβαίνει το κρατικό τιμολόγιο. Επειδή οι ασφαλιστικοί φορείς δεν έχουν ανταποκριθεί με ενιαίο τρόπο στην εν λόγω νομολογία, πρέπει να υπάρξει σχετική νομοθετική πρόβλεψη για την απόδοση του συνόλου της δαπάνης σε αντίστοιχες περιπτώσεις.

Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Ασφαλισμένος στο ΤΑΠ–ΟΤΕ νοσηλεύτηκε σε ιδιωτικό θεραπευτήριο για διενέργεια εμβολιασμού, επειδή δεν ήταν δυνατόν να διενεργηθεί αυτός στο δημόσιο νοσοκομείο στο οποίο νοσηλεύόταν, και στη συνέχεια επέστρεψε στο νοσοκομείο. Το ταμείο, με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, απέδωσε στον ασφαλισμένο το ποσό των 8.804 ευρώ που αντιστοιχούσε στο κρατικό τιμολόγιο.

Θετική εξέλιξη

Μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, ο ασφαλισμένος εισέπραξε από το ΤΑΠ–ΟΤΕ το σύνολο της πραγματικής δαπάνης, η οποία υπερέβαινε κατά πολύ το προβλεπόμενο κρατικό τιμολόγιο [39.225,76 ευρώ] (υπόθεση 7013/2008).*

❖ Ασφαλισμένοι νοσηλεύτηκαν σε ΜΕΘ ιδιωτικού θεραπευτηρίου, επειδή δεν υπήρχε διαθέσιμη κλίνη σε δημόσιο νοσοκομείο. Ο ΟΓΑ και ο ΟΑΕΕ απέδωσαν στους ασφαλισμένους μόνο το ποσό που αντιστοιχούσε στο κρατικό τιμολόγιο για νοσηλεία σε ΜΕΘ ιδιωτικού θεραπευτηρίου (υποθέσεις 3810/2008, 2189/2009). Στις περιπτώσεις αυτές ο ΣτΠ υποστήριξε ότι, τουλάχιστον για τις ημέρες

νοσηλείας κατά τις οποίες έγινε κλήση στο ΕΚΑΒ για ανεύρεση κλίνης ΜΕΘ σε δημόσιο νοσοκομείο χωρίς επιτυχία, συντρέπει αδυναμία του δημόσιου συστήματος υγείας να παράσχει την απαιτούμενη για τη ζωή και την υγεία του ασθενούς περίθαλψη και θεμελιώνεται, σύμφωνα με τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, υποχρέωση του ασφαλιστικού φορέα για απόδοση της πραγματικής δαπάνης, ακόμη και αν αυτή υπερβαίνει το κρατικό τιμολόγιο.

Θετική εξέλιξη

Και στις δύο υποθέσεις η πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη έγινε αποδεκτή και αποδόθηκε, έπειτα από την εκδίκαση ένστασης, η δαπάνη από τον μεν ΟΑΕΕ για το σύνολο της νοσηλείας και από τον ΟΓΑ για τις ημέρες που έγινε κλήση στο ΕΚΑΒ χωρίς αποτέλεσμα.

Για τις περιπτώσεις που έχει παρέλθει η προθεσμία για να ασκηθεί ένσταση ενώπιον Τοπικής Διοικητικής Επιτροπής κατά της αρχικής απόφασης ή η ένσταση έχει απορριφθεί, ο Συνήγορος του Πολίτη υποστήριξε ότι ο ασφαλιστικός οργανισμός είναι υποχρεωμένος να επανεξετάσει τις προγενέστερες οριστικές πράξεις των ασφαλιστικών οργάνων για

απόδοση της δαπάνης σύμφωνα με το κρατικό τιμολόγιο, λόγω της μετέπειτα μεταβολής της σχετικής νομολογίας του Συμβουλίου της Επικρατείας προς το ευμενέστερο. Το ΙΚΑ αρνήθηκε να συμμορφωθεί με την υποχρέωση επανεξέτασης και παρέπεμψε τους ασφαλισμένους στα διοικητικά δικαστήρια (υποθέσεις 9058/2009, 8186/2009). Ο ΟΑΕΕ έχει απευθύνει σχετικό ερώτημα στη νομική του υπηρεσία (υπόθεση 14757/2009).

Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας αναφέρεται συχνά σε διαφορές μεταξύ ασφαλισμένων και ΙΚΑ. Στο σκεπτικό των αποφάσεων αυτών αμφισβητείται η συνταγματικότητα των διατάξεων περί αποδοτέας δαπάνης για νοσηλεία σε μη συμβεβλημένο ιδιωτικό θεραπευτήριο των Κανονισμών Περίθαλψης των ασφαλιστικών φορέων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της ΓΓΚΑ. Ωστόσο, και οι ασφαλισμένοι του ΟΠΑΔ αντιμετωπίζουν ανάλογο πρόβλημα.

Ο ΣτΠ υποστήριξε ότι:

Ο ΟΠΑΔ επίσης πρέπει να αποδίδει στους ασφαλισμένους του το σύνολο της δαπάνης, όταν αναγκάζονται να νοσηλευτούν σε μη συμβεβλημένο ιδιωτικό θεραπευτήριο λόγω αδυναμίας του δημό-

σιου συστήματος υγείας να τους παράσχει την απαιτούμενη για τη ζωή ή την υγεία τους περίθαλψη (υποθέσεις 15402/2009, 6186/2009, 8090/2009, 10742/2009).

Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, το διοικητικό συμβούλιο του ΟΠΑΔ αποφάσισε να μην εξετάσει κάθε ζήτημα μεμονωμένα, αλλά να ζητήσει από τα συνεποπτεύοντα υπουργεία να αποστείλουν σχετικό ερώτημα στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και να προβούν στις νομοθετικές ρυθμίσεις που κρίνονται απαραίτητες για τη συμμόρφωση με τις δικαστικές αποφάσεις και την ενιαία αντιμετώπιση όλων των περιπτώσεων.

Έλεγχος νομιμότητας χρέωσης από ιδιωτικό θεραπευτήριο

Παράλληλα με τις παρεμβάσεις προς τους εκάστοτε εμπλεκόμενους ασφαλιστικούς φορείς, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τις αρμόδιες υπηρεσίες (Νομαρχία Αθηνών, Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας – ΣΕΥΥΠ) να ελέγχουν εάν στις συγκεκριμένες περιπτώσεις τηρήθηκε το κρατικό τιμολόγιο από τα ιδιωτικά θεραπευτήρια.

Ο ΣτΠ υποστήριξε ότι στην έννοια της έκτακτης εισαγωγής, κατά την οποία θεμελιώνεται υποχρέωση εκ μέρους του ιδιωτικού θεραπευτηρίου να τηρεί το κρατικό τιμολόγιο, πρέπει να υπαχθεί, κατ' αναλογία δικαίου, και η περίπτωση που η απαιτούμενη για τη ζωή ή την υγεία του ασφαλισμένου νοσηλεία πραγματοποιείται μόνο σε μη συμβεβλημένο ιδιωτικό θεραπευτήριο, λόγω της έλλειψης υποδομών ή της ανεπάρκειας μεθόδων στο δημόσιο σύστημα υγείας. Δηλαδή στις περιπτώσεις που ο ασθενής δεν έχει περιθώριο άλλης επιλογής.

Ακολουθώντας την παραπάνω ερμηνεία της έννοιας της έκτακτης εισαγωγής, το ΣΕΥΥΠ και η Νομαρχία Αθηνών έλεγξαν τον τρόπο που κοστολόγησε το ιδιωτικό θεραπευτήριο την πράξη του εμβολιασμού που διενεργήθηκε σε ασφαλισμένο, ο οποίος διακομίστηκε εκεί από δημόσιο νοσοκομείο λόγω αδυναμίας των νοσοκομείων του δημόσιου συστήματος υγείας να πραγματοποιήσουν τη συγκεκριμένη ιατρική πράξη. Οι αρμόδιες υπηρεσίες αποφάνθηκαν

ότι το εν λόγω ιδιωτικό θεραπευτήριο θα έπρεπε να τηρήσει το προβλεπόμενο στην υπουργική απόφαση ποσόν και πρότειναν το θεραπευτήριο να επιστρέψει στον ασφαλισμένο του ΤΑΠ–ΟΤΕ το υπολειπόμενο του κρατικού τιμολογίου ποσόν.

Στην περίπτωση νοσηλείας σε ΜΕΘ μη συμβεβλημένου ιδιωτικού θεραπευτηρίου, ο ΣτΠ υποστήριξε ότι υφίσταται υποχρέωση τήρησης του κρατικού τιμολογίου όταν κάποιος εισάγεται και νοσηλεύεται σε ΜΕΘ μη συμβεβλημένου ιδιωτικού θεραπευτηρίου σε ημέρες κατά τις οποίες έγινε κλήση στο ΕΚΑΒ για ανεύρεση κλίνης ΜΕΘ σε δημόσιο θεραπευτήριο χωρίς επιτυχία, επειδή συντρέχει αναγκαστική παραμονή και άρα, κατά το σκεπτικό της 2738/2006 απόφασης του Συμβουλίου της Επικρατείας, έκτακτη εισαγωγή.

Από τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη προέκυψε ότι είναι αναγκαίο το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας (σήμερα, Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης) να προσδιορίσει επακριβώς με διευκρινιστική εγκύκλιο τον όρο «έκτακτες εισαγωγές» που αναφέρεται στο άρθρο 31 του ΠΔ 234/1980. Είναι αναγκαίο επίσης να καθοριστεί ποιες εισαγωγές θεωρούνται έκτακτες, πώς αποδεικνύεται το έκτακτο μιας εισαγωγής, καθώς και ότι, εκτός των έκτακτων εισαγωγών, η υποχρέωση της κλινικής να ακολουθεί το κρατικό τιμολόγιο περιλαμβάνει και τις περιπτώσεις στις οποίες τα συμβεβλημένα νοσοκομεία ή κλινικές αδυνατούν να παράσχουν στους ασθενείς τις απαραίτητες υπηρεσίες υγείας.

Προτάσεις του ΣτΠ

- Να αποσαφηνιστεί η έννοια της έκτακτης εισαγωγής και να υπαχθεί σε αυτή και η περίπτωση κατά την οποία το δημόσιο σύστημα υγείας αδυνατεί να παράσχει την απαιτούμενη για τη ζωή και την υγεία του ασθενούς περίθαλψη. Στις περιπτώσεις αυτές να προβλεφθεί υποχρέωση του ιδιωτικού θεραπευτηρίου να τηρεί το κρατικό νοσήλιο.
- Να οριστούν με νομοθετική ρύθμιση:
 - α. η υποχρέωση του ασφαλιστικού φορέα να αποδίδει το σύνολο της δαπάνης και όχι μόνο το ποσόν που αντιστοιχεί στο κρατικό τιμολόγιο, στην περίπτωση κατά την οποία το δημόσιο σύστημα υγείας αδυνατεί να παράσχει την απαιτούμενη για τη ζωή και την υγεία του ασθενούς περίθαλψη, και β. η δυνατότητα διεκδίκησης από τον

ασφαλιστικό φορέα του υπερβαίνοντος το κρατικό τιμολόγιο ποσού, όταν δεν έχει τηρηθεί από το ιδιωτικό θεραπευτήριο το κρατικό τιμολόγιο κατά τη χρέωση.

- Να ενεργοποιηθούν οι ελεγκτικοί μηχανισμοί του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, καθώς και των αρμόδιων διευθύνσεων των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων για την τήρηση του κρατικού νοσηλίου και της νομιμότητας.
- Να προβλεφθεί νομοθετικά η χωριστή χρέωση των ειδικών υλικών του εμβολισμού, τα οποία δεν περιλαμβάνονται στο προβλεπόμενο στη σχετική υπουργική απόφαση πακέτο των 8.804 ευρώ και εν γένει του κρατικού τιμολογίου, ώστε να ανταποκρίνεται στο πραγματικό κόστος νοσηλείας και να είναι εφαρμόσιμο για τα ιδιωτικά θεραπευτήρια, που εκτός από φορείς παροχής υγείας είναι και κερδοσκοπικές επιχειρήσεις.

ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Υποθέσεις, με αντικείμενο τα προβλήματα που προκαλεί η ελλιπής χρηματοδότηση στην ομαλή λειτουργία των μονάδων ψυχικής υγείας που ιδρύθηκαν κατά την υλοποίηση του προγράμματος ψυχιατρικής μεταρρύθμισης «Ψυχαργώς», έδωσαν το έναυσμα στον Συνήγορο του Πολίτη να ασχοληθεί εκ νέου με τα θέματα της ψυχικής υγείας (υποθέσεις 16887/2008, 19434/2008, 3980/2009). Ως προς το ζήτημα της χρηματοδότησης, η Αρχή υποστήριξε ότι, παρά την αναμφίβολη σπουδαιότητά του, αποτελεί μία μόνον όψη ενός πολύπλευρου προβλήματος, η επίλυση του οποίου απαιτεί σοβαρές διοικητικές και θεσμικές παρεμβάσεις. Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και από την ενασχόληση του ΣτΠ αφενός με το ζήτημα της ακούσιας νοσηλείας των ψυχικά ασθενών (βλ. Ειδική έκθεση 2007) και αφετέρου με υποθέσεις που θίγουν το ζήτημα της λειτουργίας των δομών στο πλαίσιο της αποασυλοποίησης ή της προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων που φιλοξενούνται σε μονάδες ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έκρινε ότι η πορεία της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης χρειάζεται να αξιολογηθεί και ενδεχομένως, στη συνέχεια, να επαναπροσδιοριστούν οι στόχοι της. Για τον λόγο αυτόν διοργάνωσε ημερίδα (30 Μαρτίου) με θέμα «Η ψυχιατρική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα: ανάγκες, προτάσεις, λύσεις». Στόχος της Αρχής ήταν να συμμετάσχουν

στην ημερίδα όσο το δυνατόν περισσότεροι φορείς, οργανώσεις, πανεπιστημιακοί, ερευνητές, κρατικοί λειτουργοί, αλλά και εκπρόσωποι των ίδιων των χρηστών των υπηρεσιών ψυχικής υγείας έτσι ώστε τα ζητήματα της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης, της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και της προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές να αντιμετωπιστούν συνολικά.

Από τη μέχρι τώρα αξιολόγηση προκύπτει ότι η ψυχιατρική μεταρρύθμιση δεν έχει εδραιωθεί ακόμη στην Ελλάδα και ότι δεν έχουν εκλείψει οι ανισότητες στην παροχή υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει (π.χ. δομές στην κοινότητα, μετασχηματισμός των ψυχιατρικών νοσοκομείων Χανίων και Πέτρας Ολύμπου, προώθηση του θεσμού των Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης – ΚοιΣΠΕ), παραμένουν εδώ και μία δεκαετία εκκρεμή, μεταξύ άλλων, τα παρακάτω ζητήματα:

- Η καθιέρωση ενός συστήματος ποιοτικής αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών από την πλευρά των ΝΠΔΔ και των ΝΠΙΔ.
- Η σύνδεση της χρηματοδότησης των δομών ψυχικής υγείας με τα πορίσματα της αξιολόγησης. Αν και η διαδικασία και τα κριτήρια αξιολόγησης παραμένουν ασαφή, οι δομές διεκδικούν χρηματοδότηση, η οποία αποτελεί άληθεστα κρατική υποχρέωση και με βάση τις δεσμεύσεις της χώρας προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο της χρηματοδότησης από το Γ΄ ΚΠΣ και το ΕΣΠΑ.
- Η επικαιροποίηση και η συμπλήρωση του νομοθετικού πλαισίου (Ν. 2716/1999), με βάση τη Λευκή Βίβλο της ΕΕ και τις σύγχρονες αντιλήψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και της Παγκόσμιας Οργάνωσης Αποκατάστασης Ψυχικά Ασθενών, καθώς και η συμμόρφωση της Ελλάδας με τα κρατούντα ευρωπαϊκά και διεθνή κριτήρια (π.χ. Διακήρυξη του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία των ατόμων με ψυχικές διαταραχές, Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου κ.λπ.).
- Η πλήρης ανάπτυξη και η εφαρμογή της τομεοποίησης των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και η ανάθεση αποφασιστικού ρόλου στις τομεακές επιτροπές ψυχικής υγείας. Ιδιαίτερες δυσκολίες προκαλεί η υποτυπώδης δικτύωση –ιδίως στα μεγάλα αστικά κέντρα– των εξωνοσοκομειακών υπηρεσιών με τις μονάδες νοσηλείας και η ανεπαρκής οριζό-

ντια επικοινωνία ανάμεσα στις εξωνοσοκομειακές υπηρεσίες.

- Η στελέχωση με επαρκές ποσοτικά και ποιοτικά προσωπικό όλων των φορέων και η διασφάλιση σταθερής και επαρκούς χρηματοδότησης όλων των δράσεων.

Στο πλαίσιο ενός μακροχρόνιου και σαφούς σχεδιασμού επιβάλλεται:

- Να τεθεί η ψυχική υγεία ως προτεραιότητα.
- Να αναθεωρηθεί το πρόγραμμα «Ψυχαργώς», αφού αξιολογηθούν οι μέχρι τώρα παρεμβάσεις, και να διερευνηθούν οι ανάγκες του τομέα ψυχικής υγείας.
- Να συγκροτηθεί ένα γνωμοδοτικό όργανο, του οποίου τα μέλη θα προέρχονται από ευρύ φάσμα επαγγελματιών και επιστημόνων, καθώς και ένα

ανεξάρτητο σώμα ελέγχου και αξιολόγησης των υπηρεσιών ψυχικής υγείας.

- Να μεταφερθούν πόροι από το ασυλικό σύστημα στη διαμόρφωση και την εφαρμογή εναλλακτικών, μη περιοριστικών της ελευθερίας, μεθόδων και υπηρεσιών στήριξης και φροντίδας των πασχόντων από ψυχικές διαταραχές.
- Να καταργηθούν τα ψυχιατρεία και να αναπτυχθούν κλίνες για ψυχιατρικά περιστατικά στα γενικά νοσοκομεία.
- Να αυξηθεί το νοσηλευτικό προσωπικό για να βελτιωθεί η υπάρχουσα προβληματική αναλογία των 15 νοσηλευτών ανά 40 ασθενείς.
- Να θεσπιστούν μέτρα για την προώθηση των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας στην απασχόληση.

Για τον παραμελημένο τομέα της ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων επιβάλλεται, μεταξύ άλλων:

- Να εκπονηθεί ένα εθνικό σχέδιο στο οποίο θα ιεραρχηθούν οι ανάγκες και οι προτεραιότητες.
- Να αναπτυχθεί μία τουλάχιστον υπηρεσία ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων σε κάθε νομό όλης της επικράτειας.
- Να οργανωθούν κοινοτικά προσανατολισμένες υπηρεσίες για να αντιμετωπίζονται τα προβλήματα των παιδιών και των εφήβων με ψυχικές διαταραχές χωρίς να απομακρύνονται από την οικογένεια.
- Να προωθηθεί η τομεοποίηση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων, καθώς και η σύνδεσή τους με την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας.

Συμπληρωματικά, είναι αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για την καταπολέμηση του στίγματος των ατόμων με προβλήματα ψυχικής υγείας και των κοινωνικών προκαταλήψεων. Συγχρόνως, είναι απαραίτητο να οργανωθεί ένα σύστημα για την υποστήριξη των οικογενειών και των συλλογικοτήτων των ατόμων με ψυχικές διαταραχές.*

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του Συνηγόρου του Πολίτη, συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας για την παρακολούθηση της πορείας της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης σε συνεργασία με την Ελληνική Ψυχιατρική Εταιρεία, προκειμένου να συμβάλει η Αρχή στον δημόσιο διάλογο γι' αυτό το ευαίσθητο και υψηλής προτεραιότητας κοινωνικό ζήτημα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Η κοινωνική πρόνοια μέσα από ένα σύνθετο πλέγμα επιδομάτων και παροχών σε είδος αποσκοπεί να καλύψει τις βασικές ανάγκες διαβίωσης και να ενσωματώσει στην κοινωνία τα αποκλεισμένα άτομα. Μια ειδικότερη κατηγορία προνοιακής παροχής και μάλιστα συνταγματικά κατοχυρωμένης (άρθρο 21 του Συντάγματος), η οποία συνιστά αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να απολαύουν οι πολίτες του δικαιώματος στην υγεία, αποτελεί η εξασφάλιση δωρεάν πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας. Για την ενεργοποίηση της υποχρέωσης του κράτους να μεριμνήσει για την περίθαλψη των απόρων, έχει εκδοθεί σειρά κανονιστικών νομοθετημάτων (με τελευταία την ΥΑ 139491/2006), στα οποία καθορίζονται η διαδικασία, οι δικαιούχοι και οι προϋποθέσεις για τη δωρεάν ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη των ανασφαλιστών και των οικονομικά αδυνάτων. Στην απόφαση αυτή προβλέπεται ακόμη μια γενική κατηγορία δικαιούχων με βάση το ατομικό εισοδηματικό κριτήριο των 6.000 ευρώ ετησίως και απαριθμούνται και άλλες συγκεκριμένες κατηγορίες δικαιούχων στους οποίους παρέχεται δωρεάν περίθαλψη, εφόσον δεν έχουν άμεση ή έμμεση ασφάλιση, και για τους οποίους προβλέπονται ειδικότερες προϋποθέσεις.

Μέριμνα του Συνηγόρου του Πολίτη αποτελεί η σωστή εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας, ώστε πολίτες οι οποίοι πληρούν τις προϋποθέσεις του νόμου να μη στερούνται του δικαιώματος της δωρεάν περίθαλψης.

ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΒΙΒΛΙΑΡΙΟΥ ΑΝΑΣΦΑΛΙΣΤΟΥ ΣΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σε σχέση με την ειδική κατηγορία των μελών του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος απασχόλησε αρχικά τον ΣτΠ το ζήτημα αν δικαιούχοι δωρεάν περίθαλψης είναι και οι υπήκοοι τρίτων χωρών που είναι μέλη του Επιμελητηρίου. Απόρροια της παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη ήταν να εκδοθεί ερμηνευτική εγκύκλιος, σύμφωνα με την οποία και οι υπήκοοι τρίτων χωρών που είναι ανασφαλιστά μέλη του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος δικαιούνται δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (βλ. *Ετήσια έκθεση 2008*). Κατά

τη διάρκεια του 2009 ανέκυψε το ζήτημα αν για τη χορήγηση βιβλιαρίου ανασφαλιστού σε μέλη του Επιμελητηρίου θα πρέπει να εξετάζεται αν ο πολίτης πληροί την προϋπόθεση του εισοδηματικού κριτηρίου των 6.000 ευρώ, παρ' ότι γίνεται σαφής διαχωρισμός των αποκλειστικά απαριθμούμενων ειδικών κατηγοριών δικαιούχων από τη γενική κατηγορία που διαμορφώνεται με βάση το εισοδηματικό κριτήριο.

Ενδεικτική υπόθεση

Καλλιτέχνης υπέβαλε αίτηση στη Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας της αρμόδιας νομαρχίας, ζητώντας να της χορηγηθεί βιβλίο ανασφαλιστού, λόγω της ιδιότητάς της ως μέλους του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος. Εκτός από τα υπόλοιπα δικαιολογητικά, η υπηρεσία της νομαρχίας της ζήτησε να προσκομίσει και αντίγραφο του εκκαθαριστικού σημειώματός της από την αρμόδια ΔΟΥ. Η ενδιαφερόμενη, αν και το υπέβαλε, ζήτησε στη συνέχεια να μη ληφθεί υπόψη κατά την εξέταση του αιτήματός της, δεδομένου ότι δεν υπάρχει σαφής νομοθετική ρύθμιση που να θέτει εισοδηματικά κριτήρια για τη συγκεκριμένη κατηγορία δικαιούχων. Η νομαρχία, απαντώντας στο αίτημά της, της γνωστοποίησε ερμηνευτική εγκύκλιο του 2008, η οποία αναφέρει ότι «οι αξιούντες την παροχή κοινωνικής προστασίας πρέπει να ανήκουν σε μια από τις παρακάτω κατηγορίες: α. Να τελούν σε κατάσταση ένδειας, β. Να ευρίσκονται σε μειωμένη κοινωνική, σωματική ή διανοητική κατάσταση, γ. Να έχουν περιέλθει προσωρινά ή μόνιμα σε κατάσταση ανάγκης συνεπεία ασθένειας, θεομηνίας ή άλλου απρόβλεπτου γεγονότος».

Ο Συνήγορος του Πολίτη υποστήριξε:

Ότι λανθασμένα η νομαρχία χρησιμοποιεί την παραπάνω ερμηνευτική εγκύκλιο —η οποία εξειδικεύει νομοθετικό διάταγμα του 1973 «περί λήψεως μέτρων κοινωνικής προστασίας των οικονομικά αδυνάτων»— και δεν λαμβάνει υπόψη της την ΥΑ 139491/2006, σύμφωνα με την οποία για τα μέλη του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδος δεν τίθεται ως προϋπόθεση για τη χορήγηση του βιβλιαρίου ανασφαλιστού το γενικό εισοδηματικό κριτήριο των 6.000 ευρώ ετησίως.

Θετική εξέλιξη

Ύστερα και από τη διαμεσολάβηση του ΣτΠ, το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας εξέδωσε νέα υπουργική απόφαση, η οποία αναφέρεται ρητά στη χορήγηση δωρεάν ιατροφαρμακευτικής και νοσηλευτικής περίθαλψης στα μέλη του Επιμελητηρίου Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας και θέτει ως μόνη προϋπόθεση να μη δικαιούνται άμεσα ή έμμεσα ασφάλιση από οποιονδήποτε ασφαλιστικό φορέα, χωρίς να γίνεται καμία μνεία σε εισοδηματικά κριτήρια.

ΚΕΝΤΡΟ ΣΙΤΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Τον επιδοματικό χαρακτήρα της κοινωνικής πρόνοιας συμπληρώνει ένα σύστημα υπηρεσιών που διακρίνεται από αποσπασματικότητα. Στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας με βάση το αποκεντρωτικό μοντέλο, η μεταβίβαση στους ΟΤΑ λειτουργιών που επιτελεί το κράτος στον κοινωνικό τομέα διευκολύνει την αμεσότερη πρόσβαση των πολιτών στις κοινωνικές υπηρεσίες, την καταγραφή και την κάλυψη των αναδυόμενων αναγκών για παροχή υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, καθώς και

τη δικτύωση και τη συνεργασία μεταξύ τους, με απώτερο στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού σε τοπικό επίπεδο.

Κατά την επιτέλεση του ρόλου της στον ευαίσθητο χώρο της κοινωνικής πολιτικής, η τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να λειτουργεί σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της νομιμότητας, της χρηστής διοίκησης και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του πολίτη και να τεκμηριώνει τις αποφάσεις της σχετικά με την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών.

Ενδεικτική υπόθεση

☛ Άστεγος, σιτιζόμενος στο Κέντρο Υποδοχής Αστέγων του Δήμου Αθηναίων, κατέθεσε αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη στην οποία ανέφερε ότι ο υπεύθυνος αντιδήμαρχος διέκοψε με προφορική εντολή τη σίτισή του έπειτα από διαπληκτισμό μαζί του.

Για τη διερεύνηση της υπόθεσης, κλιμάκιο του Συνήγορου του Πολίτη επισκέφθηκε τις εγκαταστάσεις του Κέντρου Υποδοχής Αστέγων, ξεναγήθηκε στο «Κέντρο σίτισης», στο «Κοινωνικό παντοπωλείο»,

στην «Αθηναϊκή αγορά» και στο «Κοινωνικό φαρμακείο» και ενημερώθηκε από τους υπευθύνους για τις δραστηριότητές τους, καθώς και για τους κανόνες που εφαρμόζουν. Ωστόσο, κατά την επίσκεψη δεν αποσαφηνίστηκαν οι λόγοι για τους οποίους διακόπηκε η σίτιση του ενδιαφερόμενου πολίτη και η διαδικασία που πρέπει να τηρείται σε κάθε παρόμοια περίπτωση. Επιπλέον, ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι δεν υπάρχει κανονισμός λειτουργίας του «Κέντρου σίτισης», αντίστοιχος με αυτόν που υπάρχει για το «Κοινωνικό παντοπωλείο», το «Κοινωνικό φαρμακείο» και την «Αθηναϊκή αγορά». Ως εκ τούτου, ζητήθηκαν πληροφορίες αφενός για το μεμονωμένο περιστατικό και αφετέρου για το αρμόδιο όργανο, τη διαδικασία ένταξης, τους όρους ένταξης, καθώς και τους λόγους διακοπής της συμμετοχής κάποιου στο «Κέντρο σίτισης» του Δήμου Αθηναίων, με την επισήμανση ότι είναι αναγκαία η ύπαρξη θεσμικού πλαισίου, ιδίως για την περίπτωση του αποκλεισμού από τις παρεχόμενες υπηρεσίες υπό τη μορφή κύρωσης για ανάρμοστη συμπεριφορά.

Επειδή το Κέντρο Υποδοχής Αστέγων του Δήμου Αθηναίων δεν ανταποκρίθηκε στα αιτήματα του ΣτΠ, η Αρχή έθεσε υπόψη του Δημάρχου Αθηναίων τόσο τα στοιχεία της αναφοράς όσο και την άρνηση των υπευθύνων του Κέντρου να συνεργαστούν με τον Συνήγορο του Πολίτη, επισημαίνοντας ότι η μη ανταπόκριση των υπηρεσιών του Κέντρου Υποδοχής Αστέγων δυσχεραίνει το διαμεσολαβητικό έργο του ΣτΠ. Στη συνέχεια, ο υπεύθυνος του κέντρου δεσμεύτηκε προφορικά να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες για να διευθετηθεί το θέμα.

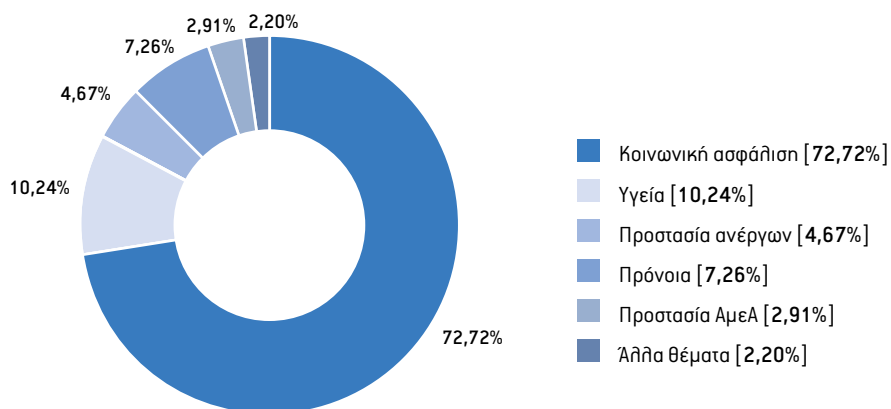
Ο Συνήγορος του Πολίτη, αν και εξαίρει τον κοινωνικό ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης, εν προκειμένω των υπηρεσιών του Δήμου Αθηναίων, για την ανακούφιση των διαβιούντων σε συνθήκες ένδειας, κρίνει αναγκαίο να δημοσιοποιήσει τη συγκεκριμένη υπόθεση, καθώς έχει παρέλθει εύλογο χρονικό διάστημα χωρίς να έχουν γνωστοποιηθεί πρωτοβουλίες εκ μέρους του δήμου προς την κατεύθυνση της εκπόνησης κανονισμού λειτουργίας για το «Κέντρο σίτισης» (υπόθεση 3423/2009).

* Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

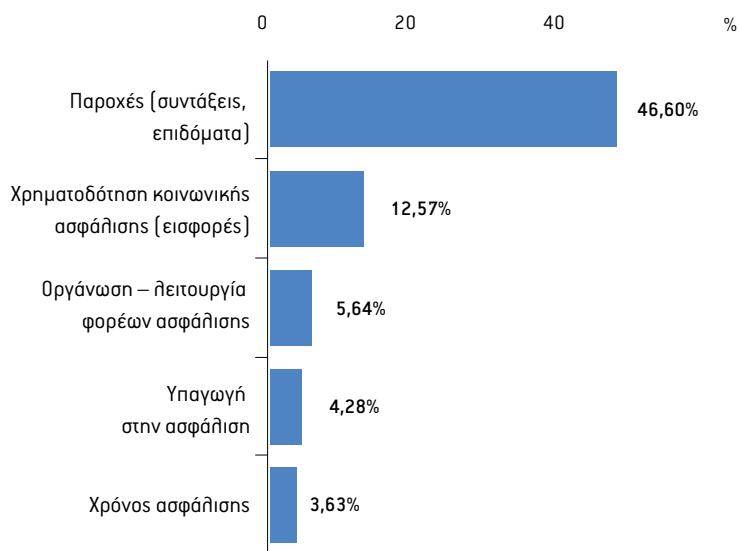
Στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη www.synigoros.gr [Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Κοινωνικής Προστασίας]

Στην υπο-ιστοσελίδα για την υγεία και την κοινωνική αλληλεγγύη <http://www.synigoros.gr/uygeia>

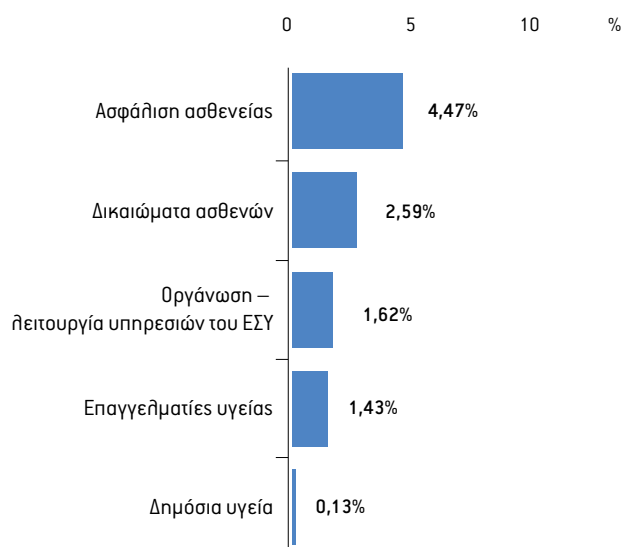
ΓΡΑΦΗΜΑ 9 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 10 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ
(72,72% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ)

ΓΡΑΦΗΜΑ 11 ΥΓΕΙΑ
 (10,24% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

69	ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣτΠ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
72	ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ
72	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ
75	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑΣΩΝ
77	ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ
79	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ: ΥΓΡΟΒΙΟΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΑΙΓΙΑΛΟΥ–ΠΑΡΑΛΙΑΣ
81	ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
83	ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
84	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΙΡΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕ ΚΙΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ποιότητα ζωής

ΧΡΥΣΑ ΧΑΤΖΗ*
Βοηθός Συνήγορος

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣτΠ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Κατά το 2009 ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) δέχθηκε αυξημένο, κατά 10% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, αριθμό αναφορών από πολίτες, για τη διερεύνηση πράξεων ή παραλείψεων της διοίκησης στον τομέα του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Αξιοσημείωτη είναι η διαπίστωση ότι τα θέματα δόμησης, τα οποία αποτελούσαν σταθερά το μεγαλύτερο ποσοστό των αναφορών κάθε χρόνο, το 2009 υπολείπονται σε αριθμό των υποθέσεων που εντάσσονται στην κατηγορία του φυσικού περιβάλλοντος. Οι διαπιστώσεις αυτές υποδηλώνουν την κρισιμότητα των ζητημάτων του περιβάλλοντος και την άρρηκτη σύνδεσή τους με την ποιότητα ζωής των πολιτών και δευτερευόντως την ολοένα αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθησία και ανησυχία της ελληνικής κοινωνίας ως επακόλουθο της διαρκούς συστημικής περιβαλλοντικής κρίσης των τελευταίων ετών στη χώρα μας, με την επανάληψη μεγάλων φυσικών καταστροφών (καταστροφικές πυρκαγιές σε Εύβοια, Ηλεία, Βορειοανατολική Αττική, πλημμύρες κ.ά.) να αποτελεί χαρακτηριστική έκφραση της κρίσης αυτής.

❖ *Ός προς το φυσικό περιβάλλον*, ο διαμεσολαβητικός ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη ενεργοποιήθηκε σε αρκετές περιπτώσεις και κυρίως εκεί όπου διαπιστώνεται περιβαλλοντική υποβάθμιση και επιδείνωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και της δημόσιας υγείας από τη λειτουργία παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Χαρακτηριστικές είναι οι υποθέσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τη λειτουργία των ατμοηλεκτρικών σταθμών (ΑΗΣ) και ορυχείων της ΔΕΗ στους νομούς Κοζάνης και Φλώρινας, που απασχόλησαν τον ΣτΠ και τη φετινή χρονιά. Κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων οργανώθηκαν αυτοψίες στους προαναφερθέντες νομούς και ο ΣτΠ συγκάλεσε συσκέψεις με τη συμμετοχή φορέων και μεμονωμένων πολιτών και οργάνωσε ανοιχτές συζητήσεις ενημέρωσης σε τέσσερις οικισμούς.

Η στρατηγική διαμεσολάβησης της Αρχής στις υποθέσεις αυτές αρθρώθηκε γύρω από τέσσερα βασικά σημεία:

- την ενίσχυση της πρόσβασης των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία,
- την εδραίωση κλίματος συνεργασίας με τη ΔΕΗ για την αποδοχή των προτάσεων της Αρχής περί ολοκληρωμένης εφαρμογής των περιβαλλοντικών όρων των εγκαταστάσεών της,
- τη διαμεσολάβηση προς τη διοίκηση για τη μετε-

* Την κυρία Χρυσή Χατζή διαδέχθηκε στις 8.12.2009 η κυρία Ευαγγελία Μπαλλιά.

γκατάσταση των οικισμών που υφίστανται περιβαλλοντική υποβάθμιση,

- την ενίσχυση της παρουσίας και της αποτελεσματικότητας των ελεγκτικών μηχανισμών της διοίκησης εκεί όπου εμφανίζονται προβλήματα περιβαλλοντικής δράσης.

Η διαμεσολάβηση και οι παρεμβάσεις του Συνηγού του Πολίτη στο πεδίο της προστασίας του δασικού περιβάλλοντος ασκήθηκε σε ζητήματα που αφορούν επεμβάσεις και έργα που εκτελούνται σε δασικές περιοχές, καθώς και ζητήματα αναδάσωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα επέμβασης σε δάσος για την άσκηση παραγωγικών δραστηριοτήτων αποτελεί η υπόθεση του δάσους Μαυροπηγής στον νομό Κοζάνης που αναλύεται διεξοδικά στη σχετική ενότητα.

Προβληματικός εξακολουθεί να παραμένει στη χώρα μας ο τομέας της διάθεσης και της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων καθώς, παρά τη σχετική δέσμευση της Ελλάδας για την κατάργηση όλων των χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων, έως το 2008, εξακολουθούν να παραμένουν σε λειτουργία αρκετοί από αυτούς, γεγονός που εκτιμάται ότι θα οδηγήσει στην επιβολή υψηλών προστίμων από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο άμεσο μέλλον. Η ανεξέλεγκτη διάθεση στερεών ή υγρών αποβλήτων δεν υποκρύπτει κινδύνους μόνο για τη δημόσια υγεία, αλλά υποβαθμίζει συστηματικά και την ποιότητα ζωής των πολιτών. Ως εκ τούτου αποτελεί προνομιακό πεδίο παρέμβασης του Συνηγού του Πολίτη, όπως αναδεικνύεται από τη διερεύνηση σχετικών υποθέσεων (περίπτωση Αγίου Κωνσταντίνου Φθιώτιδας, περιοχή Αγγινάρας Δήμου Αιτωλικού νομού Αιτωλοακαρνανίας), αλλά και από τη διαμεσολάβησή του με τη διοργάνωση επισκέψεων και αυτοψιών (περιοχή πρώην αμερικάνικης βάσης Νέας Μάκρης, Μάιος 2009).

Ο Κύκλος Ποιότητας ζωής έχει κληθεί πολλές φορές, κατά την ενδεκαετή λειτουργία της Αρχής, να παρέμβει για τον εντοπισμό πράξεων ή παραλείψεων της διοίκησης σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές, όπως είναι οι υδροβιότοποι και η παράκτια ζώνη.

Σύγκρουση και ανταγωνισμός χρήσεων γης, όπου γεωργικές δραστηριότητες και οικιστική ανάπτυξη απειλούν ευαίσθητα οικοσυστήματα, αποτελούν δύο από τις υποθέσεις στις οποίες η Αρχή συνέχισε τη διαμεσολάβησή της κατά το 2009 (λίμνη Χειμαδίτιδας Φλώρινας, υδροβιότοπος στο Πόρτο Τήνου).

Η παράκτια προστατευόμενη ζώνη αιγιαλού και παραλίας αποτελεί ένα φυσικό αγαθό που διαθέτει σε αφθονία η χώρα μας, πολλαπλώς ωστόσο απειλούμενο από τις ποικίλες ανθρωπογενείς παρεμβάσεις (οικιστική ανάπτυξη, τουριστικές και άλλες οικονομικές δραστηριότητες). Η έλλειψη σχετικών κονδυλίων για την κατεδάφιση αυθαιρέτων ή οι τεχνικές δυσκολίες στη διαδικασία καθορισμού αιγιαλού και παραλίας έχουν αποτελέσει σε αρκετές περιπτώσεις πρόσχημα στην ολιγωρία της διοίκησης για την προστασία των περιοχών αυτών. Χαρακτηριστική είναι η διαμεσολάβηση του ΣτΠ προς το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (σήμερα, Υπουργείο Οικονομικών), με σκοπό την εγγραφή σχετικών πι-

πτώσεων στον προϋπολογισμό του 2009 για την κατεδάφιση αυθαιρέτων, όσο και η συμβολή του, κατά τη διάρκεια διερεύνησης σχετικής υπόθεσης, στην ενεργοποίηση των αρμόδιων υπηρεσιών για την επιβολή προστίμων και την έκδοση πρωτοκόλλων διοικητικής αποβολής και κατεδάφισης αυθαιρέτων στην περιοχή Σκορπονέρι του Δήμου Ανθηδώνος.

❖ Στο οικιστικό περιβάλλον το συντριπτικό ποσοστό των προβλημάτων διοικητικής δράσης σχετίζεται με τις οικοδομικές άδειες και τα αυθαίρετα. Εκεί εκδηλώνονται βασικές δομικές αδυναμίες των αρμόδιων πολεοδομικών υπηρεσιών των πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και ελλιπής τήρηση στοιχειωδών κανόνων νομιμότητας και άσκησης χρηστής διοίκησης, όπως η υποχρέωση απάντησης ή προσήκουσας αιτιολόγησης στις αιτήσεις των πολιτών.

Τα αίτια της ανοχής που συστηματικά διαπιστώνεται από τον ΣτΠ στον περιορισμό και τον έλεγχο της αυθαίρετης δόμησης δεν θα πρέπει ωστόσο να αναζητηθούν μόνο στην αποσπασματική και συχνά αντιφατική πολεοδομική νομοθεσία, στις διοικητικές δυσλειτουργίες των υπηρεσιών, στην έλλειψη πιστώσεων για την κατεδάφιση αυθαιρέτων κατασκευών ή στην απροθυμία της διοίκησης για άσκηση κυρωτικών ελέγχων. Τα αίτια είναι κατ' ουσίαν πολιτικά και κοινωνικά και σχετίζονται με το κυρίαρχο μοντέλο για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, μεταπολεμικά, το οποίο βασίστηκε σχεδόν αποκλειστικά στο σύστημα γης και οικοδομής. Το μοντέλο αυτό για πρώτη φορά αμφισβητείται με πολιτικούς όρους, δίνοντας προτεραιότητα σε ένα νέο αναπτυξιακό μοντέλο οικονομικής μεγέθυνσης με επίκεντρο τη βιώσιμη ανάπτυξη και το περιβάλλον. Μπροστά στο νέο αυτό πολιτικό πρόταγμα της «πράσινης ανάπτυξης», η Αρχή θα παρακολουθήσει με ενδιαφέρον τα αντανakηλαστικά και την ανταπόκριση της περιβαλλοντικής διοίκησης σε όλα της τα επίπεδα, κεντρική ή αποκεντρωμένη, αλλά και τη συμπίεση και τη συναίνεση των πολιτών εκεί όπου πιθανόν θα θιγούν ιδιοκτησιακά δικαιώματα.

Το καθεστώς λειτουργίας και αδειοδότησης *καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος* είναι ένα θέμα που έχει απασχολήσει πολλές φορές στο παρελθόν τον Συνήγορο του Πολίτη (ετήσιες εκθέσεις 2005, 2007). Η μεγάλη αύξηση του ποσοστού των αναφο-

ρών που διερεύνησε η Αρχή το 2009 (αύξηση κατά 32% σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό του 2008) αναδεικνύει τα μείζονα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες από τη λειτουργία τους (παρεμπόδιση κυκλοφορίας από την ανάπτυξη τραπεζοκαθισμάτων σε κοινόχρηστους χώρους, νυχθύπανση, θέματα υγιεινής και ασφάλειας κ.ά.), γεγονός που επιτείνει την αναγκαιότητα για την ολοκληρωμένη επαναξιολόγηση του θεσμικού πλαισίου που διέπει την αδειοδότηση και τη λειτουργία τους. Παράλληλα, με αφορμή τη διερεύνηση ορισμένων υποθέσεων που αφορούν τη λειτουργία υπαίθριων χώρων φιλοξενίας πολιτιστικών εκδηλώσεων (υπαίθριοι συναυλιακοί χώροι και «κτήματα»), ο ΣτΠ εντόπισε νομοθετικό κενό στη διαδικασία χορήγησης αδειών λειτουργίας και παρένβη αποτελεσματικά προς τις αρμόδιες υπηρεσίες (υποθέσεις 14176/2007 και 10055/2008).

Ο σταθερός αριθμός των αναφορών που λαμβάνει ο Συνήγορος του Πολίτη τα τελευταία χρόνια, οι οποίες εντάσσονται στη θεματική ενότητα του *κτηματολογίου*, υποδηλώνει ότι δεν πρόκειται για ένα συγκυριακό φαινόμενο το οποίο συνδεόταν αποκλειστικά με το τέλος κτηματογράφησης στο πλαίσιο συλλογής δηλώσεων ιδιοκτησίας για την κτηματογράφηση των μεγάλων αστικών κέντρων της χώρας (*Ετήσια έκθεση 2008*, σ. 72). Αντίθετα, αποκαλύπτει με τον πλέον εύληπτο τρόπο την προβληματική λειτουργία των μεταβατικών κτηματολογικών γραφείων, γεγονός που ενισχύει την αναγκαιότητα προετοιμασίας και οργάνωσης των οριστικών κτηματολογικών γραφείων. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΣτΠ θα συνεχίσει τη συνεργασία του με την Κτηματολόγιο ΑΕ για την αντιμετώπιση των διαδικαστικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες σχετικά με τη διόρθωση σφαλμάτων στις αρχικές εγγραφές.

❖ *Ως προς το πολιτιστικό περιβάλλον*, ο ΣτΠ και κατά το 2009 συνέχισε τη γόνιμη συνεργασία του με το Υπουργείο Πολιτισμού (ΥΠΠΟ – σήμερα Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού), ιδίως σε θέματα που αφορούν μακρόχρονες δεσμεύσεις ιδιοκτησίας για αρχαιολογικούς σκοπούς (*Ετήσια έκθεση 2008*, σ. 84–85). Η σύνοψη της σχετικής παρέμβασής του έχει δημοσιοποιηθεί* και περιλαμβάνει την ανταπόκριση του ΥΠΠΟ στις προτάσεις του. Συγκεκριμένα, το υπουργείο έθεσε κριτήρια για τη διευθέτηση των εκκρεμοτήτων, όπως τη σπουδαιότητα των ευρη-

μάτων, τη δυνατότητα διατήρησης και ανάδειξής τους και τον χρόνο της δέσμευσης. Το ΥΠΠΟ δεσμεύτηκε επίσης να διευκολύνει τη δυνατότητα πρόσβασης των ενδιαφερομένων στους φακέλους που αφορούν δεσμευμένες ιδιοκτησίες και ότι θα αιτιολογούνται πλήρως οι αποφάσεις των συλλογικών του οργάνων.

Ο ΣτΠ εμμένει στη θέση του για την παροχή περισσότερων πιστώσεων και τη στελέχωση των υπηρεσιών του ΥΠΠΟ με μόνιμο ειδικευμένο προσωπικό, ώστε να αντιμετωπιστεί ουσιαστικά το διττό πρόβλημα της πολυετούς δέσμευσης της ατομικής ιδιοκτησίας και της αποτελεσματικής προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη για την προστασία των πολιτών στον τομέα του περιβάλλοντος επηρεάζεται άμεσα από το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο καλείται να αναπτύξει τη δράση του

και τον διαμεσολαβητικό του ρόλο. Ως εκ τούτου, η απάντηση στην οικονομική και περιβαλλοντική κρίση που διάγει η χώρα με θεσμικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες θέτουν σε προτεραιότητα την ανάπτυξη με επίκεντρο το περιβάλλον και την προστασία του, και βασικές συνιστώσες την ανασυγκρότηση της κεντρικής διοίκησης (δημιουργία αυτοτελούς υπουργείου περιβάλλοντος, συγκέντρωση αρμοδιοτήτων των μεταφορών και των έργων υποδομής σε ένα υπουργείο, σχεδιαζόμενη διοικητική μεταρρύθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης) συνιστούν θετικές εξελίξεις, την υλοποίηση και την αποτελεσματικότητα των οποίων ο ΣτΠ θα παρακολουθεί συστηματικά, με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών από φαινόμενα διοικητικής παθογένειας στον τομέα του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

ΠΕΔΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Ατμοσφαιρική ρύπανση

Το θέμα της μέτρησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης υπήρξε και πάλι ένα από τα ζητήματα που απασχόλησαν τον ΣτΠ. Στο πλαίσιο διερεύνησης σημαντικών υποθέσεων (υποθέσεις 4032/2008, 14317/2008) για την ατμοσφαιρική ρύπανση στους νομούς Κοζάνης και Φλώρινας, λόγω της λειτουργίας των ΑΗΣ και ορυχείων της ΔΕΗ, κλημάκιο του ΣτΠ επισκέφθηκε τους νομούς (16–18.2.2009 και 2.7.2009 αντίστοιχα), όπου συμμετείχε σε συσκέψεις και ανοιχτές συζητήσεις με εμπλεκόμενους φορείς και πολίτες. Ύστερα από αυτά, εισηγήθηκε τη δημιουργία οργανωτικών δομών και εργαλείων συστηματικού κρατικού ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και της τήρησης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, καθώς οι υπάρχοντες σταθμοί μέτρησης υπολειτουργούν και πάντως δεν εντάσσονται σε ενιαίο σύστημα παρακολούθησης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότείνει:

- Την εγκατάσταση σταθμών μέτρησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από την Περιφέρεια που έχει τη σχετική αρμοδιότητα και όχι μόνον από τη ΔΕΗ, με ορθολογική χωροθέτησή τους σε επίπεδο

νομού, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον Ν. 2647/1998 (άρθρο 1).

- Την ενίσχυση με προσωπικό των υπηρεσιών περιβάλλοντος της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης (ΝΑ) Κοζάνης, της Περιφέρειας και της Επιθεώρησης Μεταλλείων Βόρειας Ελλάδας, προκειμένου να επιτελέσουν με αποτελεσματικότητα το ελεγκτικό τους έργο στην περιοχή.

Η ΔΕΗ διευκρίνισε ότι έχει προγραμματίσει την αναβάθμιση του δικτύου της για τη μέτρηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας. Παράλληλα, το ΥΠΕΧΩΔΕ (σήμερα Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής) εκδήλωσε την πρόθεσή του για ένταξη του εθνικού δικτύου παρακολούθησης αέριας ρύπανσης στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς. Τέλος, η ΝΑ Κοζάνης επισήμανε ότι ήδη λειτουργεί κέντρο πληροφόρησης με τα υπάρχοντα στοιχεία μετρήσεων στους δύο νομούς. Όσον αφορά τη στελέχωση των μονάδων, το Υπουργείο Ανάπτυξης (σήμερα Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής) ενημέρωσε ότι προγραμματίζει την ενίσχυση του προσωπικού της Επιθεώρησης Μεταλλείων Βορείου Ελλάδος και η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας την ενίσχυση της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωροταξίας. Αναμένεται η υλοποίηση των παραπάνω προγραμματιζόμενων ενεργειών, των οποίων την εφαρμογή ο ΣτΠ θα παρακολουθήσει.

Βασική θέση, ωστόσο, του Συνηγόρου του Πολίτη παραμένει ότι ο περιορισμός ή και η αποτροπή της ατμοσφαιρικής ρύπανσης δεν επιτυγχάνεται τόσο μέσω της συστηματικής παρακολούθησης των εκπομπών ρύπων και γενικότερα της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων όσο με τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων πρόληψης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η πρόληψη συνδέεται με την έγκαιρη έγκριση νέων περιβαλλοντικών όρων και ορίων εκπομπής, αλλά και με την εφαρμογή των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών.

Όσον αφορά τη μη έγκαιρη έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των ΑΗΣ της ΔΕΗ, διαπιστώθηκε εκ νέου ότι δυστυχώς επαναλαμβάνονται οι πρακτικές του παρελθόντος, καθώς παραμένει εκκρεμής η έγκριση των νέων περιβαλλοντικών όρων για τους ΑΗΣ Μελίκης, Αμυνταίου–Φιλώτα, Πτολεμαΐδας και Καρδιάς. Επιπλέον, ο ΣτΠ ενημερώθηκε από το Υπουργείο Ανάπτυξης ότι με το άρθρο 33 του Ν. 3734/2009 παρατάθηκε εκ νέου η ισχύς της προσωρινής ενιαίας άδειας λειτουργίας των ΑΗΣ της ΔΕΗ έως τις 31.12.2013. Ο ΣτΠ έχει επισημάνει ήδη από το 2005 ότι η πρακτική της διά νόμου χορήγησης ενιαίας άδειας λειτουργίας, δίχως να έχει προηγηθεί η περιβαλλοντική αδειοδότηση όλων των ΑΗΣ, αποτελεί παραβίαση του Συντάγματος (άρθρο 24). Επίσης, ως προς την πρόληψη της ρύπανσης που προκαλούν τα ορυχεία, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει τονίσει ότι είναι αναγκαίο να προωθηθεί η χρήση κλειστού τύπου ταινιοδρόμων. Η ΔΕΗ οφείλει να τους κατασκευάσει στις εγκαταστάσεις της τόσο μέσα στα όρια των των εκτάσεων των ΑΗΣ όσο και μέσα στα όρια των εκτάσεων εκμετάλλευσης των λιγνιτωρυχείων. Το μέτρο αναμένεται να συνδράμει στη μείωση των διαρροών τέφρας, η οποία προκαλεί περιστατικά υπέρβασης αέριων ρύπων, ζήτημα για το οποίο ο ΣτΠ λαμβάνει πλήθος αναφορών (υποθέσεις 2865/2009, 11453/2009, 4382/2009, 17626/2009).

Το πρόβλημα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην πόλη του Βόλου είχε απασχολήσει τον ΣτΠ σε σχετική υπόθεση. Η Αρχή ενημερώθηκε από τη ΝΑ Μαγνησίας ότι ολοκληρώθηκε η εκπόνηση του ερευνητικού έργου που είχε η ίδια αναθέσει με θέμα: «Προσδιορισμός της συμβολής πηγών στην ατμοσφαιρική ρύπανση του Βόλου και σχεδιασμός ιεραρχημένης περιβαλλοντικής πολιτικής για την αναβάθμιση της

ποιότητας της ατμόσφαιρας». Ωστόσο, ο ΣτΠ προτίθεται να παρακολουθήσει την υλοποίηση των προτεινόμενων δράσεων (υπόθεση 9528/2007).

Ως προς τα γενικότερα ζητήματα του καθορισμού ζωνών (οριοθετημένων δηλαδή τμημάτων εδάφους όπου σημειώνονται υπερβάσεις σε συγκεντρώσεις ρύπων) και της ορθότητας των στοιχείων που αποστέλλει η χώρα μας στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ο ΣτΠ εμμένει στις απόψεις που έχει επανειλημμένα διατυπώσει και προς το ΥΠΕΧΩΔΕ. Συγκεκριμένα, έχει επισημάνει ότι η απάντηση που έλαβε από το υπουργείο περί χωρισμού της χώρας σε δύο ζώνες και δύο τύπων οικισμούς δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις που καθορίζονται στο άρθρο 7 της 34/2002 Πράξης του Υπουργικού Συμβουλίου, σύμφωνα με τις οποίες ο καθορισμός ζωνών και οικισμών σχετίζεται άμεσα με τη δυνατότητα εφαρ-

μογής σχεδίου ή προγράμματος για την επίτευξη της οριακής τιμής ρύπων μέσα στην οριζόμενη προθεσμία. Αυτή άλλωστε είναι και η ratio της υπό ενσωμάτωση Οδηγίας 2008/50/ΕΚ, όπου ο ορισμός της «ζώνης» δεν γίνεται με γεωγραφικά κριτήρια, αλλά με κριτήρια αναγκαιότητας εκτίμησης και διαχείρισης της ποιότητας του αέρα για ορισμένο τμήμα του εδάφους.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει τονίσει ότι ο εκσυγχρονισμός του δικτύου παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας, με εγκατάσταση σταθμών μέτρησης ορθολογικά χωροθετημένους, πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα των αρμόδιων υπηρεσιών, διότι μόνον έτσι θα διασφαλιστεί η ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας των πολιτών, αλλά και η απαιτούμενη ορθότητα και πληρότητα των στοιχείων που αποστέλλει η χώρα μας στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Υπόθεση Ακρινής νομού Κοζάνης

Η διαχρονική περιβαλλοντική επιβάρυνση περιοχών από τη λειτουργία των ατμοηλεκτρικών μονάδων στον νομό Κοζάνης, σε συνδυασμό με τη συστηματική έκθεση της δημόσιας υγείας των κατοίκων σε κίνδυνο, αλλά και τον περιορισμό των κοινωνικών και οικονομικών δραστηριοτήτων τους από τη λειτουργία της ΔΕΗ, έχουν αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένης ενασχόλησης της Αρχής τα τελευταία χρόνια για τον εντοπισμό πράξεων ή παραλείψεων της διοίκησης που προσβάλλουν τα δικαιώματα των πολιτών.

Στο πλαίσιο διερεύνησης σχετικών υποθέσεων, ύστερα από αναφορές του Συλλόγου Περιβάλλοντος Ακρινής για την περιβαλλοντική υποβάθμιση του οικισμού και του περιορισμού της οικονομικής δραστηριότητας των κατοίκων εξαιτίας της γειτνίασης με το ορυχείο της Πτολεμαΐδας, αναδείχθηκαν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα θέματα, τα οποία παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

❖ *Μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων του ορυχείου της Ακρινής.* Ήδη από αυτοψίες του Κέντρου Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΚΕΠΠΕ) Κοζάνης από το 2005, αλλά και από τις σχετικά πρόσφατες αυτοψίες του Σώματος Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, προέκυψε συστηματική παραβίαση των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων για τη λειτουργία του ορυχείου Πτολεμαΐδας (παράληψη λήψης μέτρων για τον περιορισμό της εκπομπής σκόνης, ανυπαρξία πράσινων ζωνών προστασίας, ασύμφωνη με τους περιβαλλοντικούς όρους διαχείριση των στερεών αποβλήτων, καθώς και έλλειψη των απαραίτητων αδειών για τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων). Επίσης, το κλιμάκιο του ΣτΠ που επισκέφθηκε την περιοχή τον Φεβρουάριο διαπίστωσε, μεταξύ άλλων,

την απουσία καλυμμάτων στα φορτηγά που μεταφέρουν την τέφρα, καθώς και πρόσφατες εναποθέσεις τέφρας σε επαφή με τον επαρχιακό δρόμο. Επισημάνθηκε ότι αυτές οι παραβάσεις των περιβαλλοντικών όρων, λαμβάνοντας υπόψη και τα διδάγματα της κοινής πείρας, προκαλούν σοβαρή επιβάρυνση του περιβάλλοντος των όμορων με τις εγκαταστάσεις των ορυχείων οικισμών, όπως είναι ο οικισμός της Ακρινής. Επιπροσθέτως, επισημάνθηκε ότι η γειτνίαση με το ορυχείο συναρτάται άμεσα και με την αποδυνάμωση των οικονομικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων του οικισμού. Δεδομένης, συνεπώς, της ύπαρξης περιβαλλοντικής επιβάρυνσης, αλλά και της αποδυνάμωσης του παραγωγικού ιστού, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τους αρμόδιους φορείς (ΔΕΗ, Υπουργείο Ανάπτυξης και ΝΑ Κοζάνης) να εξετάσουν ως εύλογο το αίτημα των κατοίκων για μετεγκατάσταση. Καθώς έχουν εκδοθεί νέοι περιβαλλοντικοί όροι για το ορυχείο, που έχουν προσβληθεί με αίτηση ακύρωσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας, ο Συνήγορος του Πολίτη δεν έχει συνεχίσει τη διαμεσολάβησή του για το θέμα αυτό.

❖ *Αποθέσεις τέφρας και στείρων υλικών και σταδιακή συρρίκνωση του οικισμού της Ακρινής.* Το δεύτερο θέμα που εξετάστηκε αφορά τις εναποθέσεις τέφρας και στείρων υλικών της ΔΕΗ επί του επαρχιακού δρόμου Ακρινής–Κλείτου, καθώς και την καθυστέρηση της Επιθεώρησης Μεταλλείων Βορείου Ελλάδος να προβεί στη διενέργεια αυτοψίας μετά τη σχετική αίτηση του Συλλόγου Περιβάλλοντος Ακρινής. Η Επιθεώρηση Μεταλλείων Βορείου Ελλάδος—ύστερα και από σχετικό έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη—διενήργησε αυτοψία και διαπίστωσε ότι δεν τηρείται το ελάχιστο όριο απόστασης των 250 μ. μεταξύ των αποθέσεων των υλικών εξόρυξης και των εγκαταστάσεων του οικισμού, σύμφωνα με όσα ορίζει το άρθρο 81 του Κώδικα Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών, και προέβη σε συστάσεις προς τη ΔΕΗ για τη λήψη μέτρων σε συμμόρφωση με τον κώδικα. Η επιθεώρηση επέβαλε πρόστιμο ύψους 3.000 ευρώ στη ΔΕΗ για τη μη τήρηση αποστάσεων από τις αποθέσεις.

Επιπροσθέτως, ο ΣτΠ επισήμανε ότι η σταδιακή επέκταση της εδαφικής έκτασης και των εργασιών του ορυχείου έχει περιορίσει τον χώρο για την άσκηση των οικονομικών δραστηριοτήτων των κατοίκων της Ακρινής, πέρα βέβαια από τα προβλήματα που ανα-

κινεί το ενδεχόμενο κατολισθήσεων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κοινοποιήθηκε στην Αρχή έγγραφο της Διεύθυνσης Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος της ΝΑ Κοζάνης, στο οποίο επισημαίνεται, μεταξύ άλλων, ότι η πληροφόρηση της εν λόγω υπηρεσίας είναι αποσπασματική και ελλιπής, καθώς δεν της γνωστοποιούνται τα σχετικά όρια απαλλοτριώσεων, με συνέπεια να αδυνατεί να απαντήσει σε αιτήματα των πολιτών για εγκρίσεις διαφόρων εγκαταστάσεων και δραστηριοτήτων. Η ΔΕΗ, πάντως, ως δείγμα καλής συνεργασίας με την Αρχή, χορήγησε όλα τα σχετικά στοιχεία των απαλλοτριώσεων στην περιοχή της Ακρινής.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΑΣΩΝ

Στο πλαίσιο των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων τους, ιδιώτες ή το κράτος μπορεί να θεωρήσουν αναγκαία την επέμβασή τους σε δάσος ή δασική έκταση. Ωστόσο, για τη μεταβολή του προορισμού του δάσους, το Σύνταγμα θεσπίζει κατ' αρχήν απαγορευτικό κανόνα (άρθρο 24), με πολύ περιορισμένες εξαιρέσεις που αφορούν την εθνική οικονομία και το δημόσιο συμφέρον. Η σχετική νομοθεσία, κατ' εφαρμογήν της συνταγματικής επιταγής, απαιτεί έγκριση της σχετικής επέμβασης από την αρμόδια δασική υπηρεσία. Ο Συνήγορος του Πολίτη αντιμετώπισε περίπτωση επεμβάσεων σε δάσος χωρίς έγκριση. Χαρακτηριστι-

κό, ωστόσο, της περίπτωσης είναι και η μακροχρόνια καθυστέρηση της διοίκησης να απαντήσει στην αίτηση έγκρισης επέμβασης και παραχώρησης του δάσους. Αντίθετα, σε άλλη περίπτωση, που παρατίθεται, συγκεκριμένη δράση του ίδιου του κράτους, ενταγμένη στον προορισμό των δασών αυτή τη φορά και ειδικότερα στην εκμετάλλευση δασικών προϊόντων, είχε ως συνέπεια την πρόκληση ασθένειας σε δέντρα και δάση.

Επεμβάσεις στο δάσος της Μαυροπηγής στον νομό Κοζάνης

Ο ΣτΠ διερεύνησε αναφορά του Συλλόγου «Μαύρη Πηγή» σχετικά με παράνομες επεμβάσεις της ΔΕΗ στο δάσος δρυός που βρίσκεται στο δημοτικό διαμέρισμα Μαυροπηγής του νομού Κοζάνης.

Από τη μελέτη της αλληλογραφίας που είχε προηγηθεί μεταξύ της ΔΕΗ και των αρμόδιων υπηρεσιών προέκυψε ότι η ΔΕΗ είχε υποβάλει αίτημα για έγκριση επέμβασης και παραχώρηση προς το δασαρχείο και τη ΝΑ Κοζάνης, αντίστοιχα, το 2006, το οποίο βασιζόταν στην επικαλούμενη ανάγκη επέκτασης του ορυχείου Μαυροπηγής. Το δασαρχείο γνωμοδότησε αρχικά αρνητικά (7.11.2007) για την παραχώρηση και στη συνέχεια αρνητική ήταν και η απάντηση της ΝΑ Κοζάνης. Ωστόσο, η ΔΕΗ επανήλθε (4.3.2008) και ζήτησε επανεξέταση, επικαλούμενη λόγους εθνικού συμφέροντος και επείγοντος, ειδικότερα λόγω του κινδύνου διακοπής της λειτουργίας του ΑΗΣ Πτολεμαΐδας από έλλειψη καυσίμου. Το δασαρχείο απάντησε στις 20.3.2008 με θετική, υπό όρους, γνώμη για την παραχώρηση. Έως τον Φεβρουάριο του 2009, οπότε άρχισε η διαμεσολάβηση του ΣτΠ, δεν είχε δοθεί οριστική απάντηση από τη ΝΑ Κοζάνης στη ΔΕΗ για το αίτημα παραχώρησης, που οφειλόταν και σε καθυστερήσεις στο στάδιο των γνωμοδοτήσεων άλλων υπηρεσιών.

Στις 10.2.2009 κλιμάκιο του ΚΕΠΠΕ διενήργησε αυτοψία στον χώρο του λιγνιτωρυχείου Μαυροπηγής της ΔΕΗ και διαπίστωσε την έναρξη επέμβασης (περιορισμένης έκτασης) στο δάσος της Μαυροπηγής, που περιλάμβανε εκρίζωση δέντρων και εκσκαφή, χωρίς την απαιτούμενη έγκριση επέμβασης, κατά παράβαση της σχετικής δασικής νομοθεσίας και των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων.

Κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη διενήργησε στις 18.2.2009 αυτοψία στο δάσος και διαπίστωσε μεγάλη έκταση εκσκαφής προς την πλευρά του

ορυχείου, με αποτέλεσμα τη δημιουργία κάθετου πρηνούς μεγάλου ύψους, αλλά και εκτεταμένη κοπή δέντρων. Αποτύπωσε την κατάσταση σε φωτογραφίες, τις οποίες απέστειλε στους συναρμόδιους φορείς, επισημαίνοντας την παράνομη, χωρίς έγκριση επέμβαση και απόφαση παραχώρησης, διενέργεια εκριζώσεων και εκσκαφών, αλλά και την επικινδυνότητα του πρηνούς για τυχόν διερχόμενους πολίτες. Επισήμανε όμως ότι και η μακρόχρονη καθυστέρηση απάντησης στη ΔΕΗ για την παραχώρηση αντιβαίνει στην αρχή της ασφάλειας δικαίου. Ο ΣτΠ διαπίστωσε επίσης σημαντικό έλλειμμα ενημέρωσης των κατοίκων. Ενδεικτικό αυτού του γεγονότος είναι ότι ο Σύλληγος Περιβάλλοντος της Μαυροπηγής πληροφορήθηκε από τον ΣτΠ την, υπό όρους, θετική γνώμη του Δασαρχείου Κοζάνης για παραχώρηση του δάσους της Μαυροπηγής.

Ύστερα από νεότερη σχετική ενημέρωση και αποστολή φωτογραφικού υλικού από τους πολίτες, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε περαιτέρω εκκέρσωση στο δάσος, πρόσφατη εκρίζωση των δέντρων και ισοπέδωση του χώρου σε εκτεταμένο τμήμα του δάσους που βρίσκεται στην πλευρά του ορυχείου.

Ο ΣτΠ διατύπωσε προς τη νομαρχία εκ νέου ερωτήματα για την καθυστέρηση απάντησης επί της παραχώρησης και επισήμανε την ανάγκη, εφόσον παραχωρηθεί το δάσος, να θεσπιστούν όροι που να διασφαλίζουν αντισταθμιστικό όφελος για τους επιβαρυνόμενους κατοίκους της περιοχής.

Τον Ιούνιο εκδόθηκε η απόφαση του νομάρχη για την παραχώρηση στη ΔΕΗ του δάσους της Μαυροπηγής (332 στρέμματα), με βασικό όρο την υποχρέωση της ΔΕΗ να δημιουργήσει στην ευρύτερη περιοχή, μέσα σε πέντε χρόνια, νέο δάσος 1660 στρεμμάτων, κατά το μέγιστο δυνατό δρυός. Ύστερα από αυτό, ο Συνήγορος του Πολίτη περάτωσε τη διαμεσολάβησή του, επισήμανε, ωστόσο, την αδράνεια του δασαρχείου στις παράνομες επεμβάσεις της ΔΕΗ και υπογράμμισε ότι το Δασαρχείο Κοζάνης οφείλει να διασφαλίζει την τήρηση της δασικής νομοθεσίας όχι μόνον ύστερα από καταγγελίες πολιτών, αλλά και αυτεπαγγέλτως (υπόθεση 3577/2009).

Πρόγραμμα εμβολιασμού των πεύκων με συνέπεια τη «βαμβακίαση»

Η Φιλοδασική Ένωση Αθηνών προσέφυγε στον ΣτΠ διαμαρτυρούμενη για την υποβάθμιση του αισθητικού δάσους Καισαριανής (περιοχή Δικτύου Natura 2000),

λόγω της καταστροφής των πεύκων από το φαινόμενο της «βαμβακίας», που οφείλεται στην ανεξέλεγκτη εξάπλωση του εντόμου *marshallina hellenica*, το οποίο πριν από λίγα χρόνια πολλαπλασιάστηκε τεχνητά ύστερα από πρόγραμμα εμβολιασμού των πεύκων με ευθύνη του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, έπειτα από εμπειρισταμένη έρευνα, διαπίστωσε ότι:

Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε χωρίς τις αναγκαίες περιβαλλοντικές μελέτες και ζήτησε τη διακοπή του, με βάση την αρχή της προφύλαξης, ειδικά μέτρα προστασίας, μελέτη αποκατάστασης για τις προστατευόμενες περιοχές –δάση και περιοχές προστατευόμενες από το δίκτυο Natura 2000–, καθώς και στοιχεία για την έκταση του προβλήματος.

Μετά την παρέμβαση του ΣτΠ, η Διεύθυνση Προστασίας Δασών ζήτησε στοιχεία για την έκταση του προβλήματος από τις διευθύνσεις δασών των Περιφερειών και έλαβε από όλες σχετικά έγγραφα, εκτός από την Περιφέρεια Ηπείρου. Εντονότερο πρόβλημα εντοπίζεται στα Χανιά, την Κορινθία, την Αργολίδα, τη Θεσσαλονίκη, την Κασσάνδρα Χαλκιδικής και την Αττική. Τον Αύγουστο του 2008 εκδόθηκε απόφαση του αρμόδιου υφυπουργού για την απαγόρευση της τεχνητής μετάδοσης του εντόμου στις προστατευόμενες περιοχές της χώρας (αρχαιολογικές, δίκτυο Natura 2000 κ.ά.) που έχουν δασικό χαρακτήρα. Από τότε έχουν εκδοθεί σχετικές απαγορευτικές διατάξεις

από τα κατά τόπους δασαρχεία. Επίσης, τον Οκτώβριο του 2008 εκδόθηκε από το αρμόδιο υπουργείο ειδική εγκύκλιος για τον περιορισμό της καταπολέμησης του εντόμου με ψεκασμούς, σε απολύτως αναγκαίες περιπτώσεις, εφόσον δεν αποδίδουν άλλα μέσα. Σε ό,τι αφορά τη σύνταξη ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης που πρότεινε η Αρχή για την αποκατάσταση και τη λήψη μέτρων αντιμετώπισης του φαινομένου, το υπουργείο ενημέρωσε εγγράφως (2.1.2009) ότι διαβουλεύεται με το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας προς αυτήν την κατεύθυνση (υπόθεση 5092/2006).

ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

Μετά την καταδίκη της Ελλάδας από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (υπόθεση C-205/03) τον Οκτώβριο του 2005, οι ελληνικές αρχές δεσμεύτηκαν ότι θα καταργήσουν τους 1.125 παράνομους Χώρους Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) έως το 2007 και, ύστερα από την παράταση που δόθηκε, το 2008. Από τη διερεύνηση σχετικών υποθέσεων, ο ΣτΠ διαπιστώνει ότι αρκετοί ΧΑΔΑ παραμένουν ακόμη σε λειτουργία.

Πολλοί από τους χώρους αυτούς χρησιμοποιούνται αρχικά ως χώροι παράνομης απόθεσης οικοδομικών υλικών και εξελίσσονται στη συνέχεια σε ΧΑΔΑ. Γι' αυτό και αποκτά ιδιαίτερη σημασία η έκδοση του σχετικού προεδρικού διατάγματος, που έχει προβλεφθεί από το 2001 (άρθρο 17, του Ν. 2939/2001), που θα ρυθμίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την εναλλακτική διαχείριση αποβλήτων και άλλων προϊόντων, μεταξύ των οποίων θα περιλαμβάνονται και τα οικοδομικά υλικά. Η καθυστέρηση στην έκδοση της κανονιστικής πράξης που προαναφέρθηκε ευνοεί και την παράνομη απόθεση οικοδομικών και άλλων υλικών και επομένως συμβάλλει στη δημιουργία νέων ΧΑΔΑ.

Καύση στερεών αποβλήτων σε ΧΑΔΑ

Ο ΣτΠ ασχολήθηκε με υπόθεση που αφορά την ανεξέλεγκτη απόρριψη και καύση στερεών αποβλήτων στον Δήμο Αγίου Κωνσταντίνου Λοκρίδας (περιοχή «Μουρτίτσα»), με αποτέλεσμα σοβαρή και συστηματική ρύπανση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

Κατά την έρευνα της υπόθεσης προέκυψε ότι με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου του Δήμου Αγίου Κωνσταντίνου εγκρίθηκε η αγορά ακινήτου για την απόθεση μάζων, αδρανών υλικών και απορριμμάτων στη θέση «Μουρτίτσα», προκειμένου να επιλυθεί το πρόβλημα της διάθεσης των απορριμμάτων, πρακτική που, όπως επισήμανε ο Συνήγορος του Πολίτη, παραβιάζει τη νομιμότητα και αποτελεί στρεβλή προσπάθεια επίλυσης ενός σοβαρού προβλήματος. Η εναπόθεση αστικών απορριμμάτων από τα απορριματοφόρα του δήμου στην εν λόγω περιοχή άρχισε τον Οκτώβριο του 2005, κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας και ενώ εκκρεμούσε το πρόγραμμα εξάλειψης των ΧΑΔΑ, το οποίο έπρεπε να ολοκληρωθεί έως το 2008. Η εναπόθεση άρχισε χωρίς προηγούμενες να έχουν εκπονηθεί οι απα-

ραίτητες μελέτες ούτε να έχουν ληφθεί μέτρα για την αποτελεσματική προστασία της δημόσιας υγείας και του περιβάλλοντος, ενώ τα σκουπίδια στον εν λόγω χώρο καίγονταν σχεδόν σε καθημερινή βάση. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από τις συναρμόδιες υπηρεσίες τη διενέργεια αυτοψίας, την παύση λειτουργίας του ΧΑΔΑ, την επιβολή κυρώσεων και τη λήψη μέτρων για την αποκατάσταση του χώρου. Ύστερα από αυτά, ο Νομάρχης Φθιώτιδας εξέδωσε και απέστειλε απόφαση στον ΣτΠ, με την οποία επιβάλλει την παύση λειτουργίας του ΧΑΔΑ και την αποκατάσταση του χώρου, καθώς και τη διάθεση των απορριμμάτων σε εγκεκριμένο ΧΥΤΑ. Παράλληλα, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ζήτησε από τον δήμο να συμμορφωθεί με την απόφαση παύσης της λειτουργίας και να υποβάλει τεχνική μελέτη περιβαλλοντικής αποκατάστασης του χώρου. Ωστόσο, ο δήμος ζήτησε άδεια για διάθεση των απορριμμάτων στον εγκεκριμένο ΧΥΤΑ του Δήμου Λαμιέων μέχρι να αρχίσει να λειτουργεί ο ΧΥΤΑ Λοκρίδας, η δημιουργία του οποίου βρίσκεται σε εξέλιξη, αίτημα που όμως δεν έγινε δεκτό από τον Δήμο Λαμιέων.

Ο εν λόγω χώρος εξακολουθεί να λειτουργεί έως σήμερα, παρά την απόφαση του νομάρχη για παύση της λειτουργίας του και παρά τη δέσμευση της χώρας προς την ΕΕ για οριστική εξάλειψη των ανεξέλεγκτων χωματερών έως το τέλος του 2008. Όπως ενημερώθηκε προσφάτως η Αρχή από το Τμήμα Προστασίας Περιβάλλοντος της ΝΑ Φθιώτιδας, δεν είναι δυνατό το κλείσιμο και η αποκατάσταση του χώρου έως την ολοκλήρωση κατασκευής των υποδομών που θα εξυπηρετήσουν την 3η διαχειριστική ενότητα του νομού Φθιώτιδας (υπόθεση 7165/2006).

Απόρριψη ανεπεξέργαστων υγρών αποβλήτων

Τον ΣτΠ απασχόλησε και η ρύπανση της περιοχής Αγγινάρας του Δήμου Αιτωλικού (νομός Αιτωλοακαρνανίας) από την απόρριψη, χωρίς επεξεργασία, υγρών αποβλήτων και στερεών ζωικών υποπροϊόντων των δημοτικών σφαγείων, τα οποία εκμεταλλεύεται ιδιωτική εταιρεία.

Ύστερα από αυτοψίες που έχουν διενεργηθεί, ήδη από το 2004, από τις υπηρεσίες της ΝΑ Αιτωλοακαρνανίας, έχει διαπιστωθεί ανεξέλεγκτη διάθεση ανεπεξέργαστων αποβλήτων σε αποστραγγιστικούς αύλακες και η μη τήρηση των εγκεκριμένων

περιβαλλοντικών όρων για τη διάθεση των ζωικών υποπροϊόντων. Μολονότι δεν είχαν αναληφθεί πρωτοβουλίες για την επίλυση του προβλήματος εκ μέρους της επιχείρησης, δεν είχε επιβληθεί διακοπή της λειτουργίας της δραστηριότητας ούτε είχαν επιβληθεί οι προβλεπόμενες από τον νόμο διοικητικές και ποινικές κυρώσεις, παρά τις εισηγήσεις των αρμόδιων υπηρεσιών.

Μετά την παρέμβαση της Αρχής, οι συναρμόδιες υπηρεσίες (Διεύθυνση Υγείας, Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Διεύθυνση Ανάπτυξης της ΝΑ Αιτωλοακαρνανίας) διενήργησαν εκ νέου αυτοψίες και διαπίστωσαν ότι το πρόβλημα συνεχίζει να υφίσταται.

Ύστερα από τις ενέργειες του ΣτΠ, η Υπηρεσία Υδάτων της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας διαβίβασε τον φάκελο της υπόθεσης στην Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, η οποία διαπίστωσε τη μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων κατά τη λειτουργία της μονάδας και εισηγήθηκε την επιβολή προστίμου. Παρά τις επισημάνσεις του ΣτΠ και την εισήγηση του Σώματος Επιθεωρητών Περιβάλλοντος για επιβολή προστίμου, ο Νομάρχης Αιτωλοακαρνανίας δεν προέβη στην επιβολή προστίμου.

Ο ΣτΠ ενημερώθηκε, πάντως, από τη Διεύθυνση Ανάπτυξης της ΝΑ Αιτωλοακαρνανίας, ύστερα από την αυτοψία που η ίδια διενήργησε, ότι έχουν αντιμετωπιστεί τα προβλήματα που κατά καιρούς είχαν διαπιστωθεί και ότι έχει υποβληθεί νέα μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την έγκριση νέων περιβαλλοντικών όρων (υπόθεση 11947/2005).

Χωροθέτηση κάδων αποκομιδής απορριμμάτων

Ο Συνήγορος του Πολίτη λαμβάνει πλήθος αναφορών πολιτών που αφορούν την τοποθέτηση κάδων απορριμμάτων από τους δήμους. Οι δημότες διαμαρτύρονται για ανορθολογική τοποθέτηση κάδων, δυσανάλογη επιβάρυνση ορισμένων σημείων ή οικοδομικών τετραγώνων, ανεπάρκεια του αριθμού των κάδων, με συνέπεια τη δημιουργία εστιών μόλυνσης λόγω υπερχειλίσας. Τα τελευταία χρόνια, ο ΣτΠ ζητάει από τους δήμους να του κοινοποιήσουν τον εκ του νόμου προβλεπόμενο κανονισμό καθαριότητας και τυχόν μελέτη κατανομής των κάδων. Στοιχεία δηλαδή που ρυθμίζουν την ουσιαστική εφαρμογή της υποχρέωσης των δήμων για καθαριότητα όλων των κοινόχρηστων χώρων, αποκομιδή και διαχείριση των αποβλήτων, προστασία της δημόσιας υγείας, καθώς

και αναβάθμιση της αισθητικής των πόλεων και των οικισμών, όπως ορίζει σχετικά ο Δημοτικός Κώδικας. Σε πολλές περιπτώσεις, ο δήμος έχει μεν εκδώσει κανονισμό καθαριότητας, δεν έχει ωστόσο προβλέψει ή εκπονήσει μελέτη κατανομής κάδων. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει ότι η τελευταία αποτελεί πολύτιμο μέσο για την εκ των προτέρων ορθολογική κατανομή των κάδων. Παράλληλα, ο ΣτΠ υπενθυμίζει στους δήμους την εκ του νόμου υποχρέωσή τους για εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας (Ν. 2939/2001, άρθρο 8).

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ: ΥΓΡΟΒΙΟΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ ΑΙΓΙΑΛΟΥ-ΠΑΡΑΛΙΑΣ

Η προστασία των υγροτόπων είναι θέμα που απασχολεί ολόένα και περισσότερο την κοινωνία. Απόη-

χος του γενικότερου ενδιαφέροντος είναι το πλήθος των αναφορών που δέχεται κάθε χρόνο ο Συνήγορος του Πολίτη και οι οποίες καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα της διοικητικής δράσης σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές.

Ο ΣτΠ έχει επανειλημμένα επισημάνει τα κενά του νομοθετικού πλαισίου και τις συναφείς διοικητικές δυσλειτουργίες. Η γενική εικόνα η οποία προκύπτει αποκαλύπτει αποσπασματική αντιμετώπιση των προβλημάτων και όχι ολοκληρωμένη διαχείριση του θέματος.

Ένα πρόβλημα που διαρκώς ανακύπτει είναι οι αυθαίρετες επιχωματώσεις και η απόρριψη σκουπιδιών στους υγροτόπους. Η έκταση των επιχωματώσεων συχνά είναι τόσο μεγάλη ώστε να αλλοιώνει τη μορφή του χώρου και να δυσχεραίνει την οριοθέτησή του. Σε αυτεπάγγελτη έρευνα που διεξήγαγε ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι στη λεκάνη απορροής του ποταμού Νέστου δεν λαμβάνονται τα αναγκαία μέτρα προστασίας και ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτων.

Υγροβιότοποι

Ενδεικτικές υποθέσεις

✦ Τον ΣτΠ απασχόλησε και το θέμα των εκτεταμένων επιχωματώσεων της περιοχής Αλυκής Κοπανά στη Νέα Λάμψακο Ευβοίας. Η παρέμβαση της Αρχής προκάλεσε μεν την επιβολή προστίμου από τη Νομαρχία Ευβοίας στον Δήμο Ληλαντίων (*Ετήσια έκθεση 2006*, σ. 139), το κρίσιμο όμως στοιχείο είναι η άρση των επιχωματώσεων και η αποκατάσταση της περιοχής. Οι παράνομες επεμβάσεις, μάλιστα, συνεχίστηκαν και εντάθηκαν με τη διάνοιξη δρόμου. Επιπλέον, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας διατύπωσε ερώτημα σχετικά με τη δυνατότητα χωροθέτησης τμήματος του ΤΕΙ Χαλκίδας στον παραπάνω χώρο.

Θετική εξέλιξη

Ο Συνήγορος του Πολίτη απάντησε ότι δεν είναι δυνατή η εκ των υστέρων νομιμοποίηση των επιχωματώσεων με τη σύνταξη τοπικού ρυμοτομικού σχεδίου, πολλώ δε μάλλον όταν ένα τέτοιο σχέδιο απαιτεί περιβαλλοντική αδειοδότηση, η οποία προϋποθέτει ότι λαμβάνονται υπόψη οι επιπτώσεις στην περιοχή από την εκτέλεση του έργου. Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας έκανε δεκτό το σκεπτικό του ΣτΠ και η Νομαρχία Ευβοίας προχώρησε στην επιβολή νέων προστίμων προς τον Δήμο Ληλαντίων (υπόθεση 19946/2003).

❖ Εκτεταμένες παρεμβάσεις που δημιουργούν σοβαρό πρόβλημα στην οριοθέτηση του υγροτόπου διαπίστωσε ο ΣτΠ και στο παλαιό έλος της λίμνης Χειμαδίτιδας στη Φλώρινα. Από τη δεκαετία του 1930, ιδιοκτήτες παρακείμενης έκτασης, στην οποία ανήκαν έλη, βάλτοι, αλλιά και δασικές εκτάσεις, επέκτειναν τις καλλιέργειές τους εις βάρος του έλους της λίμνης. Το μεγάλο πρόβλημα που δυσχέραινε επί δεκαετίες τις ενέργειες όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών ήταν ότι δεν είχαν καθοριστεί η όχθη και η παρόχθια ζώνη της λίμνης και υπήρχε ασάφεια σχετικά με τα όρια της ιδιωτικής έκτασης. Ύστερα από την παρέμβαση της Αρχής, η Κτηματική Υπηρεσία Φλώρινας προέβη στον καθορισμό των ζωνών (υπόθεση 6868/2008).

❖ Πολίτες διαμαρτυρήθηκαν για την οριοθέτηση δύο οικισμών (Αγίου Ιωάννη και Αγίου Σώστη) κοντά στον υγρότοπο Πόρτο Τήνου. Οι δύο αποφάσεις του Νομάρχη Κυκλάδων που καθόριζαν τα όρια των οικισμών περιλάμβαναν μέσα σε αυτούς και τμήματα του υγροτόπου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

- τον χαρακτηρισμό και τον καθορισμό των ορίων του υγροτόπου με προεδρικό διάταγμα,
- τον επανακαθορισμό των ορίων του οικισμού, ώστε να μην περιλαμβάνει τμήματα του υγροτόπου,
- την εκπόνηση μελέτης για την πολεοδομική των εντός σχεδίου περιοχών, ώστε να προστατευτούν τα υπάρχοντα ρέματα (Ετήσια έκθεση 2006, σ. 136).

Σε συνέχεια του πορίσματος, η Διεύθυνση Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος της Νομαρχίας Κυκλάδων προέβη σε καταγραφή των οικοδομικών αδειών που αφορούν κτίσματα στην παραπάνω περιοχή και η Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ ζήτησε από τη Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ίδιου υπουργείου να προχωρήσει, ως αρμόδια, στην έκδοση απόφασης αναστολής έκδοσης οικοδομικών αδειών, στον καθορισμό των ορίων και των ζωνών προστασίας του υγροτόπου και στη σύνταξη, από κοινού με τον Δήμο Τήνου, μελέτης τροποποίησης των ορίων των δύο οικισμών. Η Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού δεν αποδέχθηκε την πρόταση να εκδώσει απόφαση αναστολής έκδοσης οικοδομικών αδειών, αλλά ζήτησε την εκπόνηση ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης που θα προσδιορίζει τα απαραίτητα μέτρα προστασίας και

διαχείρισης της περιοχής, ώστε να ακολουθήσει η έκδοση προεδρικού διατάγματος που θα καθορίζει τα όρια του υγροτόπου και τα μέτρα προστασίας του (υπόθεση 20671/2003).

Η έκδοση προεδρικών διαταγμάτων που θα καθορίζουν και θα ρυθμίζουν τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών είναι πάγια θέση του ΣτΠ, ο οποίος έχει εκφράσει την αντίθεσή του στην αντιμετώπιση αυτών των θεμάτων με την έκδοση κοινών υπουργικών αποφάσεων. Η διαδικασία της κοινής υπουργικής απόφασης δεν είναι η προβλεπόμενη από τον Ν. 1650/1986 και δεν περιβάλλεται από τις εγγυήσεις που περιβάλλουν τη διαδικασία έκδοσης προεδρικού διατάγματος (επεξεργασία από το Συμβούλιο της Επικρατείας, μεγαλύτερη διάρκεια σε σχέση με τις υπουργικές αποφάσεις που έχουν ισχύ μόνο για τρία χρόνια).

Σε υπόθεση που χειρίστηκε ο Συνήγορος του Πολίτη και αφορά την προστασία του Δέλτα Αζιού–Λουδία–Αλιάκμονα και την Αθυκή Κίτρους, ζητήθηκε η έκδοση προεδρικού διατάγματος, σύμφωνα με το σκεπτικό που προαναφέρθηκε, τελικά όμως η διοίκηση προέβη στη δημιουργία του Εθνικού Πάρκου στην παραπάνω περιοχή με βάση κοινή υπουργική απόφαση.

Αιγιαλός – Παραλία

Η έλλειψη πιστώσεων αποτελεί την πιο συχνή δικαιολογία για την καθυστέρηση κατεδάφισης αυθαιρέτων. Η προστασία του αιγιαλού και της παραλίας και η απόδοση αυτών σε κοινή χρήση, όπως ορίζει ο νόμος, είναι υποχρέωση του κράτους. Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε παρέμβει το 2008 υπέρ των αιτημάτων διαφόρων Περιφερειών προς το Υπουργείο Οικονομικών, με τα οποία ζητούνταν έγκριση πιστώσεων για την κατεδάφιση αυθαιρέτων στον αιγιαλό. Το Υπουργείο Οικονομικών, ανταποκρινόμενο σε σχετικό ερώτημα του ΣτΠ, τον ενημέρωσε ότι είχαν εγγραφεί πιστώσεις στον προϋπολογισμό του 2009 για κατεδαφίσεις αυθαιρέτων σε διάφορες Περιφέρειες της χώρας, ανάλογα με τις προτάσεις που είχαν υποβληθεί από τις Περιφέρειες, και ότι εξετάζονται επιπλέον αιτήσεις συμπληρωματικών πιστώσεων, στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του κρατικού προϋπολογισμού.

Επίσης, το Υπουργείο Οικονομικών ανταποκρίθηκε στην υπόδειξη του Συνηγόρου του Πολίτη για τη συνδρομή των κατά νομό κτηματικών υπηρεσιών, από την κεντρική υπηρεσία, με σκοπό την αντιμετώπιση προβλημάτων ερμηνείας αεροφωτογραφιών και τεχνικής υποστήριξης των επιτροπών καθορισμού αιγιαλού. Συγκεκριμένα, το υπουργείο εξέδωσε σχετική οδηγία με τις διαδικασίες που πρέπει να τηρούνται, αλλά και τις δυνατότητες που παρέχονται για την τεχνική υποστήριξη του καθορισμού αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού, η οποία διαβιβάστηκε σε όλες τις κτηματικές υπηρεσίες της χώρας.

Ενδεικτική υπόθεση

❖ Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει ασχοληθεί επί έξι χρόνια με το θέμα των κατασκευών –κτιρίων και τροχοβιτών– που βρίσκονται μέσα στα όρια του αιγιαλού και της παραλίας στη θέση «Σκορπονέρι» Λουκισίων, Δήμου Ανθηδώνος, όπως τα όρια αυτά καθορίστηκαν με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών. Για το θέμα αυτό έχει απευθύνει συνολικά 34 έγγραφα προς τις αρμόδιες υπηρεσίες (ΝΑ Ευβοίας, ΝΑ Βοιωτίας, Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας, Κτηματική Υπηρεσία Βοιωτίας και Ευβοίας, ΥΠΕΧΩΔΕ/Διεύθυνση Πολεοδομίας και Κεντρικό Λιμεναρχείο Χαλκίδας).

Θετική εξέλιξη

Παρά τις δυσκολίες συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών και την άρνηση, σποραδικά, ανταπόκρισης στα έγγραφα της Αρχής, όλες σχεδόν οι αυθαίρετες κατασκευές (τροχοβίτες, παραπήγματα, τουαλέτες, κτίρια, σιδηροπάσσαλοι μέσα στον αιγιαλό και άλλες κατασκευές) τελικώς απομακρύνθηκαν από τον αιγιαλό και την παραλία, αφού προηγήθηκαν αυτοψίες από τις αρμόδιες υπηρεσίες και τον Συνήγορο του Πολίτη, επιβλήθηκαν και βεβαιώθηκαν τα σχετικά πρόστιμα και εκδόθηκαν πρωτόκολλα διοικητικής αποβολής και κατεδάφισης. Δεν έχουν ακόμη δημοπρατηθεί για κατεδάφιση οι προβλήτες από μπετόν μέσα στον αιγιαλό και τη θάλασσα, σύμφωνα με έγγραφο της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας/Διεύθυνση Δημοσίων Έργων). Η διαδικασία της απαλλοτρίωσης της παραλίας έχει ήδη ξεκινήσει, με τη συνεργασία των ΝΑ Βοιωτίας, Ευβοίας και του Δήμου Ακραιφνίας (υπόθεση 16961/2003).

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Διοικητικές δυσλειτουργίες πολεοδομικών υπηρεσιών

Ένα από τα βασικά προβλήματα κακοδιοίκησης στον τομέα του οικιστικού περιβάλλοντος είναι η ελλιπής στελέχωση και οργάνωση των αρμόδιων πολεοδομικών υπηρεσιών των πρωτοβάθμιων ή δευτεροβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι δομικές αυτές αδυναμίες παρακωλύουν την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων της διοίκησης ή οδηγούν ακόμη και στην έμμεση άρνηση ανάληψης αυτών των αρμοδιοτήτων, με αποτέλεσμα τη μεγάλη καθυστέρηση στην έκδοση διοικητικών πράξεων, εις βάρος των δικαιωμάτων των πολιτών.

Ενδεικτική υπόθεση

❖ Ο ΣΤΠ δέχθηκε αναφορές πολιτών για την υπερβολική καθυστέρηση (περισσότερο από ένα έτος) στην έκδοση οικοδομικών αδειών από το πολεοδομικό γραφείο του Δήμου Ναυπάκτου. Από τη διερεύνηση της υπόθεσης προέκυψε ότι είχαν μεταβιβαστεί (με προεδρικό διάταγμα) οι αρμοδιότητες του πολεοδομικού γραφείου του Δήμου Ναυπάκτου στη ΝΑ Αιτωλοακαρνανίας. Στη συνέχεια, η ΝΑ Αιτωλοακαρνανίας προσέφυγε στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την ακύρωση του σχετικού προεδρικού διατάγματος. Παράλληλα, ο Νομάρχης Αιτωλοακαρνανίας επικαλέστηκε αδυναμία άσκησης των σχετικών αρμοδιοτήτων, λόγω ανεπαρκούς στελέχωσης της αρμόδιας υπηρεσίας, και με εντολή του απαγόρευσε στην αρμόδια πλέον πολεοδομική υπηρεσία της νομαρχίας να παραλαμβάνει νέες αιτήσεις και φακέλους εκκρεμών υποθέσεων της περιοχής αρμοδιότητας του καταργηθέντος πολεοδομικού γραφείου του Δήμου Ναυπάκτου, έως ότου εκδοθεί η οριστική απόφαση του ανώτατου ακυρωτικού δικαστηρίου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στον Νομάρχη Αιτωλοακαρνανίας τόσο ότι η αρμόδια τότε πολεοδομική υπηρεσία του Δήμου Ναυπάκτου καταστράτηγσε τη διαδικασία έκδοσης οικοδομικών αδειών και τις ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις όσο και το αδιέξοδο στο οποίο περιήλθαν οι πολίτες της Ναυπάκτου λόγω έλλειψης πολεοδομικής υπηρεσίας. Επίσης, ζήτησε την ανάκληση της σχετικής εντολής του νομάρχη, καθώς και την τήρηση

του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας προκειμένου να διεκπεραιωθούν οι εκκρεμείς υποθέσεις. Παράλληλα, η Αρχή κοινοποίησε στον Υπουργό Εσωτερικών και στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος την αλληλογραφία με τον νομάρχη, προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες για την έγκαιρη στελέχωση της αρμόδιας πολεοδομικής υπηρεσίας της ΝΑ Αιτωλοακαρνανίας, και ζήτησε από τον Δήμο Ναυπάκτου να μεριμνήσει για την καταγραφή όλων των υποθέσεων που βρίσκονται στο αρχείο, καθώς και των εκκρεμών υποθέσεων, ώστε να αποφευχθεί η πιθανότητα απώλειας δημόσιων εγγράφων ή ακόμη και ολόκληρων φακέλων.

Θετική εξέλιξη

Η διαμεσοληθτική παρέμβαση του ΣτΠ είχε ως αποτέλεσμα την κινητοποίηση της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης και των συναρμόδιων φορέων για τη στελέχωση του αρμόδιου τμήματος πολεοδομικών εφαρμογών, καθώς και την ανάκληση της προαναφερθείσας εντολής του Νομάρχη Αιτωλοακαρνανίας (Ιούνιος 2009). Μετά τη στελέχωσή του, το Τμήμα Πολεοδομικών Εφαρμογών Ναυπάκτου της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης άρχισε πλέον να λειτουργεί κανονικά, παραλαμβάνοντας και διεκπεραιώνοντας τις υποθέσεις χωρικής αρμοδιότητας του Δήμου Ναυπάκτου.

Σχετικά με τις υποθέσεις των πολιτών που προσέφυγαν στην Αρχή, ο ΣτΠ ενημερώθηκε από τις αρμόδιες υπηρεσίες ότι μετά τη μεταφορά των αιτημάτων τους στο Τμήμα Πολεοδομικών Εφαρμογών της ΝΑ Αιτωλοακαρνανίας, ο φάκελος του πρώτου ενδιαφερομένου βρίσκεται στη φάση του ελέγχου, ενώ το αίτημα του δεύτερου ικανοποιήθηκε με την έκδοση οικοδομικής αδείας που είχε ζητηθεί (υποθέσεις 18361/2008 και 4542/2009).

Πολεοδομικός σχεδιασμός παλαιών οικοδομικών συνεταιρισμών

Η εφαρμογή ρυμοτομικών σχεδίων σε εκτάσεις παλαιών οικοδομικών συνεταιρισμών, που είχαν εγκριθεί στο παρελθόν χωρίς ωστόσο μέχρι σήμερα να υλοποιηθούν, δημιουργεί πολλά προβλήματα, καθώς η ισχύουσα νομοθεσία, αλλά και οι πραγματικές περιβαλλοντικές συνθήκες έχουν πλέον αλλάξει σημαντικά από την αρχική έγκριση των σχεδίων αυτών. Λαμβάνοντας υπόψη τα νέα δεδο-

μένα, καθίσταται αναγκαία η αναθεώρηση των παλαιών ρυμοτομικών σχεδίων για την προσαρμογή τους στις απαιτήσεις του σύγχρονου πολεοδομικού σχεδιασμού.

Ενδεικτική υπόθεση

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνει υπόθεση (9515/2005) ύστερα από την αναφορά του Εξωραϊστικού και Πολιτιστικού Συλλόγου «Θέμις», ο οποίος συστήθηκε μετά τη διάλυση του Οικοδομικού Συνεταιρισμού Δικαστικών Υπαλλήλων Ελλάδος, σχετικά με τη δυνατότητα έκδοσης οικοδομικών αδειών στους οικισμούς «Πετρούσα» και «Ακρωτήριο Τάμελος» της νήσου Κέας, τα ρυμοτομικά σχέδια των οποίων είχαν εγκριθεί ήδη από το 1969. Έπειτα από συστηματική εξέταση των στοιχείων της υπόθεσης και εκτεταμένη αλληλογραφία με τις συναρμόδιες υπηρεσίες (ΥΠΕΧΩΔΕ, Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και ΝΑ Κυκλάδων), ο ΣτΠ εντόπισε μια σειρά από σημαντικές ελλείψεις στα υφιστάμενα ρυμοτομικά σχέδια των παραπάνω οικισμών, όπως τη μη οριοθέτηση των υπαρχόντων υδατορεμάτων, την έλλειψη συνολικής υψομετρικής μελέτης και μελέτης γεωλογικής καταλληλότητας. Επίσης, ο ΣτΠ τόνισε την αναγκαιότητα να συνταχθούν μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την κατασκευή των έργων υποδομής, αλλά και για την πρόληψη δυσμενών επιπτώσεων λόγω της γεινιάσης των εκτάσεων αυτών με προστατευόμενη περιοχή του Δικτύου Natura 2000.

Συνεκτιμώντας όλα τα πραγματικά δεδομένα, ο Συνήγορος του Πολίτη κατέληξε στις ακόλουθες επισημάνσεις και προτάσεις προς τις αρμόδιες πολεοδομικές αρχές και το ΥΠΕΧΩΔΕ:

- Παρά το γεγονός ότι τα εγκεκριμένα ρυμοτομικά σχέδια εξακολουθούν να ισχύουν, οι ελλείψεις που έχουν διαπιστωθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες, καθώς και τα νέα νομικά και πραγματικά δεδομένα καθιστούν πλέον αναγκαία την αναθεώρηση των σχεδίων πριν από την εφαρμογή τους.
- Η υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού στους προαναφερόμενους οικισμούς που γεινιάζουν με περιοχή ειδικής προστασίας του Δικτύου Natura 2000 καθιστά αναγκαία την υιοθέτηση μιας συνολικής και όχι αποσπασματικής προσέγγισης. Η αναθεώρηση της εφαρμογής των ρυμοτομικών σχεδίων θα πρέπει να κινείται στην κατεύθυνση της ήπιας οικιστικής, τουριστικής και οικονομικής

ανάπτυξης των μικρών νησιών, συμμορφούμενη με τη σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

- Η ανάγκη αναθεώρησης παλαιών ρυμοτομικών σχεδίων θα πρέπει επίσης να λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις νόμιμα θεμελιωμένες προσδοκίες των ιδιοκτητών του πρώην οικοδομικού συνεταιρισμού για την αξιοποίηση της ιδιοκτησίας τους (αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης), ώστε να μη θίγει τα δικαιώματα ιδιοκτησίας των πολιτών.

ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Υπαίθριοι χώροι φιλοξενίας πολιτιστικών ή κοινωνικών εκδηλώσεων

Το 2009 απασχόλησαν τον ΣτΠ ζητήματα που αφορούν τη διεξαγωγή πολιτιστικών εκδηλώσεων σε υπαίθριους χώρους ή σχετίζονται με τη λειτουργία υπαίθριων χώρων φιλοξενίας κοινωνικών εκδηλώ-

σεων, κατά τη διερεύνηση των οποίων διαπιστώθηκαν νομικές ασάφειες στο καθεστώς αδειοδότησης, αλλά και λειτουργίας τέτοιων δραστηριοτήτων. Τα προβλήματα που δημιουργούνται από τις δραστηριότητες αυτές αφορούν κυρίως την νυχорύπανση, τις υποδομές υγιεινής και ασφάλειας για το κοινό και άλλα θέματα υγειονομικής φύσης.

Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε διαμαρτυρία πολιτών σχετικά με τη λειτουργία του χώρου πολιτιστικών εκδηλώσεων «Τεχνόπολις» του Δήμου Αθηναίων. Οι πολίτες διαμαρτυρήθηκαν για τις οχλήσεις και την νυχόρπανση από τις υπαίθριες μουσικές εκδηλώσεις στον χώρο, οι οποίες συχνά λαμβάνουν χώρα σε ώρες κοινής ησυχίας.

Ο ΣτΠ ζήτησε τις απόψεις της υπηρεσίας της πολεοδομίας του δήμου, αλλά και της Υγειονομικής Υπηρεσίας της Νομαρχίας Αθηνών. Από τη διερεύνηση της υπόθεσης προέκυψε ότι η διάθεση του χώρου για τη διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων ήταν σύμφωνη με τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης του ισχύοντος ρυμοτομικού σχεδίου, διαπιστώθηκαν όμως προβλήματα νυχόρπανσης κατά τις νυχτερινές ώρες από την αρμόδια υγειονομική υπηρεσία. Το σημαντικότερο, ωστόσο, ζήτημα που αναδείχθηκε είναι η ασάφεια της νομοθεσίας ως προς τη ρύθμιση υπαίθριων μουσικών ή άλλων συναφών εκδηλώσεων μέσα στον οικιστικό ιστό.

Η υγειονομική υπηρεσία υποστήριξε ορθά ότι θα πρέπει να εφαρμοστούν κατ' αναλογία οι ρυθμίσεις περί αδειοδότησης κινηματογράφων και άλλων θεαμάτων, δεδομένου ότι ένας συναυλιακός χώρος συνάθροισης κοινού, έστω και υπαίθριος, θα πρέπει να διαθέτει επαρκείς υποδομές και εγκαταστάσεις υγιεινής και ασφάλειας. Η δημοτική επιχείρηση δεν είχε λάβει ποτέ τέτοια άδεια.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διατύπωσε την άποψη ότι η πάγια χρήση του εν λόγω χώρου για μουσικές ή άλλες συναφείς εκδηλώσεις χωρίς άδεια από την αρμόδια επιτροπή κινηματογράφων, θεάτρων και θεαμάτων αντίκειται στον νόμο και ζήτησε από τον δήμο να μεριμνήσει άμεσα για τη απόκτηση των προβλεπόμενων αδειών και να μην προβαίνει σε οργάνωση υπαίθριων μουσικών εκδηλώσεων και θεαμάτων προτού ολοκληρωθούν οι διαδικασίες λήψης μέτρων για την προστασία των περιοίκων από τις οχλήσεις. Επιπροσθέτως, ο ΣτΠ ζήτησε από

τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας (σήμερα, Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης) και του Υπουργείου Πολιτισμού να μεριμνήσουν για τη νομοθετική ρύθμιση του γενικότερου ζητήματος (υποθέσεις 7981/2006 και 11981/2007).

❖ Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε επίσης υποθέσεις σχετικά με τη λειτουργία υπαίθριων χώρων φιλοξενίας κοινωνικών εκδηλώσεων. Από τη διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων, διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν ασάφειες στο καθεστώς αδειοδότησης και λειτουργίας τους. Η πλησιονότητα αυτών των επιχειρήσεων (κοινώς αποκαλούμενες «κτήματα») λειτουργούν σε ιδιωτικούς υπαίθριους ή ημιστεγασμένους χώρους, που έχουν διαμορφωθεί προκειμένου να μπορούν να φιλοξενούν κοινωνικές εκδηλώσεις (γάμους, βαπτίσεις, δεξιώσεις), κυρίως κατά τους θερινούς μήνες. Στις παραπάνω εκδηλώσεις προσφέρονται φαγητά και εδέσματα, τα οποία είτε έχουν παρασκευαστεί εκτός των χώρων αυτών είτε παρασκευάζονται επί τόπου. Η συστηματικότητα της διοργάνωσης εκδηλώσεων στους χώρους αυτούς δεν αφήνει περιθώριο αμφιβολίας ότι πρόκειται για οργανωμένες επιχειρήσεις και όχι για περιστασιακή διοργάνωση ψυχαγωγικών εκδηλώσεων σε ιδιωτικό χώρο. Ως εκ τούτου, οι παραπάνω επιχειρήσεις θα έπρεπε να υπάγονται στην κατηγορία των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, λαμβάνοντας επιπροσθέτως υπόψη ότι η φορολογική νομοθεσία δεν διαχωρίζει τις επιχειρήσεις αυτές από τις άλλες επιχειρήσεις εστίασης. Οι υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας υποστήριξαν ότι οι προαναφερόμενοι στεγασμένοι και υπαίθριοι χώροι διενέργειας εκδηλώσεων δεν συμπεριλαμβάνονται στα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος και δεν υφίσταται νομικό πλαίσιο για τον καθορισμό αρμόδιου οργάνου για την έκδοση των οικείων αδειών ίδρυσης και λειτουργίας τους. Αποτέλεσμα του νομοθετικού αυτού κενού είναι το γεγονός ότι δεν εξετάζεται η καταλληλότητα των χώρων αυτών σε ό,τι αφορά την προστασία της δημόσιας υγείας και παράλληλα δεν δίνεται άδεια μουσικών οργάνων. Στην πράξη όμως γίνεται εκτεταμένη χρήση μουσικής, γεγονός που προκαλεί έντονα παράπονα από τους περίοικους και προστριβές. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης αδυνατούν να παρέμβουν, καθώς δεν τους έχει παραχωρηθεί σχετική αρμο-

διότητα. Σε συνέχεια αυτών των διαπιστώσεων, η Αρχή ζήτησε από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας να συμπεριληφθούν οι παραπάνω χώροι στην κατηγορία των καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, ώστε να υπαχθούν σε όλες τις διατάξεις που αφορούν τη λειτουργία των εν λόγω καταστημάτων.

Θετική εξέλιξη

Ο αρμόδιος υπουργός, ανταποκρινόμενος στην πρόταση του ΣτΠ, εξέδωσε σχετική υπουργική απόφαση, που συμπλήρωσε την ισχύουσα υγειονομική διάταξη, προκειμένου να ρυθμιστεί το καθεστώς ελέγχου και αδειοδότησης των προαναφερθέντων χώρων, οι οποίοι πλέον αδειοδοτούνται ως στεγασμένοι ή υπαίθριοι χώροι εκδηλώσεων (υποθέσεις 14176/2007 και 10055/2008).

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΤΙΡΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕ ΚΙΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορά με την οποία άτομο με αναπηρία διαμαρτυρήθηκε για προβλήματα προσβασιμότητας που αντιμετώπιζε στον χώρο εργασίας του στο Δικαστικό Μέγαρο της Ρόδου. Το συγκεκριμένο ζήτημα είναι κρίσιμο για τη δυνατότητα πρόσβασης όχι μόνον εργαζομένων, αλλά και επισκεπτών με κινητικά προβλήματα σε δημόσια κτίρια που δεν διαθέτουν κατάλληλες υποδομές για ΑμεΑ.

Ο ΣτΠ επισήμανε ότι:

Σύμφωνα με την πολεοδομική νομοθεσία, στα κτίρια που στεγάζονται υπηρεσίες του δημοσίου, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ του ευρύτερου δημόσιου τομέα, κοινωφελείς οργανισμοί, τράπεζες και ανταλλακτήρια τραπεζών, επιβάλλεται να γίνουν οι απαραίτητες διαμορφώσεις για να είναι προσπελάσιμα από άτομα με κινητικά προβλήματα ή να διευκολύνονται τα άτομα με κινητικά προβλήματα κατά την πρόσβαση τους σε αυτά.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από το υπουργείο Δικαιοσύνης (σήμερα Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), ενημέρωση σχετικά με τα μέτρα που σκοπεύει να λάβει σε σχέση με το θέμα της προσβασιμότητας των δικαστικών κτιρίων στα οποία δεν έχουν γίνει οι απαραίτητες αναδιαμορφώσεις, καθώς και για το χρονοδιάγραμμα των ενεργειών του για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας σε όλα τα δικαστικά κτίρια.

Το υπουργείο ενημέρωσε την Αρχή για την προτεραιότητα που δίνεται στη δημιουργία υποδομών προσβασιμότητας των ΑμεΑ στα ιδιόκτητα κτίριά του, καθώς και την πρόβλεψη για ανάλογη κατασκευή στα νεοανειγρόμενα δικαστικά κτίρια. Σε ό,τι αφορά τα μη ιδιόκτητα κτίρια, σύμφωνα με σχετική οδηγία του υπουργείου, δεν επιτρέπεται η ανανέωση της μίσθωσης ή η μίσθωση νέου κτιρίου, εφόσον δεν διασφαλίζεται με δαπάνη του ιδιοκτήτη η κατασκευή όλων

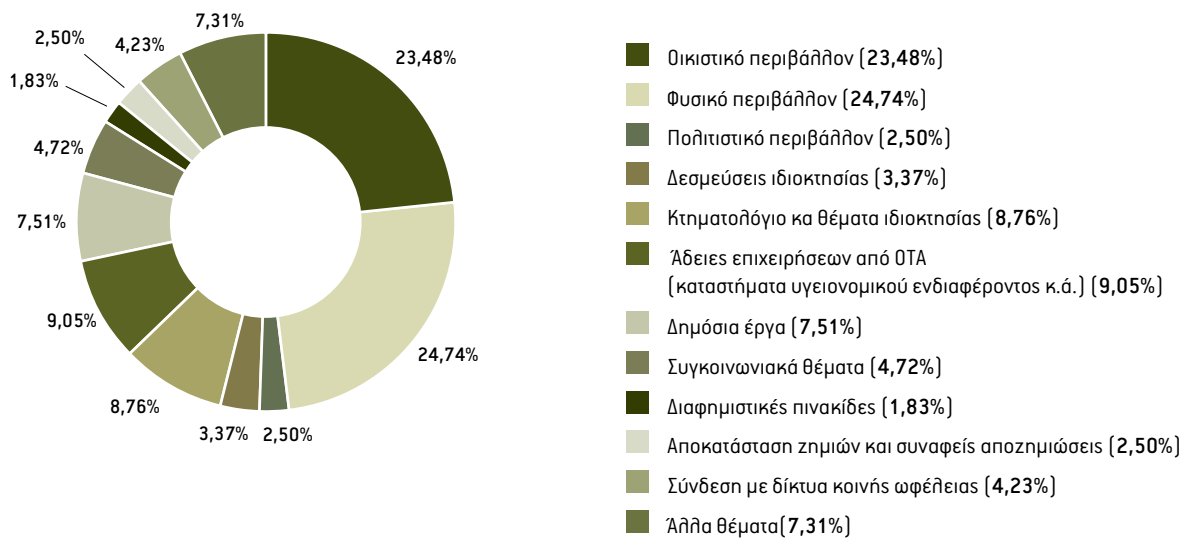
των απαραίτητων υποδομών για την προσβασιμότητα των ΑμεΑ. Επιπροσθέτως, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης επισήμαναν ότι όλες οι προσπάθειες για την εξασφάλιση της προσβασιμότητας του δικαστικού μεγάρου Ρόδου προσέκρουσαν στις αρνήσεις της αρμόδιας υπηρεσίας του ΥΠΠΟ, δεδομένου ότι το κτίριο είναι διατηρητέο και ότι το όλο ζήτημα θα διευθετηθεί εν όψει της επικείμενης μεταστέγασης του δικαστικού μεγάρου (υπόθεση 5253/2009).

* Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

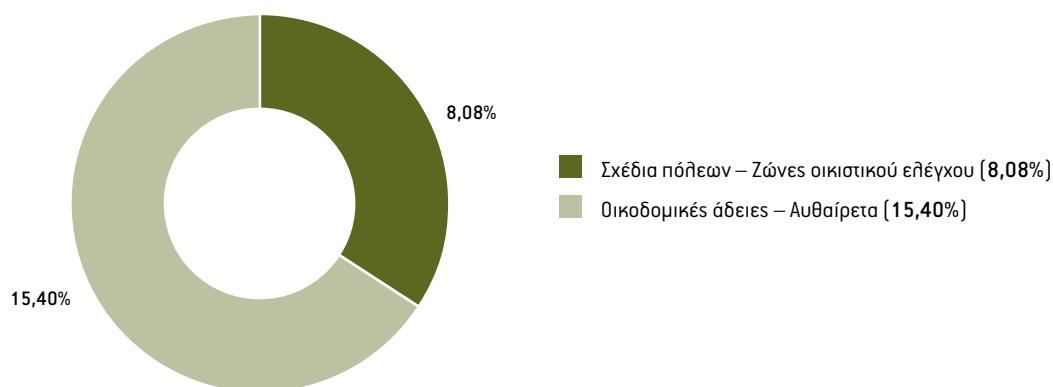
Στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη www.synigoros.gr [Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Ποιότητας Ζωής]

Στην υπο-ιστοσελίδα για το περιβάλλον www.synigoros.gr/perivallon

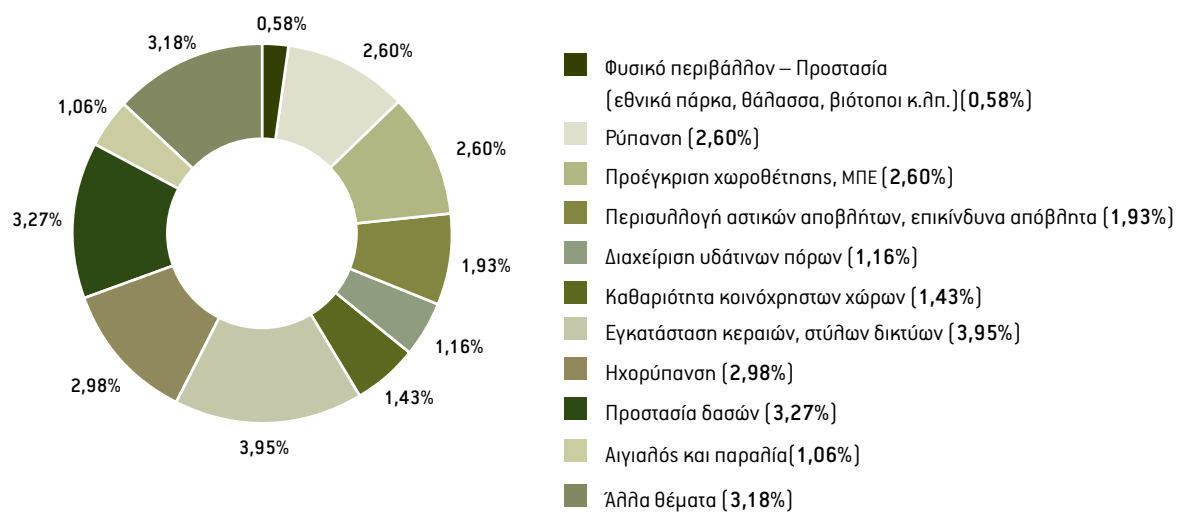
ΓΡΑΦΗΜΑ 12 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 13 ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
[23,48% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ]

ΓΡΑΦΗΜΑ 14 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
(24,74% ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

89	Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ
89	ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ
90	ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΝΤΟΠΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΜΟΝΙΜΟΥ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
90	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΛΗΓΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟΥ 2007
92	ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΩΣ ΑΙΤΙΑ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
92	ΑΠΡΟΘΥΜΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΝΑ ΑΣΚΗΣΟΥΝ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ
93	ΠΛΗΜΜΕΛΗΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ
95	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΤΩΝ ΟΤΑ
95	ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΕΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΙΣ ΟΦΕΙΛΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΤΟΧΩΝ ΤΟΥΣ
96	ΑΘΕΜΙΤΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ
97	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΔΥΝΑΜΙΑ
97	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
97	ΜΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΥΝΟΪΚΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ
98	ΕΠΙΒΟΛΗ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΕΙΣΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΥ
99	ΜΕΤΑΚΥΛΙΣΗ ΛΑΘΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ
99	ΕΥΝΟΪΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
100	ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΥΣ
101	Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
101	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΟΥΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
102	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Σχέσεις κράτους–πολίτη

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΣΠΑΝΟΥ
Βοηθός Συνήγορος

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

Τα ζητήματα των διοικητικών διαδικασιών, από τη σκοπιά της τήρησης αλλά και της ποιότητάς τους, βρίσκονται στο κέντρο της διαμεσολαβητικής δράσης του Συνήγορου του Πολίτη (ΣτΠ). Η σημασία των διαδικασιών είναι διπλή: αφενός αυτές εγγυώνται τον σεβασμό στα δικαιώματα των πολιτών και στις προδιαγραφές δράσης της διοίκησης και αφετέρου οφείλουν να προάγουν κατά το δυνατόν καλύτερα το σκοπούμενο αποτέλεσμα. Ο Συνήγορος του Πολίτη εκ της αποστολής του ανάγεται σε θεματοφύλακα των γενικών αρχών που διέπουν τις σχέσεις κράτους και πολιτών, αλλά και την εσωτερική λειτουργία της διοίκησης. Συχνά, ο ΣτΠ καλείται να βοηθήσει τους πολίτες κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους, η οποία προάγει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της διοίκησης.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΕ ΕΓΓΡΑΦΑ

Σημαντικό μέρος των αρχών αυτών εξειδικεύεται και κατοχυρώνεται στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Κρίσιμο σε αυτό το πλαίσιο είναι το δικαίωμα *πρόσβασης* σε έγγραφα της διοίκησης, δεδομένου ότι σειρά άλλων δικαιωμάτων εξαρτάται από τη δυνατότητα πρόσβασης. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει αποκτήσει σημαντική εμπειρία όσον αφορά τις συνθήκες κάτω από τις οποίες ασκείται το δικαίωμα πρόσβασης και όσον αφορά τη στάση που τηρεί η διοίκηση σχετικά με αυτό το ζήτημα. Έτσι, διοργάνωσε στις 23 Φεβρουαρίου 2009 εκδήλωση, στην οποία

παρουσίασαν τη συναφή εμπειρία τους εκπρόσωποι του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, του Συμβουλίου της Επικρατείας, της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης. Την εκδήλωση τίμησε με την παρουσία του και ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, ο οποίος ανέπτυξε τους προβληματισμούς σε επίπεδο ΕΕ. Τέσσερα ζητήματα αναδείχθηκαν στη διάρκεια της ημερίδας:

- Η μέριμνα για την πραγμάτωση της διαφάνειας έναντι της οποίας η διοίκηση εξακολουθεί να προβάλλει αντιστάσεις.
- Η στάθμιση, δηλαδή η συσχέτιση του δικαιώματος πρόσβασης σε έγγραφα της διοίκησης με άλλα δικαιώματα, τα οποία θα πρέπει με κάποιο τρόπο να ληφθούν υπόψη προκειμένου να επιτραπεί (ή όχι) η πρόσβαση.
- Η οριοθέτηση των διατάξεων του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας για την πρόσβαση σε σχέση με άλλες διατάξεις και σε σχέση με τις ανεξάρτητες αρχές οι οποίες έχουν αρμοδιότητα να παρακολουθούν την εφαρμογή τους.
- Η ανάγκη κωδικοποίησης των σχετικών διατάξεων, οι οποίες έχουν πλέον πολυπληθασιαστεί και εμφανίζουν επικαλύψεις, αντιφάσεις ή ασάφειες.

Στην εκδήλωση αναδείχθηκαν τόσο οι ασάφειες και οι αντιφάσεις του νομοθετικού πλαισίου όσο και οι

δυσκολίες ad hoc στάθμισης των συμφερόντων που κατά περίπτωση διακυβεύονται.

ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΝΤΟΠΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΜΟΝΙΜΟΥ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Το κριτήριο της εντοπιότητας έχει αποτελέσει, κυρίως τα τελευταία χρόνια, κριτήριο για να απολαύει κανείς ορισμένων δικαιωμάτων και προϋπόθεση για την ικανοποίηση αιτημάτων αστικής κατάστασης, καθώς και για τη διεκδίκηση διαφόρων παροχών (προσλήψεις, μεταδημοτεύσεις, ενίσχυση πυροπαθών, άδεια εκμετάλλευσης περιπτέρου κ.λπ.). Από τη μελέτη του σχετικού νομοθετικού πλαισίου και του τρόπου εφαρμογής του, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η διαδικασία για τη χορήγηση της βεβαίωσης μονίμου κατοικίας πάσχει λόγω της διάστασης μεταξύ πραγματικής και προκύπτουσας, από τα αποδεικτικά στοιχεία, κατοικίας. Η Αρχή διαπίστωσε ότι, εφόσον δεν υπάρχει υποχρέωση να δηλώνεται η μόνιμη κατοικία, δεν υπάρχει ασφαλής τρόπος πιστοποίησης της μόνιμου κατοικίας των διαμενόντων στην Ελλάδα ούτε συγκεκριμένος αριθμός ή/και είδος δικαιολογητικών από τα οποία να προκύπτει με ασφάλεια ο τύπος μόνιμου κατοικίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την έκδοση βεβαιώσεων αμφίβολης ακρίβειας και τις διαρκείς αμφισβητήσεις είτε από ενδιαφερομένους είτε από δημόσιες υπηρεσίες για ευνοιοκρατικές ή αυθαίρετες διαδικασίες. Σε ειδική έκθεση* που εκπόνησε ο ΣτΠ (Ιούλιος 2009) περιλαμβάνονται οι προτάσεις του σχετικά με: *α.* τη σκοπιμότητα, όπου ισχύει, του κριτηρίου της εντοπιότητας και της μόνιμου κατοικίας σε προσλήψεις προσωπικού, και *β.* τη δημιουργία ειδικού μητρώου, στο οποίο κάθε κάτοικος της χώρας να υποχρεούται να δηλώσει έναν και μόνο δήμο μόνιμου κατοικίας.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΛΗΓΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ ΤΟΥ 2007

Το καλοκαίρι του 2007 η χώρα συγκλονίστηκε από τα κύματα πυρκαγιών, οι οποίες κατέστρεψαν μεγάλες δασικές εκτάσεις, καλλιεργίες, ζωικό κεφάλαιο και κατοικίες και χάθηκαν και ανθρώπινες ζωές. Υπό την πίεση των καταστροφών αυτών, η κυβέρνηση έλαβε μέτρα οικονομικής ενίσχυσης των πληγέντων. Πέραν του εξαιρετικά σημαντικού ζητήματος που εγείρουν οι περιβαλλοντικές δια-

στάσεις του θέματος, το οποίο ήδη έχει επισημάνει ο Συνήγορος του Πολίτη, η λειτουργία του διοικητικού μηχανισμού τέθηκε σε δοκιμασία και στο πεδίο της διαδικασίας για τη χορήγηση των οικονομικών ενισχύσεων.

Οι αναφορές των πολιτών που διερευνήθηκαν από τον ΣτΠ ανέδειξαν προβλήματα που άλλοτε μεν οφείλονται στη χρονική πίεση για τη λήψη των μέτρων, σε αβλεψίες ή ασάφειες των ρυθμίσεων, καθώς και σε ελλιπή ενημέρωση των πολιτών, άλλοτε όμως σε πάγιες αδυναμίες ή ελλείψεις της λειτουργίας της διοίκησης.

Λόγω εσφαλμένης ή ελλιπούς ενημέρωσης, πολίτες των οποίων η περιουσία επλήγη από τις πυρκαγιές εισέπραξαν καλόπιστα οικονομικές ενισχύσεις, τις οποίες κλήθηκαν στη συνέχεια να επιστρέψουν επειδή δεν ήταν μόνιμοι κάτοικοι πυρόπληκτων περιοχών ή είχαν δύο κατοικίες στην πυρόπληκτη περιοχή (κύρια και δευτερεύουσα). Επειδή, στις περισσότερες περιπτώσεις, οι ενισχύσεις έχουν ήδη δαπανηθεί για να αποκατασταθούν ζημιές που σχετίζονται με την πυρκαγιά, η επιστροφή του ποσού επιφέρει στους πολίτες ιδιαίτερα δυσμενείς οικονομικές συνέπειες.

Το πρόβλημα ανέκυψε διότι, κατά την υποβολή των αιτήσεων και την καταβολή των ενισχύσεων, οι πολίτες καλούνταν ουσιαστικά οι ίδιοι να κρίνουν το βάσιμο της αξίωσής τους, ενώ την τελική κρίση θα διατύπωνε η διοίκηση σε μεταγενέστερο στάδιο, διαδικασία που επιλέχθηκε σε μια προσπάθεια ταχείας ανταπόκρισης για να καλυφθούν οι άμεσες συνέπειες των πυρκαγιών. Ωστόσο, υπό τις συνθήκες αυτές, οι όροι και οι προϋποθέσεις οικονομικής ενίσχυσης έπρεπε να είναι εξαρχής σαφείς, η σχετική πληροφόρηση να είναι πλήρης και ακριβής και να είναι γνωστά αφενός τα δικαιολογητικά που θα απαιτούνταν στη συνέχεια εν όψει του εκ των υστέρων ελέγχου και αφετέρου οι συνέπειες και οι διαδικασίες αναζήτησης των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη κατέγραψε αναλυτικά τα ζητήματα που δημιουργήθηκαν σε έκθεσή του. Ωστόσο, επιβάλλονται και κάποιες ειδικότερες παρατηρήσεις.

❖ *Πρώτον*, ως προς τον καθορισμό των μόνιμων κατοίκων, δικαιούχων της ενίσχυσης των 3.000 ευρώ, και τον τρόπο βεβαίωσης της μόνιμου κατοικίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι πρόκειται για

πρόβλημα το οποίο απασχολεί τις δημόσιες υπηρεσίες, αλλά και τους πολίτες και σε πολλές άλλες περιπτώσεις και έχει διατυπώσει τις προτάσεις του σε σχετική ειδική έκθεση.*

❖ *Δεύτερον*, όσον αφορά την πληροφόρηση, ο ΣτΠ θεωρεί ότι δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως γραφειοκρατική επιβάρυνση ούτε για τη διοίκηση, που οφείλει να την παρέχει, ούτε και για τους πολίτες, τους οποίους προορίζεται να διαφωτίζει. Ωστόσο, η Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης διατύπωσε την άποψη ότι η ακριβής αναγραφή των προϋποθέσεων χορήγησης των ενισχύσεων στο ενημερωτικό φυλλάδιο που εξέδωσε, με τίτλο «Μέτρα ανακούφισης των πληγέντων και ανασυγκρότησης των πληγεισών περιοχών από τις πυρκαγιές», θα συνιστούσε «γραφειοκρατικού τύπου αναλυτικές διαδικασίες» και «θα λειτουργούσε αρνητικά στην κατανόηση των μέτρων ανακούφισης». Ο ΣτΠ υποστηρίζει την άποψη ότι η διαδικασία αυτή θα απέτρεπε μερίδα πυρόπληκτων αλλά μη δικαιούχων πολιτών από την είσπραξη της ενίσχυσης και θα τους απάλλασσε από σειρά χρονοβόρων και ψυχοφθόρων γραφει-

οκρατικών διαδικασιών. Ομοίως, δεν ευσταθεί η άποψη, που εξέφρασε η Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης, ότι οι πολίτες μπορούσαν να ενημερωθούν για τα μέτρα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αναπληρώνοντας έτσι το κενό στην πληροφόρηση που τους παρέχαν οι επίσημοι φορείς.

Η μετακύλιση της ευθύνης για την έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση των πολιτών, που μάλιστα βρίσκονταν σε δεινή θέση, από τις αρμόδιες υπηρεσίες του κράτους στους ίδιους τους πολίτες αναιρεί τη βασική υποχρέωση αξιοπιστίας που βαρύνει τη διοίκηση έναντι των πολιτών.

❖ *Τρίτον*, προβλήματα ανακύπτουν από την όλο και συχνότερη προσφυγή της διοίκησης σε τρίτους που διαμεσολαβούν στη σχέση της με τους πολίτες. Στην περίπτωση αυτή πρόκειται για τις τράπεζες. Επιλογή θεμιτή προκειμένου να αποφευχθεί η επιβάρυνση των υπηρεσιών, να παρακαμφθούν οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και να καταβληθούν άμεσα οι οικονομικές ενισχύσεις. Παραμένει, ωστόσο, η υποχρέωση μεταγενέστερης υποβολής των απαραίτητων δικαιολογητικών για έλεγχο από

τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες. Η παρεμβολή των τραπεζών διευκόλυνε μεν την πρώτη φάση, προκάλεσε όμως προβλήματα σε ορισμένους πολίτες λόγω ανακριβούς πληροφόρησής τους για κάποιες βασικές παραμέτρους αναφορικά με τον προσδιορισμό των δικαιούχων. Έτσι, οι δικαιούχοι στερήθηκαν της δυνατότητας να λάβουν την ενίσχυση και δημιουργήθηκαν προϋποθέσεις ανασφάλειας δικαίου και άνισης μεταχείρισης.

Πάγια άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη είναι ότι η παρεμβολή τρίτων ως ενδιάμεσων στη σχέση διοίκησης–πολιτών (όπως εν προκειμένω τα πιστωτικά ιδρύματα) πρέπει να περιβάλλεται με εγγυήσεις. Λάθη τα οποία διαπραττει ο ενδιάμεσος δεν επιτρέπεται να έχουν ως συνέπεια την αποδυνάμωση των δικαιωμάτων των πολιτών, και μάλιστα χωρίς να καταλογίζεται η σχετική ευθύνη σε αυτούς που θα έπρεπε.

Ένα γενικό συμπέρασμα που συνάγεται από τη διερεύνηση των υποθέσεων που αφορούν τις οικονομικές ενισχύσεις των πληγέντων είναι το εξής: Αδυναμίες της διοικητικής λειτουργίας, οι οποίες μπορεί να είναι γνωστό ότι υπάρχουν υπό ομαλές συνθήκες, αναπόφευκτα διογκώνονται σε περιόδους κρίσης, όταν δηλαδή η κρατική στήριξη είναι περισσότερο αναγκαία. Ο ΣτΠ εκτιμά λοιπόν ότι επείγουν ορισμένες εξορθολογιστικές παρεμβάσεις, όπως η σχετική με το ζήτημα της μονίμου κατοικίας. Όσον αφορά τη διαδικασία στήριξης των πληγέντων από αντίστοιχες καταστροφές, πρέπει να σχεδιαστεί ένα πλαίσιο δράσης που θα περιλαμβάνει τα εκάστοτε αναγκαία έκτακτα μέτρα. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα ελαχιστοποιείται η ανάγκη να ανευρίσκονται ad hoc λύσεις σε περιστάσεις που η διοίκηση καλείται να λειτουργήσει υπό πίεση.

ΠΑΡΑΛΕΙΨΗ ΑΣΚΗΣΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΩΣ ΑΙΤΙΑ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Παρατηρείται συχνά το φαινόμενο υπηρεσίες ή οργανισμοί να λειτουργούν σαν να βρίσκονται «σε κενό», χωρίς δηλαδή να συνυπολογίζουν ή να ενδιαφέρονται για τη συμπληρωματικότητα της δράσης τους προς εκείνη άλλων υπηρεσιών και φορέων και, πολύ περισσότερο, για τη σημασία που αυτή η συμπληρωματικότητα έχει για τη λειτουργία επί μέρους κοινωνικών και οικονομικών πεδίων. Σε αυτό το πλαίσιο, η επίτευξη της χρηστής διοίκησης, ως αντίθετο της κακοδιοίκησης, προϋποθέτει τη νόμιμη και αποτελεσματική λειτουργία από μια σειρά αλληلهξαρτώμενων υπηρεσιών και φορέων.

Η ανάγκη για συμπληρωματικότητα είναι προφανής, όταν ο νομοθέτης προβλέπει συναρμοδιότητα, η οποία συνεπάγεται και συντονισμό. Ωστόσο, η συμπληρωματικότητα και η συνειδηση της αλληλεξάρτησης μπορεί να αφορούν γενικότερα την αλυσίδα των διοικητικών διαδικασιών που προβλέπονται προκειμένου να εξασφαλιστεί συγκεκριμένο αποτέλεσμα. Επομένως, η δυσλειτουργία ενός φορέα, που ίσως δεν έχει για τον ίδιο άμεση επίπτωση, έχει σωρευτικές επιπτώσεις σε άλλους φορείς και πολύ περισσότερο στους πολίτες που έρχονται σε επαφή με ποικίλες εκφάνσεις του κράτους.

ΑΠΡΟΘΥΜΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΝΑ ΑΣΚΗΣΟΥΝ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ

Χαρακτηριστικά παραδείγματα για τις επιπτώσεις από την παράλειψη μιας υπηρεσίας να εκπληρώσει τα καθήκοντά της παρέχουν οι διοικητικές περιφέρειες. Από τη διερεύνηση συγκεκριμένων περιπτώσεων παρατηρείται δυσλειτουργία στο επίπεδο αυτό, η οποία ανάγεται τόσο σε πολιτικές αιτίες όσο και σε ανεπάρκεια μέσων. Η απροθυμία ή, έστω, η αδυναμία των διοικητικών περιφερειών να ασκήσουν καθήκοντα εποπτείας και ελέγχου εκδηλώνεται ως μορφή κακοδιοίκησης στις περιπτώσεις που παρατίθενται. Δεν στερείται πάντως σημασίας το ότι η λειτουργία που δεν εκπληρώνεται αποτελεί ένα είδος ελέγχου. Πρόκειται για τη λειτουργία εκείνη που συστηματικά πάσχει στην ελληνική δημόσια διοίκηση.

Αδράνεια στην άσκηση ιεραρχικού / πειθαρχικού ελέγχου

Όταν η Περιφέρεια απέχει αδικαιολόγητα από την άσκηση του ιεραρχικού και του πειθαρχικού ελέγχου, τον οποίο της έχει εμπιστευτεί ο νομοθέτης, παραβιάζει την αρχή της χρηστής διοίκησης που διέπει τη δράση κάθε ευνομούμενου κράτους και

επιτρέπει να πληνώνται ερωτηματικά που πλήττουν συνολικά την αξιοπιστία της δημόσιας διοίκησης. Η περίπτωση που ακολουθεί είναι διαφωτιστική.

Ενδεικτική υπόθεση

❖ Η εκτελεστική επιτροπή της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Εργαζομένων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης ζήτησε την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, προκειμένου να ελεγχθεί πειθαρχικά η προϊσταμένη του τμήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Διεύθυνσης Τοπικής Αυτοδιοίκησης του νομού Δωδεκανήσου, η οποία εφέρετο να έχει υποπέσει στο αδίκημα της παράβασης καθήκοντος. Σύμφωνα με το περιεχόμενο της αναφοράς, στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου υποβλήθηκαν, από τον Δεκέμβριο

του 2006, καταγγελίες κατά της εν λόγω υπαλλήλου, χωρίς έως την ημέρα υποβολής της αναφοράς να έχει επιληφθεί του ζητήματος ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Οι σχετικές καταγγελίες αφορούσαν παρατυπίες της προϊσταμένης του Τμήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Περιφέρειας κατά την εκτύπωση των ψηφοδεητίων των υποψηφίων για την εκλογή αιρετών αντιπροσώπων στο υπηρεσιακό συμβούλιο υπαλλήλων ΟΤΑ του νομού Δωδεκανήσου. Το ίδιο ζήτημα θίγει και ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εσωτερικών με δύο έγγραφα του προς τον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας. Ο ΣτΠ απευθύνθηκε με τρία έγγραφα στον τελευταίο, χωρίς ωστόσο να λάβει απάντηση. Σε τηλεφωνική επικοινωνία με το Υπουργείο Εσωτερικών, επιβεβαιώθηκε ότι ο Γενικός Γραμματέας δεν είχε απαντήσει ούτε στα έγγραφα του υπουργείου, με συνέπεια δύο και πλέον χρόνια μετά την υποβολή των καταγγελιών αυτές να μην έχουν ακόμη εξεταστεί και να διαιωνίζεται η εκκρεμότητα σχετικά με τη νομιμότητα διεξαγωγής των εκλογών για την ανάδειξη αιρετών αντιπροσώπων στο υπηρεσιακό συμβούλιο. Η αδράνεια των μηχανισμών ελέγχου εν προκειμένω δεν πλήττει μόνο τη νομιμότητα διαδικασιών και αποφάσεων, αλλά και τη δημοκρατική νομιμοποίηση των θεσμών εκπροσώπησης (υπόθεση 5576/2007).

ΠΛΗΜΜΕΛΗΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ

Η διαδικασία ελέγχου της νομιμότητας των πράξεων των δήμων και των κοινοτήτων συχνά εμφανίζει παθογένειες που πλήττουν την αξιοπιστία και τη διαφάνεια των πράξεων της διοίκησης.

Ως μονάδα αποκεντρωμένης διοίκησης, η Περιφέρεια οφείλει να συμβάλει αποτελεσματικά στη διασφάλιση της νομιμότητας και της διαφάνειας των διοικητικών αποφάσεων. Η κακοδιοίκηση που συχνά χαρακτηρίζει τη δράση των ΟΤΑ οφείλεται, σε σημαντικό βαθμό, και στην απροθυμία ή την αδυναμία της Περιφέρειας να ασκήσει την απαραίτητη εποπτεία.

Ο ΣτΠ έχει κατ' επανάληψη διαπιστώσει ότι δεν ασκείται ικανοποιητικά ή ακόμη και δεν ασκείται καν η νόμιμη εποπτεία επί των πράξεων των ΟΤΑ Α' βαθμού. Συνολική θεώρηση του ζητήματος έχει περιληφθεί σε προγενέστερη ετήσια έκθεση της Αρχής (Ετήσια έκθεση 2004). Ωστόσο, παρά τις προτάσεις που ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διατυπώσει

προκειμένου να καταστεί αποτελεσματικότερος ο έλεγχος επί των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, εξακολουθεί να μη διασφαλίζεται επαρκώς η νομιμότητα των ενεργειών τους.

Από την εξέταση των σχετικών υποθέσεων που τέθηκαν υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη, διαπιστώθηκαν ποικίλες εκφάνσεις ελλειμματικής εποπτείας επί των πράξεων των δήμων και των κοινοτήτων.

Αδυναμία τήρησης των προβλεπόμενων προθεσμιών

Η αδυναμία της Περιφέρειας να ενεργήσει μέσα στις προβλεπόμενες προθεσμίες οφείλεται στις ιδιαίτερα βραχείες προθεσμίες οι οποίες προβλέπονται στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, καθώς και στην έλλειψη εξειδικευμένων στελεχών. Παρά τις προτάσεις του ΣτΠ να επιμηνυνθούν, οι εν λόγω προθεσμίες συντμήθηκαν σε σχέση με το προηγούμενο καθεστώς. Χαρακτηριστικές είναι οι ακόλουθες υποθέσεις.

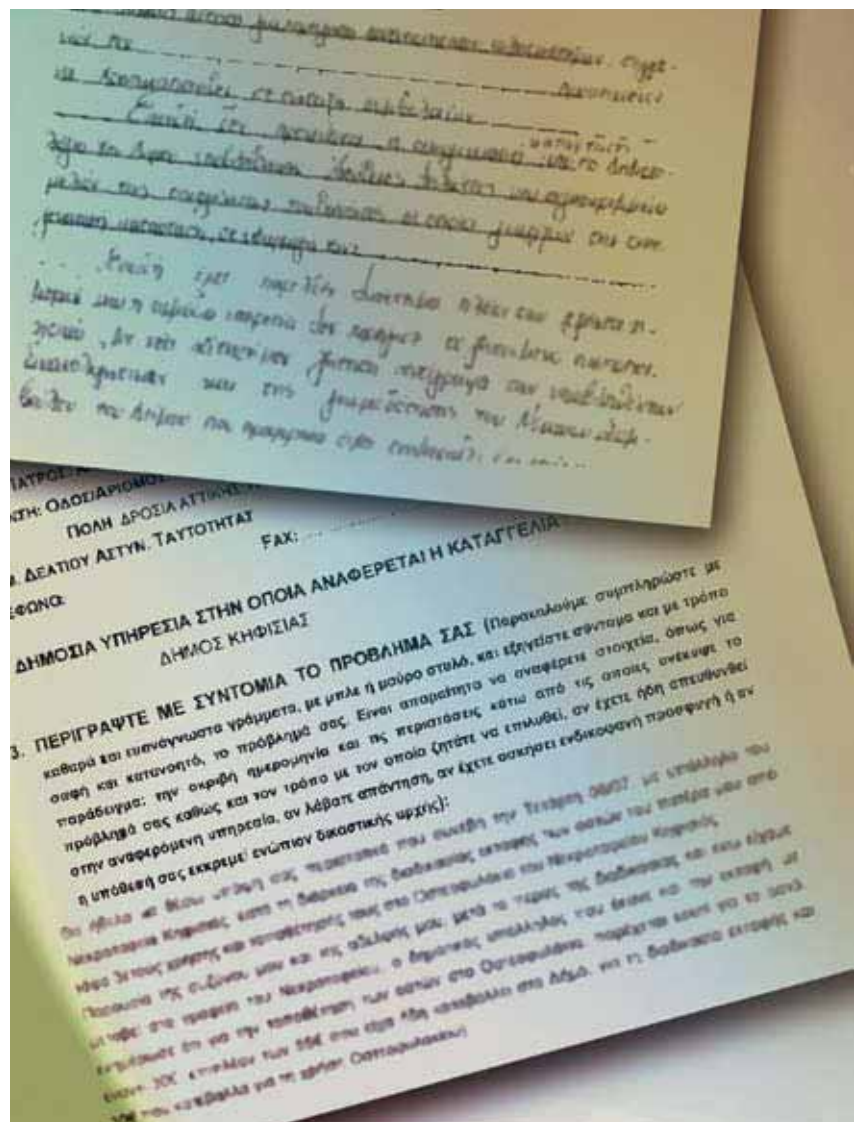
Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Ο Δήμος Μεθυσίων επέβαλε σε κατηγορίες ιδιωτικών επιχειρήσεων (πολυκαταστήματα, κλινικές κ.ά.) τέλος, με σκοπό τη δημιουργία κεφαλαίου για την εκτέλεση έργων αναβάθμισης της περιοχής (κυκλοφοριακή αναβάθμιση κ.ά.). Όπως διαπίστωσε ο Συνήγορος του Πολίτη, το εν λόγω τέλος δεν έχει ανταποδοτικό χαρακτήρα, γεγονός που καθιστά παράνομη τη σχετική κανονιστική απόφαση καθώς και τις ατομικές πράξεις που εκδίδονται με βάση αυτή. Ωστόσο, όπως πληροφορήθηκε η Αρχή, οι αποφάσεις αυτές νομιμοποιήθηκαν σιωπηρά, καθώς παρήλθε η προβλεπόμενη αποκλειστική προθεσμία μέσα στην οποία η Περιφέρεια Αττικής όφειλε να ασκήσει τον σχετικό έλεγχο νομιμότητας (υποθέσεις 21253/2008 και 8957/2009). Η υπόθεση εκκρεμεί στη δικαιοσύνη.

❖ Πολίτης προσέφυγε στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας με το αίτημα να εξεταστεί η νομιμότητα της απόφασης του δημοτικού συμβουλίου του Δήμου Στυρών, με την οποία απορρίφθηκε αίτημα του ενδιαφερομένου να απαλλαγεί η επιχείρησή του από την καταβολή δημοτικών τελών. Όπως ενημερώθηκε ο πολίτης από την Περιφέρεια, ο δήμος δεν απέστειλε έγκαιρα τις απόψεις του επί της προσφυγής, με συνέπεια

να παρέλθει άπρακτη η προθεσμία του ενός μήνα που προβλέπεται για τον έλεγχο νομιμότητας (Ν. 3463/2006). Με λίγα λόγια, η προσφυγή του πολίτη δεν εξετάστηκε επί της ουσίας λόγω ολιγωρίας του ελεγχόμενου δήμου (υπόθεση 3018/2008).

❖ Κοινοτικοί σύμβουλοι Σαρωνίδας προσέβαλαν ενώπιον του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας Αττικής αποφάσεις του οικείου κοινοτικού συμβουλίου που αφορούσαν την αναπροσαρμογή τελών καθαριότητας και ύδρευσης. Μολονότι η προσφυγή κατατέθηκε εμπρόθεσμα, δεν κατέστη δυνατή η εξέτασή της μέσα στην προβλεπόμενη προθεσμία του ενός μήνα, με συνέπεια να απορριφθεί χωρίς να καταστεί δυνατός ο έλεγχος για τη νομιμότητα

των προσβαλλόμενων με την προσφυγή πράξεων. Όπως υποστηρίχθηκε από όργανα της Περιφέρειας, η καθυστέρηση οφείλεται σε ελλιπή στελέχωση (υπόθεση 450/2008).

❖ Ο Δήμος Περάματος, με διαδοχικές αποφάσεις του από το 2006, θέσπισε ειδικό αντιρρυπαντικό τέλος εις βάρος των επιχειρήσεων που εδρεύουν στο Βιομηχανικό Πάρκο Σχιστού, με σκοπό «τη δημιουργία έργων αναβάθμισης της περιοχής, που σχετίζονται με ασφαλιστικές, παιδικές χαρές, προμήθεια εορταστικού φωτισμού για τις οδούς του Δήμου, έργα υποδομής στο Άνω Πέραμα κ.ά.». Ωστόσο, από τη διερεύνηση της υπόθεσης δεν προέκυψε η ωφέλεια που αποκόμιζαν αυτοί που επιβαρύνονταν με το τέλος. Παρά τις προσπάθειες που κατέβαλε ο Συνηγόρος του Πολίτη, δεν κατέστη δυνατόν να διαπιστωθεί εάν οι σχετικές αποφάσεις είχαν σταλεί προς έλεγχο στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας ή εάν νομιμοποιήθηκαν σωπηρά. Η υπόθεση εκκρεμεί στη δικαιοσύνη (υπόθεση 12670/2009).

Αδυναμία της Περιφέρειας να επιβάλει αποφάσεις της

Η αναποτελεσματικότητα του ελέγχου των πράξεων των ΟΤΑ από την Περιφέρεια διαφαίνεται και από το γεγονός ότι η τελευταία συχνά αδυνατεί να τους επιβάλει τις αποφάσεις της. Η αποχή από την επιβολή κυρώσεων, στην περίπτωση μη συμμόρφωσης των ΟΤΑ με τις αποφάσεις της Περιφέρειας, υπονομεύει την αξιοπιστία του ελέγχου νομιμότητας και καθιστά ουσιαστικά ανέλεγκτη τη δράση τους.

Ο ΣτΠ διαπίστωσε περιπτώσεις στις οποίες πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ συνεχίζουν να εκτελούν αποφάσεις

τους, αδιαφορώντας για το γεγονός ότι αυτές έχουν ακυρωθεί από την Περιφέρεια.

Ενδεικτική υπόθεση

❖ Η Κοινότητα Ανθούσας παράνομα εισπράττει, από το 2003, δημοτικά τέλη καθαριότητας και φωτισμού δυνάμει σχετικής απόφασης, η οποία όμως ακυρώθηκε από την Επιτροπή του άρθρου 7 του Ν. 2839/2000 της Περιφέρειας Αττικής. Να σημειωθεί ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει κρίνει νόμιμη την ακύρωση. Ωστόσο, η κοινότητα δεν έχει επιστρέψει τα ποσά που αντιστοιχούν στα αυξημένα τέλη που από το 2003 έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως από τους δημότες της. Επιπλέον, έχει κινηθεί και η διαδικασία ελέγχου για τη συμμόρφωση της κοινότητας στην απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγρ. 1 του Ν. 3068/2002 «Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις» (υπόθεση 12412/2009).

Από τη σχετική εμπειρία που έχει αποκομίσει ο Συνήγορος του Πολίτη συμπεραίνει ότι η εποπτεία που ασκείται επί των πράξεων των ΟΤΑ Α' βαθμού, μολονότι αποτελεί αντιστάθμισμα της αυτοτέλειας που αυτοί απολαμβάνουν (Σύνταγμα, άρθρο 102), συχνά αποδεικνύεται πλασματική. Πρέπει συνεπώς να περιβληθεί με τις κατάλληλες εγγυήσεις, ώστε να μην καθίσταται ατελέσφορη. Είναι προφανείς οι αδυναμίες που διέπουν τον μηχανισμό ελέγχου των ΟΤΑ και καθιστούν επιτακτική την ανάγκη εξορθολογισμού του, καθώς μόνον εάν αυτές εξαλειφθούν θα αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη του πολίτη προς την τοπική αυτοδιοίκηση.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΔΥΝΑΜΙΑ ΤΩΝ ΟΤΑ

Η διεθνής τάση για αποκέντρωση εκδηλώθηκε σχετικά καθυστερημένα στην Ελλάδα. Τα τελευταία όμως χρόνια, οι αρμοδιότητες που μεταφέρονται στους ΟΤΑ, άρα και οι σχετικές προσδοκίες που τρέφουν οι πολίτες προς αυτούς, ενισχύονται. Ο ΣτΠ επιλέγει να αναδείξει στην παρούσα έκθεση ένα ζήτημα για το οποίο γίνεται συχνά λόγος και αποτελεί σημαντική πηγή προβλημάτων. Πρόκειται για τις οικονομικές υποχρεώσεις των ΟΤΑ, στις οποίες αυτοί συχνά δεν ανταποκρίνονται, με συνέπεια οι ενδιαφερόμενοι πολίτες να προσφεύγουν στην Αρχή.

Η διερεύνηση των σχετικών υποθέσεων αναδεικνύει την ελλιπή χρηματοδότηση των ΟΤΑ και προβλήματα στον τρόπο διαχείρισης των οικονομικών υποχρεώσεών τους.

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΔΕΝ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΤΙΣ ΟΦΕΙΛΕΣ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΤΟΧΩΝ ΤΟΥΣ

Έχουν εντοπιστεί περιπτώσεις στις οποίες η νέα δημοτική αρχή δεν αναγνωρίζει οφειλές της προηγούμενης, κρίνοντας την αρχικώς συμφωνηθείσα αμοιβή ως υπερβολική.

Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Διερμηνέας προσέφερε τις υπηρεσίες του στον Δήμο Αμπελακίων Σαλαμίνας σύμφωνα με σύμβαση που υπογράφηκε το 2006. Στη συνέχεια, παρέδωσε στον δήμο τις απαραίτητες αποδείξεις παροχής υπηρεσιών ύψους 2.500 ευρώ για την είσπραξη της αμοιβής του. Εν τω μεταξύ, μεσολάβησαν δημοτικές εκλογές και ο νέος δήμαρχος αρνήθηκε να καταβάλει την αμοιβή, με τη δικαιολογία ότι το ύψος αυτής, που είχε συμφωνηθεί με τον πρώην δήμαρχο, ήταν υπερβολικό.

Θετική εξέλιξη

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε επανειλημμένα εγγράφως ότι η νέα δημοτική αρχή δεσμεύεται από τις αποφάσεις της προηγούμενης. Ύστερα από συνεχή πίεση της Αρχής, ο δήμος προέβη το 2009 στην εξόφληση του πολίτη (υπόθεση 786/2008).

❖ Πολίτης ανέλαβε εργασίες ανακαίνισης των αθλητικών γηπέδων του Δήμου Αρφαρών Μεσσηνίας. Οι εργασίες εκτελέστηκαν και εκδόθηκαν οι σχετικές εντολές πληρωμής, συνολικού ύψους 81.296,16 ευρώ. Ωστόσο, ο δήμος για δύο ολόκληρα χρόνια (2005–2006) δεν πραγματοποίησε καμία πληρωμή. Ο πολίτης κατέθεσε αναφορά στον Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος απηύθυνε σειρά εγγράφων προς τη νέα, πλέον, δημοτική αρχή. Η τελευταία, παρ' ότι αναγνώρισε την οφειλή από σύμβαση που είχε συνάψει η προηγούμενη δημοτική αρχή και δεσμεύτηκε να προβεί σε τμηματική καταβολή της, δεν εκπλήρωσε την υποχρέωσή της, παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις της Αρχής. Επειδή στο μεταξύ είχαν περάσει δύο ακόμη χρόνια (2007–2008), ο πολίτης τελικά προσέφυγε στη δικαιοσύνη, οπότε τερματίστηκε η διαμεσολαβητική δράση του Συνήγορου του Πολίτη (υπόθεση 19001/2006).

ΑΘΕΜΙΤΗ ΣΥΜΒΑΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Οι παρακάτω υποθέσεις αναδεικνύουν ότι σε κάποιες περιπτώσεις οι οικονομικές υποχρεώσεις των ΟΤΑ έναντι τρίτων στερούνται νόμιμης βάσης.

Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Καλλιτέχνης που παρείχε τις υπηρεσίες του στον Δήμο Στυρέων Ευβοίας, κατά τη διάρκεια πολιτιστικών εκδηλώσεων το 2006, έναντι συμφωνημένων αμοιβής ύψους 4.125 ευρώ, δεν εισέπραξε την αμοι-

βή του και για τον λόγο αυτόν προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη. Ύστερα από επανειλημμένα έγγραφα της Αρχής, η νέα δήμαρχος ενημέρωσε ότι δεν υφίσταται νομική υποχρέωση του δήμου, διότι δεν υπήρχε απόφαση ανάθεσης του προηγούμενου δημοτικού συμβουλίου και συνεπώς τα προσκομιζόμενα δικαιολογητικά δεν ήταν επαρκή, και ότι αναμένει το πόρισμα του διαχειριστικού ελέγχου που διεξάγει η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας για το σύνολο της οικονομικής χρήσης του 2006. Πρόσφατα η δήμαρχος δεσμεύτηκε ότι θα εξοφλήσει την οφειλή (υπόθεση 4025/2008).

❖ Ο Δήμος Καλυμνίων ανέθεσε το 2005, σε ιδιωτική εταιρεία, χωρίς να διενεργήσει διαγωνισμό, δηλαδή με τη λεγόμενη διαδικασία της απευθείας ανάθεσης, την προμήθεια και την τοποθέτηση ανταλλακτικών σε οχήματά του. Μετά την εκτέλεση της σύμβασης η εταιρεία εξέδωσε δύο τιμολόγια για την πληρωμή της. Ο δήμος όμως δεν προέβη σε καμία πληρωμή και η εταιρεία προσέφυγε στον Συνήγορο του Πολίτη. Επειδή ο δήμος επικαλέστηκε οικονομική αδυναμία, το πρώτο τιμολόγιο ύψους 1.225 ευρώ εξοφλήθηκε τελικά το 2008 ύστερα από παρέμβαση της Αρχής. Το δεύτερο τιμολόγιο, ύψους 3.352 ευρώ, δεν εγκρίθηκε από το Ελεγκτικό Συνέδριο λόγω υπέρβασης του συνολικού ορίου απευθείας ανάθεσης και για τον λόγο αυτόν η διαμεσολάβηση του ΣτΠ διακόπηκε (υπόθεση 11978/2007).

❖ Ο Δήμος Μάνδρας Αττικής προμηθεύτηκε το 2006 έπιπλα χωρίς διαγωνισμό, δηλαδή με απευθείας ανάθεση. Ο προμηθευτής παρέδωσε στον δήμο τα σχετικά τιμολόγια ύψους 5.000 ευρώ, αλλά, παρά τις συνεχείς διαμαρτυρίες του, ο δήμος για δύο έτη δεν προέβαινε σε καμία πληρωμή. Για τον λόγο αυτόν ο πολίτης προσέφυγε το 2008 στην Αρχή. Ύστερα από επανειλημμένα έγγραφα του ΣτΠ, η δήμαρχος τελικά απάντησε στις αρχές του 2009 ότι «δεν αναγνωρίζει την οφειλή» της προηγούμενης δημοτικής αρχής (υπόθεση 5462/2008).

Θετική εξέλιξη

Ο Συνήγορος του Πολίτη επέμεινε στην υποχρέωση εξόφλησης του πολίτη και τελικά, τρία χρόνια μετά την προμήθεια των επίπλων, ο δήμος κατέβαλε τη συμφωνημένη αμοιβή.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΔΥΝΑΜΙΑ

Πρέπει, τέλος, να αναδειχθεί και το πρόβλημα της πλήρους οικονομικής αδυναμίας στην οποία περιέρχονται, σε κάποιες περιπτώσεις, οι δήμοι, με συνέπεια όμως οι σχετικές επιπτώσεις να μετακυλίσουν στους πολίτες.

Ενδεικτική υπόθεση

❖ Ιδιωτική εταιρεία προμήθευσε το 2005 με ηλεκτρολογικό εξοπλισμό αξίας 46.832,45 ευρώ τον Δήμο Νίκαιας. Επειδή ο δήμος δεν κατέβαλε την οφειλόμενη αμοιβή, η εταιρεία προσέφυγε δικαστικά και πέτυχε την έκδοση διαταγής πληρωμής. Ωστόσο, ο δήμος και πάλι αρνήθηκε την καταβολή του οφειλόμενου ποσού. Σε έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη, ο δήμος απάντησε ότι έχει οικο-

νομική αδυναμία να εξοφλήσει το ποσόν έως ότου λάβει την κρατική επιχορήγηση του 2008. Έκτοτε ο ΣτΠ επανήλθε επανειλημμένα, χωρίς αποτέλεσμα. Πρέπει να σημειωθεί ότι πρόσφατα ο δήμαρχος Νίκαιας, με ανακοινώσεις του στον Τύπο, δήλωσε ότι ο αδυνατεί να πληρώσει ακόμη και τους εργαζομένους (υπόθεση 14686/2008).

Οι προαναφερθείσες περιπτώσεις δεν αποτελούν παρά ένα μικρό δείγμα των αναφορών που δέχεται ο Συνήγορος του Πολίτη και αφορούν οικονομικές διαφορές με ΟΤΑ. Για τον ΣτΠ είναι σαφές ότι η χρηματοδότηση, αλλά και η διαχείριση των οικονομικών υποχρεώσεων των ΟΤΑ εμφανίζει προβλήματα, τις επιπτώσεις των οποίων υφίστανται οι συναλλασσόμενοι με τους ΟΤΑ πολίτες.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Μεγάλο μέρος των υποθέσεων που τίθενται υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη αφορούν ζητήματα φορολογίας. Οι λύσεις που επιλέγει η διοίκηση συνήθως διέπονται από μια στείρα δημοσιονομική σκοπιμότητα, με συνέπεια να εμφανίζονται και ως προδήλως άδικες έναντι των πολιτών. Ενδεικτικές είναι οι ακόλουθες περιπτώσεις.

ΜΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΥΝΟΪΚΩΝ ΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Πολίτης υπέβαλε εκπρόθεσμα το 2008 δήλωση φορολογίας εισοδήματος για το οικονομικό έτος 2003. Σύμφωνα με το εκκαθαριστικό σημείωμα που του απεστάλη, δικαιούνταν επιστροφή φόρου. Ωστόσο, η ΔΟΥ Χαϊδαρίου αρνήθηκε να καταβάλει το ποσόν της επιστροφής, ισχυριζόμενη ότι η αξίωση έχει παραγραφεί, καθώς έχουν μεσοληβήσει τρία χρόνια από την παρακράτηση του φόρου. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπέδειξε προς τη διοίκηση ότι δεν υφίσταται ζήτημα παραγραφής της αξίωσης για επιστροφή φόρου προτού καν γεννηθεί η σχετική υποχρέωση του δημοσίου. Εφόσον στη συγκεκριμένη περίπτωση η υποχρέωση επιστροφής γεννάται με την έκδοση του εκκαθαριστικού σημειώματος, ο χρόνος παραγραφής αρχίζει από αυτό το χρονικό σημείο και όχι νωρίτερα. Η θέση αυτή εναρμονίζεται με την πάγια νομολογία των διοικητικών δικαστηρίων. Σύμφωνα με αυτή, όταν η καταβολή ενός ποσού προς το δη-

μόσιο είναι νόμιμη κατά τον χρόνο που αυτή λαμβάνει χώρα, εφόσον προκύψει από επιγενόμενο λόγο υποχρέωση του δημοσίου προς επιστροφή, ο χρόνος παραγραφής δεν αρχίζει από την καταβολή, αλλά αφότου έλαβε χώρα το επιγενόμενο γεγονός. Τόσο η ΔΟΥ όσο και το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (σήμερα, Υπουργείο Οικονομικών) αρνήθηκαν να εναρμονίσουν την πρακτική τους με τη νομολογία (υπόθεση 8894/2008).

❖ Μντέρες τριών τέκνων από περισσότερους από έναν γάμους δεν μπορούν να τύχουν της φορολογικής ελάφρυνσης που προβλέπεται για τους τρίτεκνους φορολογούμενους (Ν. 2238/1994, άρθρο 9, παράγρ. 2). Ο λόγος είναι ότι τα τέκνα τους από προηγούμενο γάμο βαρύνουν τις ίδιες, ενώ τα τέκνα από τον ισχύοντα γάμο υπάγονται φορολογικά στον γονέα με το μεγαλύτερο εισόδημα, ο οποίος τις περισσότερες φορές είναι ο πατέρας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στη διοίκηση ότι πρόκειται για έμμεση διάκριση κατά των γυναικών, η οποία έχει ως αποτέλεσμα ότι, ενώ ο πατέρας είναι για τη φορολογική διοίκηση τρίτεκνος, ανεξάρτητα από το εάν τα φυσικά του τέκνα προέρχονται από έναν ή περισσότερους γάμους, για τη μητέρα φορολογούμενη απαιτείται να έχει τρία παιδιά από τον ίδιο γάμο για να αναγνωριστεί φορολογικά ως τρίτεκνη. Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών περιορίζεται στο να επαναλαμβάνει τη μέχρι σή-

μερα θέση της διοίκησης (υποθέσεις 3526/2008, 6071/2008 και 13090/2008 κ.ά.).

❖ Συνταξιούχος του Ταμείου Συντάξεων Μηχανικών Εργοληπτών Δημοσίων Έργων (ΤΣΜΕΔΕ) προσέφυγε στον ΣτΠ διαμαρτυρόμενος για τον τρόπο φορολόγησης ποσών συντάξεων που του καταβλήθηκαν αναδρομικά βάσει νόμου. Ο πολίτης διεκδίκησε τη μερική απαλλογή αυτών των ποσών από τον φόρο εισοδήματος στηριζόμενος σε διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας. Η αρμόδια ΔΟΥ Αμαρουσίου, καθώς και το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών ερμήνευσαν στενά τις σχετικές διατάξεις, θέτοντας ως πρόσθετη προϋπόθεση για την ισχύ τους τη χορήγηση των αναδρομικών άμεσα, βάσει νόμου. Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών υποστηρίζοντας ότι η νομοθεσία αναγνωρίζει τη φορολογική απαλλογή κατά τρόπο γενικό για κάθε περίπτωση αναδρομικής καταβολής συντάξεων βάσει νόμου, χωρίς να θέτει πρόσθετες προϋποθέσεις για το είδος του νόμου αυτού. Επομένως, η εφαρμογή των διατάξεων αυτών δεν πρέπει να αποκλείεται ακόμη και στις περιπτώσεις που η χορήγηση των αναδρομικών ποσών δεν γίνεται άμεσα, αλλά προκύπτει έμμεσα από συγκεκριμένη πάντως διάταξη νόμου. Η αντίθετη πρακτική της διοίκησης καθιστά τη μερική αυτή φοροαπαλλογή στις περισσότερες περιπτώσεις ανεφάρμοστη. Η διοίκηση ενέμεινε στη θέση της (υπόθεση 10082/2008).

ΕΠΙΒΟΛΗ ΕΚΤΑΚΤΗΣ ΕΙΣΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΝΟΜΕΥΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Χαρακτηριστική έκφραση των προβλημάτων της στάσης της διοίκησης απέναντι στα φορολογικά προβλήματα των πολιτών αποτελεί το ζήτημα της έκτακτης οικονομικής εισφοράς που επιβλήθηκε στις 5.5.2009 (Ν. 3758/2009) σε εισοδήματα άνω των 60.000 ευρώ. Για τον υπολογισμό του ορίου των 60.000 ευρώ λαμβάνεται υπόψη το συνολικό καθαρό εισόδημα που αναγράφεται στη δήλωση φόρου εισοδήματος του οικονομικού έτους 2008 (εισοδήματα που αποκτήθηκαν το 2007). Σοβαρό πρόβλημα δημιουργείται για τα απαλλασσόμενα φόρου εισοδήματα. Ειδικότερα, επειδή η αναγραφή τους δεν ήταν υποχρεωτική, κάποιοι φορολογούμενοι τα δήλωσαν, άλλοι όμως αποσιώπησαν την ύπαρξή τους.

Οι πολίτες που επέλεξαν, είτε για λόγους ειλικρίνειας είτε για λόγους «πόθεν έσχες», να τα δηλώσουν, έτρεφαν τη βάσιμη κατά τον νόμο πεποίθηση ότι δεν θα υποστούν επιπλέον φορολογική επιβάρυνση. Εν τούτοις, δύο χρόνια αργότερα, κλήθηκαν να καταβάλουν έκτακτη εισφορά που κυμαίνεται από 1.000 έως 25.000 ευρώ. Αντίθετα, όσοι επέλεξαν να μη δηλώσουν τα εν λόγω εισοδήματα δεν υφίστανται καμία επιβάρυνση, ακόμη και αν το συνολικό τους εισόδημα ξεπερνά τα 60.000 ευρώ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών ότι η επιβολή έκτακτης εισφοράς με τον τρόπο που εφαρμόστηκε παραβιάζει τη συνταγματική αρχή της φορολογικής ισότητας των πολιτών, σύμφωνα με την οποία οι πολίτες πρέπει να φορολογούνται ανάλογα με το εισόδημά τους. Η Αρχή τόνισε επίσης ότι η ισότητα παραβιάζεται και για τον λόγο ότι η εισφορά επιβάλλεται μόνο σε φυσικά πρόσωπα, ενώ απαλλάσσονται τα νομικά πρόσωπα, δηλαδή οι επιχειρήσεις που έχουν τη μορφή εταιρειών.

Φορολογούνται, δηλαδή, κυρίως μισθωτοί, συνταξιούχοι και ελεύθεροι επαγγελματίες, τη στιγμή που απαλλοιάσσεται η συνήθως επικερδέστερη επιχειρηματική δραστηριότητα, όπως οι εμπορικές και οι βιομηχανικές εταιρείες, οι ασφαλιστικές και οι τραπεζικές επιχειρήσεις. Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε ότι παραβιάζεται και η συνταγματική αρχή της περιορισμένης αναδρομικότητας των φόρων, η οποία ορίζει ότι φόρος μπορεί να επιβληθεί σε εισοδήματα που δηλώθηκαν έως και το προηγούμενο οικονομικό έτος, εν προκειμένω εισοδήματα που αποκτήθηκαν το 2008. Συνεπώς, ανεπίτρεπτα φορολογούνται εισοδήματα που αποκτήθηκαν το 2007.

Το υπουργείο αρνήθηκε να διατυπώσει άποψη στο ζήτημα της φορολογικής ισότητας που έθεσε ο ΣτΠ και ενέμεινε στη θέση ότι η έκτακτη οικονομική εισφορά είναι καθόλα νόμιμη (υποθέσεις 12777/2009, 13011/2009, 15181/2009 κ.ά.). Η αναδρομική μεταβολή των κανόνων της φορολογίας έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της ασφάλειας δικαίου και κλονίζει την εμπιστοσύνη των πολιτών προς τη διοίκηση. Επιπλέον, μάλιστα, μειώνει τη διάθεσή τους να συνεργαστούν μαζί της.

ΜΕΤΑΚΥΛΙΣΗ ΛΑΘΩΝ ΣΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Συχνά η φορολογική διοίκηση μετακυλίζει την ευθύνη δικών της λαθών στους πολίτες.

Ενδεικτική υπόθεση

Φ Πολίτης, με ποσοστό αναπηρίας 67%, εισήγαγε και εκτελώνισε νόμιμα αναπηρικό ΙΧ αυτοκίνητο. Επί τέσσερα χρόνια το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών έστελνε στον πολίτη ειδοποιητήρια για την καταβολή τελών κυκλοφορίας ύψους 3 ευρώ, θεωρώντας εσφαλμένως ότι ο κυβισμός του οχήματος δεν ξεπερνούσε τα 1650 κ.ε. Στην πραγματικότητα

το όχημα, όπως προέκυπτε από όλα τα συνοδευτικά έγγραφα, ήταν 1796 κ.ε. και συνεπώς ο πολίτης όφειλε να καταβάλει κανονικά τέλη κυκλοφορίας ύψους 146 ευρώ. Ο πολίτης καλόπιστα εξοφλούσε κατ' έτος τα τέλη των 3 ευρώ που το υπουργείο τον καλούσε να καταβάλει και παραλάμβανε τα αντίστοιχα ειδικά σήματα. Το 2007, ύστερα από έλεγχο, το ΣΤ΄ Τελωνείο Πειραιά διαπίστωσε ότι έχει υπολογίσει εσφαλμένως τα τέλη κυκλοφορίας και ειδοποίησε την αρμόδια ΔΟΥ Άνω Λιοσίων για την είσπραξη του υπολειπόμενου ποσού. Η ΔΟΥ όμως δεν ειδοποίησε έγκαιρα τον πολίτη για την οφειλή του ούτε ενημέρωσε τη Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων προκειμένου να αποστέλλονται στο μέλλον ειδοποιητήρια με τα κανονικά τέλη κυκλοφορίας. Η παράλειψη της ΔΟΥ είχε ως συνέπεια να σταλεί και για το έτος 2008 λανθασμένο ειδοποιητήριο. Το 2008 η αρμόδια ΔΟΥ ύστερα από έλεγχο βεβαίωσε εις βάρος του πολίτη τα οφειλόμενα κανονικά τέλη κυκλοφορίας για τα έτη 2005–2008, παράλληλα όμως επέβαλε και πρόστιμο για κάθε έτος. Ο ΣτΠ υπέδειξε ότι δεν πρέπει να επιβληθεί πρόστιμο για δύο κυρίως λόγους: Αφενός, διότι συντρέχει ευθύνη της διοίκησης, καθώς η ίδια με δική της υπαιτιότητα εξέδωσε τα λανθασμένα ειδοποιητήρια και παρέλειψε να διορθώσει έγκαιρα τα λανθασμένα στοιχεία και αφετέρου, επειδή οι εσφαλμένοι χειρισμοί των δημόσιων υπηρεσιών επιβάρυναν άτομο με αναπηρία που χρήζει ιδιαίτερης προστασίας (υπόθεση 11142/2008).*

Θετική εξέλιξη

Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών έκανε αποδεκτή τη θέση του ΣτΠ, αναγνώρισε την υπαιτιότητα των υπηρεσιών του και διέγραψε τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στον εν λόγω πολίτη. Επιπροσθέτως, επειδή είχαν εκδοθεί εκατοντάδες λανθασμένα ειδοποιητήρια και σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις, ύστερα από πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, εκδόθηκε εγκύκλιος οδηγία του υπουργείου για τη μη επιβολή προστίμου.*

ΕΥΝΟΪΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Σε κάποιες περιπτώσεις, η φορολογική διοίκηση τείνει να αγνοεί νομοθετικές ρυθμίσεις που δεν προέρχονται από αυτή. Έχει συμβεί, για παράδειγμα, να ακυρώνει ελαφρύνσεις τις οποίες ο νομοθέτης έχει

καθιερώσει ως κίνητρα προκειμένου να εξυπηρετηθεί το δημόσιο συμφέρον.

Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Στον Συνήγορο του Πολίτη προσέφυγαν δημόσιοι υπάλληλοι που υπηρετούν σε παραμεθόριες περιοχές, ισχυριζόμενοι ότι δεν εφαρμόστηκαν σε αυτούς φορολογικές ελαφρύνσεις που προβλέπονται από τη νομοθεσία για τους κατοίκους αυτών των περιοχών. Η άρνηση της διοίκησης στηρίζεται στο ότι υπέβαλαν φορολογική δήλωση όχι στη ΔΟΥ της παραμεθόριας περιοχής όπου υπηρετούσαν, αλλά στη ΔΟΥ όπου είχαν παλαιότερα την κατοικία τους. Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών υποστήριξε ότι δεν αρκεί το πραγματικό γεγονός της φυσικής παρουσίας και της εργασίας στις παραμεθόριες περιοχές. Μόνος τρόπος απόδειξης για το υπουργείο είναι η δήλωση αλλαγής διεύθυνσης στο μητρώο της ΔΟΥ της προηγούμενης κατοικίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη αντέταξε, με βάση την πάγια νομολογία, το επιχείρημα ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι έχουν κατοικία τον τόπο υπηρεσίας τους. Παράλληλα, επισήμανε ότι η νομοθεσία προβλέπει αποκλειστικά και μόνο μία συνέπεια σε περίπτωση παράλειψης δήλωσης αλλαγής διεύθυνσης, την επιβολή προστίμου. Η άρνηση χορήγησης των επίμαχων φοροαπαλλαγών ισοδυναμεί με ανεπίτρεπτη πρόσθετη ποινή και σε κάθε περίπτωση είναι αντίθετη προς τον σκοπό του νομοθέτη να παρέχει κίνητρα στους εργαζομένους για να εγκατασταθούν στην περιφέρεια (υπόθεση 14113/2008). Οι προτάσεις του ΣτΠ δεν έγιναν αποδεκτές και οι ενδιαφερόμενοι δεν δικαιώθηκαν.

❖ Αντίστοιχη είναι η περίπτωση της «αποζημίωσης εξωτερικού» των στρατιωτικών. Πολίτης που υπηρέτησε το μεγαλύτερο μέρος της στρατιωτικής του θητείας στην Ελληνική Δύναμη Κύπρου φορολογήθηκε για την αποζημίωση εξωτερικού που εισέπραξε. Ο ΣτΠ υπέδειξε στις φορολογικές αρχές ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία, το εν λόγω έσοδο δεν αποτελεί φορολογητέο εισόδημα, αλλά αποζημίωση για τις δαπάνες στις οποίες υποβάλλονται τα πρόσωπα αυτά εξαιτίας της μετακίνησης στο εξωτερικό με εντολή του δημοσίου. Ωστόσο, τόσο η ΔΟΥ Αγρινίου όσο και η αρμόδια Διεύθυνση Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών εμμένουν στην πάγια τακτική φορολόγησης αυτής της αποζημίωσης.

Ενημέρωσαν μάλιστα την Αρχή ότι, προκειμένου οι πολίτες να τύχουν φοροαπαλλαγής, πρέπει να καταφύγουν στα δικαστήρια (υπόθεση 5362/2009).

ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΥΣ

Οι σχέσεις με τη φορολογική διοίκηση περιλαμβάνουν και διαδικασίες οι οποίες δεν έχουν μεν άμεσο οικονομικό αντικείμενο, είναι όμως ζωτικού ενδιαφέροντος για τους συναλλασσόμενους με αυτή. Και σε αυτές τις περιπτώσεις, οι κατά τόπους ΔΟΥ εμφανίζουν δυσκαμψία στο να αναγνωρίσουν το πρόβλημα και, βεβαίως, στην υιοθέτηση της κατάλληλης λύσης.

Πεδίο δυσκολιών στις σχέσεις των πολιτών με τη φορολογική διοίκηση είναι η άρση του φορολογικού απορρήτου, ιδίως όταν πολίτες ζητούν πληροφορίες για την περιουσιακή κατάσταση άλλων προσώπων, ώστε να τις χρησιμοποιήσουν ως αποδεικτικά στοιχεία σε δίκες διατροφής.

Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Μητέρα ανήλικων τέκνων ζήτησε πληροφορίες για τα περιουσιακά στοιχεία των γονέων του τέως συζύγου της, ώστε να προσδιορίσει το δικαστήριο το ύψος της διατροφής των τέκνων της. Αντίστροφα, πολίτες κατά των οποίων ασκήθηκε αγωγή διατροφής, από τα τέκνα ή τον εν διαστάσει σύζυγο, ζήτησαν στοιχεία για την περιουσιακή κατάσταση των τελευταίων, προκειμένου να αποδείξουν ότι έχουν επαρκή εισοδήματα και δεν δικαιούνται διατροφή. Οι αρμόδιες ΔΟΥ και το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών επικαλέστηκαν το φορολογικό απόρρητο, ερμηνεύοντας στενά την ισχύουσα νομοθεσία. Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, πληροφορίες παρέχονται μόνο για διατροφή πρώην συζύγου και εφόσον συντρέχουν δύο προϋποθέσεις: α. να έχει εκδοθεί διαζύγιο με αμετάκλητη δικαστική απόφαση, και β. η σχετική αίτηση να υποβάλλεται μέσω του αρμόδιου εισαγγελέα. Συνεπώς, αποκλείεται η παροχή στοιχείων σε εν διαστάσει συζύγους ή για τον καθορισμό διατροφής τέκνων, αδελφών, εγγονιών κ.λπ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη υποστήριξε ότι:

Σε κάθε περίπτωση που έχει ασκηθεί αγωγή διατροφής, οι ΔΟΥ οφείλουν να χορηγούν, ύστερα από αίτηση κάθε πολίτη που διαβιβάζεται μέσω του εισαγγελέα, βεβαίωση του φορολογητέου εισοδήματος, αλλά και κάθε χρήσιμη πληροφορία, όπως απαλλασσόμενα εισοδήματα, δηλωθέντα ακίνητα

κ.λπ. Για τον σκοπό αυτόν, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε και την αλλαγή της σχετικής νομοθεσίας. Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών ενέμεινε στην άποψη περί παροχής πληροφοριών μόνο για

διατροφή πρώην συζύγου. Ωστόσο, ως προς τη χορήγηση κάθε αναγκαίου στοιχείου, απνύθηκε προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους σχετικό ερώτημα (υποθέσεις 15506/2006, 7877/2008).

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Οι δυσκολίες που συναντούν τόσο η υιοθέτηση κοινών κανόνων στο πλαίσιο της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς όσο και η εφαρμογή της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας εκφράζονται με διαφόρους τρόπους. Συχνά, αβλεψίες στην ενσωμάτωση Οδηγιών σε εθνικό επίπεδο παράγουν διακρίσεις σε κοινοτικό επίπεδο. Η εθνική διοίκηση επιλέγει ορισμένες φορές μια περιοριστική εφαρμογή ή και τείνει να αποφεύγει τη χρησιμοποίηση της κοινοτικής νομοθεσίας, παραπέμποντας σε εθνικές ρυθμίσεις. Σε κάποιες περιπτώσεις, τείνει να χρησιμοποιεί την εθνική νομοθεσία ή να ερμηνεύει την κοινοτική με τρόπο που έρχεται σε αντίθεση με διακηρυγμένες αρχές της ΕΕ και με τη λογική των κοινοτικών ρυθμίσεων.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΟΥΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Μια περίπτωση κατά την οποία η ερμηνεία και η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου από τη διοίκηση παράγει κακοδιοίκηση αποτελεί το ΠΔ 106/2007, το οποίο ρυθμίζει τα δικαιώματα των μελών της οικογένειας πολιτών της ΕΕ, τα οποία πρέπει να απολαύουν ίσης μεταχείρισης με τους ημεδαπούς, ανεξαρτήτως ιθαγένειας.

Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Επαγγελματίες μουσικοί, υπήκοοι Αλβανίας, οι οποίοι είχαν συνάψει γάμο με Έλληνες, προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη, επειδή φορείς του Δήμου Αθηναίων καθυστέρησαν τη μονιμοποίησή τους, ελλείψει ελληνικής ιθαγένειας ή ιθαγένειας κράτους μέλους της ΕΕ.

Ο ΣτΠ επισήμανε ότι:

Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό δίκαιο (Οδηγία 2004/38/ΕΚ, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την έκδοση του ΠΔ 106/2007), τα μέλη της οικογένειας πολίτη της ΕΕ απολαύουν ίσης μεταχείρισης με τους ημεδαπούς, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, υπό την προϋπόθεση ότι διαμένουν νόμιμα στη

χώρα. Επομένως, το δικαίωμα διορισμού στον δημόσιο τομέα γι' αυτή την κατηγορία πολιτών κατ' αρχήν δεν πρέπει να παρεμποδίζεται από την έλλειψη ελληνικής ιθαγένειας, εφόσον μάλιστα η συγκεκριμένη απασχόληση δεν αφορά την άσκηση δημόσιας εξουσίας ή τη διαφύλαξη των γενικών συμφερόντων του κράτους, ώστε να εμπίπτει στην εξαίρεση που ισχύει για τους κοινοτικούς πολίτες.

Η θέση αυτή του Συνηγόρου του Πολίτη έγινε αποδεκτή από τη νομική υπηρεσία του Δήμου Αθηναίων. Ωστόσο, πρόβλημα προέκυψε με τη θεώρηση των ενταξμάτων πληρωμής των εν λόγω μουσικών. Το Ελεγκτικό Συνέδριο, ύστερα από μεγάλο χρονικό διάστημα, έκρινε ότι νόμιμη βάση κατάταξης των ενδιαφερομένων σε οργανική θέση είναι η ειδική διαδικασία πρόσληψης αλλοδαπών μουσικών σε ελληνικές ορχήστρες κλασικής μουσικής που προβλέπεται στον Ν. 2085/1992 και όχι η διάταξη του άρθρου 20 του ΠΔ 106/2007. Κατά την άποψη του Ελεγκτικού Συνεδρίου, το εν λόγω προεδρικό διάταγμα δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε μέλη οικογένειας έλληνα πολίτη ο οποίος δεν έχει ασκήσει δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας στο εσωτερικό της ΕΕ, δηλαδή, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί διακινούμενος εργαζόμενος. Υπό αυτό το πρίσμα, το καθεστώς των αλλοδαπών, μη κοινοτικών υπηκόων, μελών της οικογένειας ελλήνων πολιτών που δεν έχουν ασκήσει το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας ρυθμίζεται αμιγώς από το εθνικό δίκαιο, που στην προκειμένη περίπτωση δεν αναγνωρίζει στα αλλοδαπά μέλη της οικογένειας ίσα δικαιώματα πρόσβασης στην αγορά εργασίας με τους έλληνες πολίτες (υποθέσεις 9555/2008 και 11779/2008).

❖ Αλλοδαποί, σύζυγοι Ελλήνων, ζήτησαν την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, διότι το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (σήμερα, Υπουργείο Παιδείας διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων) αρνήθηκε τη συμμετοχή τους σε προκηρύξεις προσλήψεων, επικαλούμενο το ζήτημα της ιθαγένειας. Η Αρχή επέστησε την προσοχή της διοίκησης στο

πρόσφατο ΠΔ 106/2007, που ενσωματώνει την Οδηγία 2004/38/ΕΚ. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, σύμφωνα με την άποψη που εξέφρασε η Διεύθυνση Προσωπικού Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης – Τμήμα Διορισμών, θεώρησε ότι το προεδρικό διάταγμα δεν έχει εφαρμογή κατά τους διορισμούς και τις προσλήψεις εκπαιδευτικών. Και τούτο διότι, όταν το προεδρικό διάταγμα προβλέπει τη δυνατότητα απασχόλησης ως μισθωτού, δεν ορίζει ρητά ότι οι δικαιούχοι μπορούν να εργαστούν ως μισθωτοί στο δημόσιο (υποθέσεις 15372/2008 και 8536/2008).

Από τη διερεύνηση των δύο υποθέσεων προκύπτει ότι το ΠΔ 106/2007 θέτει δύο ερμηνευτικά προβλήματα. Το ένα σχετίζεται με την απασχόληση στον δημόσιο τομέα και το δεύτερο με τους δικαιούχους, στους οποίους δεν περιλαμβάνονται σαφώς μη κοινοτικοί σύζυγοι ελλήνων πολιτών. Επειδή η Οδηγία και το προεδρικό διάταγμα ορίζουν ως δικαιούχους μόνο τα μέλη των οικογενειών που έρχονται να συναντήσουν τον κοινοτικό πολίτη, η γραμματική ερμηνεία αποκλείει τους αλλοδαπούς συζύγους Ελλήνων από την εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων.

Μια τέτοια ερμηνεία όμως έχει ως αποτέλεσμα τα άτομα που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία να απολαμβάνουν δύο διαφορετικών νομικών καθεστώτων ως προς την απασχόλησή τους στο δημόσιο εντός της ΕΕ. Εάν μάλιστα συνοδεύουν τον/την έλληνα/έλληνίδα σύζυγο σε άλλη χώρα μέλος της ΕΕ υπόκεινται μόνο στους περιορισμούς που θέτει το κοινοτικό δίκαιο, οι οποίοι αποκλείουν την εργασία μόνο σε θέσεις που προϋποθέτουν την άσκηση δημόσιας εξουσίας. Εάν όμως διαμένουν στην Ελλάδα, δυνάμει των παραπάνω διατάξεων και της ερμηνείας τους από τη διοίκηση, δεν μπορούν να εργαστούν στο δημόσιο. Αντίστοιχα, αλλοδαποί σύζυγοι άλλων κοινοτικών πολιτών μπορούν να εργαστούν ως μισθωτοί στο δημόσιο, με βάση τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου οι οποίες έχουν ενσωματωθεί με τον Ν. 2431/1996 και το ΠΔ 339/2000, το οποίο ειδικότερα επιτρέπει τον διορισμό σε θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού των κοινοτικών αλλοδαπών.

Κατά την άποψη του ΣτΠ, οι προαναφερθείσες διατάξεις, παρ' ότι δεν ορίζουν ρητά ότι σχετικό δικαίωμα υφίσταται και για τους συζύγους των κοινοτικών πολιτών, δεν μπορούν να μην εφαρμοστούν και σε αυτούς, καθώς στο προοίμιο της Οδηγίας 2004/38/ΕΚ (παράγρ. 20) ορίζεται ότι τα μέλη των οικογενειών κοινοτικών πολιτών θα πρέπει να τυγχάνουν

ίσης μεταχείρισης στο εν λόγω κράτος-μέλος με τους ημεδαπούς στους τομείς που καλύπτονται από τη συνθήκη. Συνεπώς, μέσα στην ίδια κατηγορία φυσικών προσώπων (αλλοδαποί σύζυγοι που διαμένουν στην Ελλάδα) δημιουργούνται δύο κατηγορίες δικαιούχων ως προς την πρόσβαση σε θέσεις μισθωτών στο δημόσιο.

Η ερμηνευτική αβεβαιότητα και οι διαφαινόμενες τάσεις για περιορισμό του εύρους εφαρμογής της διάταξης επιβάλλουν τη σαφή ρύθμιση του θέματος ως προς τα δύο προαναφερθέντα ζητήματα.

ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Διαπιστώθηκε επίσης ότι η εφαρμογή του εθνικού δικαίου σε ορισμένες περιπτώσεις αποκλίνει ουσιωδώς των κοινοτικών κανόνων. Το γεγονός επισημάνθηκε στη διοίκηση, η οποία σε κάποιες περιπτώσεις επιφυλάχθηκε ως προς την υιοθέτηση των κοινοτικών κεκτημένων ή επέδειξε δισταγμό ή ακόμη και ανελαστική στάση ως προς την προσαρμογή της συμπεριφοράς της στα νέα κοινοτικά δεδομένα.

Ενδεικτικές υποθέσεις

❖ Περίπτωση ευθείας αντιδιαστολής και ασυμβατότητας του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου με τους κανόνες της κοινοτικής έννομης τάξης διαπιστώθηκε σε αναφορά που υποβλήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη σχετικά με δημόσιο διαγωνισμό για την προμήθεια βιβλίων. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ως αναθέτουσα αρχή, αλλοίωσε τη γενική οικονομία του διαγωνισμού, τροποποιώντας κατά το στάδιο της εκτέλεσης έναν από τους όρους του. Ειδικότερα, τέσσερις εκδοτικοί οίκοι κατήγγειλαν στον ΣτΠ ότι σε διεθνή μειοδοτικό διαγωνισμό του υπουργείου για την προμήθεια βιβλίων σε σχολικές βιβλιοθήκες, τα οποία είχαν προεπιλέξει τα σχολεία από κατάλογο 13.500 τίτλων, η ανάδοχος προμηθεύτρια εταιρεία στην οποία κατακυρώθηκε ο διαγωνισμός πρόσθεσε στη σύμβαση κατακύρωσης επιπλέον αντίτυπα για 454 τίτλους βιβλίων που αφορούσε η σύμβαση, μειώνοντας παράλληλα την ποσότητα βιβλίων από άλλους τίτλους. Ωστόσο, η δυνατότητα αυτή δεν προέκυπτε με σαφήνεια από την προκήρυξη και την αρχική προσφορά του μειοδότη.

Αυτό, είχε ως αποτέλεσμα:

- να μην αγορασθούν κάποια από τα βιβλία που είχαν ζητήσει ορισμένες βιβλιοθήκες,

- να ευνοηθούν κάποιοι εκδοτικοί οίκοι και να υποστούν σημαντική οικονομική ζημία άλλοι,
- να προκύψει σημαντική επιπλέον δαπάνη.

Η Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Εκπαιδευτικών Δράσεων (Μονάδα Β2) του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων υποστήριξε ότι η προσαύξηση θεωρείται νόμιμη, καθώς, σύμφωνα με το ΠΔ 118/2007 και τους όρους της σύμβασης, είναι δυνατή η προσαύξηση έως 15%. Επισημάνε, επίσης, ότι οι επιπλέον τίτλοι που αγοράστηκαν δεν υπερβαίνουν αυτό το όριο ανά θεματική κατηγορία και ότι η κήρυξη του μειοδότη, αλλά και του υποψήφιου αναδόχου έγιναν με υπουργικές αποφάσεις. Ο Συνήγορος του Πολίτη, αντίθετα, υποστήριξε ότι τόσο το πρακτικό της επιτροπής, στο οποίο παραπέμπει η υπηρεσία, όσο και η σύμβαση αναφέρονται σε 15% προσαύξηση επί συγκεκριμένων αντιτύπων και όχι σε προσαύξηση ανά θεματική κατηγορία. Η Αρχή επέστησε ειδικότερα την προσοχή στο γεγονός ότι, κατά την εκτέλεση της εν λόγω σύμβασης, δεν μπορούν να αγνοηθούν οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, καθώς η σύμβαση υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο ποσό. Υπό αυτό το πρίσμα, το Δικαστήριο των Ευρω-

παϊκών Κοινοτήτων, ερμηνεύοντας τις ευρωπαϊκές οδηγίες και τις αρχές της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης των επιχειρήσεων, έχει σε αντίστοιχες περιπτώσεις αποφανθεί ότι η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να μην παρεκκλίνει από τους όρους βάσει των οποίων οι υποψήφιοι αποφάσισαν να μετάσχουν στη διαδικασία και να υποβάλουν προσφορά ανάλογη προς τους όρους του διαγωνισμού. Η υποχρέωση μάλιστα αυτή ισχύει και στη φάση της εκτέλεσης της σύμβασης που συνάπτει η αναθέτουσα αρχή με τον υποψήφιο που επιλέχθηκε. Η υπόθεση εκκρεμεί δικαστικά, καθώς οι συμμετέχοντες προσέφυγαν στη δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων με σκοπό να προσβάλουν τη σχετική διαδικασία (υπόθεση 7130/2009).

❖ Σε υπόθεση που τέθηκε υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη, διαπιστώθηκε ότι το εθνικό κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τη χορήγηση αδειών επιχειρήσεων εμπορίας φυτικού πολλαπλασιαστικού υλικού (σπόροι, βοήβοι κ.ά.) δεν συνάδει με τους κοινοτικούς κανόνες δικαίου, καθώς αντιβαίνει σε θεμελιώδη αρχή της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

αυτή της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών μεταξύ των κρατών-μελών. Συγκεκριμένα, το εθνικό κανονιστικό πλαίσιο διακρίνει δύο είδη αδειών, εκ των οποίων η μία δεν επιτρέπει συναλλαγές με επαγγελματίες στην ευρωπαϊκή αγορά, αλλά μόνο στο εσωτερικό της χώρας. Θεσπίζεται δηλαδή διάκριση μεταξύ της εγχώριας αγοράς και της αγοράς της ΕΕ, θέτοντας περιορισμούς στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στο εσωτερικό της Κοινότητας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι το άρθρο 10 του Κανονισμού 234/68, περί ίδρυσης κοινής οργάνωσης αγοράς στον τομέα των ζώντων φυτών και προϊόντων ανθοκομίας, και ο Κανονισμός 1234/2007, ο οποίος αποτελεί τον Ενιαίο Κανονισμό κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών, προβλέπουν ότι απαγορεύεται στο εσωτερικό εμπόριο της Κοινότητας και στις συναλλαγές με τρίτες χώρες κάθε ποσοτικός περιορισμός ή μέτρο ισοδύνα-

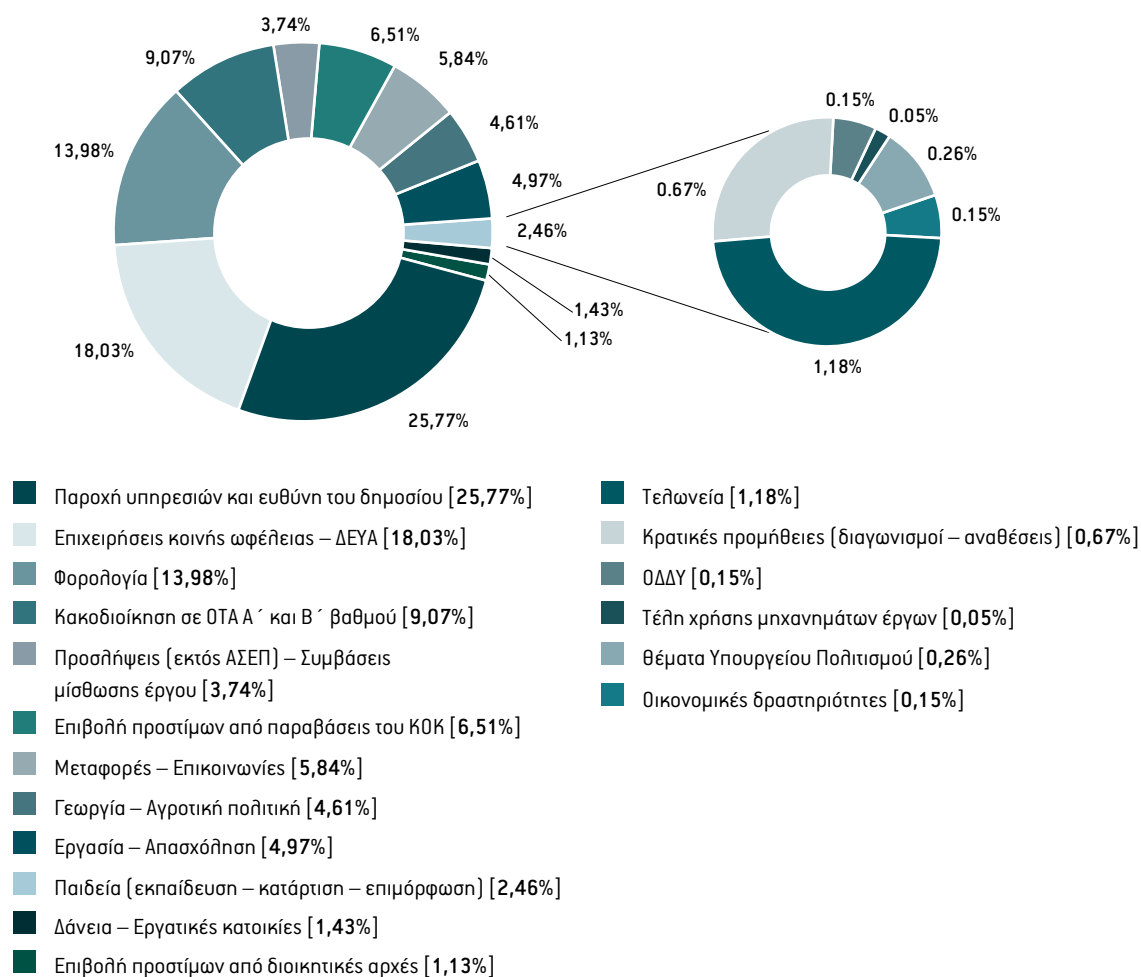
μου αποτελέσματος. Από την αλληλολογραφία που ακολούθησε με τη Διεύθυνση Φυτικής Παραγωγής προέκυψε ότι κατά την εξέταση του αιτήματος του πολίτη, το οποίο είχε ως θέμα τις συναλλαγές με συναδέλφους του στην ευρωπαϊκή αγορά, παρ' ότι είχε άδεια με περιορισμό, η υπηρεσία ενήργησε με βάση την εθνική νομοθεσία. Ωστόσο, ο ΣτΠ επιφυλάσσεται ως προς τη συμμόρφωση της πράξης με το κοινοτικό δίκαιο. Άποψή του είναι ότι η οικεία υπουργική απόφαση, που περιορίζει τους κατόχους άδειας τύπου Β' να εμπορεύονται μόνο στην εγχώρια αγορά, εισάγει μέτρα που ισοδυναμούν με ποσοτικό περιορισμό, καθώς εμποδίζει τους επαγγελματίες της συγκεκριμένης κατηγορίας αφενός να συνεργάζονται με προμηθευτές εγκατεστημένους σε άλλα κράτη-μέλη και αφετέρου να διαθέτουν πολλαπλασιαστικό υλικό σε άλλες χώρες της ΕΕ (υπόθεση 3576/2008).

* Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

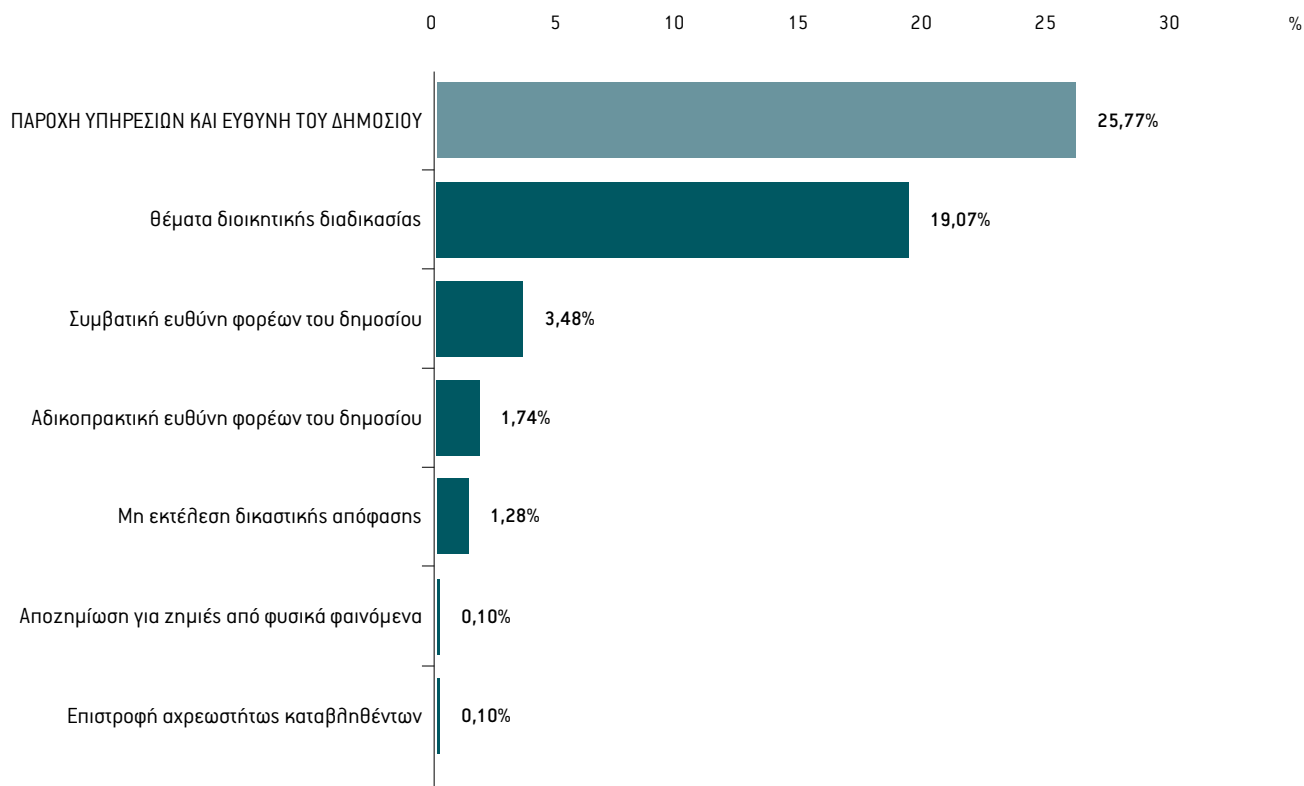
Στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη www.synigoros.gr [Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Σχέσεων Κράτους Πολίτη]

Στην υπο-ιστοσελίδα για τον δημότη www.synigoros.gr/dimotis

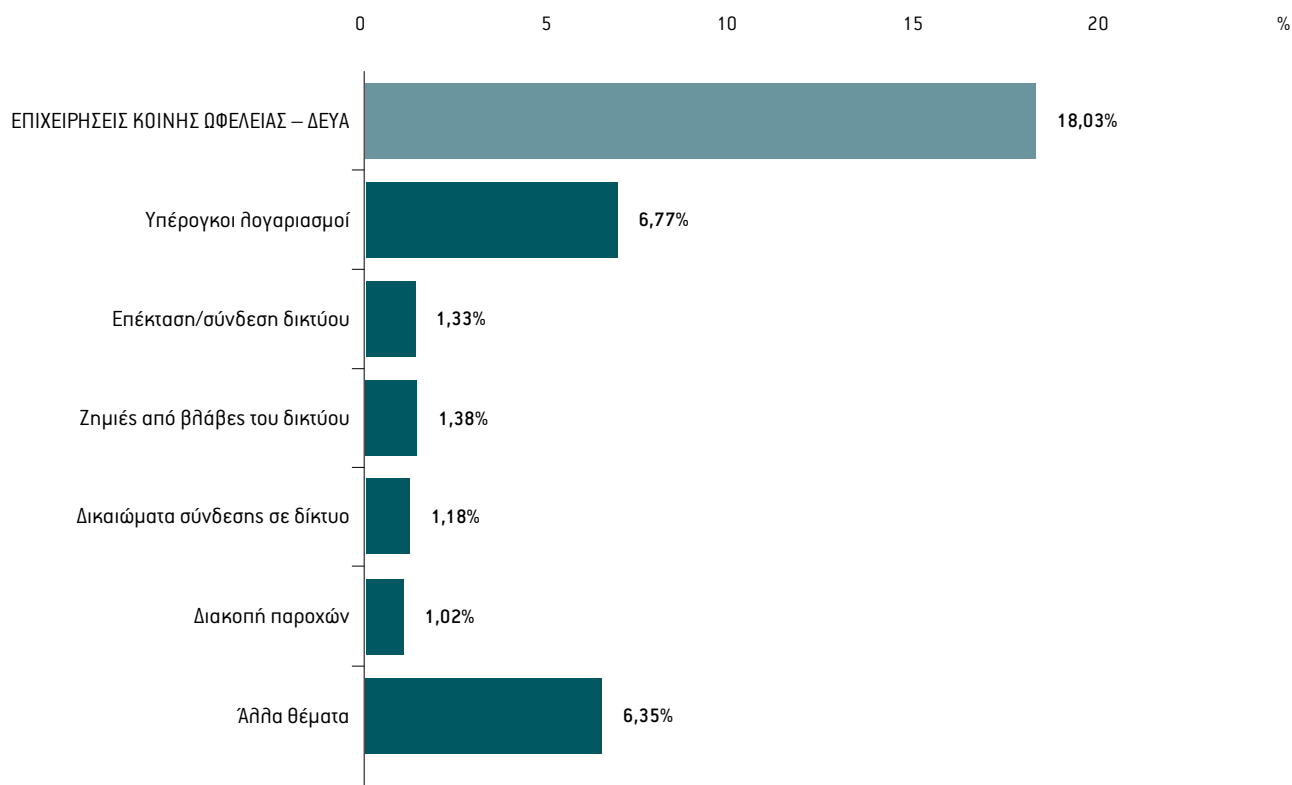
ΓΡΑΦΗΜΑ 15 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ–ΠΟΛΙΤΗ

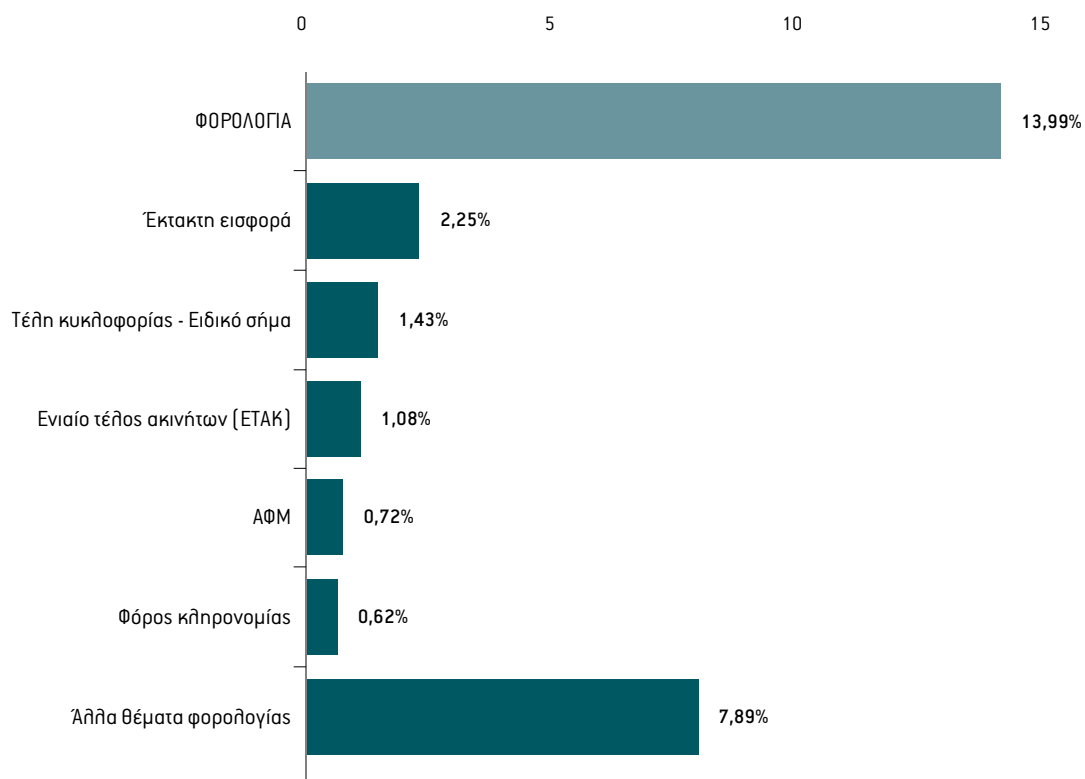
ΓΡΑΦΗΜΑ 16 ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

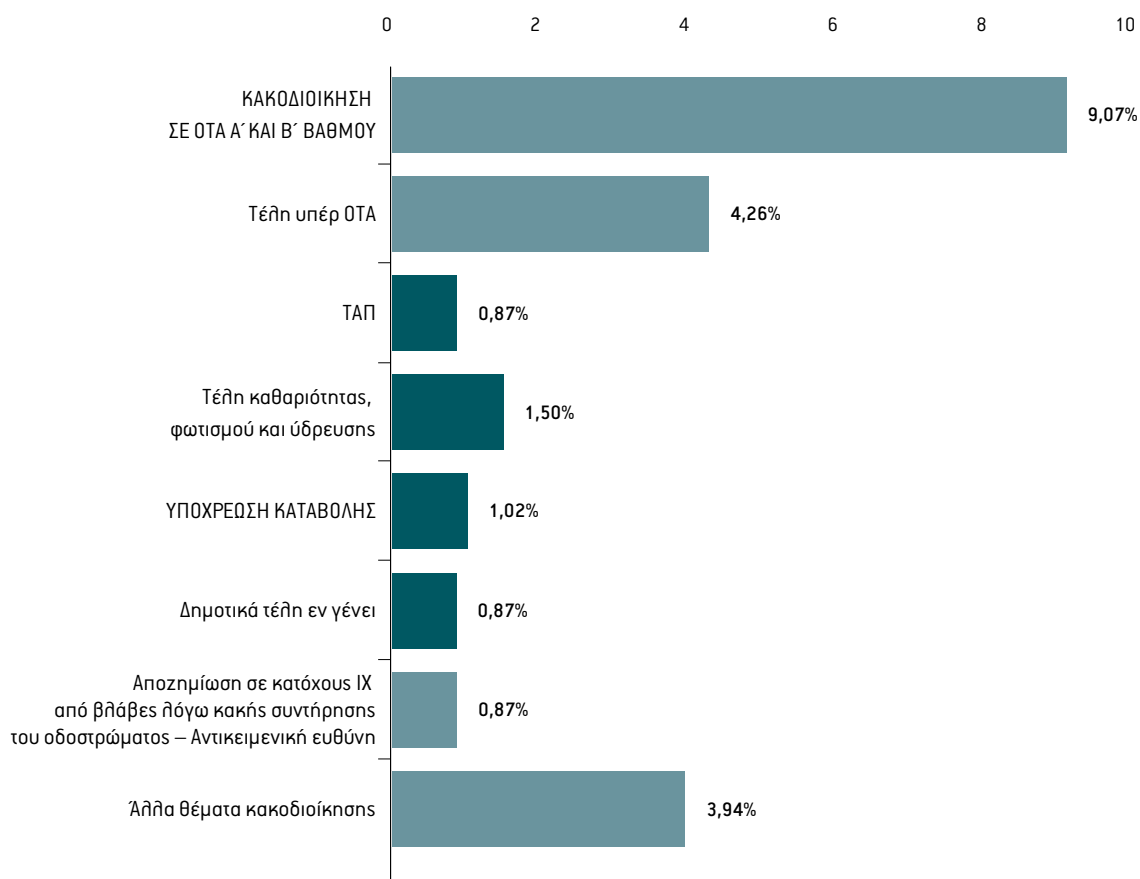
ΓΡΑΦΗΜΑ 17 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ – ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 18 ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 19 ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΕ ΟΤΑ Α΄ ΚΑΙ Β΄ ΒΑΘΜΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

109	Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
111	Η ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
113	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
114	ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΚΟ
115	ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΤΙΜΩΡΙΑΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
115	ΑΝΟΙΚΤΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ INTERNET ΚΑΦΕ
115	ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΦΙΣΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
115	ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ
115	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
119	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
124	ΥΓΕΙΑ

Δικαιώματα του παιδιού

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΣΧΟΣ
Βοηθός Συνήγορος

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το 2009 συμπληρώθηκαν 20 χρόνια από την υιοθέτηση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Η σύμβαση είχε καταλυτικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται τα παιδιά με νομοθετικά και άλλα θεσμικά μέτρα σε ολόκληρο τον κόσμο, δίνοντας έμφαση στη θέση των παιδιών ως υποκειμένων δικαιωμάτων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, ως Συνήγορος του Παιδιού, παρακολουθεί διαρκώς την προσαρμογή του ελληνικού θεσμικού πλαισίου στις επιταγές της ΔΣΔΠ. Για να το πετύχει αυτό εξετάζει υποθέσεις, συνεργάζεται με τους φορείς που ασχολούνται με τα παιδιά και επικοινωνεί με τους επαγγελματίες, καθώς και με τα ίδια τα παιδιά. Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει μέχρι σήμερα διερευνήσει περισσότερες από 2.000 υποθέσεις παραβίασης δικαιωμάτων των ανηλίκων, 560 από τις οποίες το 2009 (33% περισσότερες από το 2008), και έχει έρθει σε άμεση επαφή με εκατοντάδες υπηρεσίες και φορείς. Η εμπειρία του αυτή του επιτρέπει να έχει διαμορφώσει μια συνολική εικόνα για την πρόοδο που έχει σημειωθεί, αλλά και για τις ελλείψεις που παρουσιάζονται σε θεσμικό επίπεδο, ως προς την εφαρμογή και την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού στη χώρα.

Στο νομοθετικό επίπεδο παρατηρείται σημαντική πρόοδος στην κατοχύρωση των δικαιωμάτων των

ανηλίκων και στη θέσπιση ειδικών διατάξεων που στοχεύουν:

- στη δυνατότητα πρόσβασης όλων των παιδιών σε υπηρεσίες εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας, και
- στην προστασία των παιδιών από τη βία, την παραμέληση, την εκμετάλλευση και τις διακρίσεις.

Ατυχώς, όμως, οι νομοθετικές προβλέψεις δεν έχουν συνοδευτεί μέχρι σήμερα από επαρκή οργάνωση και στελέχωση των υπηρεσιών που αποβλέπουν στην προστασία του παιδιού. Εξακολουθεί να απειλείται από κοινωνικό αποκλεισμό και περιθωριοποίηση σημαντικός αριθμός παιδιών που ανήκουν στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, όπως παιδιά με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, παιδιά μεταναστών και παιδιά πρόσφυγες, παιδιά Ρομά και παιδιά οικογενειών που αντιμετωπίζουν ακραία φτώχεια ή άλλα κοινωνικά προβλήματα.

Η εκπαίδευση, η οποία γίνεται σε μεγάλο βαθμό δέκτης, αλλά και πεδίο εκδήλωσης των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων, χρειάζεται νέα εργαλεία και υποστήριξη για να αντεπεξέλθει στην αποστολή της και να κινητοποιήσει τους μαθητές σε μια ελκυστική, συμμετοχική και ποιοτική παιδαγωγική διαδικασία.

Σε μια χρονική περίοδο που η κρίση της εθνικής οικονομίας δεν επιτρέπει εύκολα τη διάθεση κονδυλίων για την ενίσχυση εκείνων των υπηρεσιών για τα παιδιά οι οποίες παρουσιάζουν αδυναμίες και ελλείψεις, απαιτούνται ριζικές οργανωτικές αλλαγές, που θα καταστήσουν τους μηχανισμούς εκπαίδευσης, φροντίδας και προστασίας περισσότερο αποδοτικούς, ώστε να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις που έχει η πολιτεία απέναντι στα παιδιά.

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει διαπιστώσει ότι η οργάνωση των δημόσιων υπηρεσιών, αλλήλ και των εποπτευόμενων από το δημόσιο μη κυβερνητικών φορέων που απευθύνονται στα παιδιά, παρουσιάζει σοβαρές ελλείψεις και αδυναμίες, που αφορούν την εξειδίκευση, την κατάλληλη επιμόρφωση και την επαρκή στελέχωση του προσωπικού τους, αλλήλ και τη δικτύωση των φορέων μεταξύ τους ώστε το έργο τους να είναι περισσότερο αποτελεσματικό. Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να καταρτιστεί ένα Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (έχει ήδη εξαγγελθεί από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, σήμερα Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, αλλήλ απομένει η υλοποίησή του), με διαρκή διυπουργική συνεργασία και κατάλληλο συντονισμό των κεντρικών και των αποκεντρωμένων υπηρεσιών, με συμμετοχή των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ).

Τα θεσμικά μέτρα που χρειάζεται να ληφθούν εντάσσονται σε πολλά επίπεδα. Ενδεικτικά, επιβάλλεται να:

- Εφαρμοστούν κατάλληλα προγράμματα εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης με αποδέκτες τα παιδιά και τους ενήλικες, ώστε να γνωρίζουν καλύτερα τα δικαιώματα των παιδιών.
- Καθοδηγούνται οι επαγγελματίες σχετικά με τις ενέργειες στις οποίες οφείλουν να προβαίνουν για την προστασία των παιδιών από τυχόν παραβιάσεις δικαιωμάτων τους.
- Καθιερωθούν διαδικασίες για την ακρόαση των απόψεων των παιδιών και για τη συμμετοχή τους στην λήψη αποφάσεων σε κρίσιμα θέματα που τα αφορούν.
- Ενισχυθούν οι ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες για τη διάγνωση των αναγκών των παιδιών και την υποστήριξη των ίδιων και των οικογενειών τους, στο σχολείο και στις τοπικές κοινότητες.
- Αναπτυχθούν δημόσιες υπηρεσίες υγείας περιφερειακά, ώστε να έχουν πρόσβαση σε αυτές όλα τα παιδιά.
- Ενισχυθεί η ποιότητα της εκπαίδευσης και να αναπτυχθεί ο διαπολιτισμικός της χαρακτήρας, ώστε να αποτρέπεται ο αποκλεισμός και η σχολική διαρροή.
- Αναπτυχθούν εξειδικευμένοι μηχανισμοί στήριξης των πληθυσμιακών ομάδων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό (πολύτεκνοι και μονογονεϊκές οικογένειες, οικογένειες με παιδιά με αναπηρία

- ες, μετανάστες, πρόσφυγες, Ρομά, ανήλικοι παραβάτες του νόμου, τοξικοεξαρτημένοι έφηβοι κ.λπ.).
- Εκσυγχρονιστούν οι υπηρεσίες ώστε να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των παιδιών (με τη λειτουργία και την ενίσχυση θεσμών όπως είναι το οικογενειακό δικαστήριο, η αναδοχή, τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας παιδιών με αναπηρίες και ψυχικές παθήσεις, οι μονάδες ειδικής φροντίδας για κακοποιημένα παιδιά κ.ά.).
 - Ελέγχεται συστηματικά η ποιότητα των υπηρεσιών

Η ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Εκτός από τη διερεύνηση υποθέσεων που αφορούν συγκεκριμένες παραβιάσεις δικαιωμάτων των ανηλίκων, σημαντικό τμήμα του έργου του Συνηγόρου του Παιδιού εστιάζεται στις δράσεις του για την προώθηση, τη γνωστοποίηση και τη διάδοση των δικαιωμάτων του παιδιού. Για τον λόγο αυτόν, ο Συνήγορος του Παιδιού διοργανώνει ή/και παίρνει μέρος σε ημερίδες, εκδηλώσεις και σεμινάρια, επισκέπτεται χώρους εκπαίδευσης ή διαμονής παιδιών και εφήβων, συναντά επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά, διακινεί ενημερωτικό υλικό, συνεργάζεται με φορείς και συμμετέχει σε εθνικά και διεθνή δίκτυα με αντικείμενο την προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού.

Κατά το 2009, ο αρμόδιος Βοηθός Συνήγορος και

και των δομών που απευθύνονται σε παιδιά και εφήβους.

- Θεσμοθετηθεί κώδικας δεοντολογίας για την αντιμετώπιση των παιδιών από όλους τους φορείς και τους επαγγελματίες που ασχολούνται μαζί τους.
- Δικτυωθούν περιφερειακά οι υπηρεσίες και οι φορείς που ασχολούνται με τα παιδιά, έτσι ώστε να διευκολύνεται η παραπομπή στη δικαιοσύνη όσων παραβιάζουν δικαιώματα των παιδιών, και η μεταξύ τους συνεργασία για την αντιμετώπιση παραβιάσεων των δικαιωμάτων των ανηλίκων.
- Αναπτυχθεί η έρευνα και η οργάνωση της τεκμηρίωσης για θέματα που αφορούν τα παιδιά και τους εφήβους.

Η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού καθιερώνει το γενικό πλαίσιο των υποχρεώσεων των κυβερνήσεων προκειμένου να αναπτύξουν εθνικές πολιτικές για το παιδί. Ευθύνη της πολιτείας είναι να οργανώσει ένα σύστημα για την προώθηση και την παρακολούθηση συνολικά της εφαρμογής της ΔΣΔΠ, με συνεχή αναπροσαρμογή της νομοθεσίας και κυρίως των θεσμικών προβλέψεων που την υποστηρίζουν. Με αυτόν τον τρόπο τα δικαιώματα του παιδιού θα αποκτούν διαρκώς μεγαλύτερη έμπρακτη αναγνώριση και θα υλοποιούνται, με τη συνειδητή συμμετοχή όλων των ανηλίκων και ενήλικων πολιτών που διαμένουν στη χώρα. Σε αυτήν ακριβώς την κατεύθυνση προσανατολίζονται οι παρεμβάσεις του Συνηγόρου του Παιδιού.

μέλη του επιστημονικού προσωπικού επισκέφθηκαν 24 πόλεις, όπου συμμετείχαν σε συναντήσεις και εκδηλώσεις. Συγκεκριμένα:

- Πραγματοποίησαν 47 ομιλίες σε ημερίδες και συνέδρια και 15 εισηγήσεις σε σεμινάρια με ποικίλα θέματα, όπως: αναδοχή και υιοθεσία, παιδική βία, συγκρούσεις στο σχολείο, βία μεταξύ συνομηλίκων, παιδική κακοποίηση, παιδιά με αναπηρία, ψυχική υγεία, διαδίκτυο, ανατροφή των παιδιών κ.ά.
- Επισκέφθηκαν έντεκα μονάδες προστασίας και φιλοξενίας ανηλίκων, τρία κέντρα κράτησης και φιλοξενίας ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων και δύο σωφρονιστικά καταστήματα.
- Πήραν μέρος σε 21 συναντήσεις εργασίας με εκπροσώπους φορέων και συλλόγων.

Επίσης, ο ΣτΠ διακίνησε και φέτος έντυπο και ηλεκτρονικό ενημερωτικό υλικό και αναδιαμόρφωσε την ιστοσελίδα του για παιδιά και ενήλικες www.0-18.gr. Η ιστοσελίδα ανανεώνεται πλέον σχεδόν καθημερινά με ανακοινώσεις για τις δραστηριότητες του Συνηγόρου του Παιδιού και φιλοξενεί, ανάμεσα στα άλλα, δελτία τύπου, πορίσματα, βίντεο, έντυπα, ηλεκτρονικές ψηφοφορίες για παιδιά και ενήλικες, εργασίες ομάδων παιδιών και κλειστό φόρουμ συζητήσεων.*

Τέλος, σημαντική ήταν και η δραστηριότητα του Συνηγόρου του Παιδιού στο εξωτερικό. Ο Βοηθός Συνήγορος και μέλη του επιστημονικού προσωπικού συμμετείχαν μεταξύ άλλων:

- στην πρώτη συνάντηση της Ειδικής Συμβουλευτικής Ομάδας του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προώθηση της Συμμετοχής των Παιδιών και των Νέων στο Ελσίνκι,
- στην εκδήλωση που διοργάνωσαν οι Αυστριακοί

Συνήγοροι του Παιδιού και το Αυστριακό Κοινοβούλιο στη Βιέννη με θέμα «20 χρόνια της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και ο ρόλος των Συνηγόρων του Παιδιού»,

- στο διεθνές συνέδριο του Συμβουλίου της Ευρώπης στο Τολέδο με θέμα «Προστασία των παιδιών στα συστήματα δικαιοσύνης των ευρωπαϊκών κρατών»,
- στο 4ο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τα Δικαιώματα του Παιδιού που διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες,
- στο συνέδριο που διοργάνωσε το Κέντρο Παιδαγωγικής και Καλλιτεχνικής Επιμόρφωσης «Σχεδία» και το τουρκικό Ίδρυμα για την Προώθηση της Γυναικείας Απασχόλησης (ΚΕΔΥ) στην Ιστανμπούλ με θέμα «Ισότητα και σεβασμός του 'άλλου' στο πλαίσιο των δικαιωμάτων του παιδιού» (για άλλες διεθνείς συμμετοχές, βλ. παρακάτω Διεθνείς δραστηριότητες του ΣτΠ).*

0-18

υπερασπίζοντας
τα δικαιώματα
των ανηλίκων

Καλώς ήλθατε στον ιστοχώρο του Συνηγόρου του Παιδιού!

Εδώ μπορείτε να βρείτε πληροφορίες για μας, νόμους για τα δικαιώματα του παιδιού, νέα από τις δραστηριότητές μας, τα φυλλάδιά μας, κείμενα, φωτογραφίες, βίντεο, απόψεις και προτάσεις παιδιών.

για παιδιά 0-18

για μεγάλους 18+

κοινότητα
εφήβων συμβούλων

Ελληνικά English

Αναζήτηση

ακούστε μας 12

Επικοινωνία
Βίντεο, σποτ & έντυπα
Φωτογραφίες
Χάρτης ιστοχώρου

Συνήγορος του Παιδιού

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Χατζηγιάννη Μίλη 5, Αθήνα, ΤΚ 11528
☎ cs@synigoros.gr ☎ 210 7289703 (Γραμματεία), 800.11.32000 (γραμμή για παιδιά)

Created by unweb.me · Design by design4version.gr · Powered by Flame · WCAG

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Όπως κάθε χρόνο, ο Συνήγορος του Παιδιού έδωσε και φέτος ιδιαίτερη έμφαση στην ακρόαση και την ανάδειξη των απόψεων των παιδιών. Για τον λόγο αυτόν, συζήτησε με 55 ομάδες παιδιών σε σχολεία, ιδρύματα, καθώς και κέντρα κράτησης και φιλοξενίας αλλοδαπών ανηλίκων για τα δικαιώματά τους και άκουσε με προσοχή τη γνώμη τους και τις προτάσεις τους για τα θέματα που τα απασχολούν. Επίσης, διοργάνωσε τέσσερις συναντήσεις της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, μια ανοικτή συζήτηση με μαθητές και την τρίτη «Ημέρα διαλόγου με τα παιδιά».

Ομάδα Εφήβων Συμβούλων

Η Ομάδα Εφήβων Συμβούλων συγκροτήθηκε κατά τα πρότυπα ομόλογων θεσμών της Ευρώπης και αποτελείται από 30 εφήβους, 14–17 χρόνων, που επιλέχθηκαν με κλήρωση τον Δεκέμβριο του 2008 ανάμεσα από 410 παιδιά αυτής της ηλικίας που είχαν αποστείλει σχετικές αιτήσεις. Η ομάδα έδωσε στον Συνήγορο του Παιδιού την ευκαιρία, για πρώτη φορά, να επικοινωνεί σταθερά σε όλη τη διάρκεια του χρόνου με εφήβους που ενδιαφέρονται να ενημερώνονται, να δραστηριοποιούνται και να εκφράζουν τις απόψεις τους σχετικά με το έργο της Αρχής. Στις τέσσερις συναντήσεις της χρονιάς τα μέλη της ομάδας εκπαιδεύτηκαν σχετικά με την αποστολή τους, διατυπώθηκαν οι απόψεις και οι προτάσεις των εφήβων σχετικά με ζητήματα που αφορούν το δικαίωμα συμμετοχής και έκφρασης της γνώμης των παιδιών, τις αθέμιτες διακρίσεις και την προστασία από τη βία. Παράλληλα, κατά τη διάρκεια της χρονιάς, ο Συνήγορος του Παιδιού και οι έφηβοι αντάλλασσαν απόψεις σε διάφορα θέματα ενδιαφέροντός τους, μέσα από κλειστό ηλεκτρονικό φόρουμ που δημιουργήθηκε γι' αυτόν τον σκοπό. Στις συζητήσεις του φόρουμ δόθηκε η δυνατότητα να παίρνουν μέρος και όλοι οι έφηβοι που είχαν αποστείλει αιτήσεις για να συμμετάσχουν στην Ομάδα Εφήβων Συμβούλων. Ο Συνήγορος του Παιδιού επισκέφθηκε αρκετά από τα μέλη της ομάδας στα σχολεία τους ή σε ιδρύματα στα οποία διαμένουν ορισμένα από αυτά. Συζήτησε μαζί τους και με τους συνομηλίκους τους σχετικά με το έργο της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, αλλά και ειδικότερα θέματα που τους απασχολούν. Επίσης, υποστήριξε τους εφήβους, προκειμένου να διεξάγουν έρευνες για ζητήματα του σχολείου και να αναλάβουν άλλες συναφείς δραστηριότητες.

Τον Νοέμβριο, κατά τη διάρκεια της τέταρτης συνάντησης της ομάδας, τα μέλη της είχαν την ευκαιρία να συνομιλήσουν με την Υπουργό Παιδείας που ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση του Συνηγόρου του Παιδιού και συζήτησε με τα παιδιά το θέμα «Σχολικοί κανονισμοί και δημοκρατική διοίκηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση». Βάση για τη συζήτηση αποτέλεσε το κείμενο προτάσεων των μαθητών που προέκυψε από την ανοικτή συζήτηση του προηγούμενου Μαρτίου στη Θεσσαλονίκη.

Η συμβολή της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων, κατά τον πρώτο χρόνο λειτουργίας της, στο έργο του Συνηγόρου του Παιδιού αξιολογείται ως θετική, διότι τον έδωσε τη δυνατότητα να ενημερώνεται για τις απόψεις των εφήβων μέσα από τη διαρκή συνεργασία μαζί τους. Παράλληλα, μέσα από την ίδια τη λειτουργία της ομάδας δημοσιοποιήθηκε η σημασία της συστηματικής ακρόασης των απόψεων των παιδιών στα θέματα που τα αφορούν και τα επηρεάζουν.

Ο Συνήγορος του Παιδιού ανταλλάσσει την εμπειρία του στον τομέα αυτόν με τους ομόλογους θεσμούς της Ευρώπης που διατηρούν αντίστοιχες Ομάδες Εφήβων Συμβούλων, με στόχο να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα της δράσης τους.*

Ανοικτή συζήτηση με μαθητές στη Θεσσαλονίκη

Στις 15 Μαρτίου ο ΣΤΠ, σε συνεργασία με την Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης και τις Διευθύνσεις Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής και Ανατολικής Θεσσαλονίκης, διοργάνωσε στη Θεσσαλονίκη ανοικτή συζήτηση με μαθητές με θέμα «Ο ρόλος των μαθητών στην σύνταξη και την εφαρμογή Σχολικών Κανονισμών». Στην εκδήλωση συμμετείχαν 130 μαθητές από 60 γυμνάσια και λύκεια της Περιφέρειας της Κεντρικής Μακεδονίας και 20 μέλη της Ομάδας Εφήβων Συμβούλων. Οι μαθητές αντάλλασαν απόψεις και προτάσεις για ένα δημοκρατικό σχολείο που να διασφαλίζει τον αλληλοσεβασμό, να προκρίνει τον διάλογο, τις συμφωνίες και την πειθώ αντί τις διαταγές και τις ποινές, να ενθαρρύνει τη δημιουργικότητα, να δίνει ευχαρίστηση και ικανοποίηση στους μαθητές, αλλά και στους εκπαιδευτικούς. Σύνοψη των κυριότερων προτάσεων των μαθητών στην ανοικτή συζήτηση και βίντεο από την εκδήλωση.

ση υπάρχουν αναρτημένα στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Παιδιού.*

«Ημέρα διαλόγου» στην Κατερίνη

Στις 10 Απριλίου ο Συνήγορος του Παιδιού και το Γραφείο Αγωγής Υγείας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του νομού Πιερίας διοργάνωσαν «Ημέρα διαλόγου με τα παιδιά» στην Κατερίνη. Ήταν η τρίτη «Ημέρα διαλόγου» του Συνηγόρου του Παιδιού με παιδιά, ύστερα από αυτές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης της προηγούμενης χρονιάς. Στην εκδήλωση συμμετείχαν 44 μαθητές από γυμνάσια και λύκεια του νομού. Συζήτησαν θέματα σχετικά με το σχολείο, τη βία, την έκφραση, τις διακρίσεις και κατέγραψαν τις απόψεις, τα συμπεράσματα και τις προτάσεις τους. Σε συνέχεια αυτής της ημερίδας, διοργανώθηκε ανοικτή εκδήλωση σε πεζόδρομο της Κατερίνης στις 6 Μαΐου. Εκεί, οι μαθητές παρουσίασαν δημόσια τις προτάσεις τους για τις σχέσεις μαθητών – εκπαιδευτικών, την οργάνωση του σχολείου, την πρόληψη και την καταπολέμηση κάθε μορφής βίας και διακρίσεων στο σχολείο και τη δυνατότητα των παιδιών να εκφράζονται.

Οι προτάσεις των μαθητών είναι αναρτημένες στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Παιδιού.*

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΚΟ

Στις 3 Νοεμβρίου ο ΣτΠ φιλοξένησε την ιδρυτική γενική συνέλευση του Δικτύου ΜΚΟ για την παρακολούθηση της εφαρμογής της ΔΣΔΠ. Η δημιουργία

του δικτύου εκκρεμούσε για χρόνια στη χώρα μας και για τον λόγο αυτόν ο Συνήγορος του Παιδιού κάλεσε, τον Οκτώβριο του 2008, τις ΜΚΟ να συνεργαστούν και διευκόλυνε τις συναντήσεις τους στη διάρκεια του χρόνου, έως τη διεξαγωγή της ιδρυτικής συνέλευσης.

Στο δίκτυο συμμετέχουν 47 οργανώσεις που ασχολούνται με τα δικαιώματα του παιδιού. Στόχος του δικτύου είναι η ισχυροποίηση της θέσης των παιδιών και η αποτελεσματικότερη συνεργασία μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών και των δημόσιων οργάνων που είναι αρμόδια για να διασφαλίζουν τα δικαιώματα του παιδιού. Ανάμεσα στα άλλα το δίκτυο σκοπεύει να:

- Εκπονήσει εναλλακτική έκθεση για την εφαρμογή της ΔΣΔΠ στη χώρα μας, η οποία θα αποσταλεί στην Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ, δεδομένου ότι η ελληνική κυβέρνηση απέστειλε τον Ιούλιο του 2009 την 2η και την 3η περιοδική εθνική έκθεση για την εφαρμογή της ΔΣΔΠ.
- Παρακολουθεί διαρκώς την εφαρμογή της ΔΣΔΠ και της εθνικής νομοθεσίας για τα παιδιά.
- Προωθεί τη συνεργασία και την ανταλλαγή εμπειρίας και απόψεων μεταξύ των οργανώσεων που εργάζονται για τα παιδιά και με τα παιδιά.
- Παρεμβαίνει προς την πολιτεία για την πληρέστερη εφαρμογή της σύμβασης και για τη λήψη των αναγκαίων νομοθετικών και θεσμικών μέτρων.
- Αναλαμβάνει δράσεις για την ευαισθητοποίηση των παιδιών και των πολιτών, με στόχο τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του παιδιού.

- Υποστηρίζει την καθιέρωση προτύπων για τη λειτουργία των ΜΚΟ για παιδιά.

Την 11η Δεκεμβρίου, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα του Παιδιού, η συντονιστική επιτροπή που εκλήχθηκε από την ιδρυτική συνέλευση του Δικτύου των ΜΚΟ, μαζί με τον Βοηθό Συνήγορο για τα Δικαιώματα του Παιδιού επισκέφθηκαν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον ενημέρωσαν σχετικά με τον προγραμματισμό δράσης τους.

Περισσότερες πληροφορίες για το δίκτυο φιλοξενούνται στην ειδική υπο-ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Παιδιού για τις ΜΚΟ www.0-18.gr/gia-megalouys/mko

ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΤΙΜΩΡΙΑΣ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Το Δίκτυο για την Πρόληψη και την Καταπολέμηση της Σωματικής Τιμωρίας στα Παιδιά διοργάνωσε, στις 30 Απριλίου στο Ζάππειο Μέγαρο, εκδήλωση με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα κατά της Σωματικής Τιμωρίας. Συντονιστής του δικτύου είναι ο Συνήγορος του Παιδιού. Στην εκδήλωση παρουσιάστηκε η πανευρωπαϊκή εκστρατεία του Συμβουλίου της Ευρώπης για την εξάλειψη της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά, καθώς και το τηλεοπτικό μήνυμα της εκστρατείας «Σηκώστε το χέρι σας κατά της σωματικής τιμωρίας των παιδιών!», το οποίο στη συνέχεια προβλήθηκε για ένα δίμηνο από τους τηλεοπτικούς σταθμούς της χώρας με έγκριση κοινωνικού μηνύματος από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης. Στην εκδήλωση παρουσιάστηκαν επίσης οι δράσεις του δικτύου και μαθητές σχολείων ανέδειξαν το αίτημά τους για την αποφυγή κάθε μορφής βίας από τους μεγάλους στα παιδιά, μέσα από έργα ζωγραφικής, κείμενα και έρευνες για τη σωματική τιμωρία.*

ΑΝΟΙΚΤΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ INTERNET ΚΑΦΕ

Τον Οκτώβριο ολοκληρώθηκε ο ανοικτός διάλογος που ξεκίνησε ο Συνήγορος του Παιδιού πριν από έναν χρόνο με θέμα «Η προστασία των δικαιωμάτων

του παιδιού στα ίντερνετ καφέ». Ο ΣτΠ έλαβε υπόψη του προτάσεις από φορείς που συμμετείχαν στην πρώτη συνάντηση διαβούλευσης και στη συνέχεια συνέταξε και απηύθυνε στα συναρμόδια υπουργεία κείμενο, στο οποίο μεταξύ άλλων προτείνει να:

- Καθιερωθούν κριτήρια και διαδικασία για την πιστοποίηση των καταστημάτων που είναι φιλικά για τα παιδιά. Ειδικότερα, να δημιουργηθεί κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο και περιβάλλον χρήσης για ανηλίκους και να αναρτώνται μέσα στα καταστήματα οδηγίες για την προστασία των παιδιών από ενδεχόμενους κινδύνους.
- Γίνει υποχρεωτική η γραπτή συναίνεση των γονέων/κηδεμόνων προκειμένου τα μικρότερα παιδιά να έχουν πρόσβαση στα συγκεκριμένα καταστήματα.
- Ελέγχεται η τήρηση της νομοθεσίας στα καταστήματα από τις περιφερειακές διοικητικές υπηρεσίες.
- Σχεδιαστεί εκστρατεία ενημέρωσης για την προστασία από τους κινδύνους του διαδικτύου, καθώς και από την εκτεταμένη έκθεση των παιδιών σε αυτό.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΦΙΣΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Δικαιωμάτων του Παιδιού (20 Νοεμβρίου), ο Συνήγορος του Παιδιού και η Ένωση Γραφιστών Ελλάδας κάλεσαν δημιουργούς να φιλοτεχνήσουν αφίσες με σχετικό θέμα, στο πλαίσιο της δράσης «Δημιουργικά κύματα». Επιτροπή, στην οποία συμμετείχε και ο Συνήγορος του Παιδιού, επέλεξε 13 από τις 79 διαγωνιζόμενες αφίσες, οι οποίες εκτέθηκαν στα γραφεία του ΣτΠ και της Ένωσης. Επίσης, με την υποστήριξη και του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών (σήμερα, Υπουργείου Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων), οι αφίσες προβλήθηκαν στις οθόνες του μετρό και του τραμ και αναρτήθηκαν σε μέσα μεταφοράς. Αναρτήθηκαν ακόμη σε χώρους του Δήμου Αθηναίων. Τέλος, όσες από αυτές επιλέχθηκαν από τα παιδιά της Κοινότητας Εφήβων Συμβούλων του Συνηγόρου του Παιδιού στάλθηκαν σε σχολεία όλης της Ελλάδας.*

ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κανονισμοί και δημοκρατική διοίκηση στα σχολεία

Ο ΣτΠ διαπίστωσε ότι η πλειονότητα των υποθέσεων που διερευνά σχετικά με την επιβολή κυρώσεων σε

μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αποκαλύπτει το σοβαρό δημοκρατικό έλλειμμα στη διοίκηση του σχολείου. Η εκτίμηση αυτή επιβεβαιώθηκε και από την επικοινωνία του ΣτΠ με μαθητές και εκπαιδευτικούς, με αφορμή επισκέψεις σε σχολεία,

αλλά και στο πλαίσιο της τακτικής επαφής με την Ομάδα Εφήβων Συμβούλων.

Ο Συνήγορος του Παιδιού υποστηρίζει την ανάγκη να εισαχθούν και να εμποδιστούν στην καθημερινότητα του σχολείου θεσμοί που να προωθούν τη συμμετοχή των μαθητών, να αναγνωρίζουν το δικαίωμα να ακούγεται η άποψή τους στα θέματα που τους αφορούν και, γενικότερα, να θέτουν ένα πλαίσιο αρχών δημοκρατικής διοίκησης.

Προς την κατεύθυνση αυτή, στο πλαίσιο των παρεμβάσεων του κατά τη διερεύνηση των ατομικών υποθέσεων, ο ΣτΠ απηύθυνε έγγραφο προς το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – ΥΠΕΠΘ– (σήμερα, Υπουργείο Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων), με τίτλο «Σχολικοί κανονισμοί και δημοκρατική διοίκηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση», στο οποίο εξέθεσε τις θέσεις του και διατύπωσε σειρά συγκεκριμένων προτάσεων.* Ειδικότερα:

- Επισήμανε την ανάγκη να προωθηθεί νομοθετική πρόβλεψη ώστε να θεσπιστεί κανονισμός λειτουργίας σε κάθε σχολική μονάδα, υπό τη μορφή ενός συνόλου βασικών κανόνων, ο οποίος θα συντάσσεται με τη συμμετοχή όλων των μελών της σχολικής

κοινότητας και θα εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Τόνισε την ανάγκη να προβλεφθεί μια λεπτομερώς καθορισμένη διαδικασία, που να εγγυάται την ουσιαστική ακρόαση των ενδιαφερομένων και την ευρύτερη δυνατή συναίνεση τόσο κατά τη σύνταξη του κανονισμού όσο και κατά την εφαρμογή του (π.χ. ισότιμη συμμετοχή μαθητών – εκπαιδευτικών – συλλόγου γονέων και κηδεμόνων, δυνατότητα υποβολής αντιρρήσεων μέσα σε ρητή προθεσμία, πρόβλεψη στο ωρολόγιο πρόγραμμα επαρκούς χρόνου για διαβούλευση στην αρχή του έτους, διαδικασία υποβολής παραπόνων κατά την εφαρμογή του κανονισμού).

- Πρότεινε την έκδοση από το υπουργείο κατευθυντήριων οδηγιών για τη φιλοσοφία και το δυναμικό περιεχόμενο των σχολικών κανονισμών, με έμφαση στις αρχές της δημοκρατικής διοίκησης και στα δικαιώματα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις εκπαιδευτικών και μαθητών.
- Εισηγήθηκε τη διεξαγωγή σεμιναρίων επιμόρφωσης εκπαιδευτικών, σχετικά με τον θεσμό του σχολικού κανονισμού ως στοιχείου δημοκρατικής διοίκησης του σχολείου. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε να δοθεί έμφαση σε θέματα που σχετίζονται με το περιεχόμενο των σχολικών κανονισμών, όπως είναι η συμμετοχή των μαθητών στη λήψη των αποφάσε-

ων, η υποστήριξη της λειτουργίας των μαθητικών κοινοτήτων, η επίλυση συγκρούσεων, η πρόληψη και η αντιμετώπιση περιστατικών βίας, η διαχείριση κρίσεων στο σχολείο και η αντιμετώπιση εκ μέρους της κοινότητας νέων μορφών παρεκτροπών των μαθητών (π.χ. προσβολή προσωπικότητας μέσω του διαδικτύου ή με χρήση κινητού τηλεφώνου).

- Πρότείνει τη συνεργασία της Αρχής, στο πλαίσιο της θεσμικής της αποστολής, με όλους τους συναρμόδιους φορείς και το υπουργείο, προκειμένου το ζήτημα να τύχει εκτενούς επιστημονικής μελέτης και επεξεργασίας και να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα με απώτερο στόχο την προάσπιση και την προαγωγή των δικαιωμάτων των ανηλίκων στον χώρο της εκπαίδευσης.

Ενδεικτική υπόθεση

❖ Ο ΣτΠ διερεύνησε μια υπόθεση που φανερώνει τη συγκρουσιακή διάσταση που μπορεί να προσλάβει η δημιουργία και η τήρηση του σχολικού κανονισμού, όταν αυτός δεν είναι προϊόν συλλογικής διαβούλευσης. Συγκεκριμένα, ομάδα γονέων διαμαρτυρήθηκε για το περιεχόμενο του κανονισμού λειτουργίας ιδιωτικού σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι διατάξεις διέπονταν πράγματι από υπέρμετρη αυστηρότητα και αοριστία ως προς τις ποινές και τον πειθαρχικό έλεγχο, ο οποίος, εκτός των άλλων, εκτεινόταν και στην εξωσχολική ζωή των μαθητών. Κυρίως, όμως, εντοπίστηκε διάταξη για την πρόληψη ή και την αντιμετώπιση χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών, όρος της οποίας προέβλεπε ότι το σχολείο μπορούσε να ζητήσει από τους γονείς του μαθητή που υπήρχε υπόνοια ότι έχει κάνει χρήση να υποβληθεί αυθημερόν και με την παρουσία εκπροσώπου του σχολείου σε ιατρικές εξετάσεις, τα αποτελέσματα των οποίων έπρεπε στη συνέχεια να παραδοθούν στη διεύθυνση του σχολείου. Σε περίπτωση άρνησης, ο μαθητής μπορούσε ακόμη και να διαγραφεί από το σχολείο. Ο ΣτΠ, θεωρώντας τον όρο αυτόν καταχρηστικό, επικοινωνήσε με το γραφείο και τη διεύθυνση εκπαίδευσης της περιοχής του σχολείου, που είναι υπεύθυνες για την έγκριση του κανονισμού, και διαπίστωσε ότι ο κανονισμός δεν είχε καν υποβληθεί για έγκριση. Ο ΣτΠ έστειλε επίσης έγγραφο με τις παρατηρήσεις του στο σχολείο. Έπειτα από αυτό, το γραφείο εκπαίδευσης έστειλε και αυτό έγγραφο στο σχολείο με τις παρατηρήσεις του εφ' όλης της ύλης και επί

της συγκεκριμένης διάταξης του κανονισμού, παραπέμποντας στις επισημάνσεις του Συνηγόρου του Παιδιού. Επίσης, ενέκρινε τον κανονισμό υπό τη διαλυτική αίρεση της τροποποίησης των επίμαχων σημείων μέσα σε ένα τρίμηνο. Τέλος, ο ΣτΠ ζήτησε και αναμένει τη γνωμοδότηση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα ως προς τη συγκεκριμένη διάταξη (υπόθεση 13570/2009).

Παράλληλη στήριξη μαθητών με αναπηρία

Από την έναρξη της λειτουργίας του, ο ΣτΠ έχει εξετάσει μεγάλο αριθμό αναφορών σχετικών με την εφαρμογή του θεσμού της παράλληλης στήριξης μαθητών με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη σχολική τάξη του γενικού σχολείου. Αφού διαπίστωσε πάγια και σοβαρά προβλήματα στην εφαρμογή του μέτρου και συστηματική αδυναμία να επιτευχθεί λύση σε ατομικές υποθέσεις, συνέταξε πόρισμα προς το ΥΠΕΠΘ, στο οποίο διατυπώνει τις σχετικές διαπιστώσεις και προτάσεις του.

Ο ΣτΠ επισήμανε ότι σε πολλές περιπτώσεις το υπουργείο:

- Δηλώνει αδυναμία να υλοποιήσει το μέτρο, παρά την ύπαρξη γνωματεύσεων από τους αρμόδιους δημόσιους διαγνωστικούς φορείς, αποδίδοντας το πρόβλημα σε ανεπάρκεια κονδυλίων ή εκπαιδευτικών.
- Αντιμετωπίζει ως καταχρηστικές ή δεν λαμβάνει υπόψη του γνωματεύσεις των αρμόδιων διαγνωστικών κέντρων του, υποβαθμίζοντας στην πράξη το επιστημονικό τους έργο.
- Αντιμετωπίζει τον θεσμό της παράλληλης στήριξης ως αντίστοιχο της φοίτησης ενός μαθητή σε τμήμα ένταξης, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες για τις οποίες καθένας από τους θεσμούς αυτούς δημιουργήθηκε για να καλύψει ή τη φύση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών του κάθε μαθητή.
- Δεν διασφαλίζει ότι δεν θα μετακυλίεται στις οικογένειες η ευθύνη της πολιτείας για παροχή ατομικής υποστήριξης στους μαθητές με διαταραχές αυτιστικού φάσματος προκειμένου να φοιτήσουν στο γενικό σχολείο.

Οι οργανωτικές και οι νομοθετικές προτάσεις του ΣτΠ προς το ΥΠΕΠΘ διατυπώνονται στο ομότιτλο παράρτημα της παρούσας έκθεσης. Το παραπάνω πόρισμα είναι αναρτημένο στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Παιδιού.*

Λειτουργία του 132ου Δημοτικού Σχολείου της Αθήνας (συγκρότημα Γκράβας)

Η Αρχή δέχθηκε σειρά αναφορών με θέμα τη λειτουργία του 132ου Δημοτικού Σχολείου της Αθήνας (συγκρότημα Γκράβας). Κατά τη διερεύνηση των υποθέσεων, ο Συνήγορος του Παιδιού επισκέφθηκε το σχολείο και συνάντησε μαθητές της ΣΤ΄ τάξης, τον σύλληγο διδασκόντων και τον διευθυντή του σχολείου. Στη συνέχεια, απηύθυνε επιστολή στον Υφυπουργό και έπειτα στον Υπουργό Παιδείας με ερωτήματα για τους λόγους που, με την τοποθέτηση του νέου διευθυντή τον Νοέμβριο του 2007, οδήγησαν στην προφορική κατάργηση σειράς προγραμμάτων και καινοτόμων δράσεων που υλοποιούνταν υπό την προηγούμενη διεύθυνση. Δεδομένου ότι τα σχετικά ερωτήματα δεν απαντήθηκαν από την ηγεσία του υπουργείου, ο ΣτΠ απευθύνθηκε ξανά στη νέα ηγεσία του συνοψίζοντας τις διαπιστώσεις του σχετικά με τη λειτουργία του σχολείου.

Σύμφωνα με αυτές, το 132ο Δημοτικό Σχολείο, με 70% αλλοδαπούς μαθητές, επί σειρά ετών και υπό την προηγούμενη διεύθυνση, λειτούργησε αποτελεσματικά προκειμένου να ενταχθούν οι αλλοδαποί μαθητές με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη σχολική κοινότητα, να ελαχιστοποιηθούν φαινόμενα ρατσισμού και βίας μεταξύ των μαθητών και να δημιουργηθεί μια καλή συνεργασία σχολείου και γονέων. Από την επίσκεψη στο σχολείο μετά την τοποθέτηση του νέου διευθυντή διαπιστώθηκε ότι:

- Το σχολείο βρίσκεται σε έντονη κρίση και βιώνει μια εσωτερική αντιπαράθεση των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας.
- Ο διευθυντής αδυνατεί να λειτουργήσει ως εγγυητής της καλής ατμόσφαιρας και της επικοινωνίας ανάμεσα στα μέλη της σχολικής κοινότητας, σύμφωνα με τις εκ του νόμου αρμοδιότητές του.
- Τα μέλη του συλλόγου διδασκόντων είναι βαθιά απογοητευμένα, καθώς αισθάνονται ότι ο χρόνος και ο κόπος που έχουν διαθέσει και η συναισθηματική επένδυση στη δουλειά τους δεν έχουν αναγνωριστεί από την πολιτεία.
- Οι μαθητές εμφανώς αναγνωρίζουν και εκτιμούν τους εκπαιδευτικούς και το προηγούμενο έργο τους.

Ο ΣτΠ υποστήριξε ότι, λόγω του μεγάλου αριθμού αλλοδαπών μαθητών που φοιτούν στο σχολείο, είναι αναγκαίο να ληφθούν ειδικά μέτρα προκειμένου:

- Οι αλλοδαποί μαθητές να έχουν την απαραίτητη βοήθεια για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.
- Οι μαθητές να αναπτύσσουν φιλικές σχέσεις μεταξύ τους και να αποτρέπονται φαινόμενα βίας, ρατσισμού και περιθωριοποίησης.
- Να καλλιεργείται κλίμα συνεργατικότητας και αλληλοσεβασμού ανάμεσα σε όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας (εκπαιδευτικοί, γονείς, μαθητές).
- Οι αλλοδαποί γονείς να προσελκύονται από το σχολείο, να επικοινωνούν με τους εκπαιδευτικούς και να αναπτύσσονται συνεργατικές σχέσεις μαζί τους προς όφελος των παιδιών τους.
- Οι εκπαιδευτικοί να ενισχύονται με ειδικά εκπαιδευτικά μέσα και εκπαιδευτικές μεθόδους αξιοποιώντας τα διαθέσιμα βοηθήματα της ελληνικής πολιτείας (τάξεις υποδοχής, προγράμματα αγωγής υγείας, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κ.λπ.), ώστε να στηρίζονται και να ενθαρρύνονται στο δύσκολο έργο τους.*

Παροχή δωρεάν ξενόγλωσσων βιβλίων στο λύκειο

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε υπόθεση με θέμα την υποχρέωση των μαθητών του λύκειου να αγοράζουν τα βιβλία που χρειάζονται για να παρακολουθήσουν το μάθημα της ξένης γλώσσας. Από την έρευνα προέκυψε ότι το ΥΠΕΠΘ δεν έχει προβλέψει την απαραίτητη διαδικασία για την προμήθεια των βιβλίων αυτών από τα λύκεια, με συνέπεια οι γονείς να επιβαρύνονται με τη σχετική δαπάνη.

Ο Συνήγορος του Παιδιού επισήμανε ότι η δωρεάν παιδεία δεν αφορά μόνο τη μη καταβολή διδάκτρων, αλλά και τη δωρεάν παροχή των στοιχειωδώς απαραίτητων διδακτικών μέσων για την αποτελεσματική συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία. Για τον λόγο αυτόν, πρότεινε να βρεθεί τρόπος ώστε να χορηγούνται στους μαθητές δωρεάν τα βιβλία των ξενόγλωσσων μαθημάτων.

Επειδή η εφαρμογή ανάλογων μέτρων είναι χρονοβόρα, προτάθηκαν και πιθανές προσωρινές λύσεις, όπως είναι η χορήγηση βιβλιοκάρτας για αγορά βιβλίων με χρέωση του δημοσίου, η δυνατότητα πρόσβασης των μαθητών σε βιβλιοθήκη κ.ά.

Το υπουργείο ενημέρωσε τον Συνήγορο του Παιδιού για τα εξής:

- Έχει ήδη ζητήσει από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να

ξεκινήσει διαδικασία συγγραφής των βιβλίων για τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών στο λύκειο.

- Προκειμένου να καλυφθούν άμεσα οι ανάγκες των μαθητών, προβαίνει στην αγορά των πνευματικών δικαιωμάτων ξενόγλωσσων βιβλίων και στην εκχώρηση δικαιωμάτων αποκλειστικότητας από έλληνες ή ξένους εκδότες και συγγραφείς, διαδικασία που προβλεπόταν να έχει ολοκληρωθεί πριν από την έναρξη της σχολικής χρονιάς 2009–2010.
- Δεν είναι εφικτές οι προτάσεις του ΣτΠ για προσωρινή λύση κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2008–2009.

Τον Σεπτέμβριο του 2009 γονείς, εκπαιδευτικοί, αλλά και η αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου ενημέρωσαν την Αρχή ότι η προμήθεια των ξενόγλωσσων βιβλίων εξακολουθούσε να επιβαρύνει τους γονείς. Ο Συνήγορος του Παιδιού έθεσε εκ νέου το θέμα στη νέα διοίκηση του υπουργείου.*

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Δημοτικοί βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί

Οι κρατικοί βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί υπάγονται, από το 2001, στους ΟΤΑ και λειτουργούν με τη μορφή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ). Οι ήδη υπάρχουσες ή οι νέες δομές που δη-

μιουργήθηκαν λειτουργούν πλέον με κανονισμούς που στηρίζονται στην ΚΥΑ 16065/2002 (πρότυπος κανονισμός λειτουργίας), η οποία ρυθμίζει θέματα σχετικά με τη διοίκηση του ΝΠΔΔ, την οργάνωση και τη λειτουργία των παιδικών σταθμών και το ημερήσιο πρόγραμμά τους, το προσωπικό των σταθμών και τις εγγραφές των παιδιών.

Ο ΣτΠ δέχεται κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό αναφορών, που αφορούν κυρίως την έλλειψη διαφάνειας και τη μη τήρηση των κριτηρίων της κοινής υπουργικής απόφασης κατά τις εγγραφές των παιδιών. Επίσης, αρκετές αναφορές σχετίζονται με την υλικότεχνική υποδομή των σταθμών και τα τροφεία.

Τα προβλήματα οφείλονται κυρίως στα εξής:

- Οι δήμοι χρησιμοποιούν πολλές φορές τα έσοδα από τα τροφεία και τον κρατικό προϋπολογισμό για την εξυπηρέτηση άλλων σκοπών, γεγονός που αφενός ευθύνεται για την έλλειψη επαρκούς αριθμού δομών και αφετέρου έχει ως αποτέλεσμα να παραμελούνται οι σταθμοί και να είναι ελλιπώς στελεχωμένοι.
- Εκδηλώνονται προσωπικές παρεμβάσεις κατά την αξιολόγηση των αιτήσεων εγγραφής, με συνέπεια την άνιση μεταχείριση των πολιτών.
- Οι δήμοι καταχρώνται τη διακριτική ευχέρεια και το ασαφές πλαίσιο της κοινής υπουργικής απόφασης για τη ρύθμιση θεμάτων που δεν προβλέπονται σε

αυτή και, επιπλέον, ολόκληρη η διαδικασία ελέγχου εκ μέρους της Περιφέρειας είναι πλημμελής.

❖ *Ως προς τα κριτήρια εγγραφής:* Η κοινή υπουργική απόφαση ορίζει ότι τα παιδιά πρέπει να προέρχονται κυρίως από την περιοχή των ΟΤΑ στον οποίο ανήκουν οι σταθμοί ή από όμορη περιοχή και ότι επιλέγονται τα παιδιά εργαζόμενων γονέων και οικονομικά αδύνατων οικογενειών, προτιμώνται δε εκείνα που έχουν ανάγκη αυξημένης φροντίδας λόγω διαφόρων κοινωνικών αιτιών (π.χ. μονογονεϊκές οικογένειες, γονείς με αναπηρία, πολύτεκνοι κ.λπ.). Στην πράξη, πολλοί δήμοι περιορίζουν τις εγγραφές μόνο στους δημότες τους ή παρακάμπτουν τα κριτήρια. Στις σχετικές υποθέσεις που ερευνά, ο ΣτΠ επισημαίνει τα στοιχεία που τυχόν δεν συνυπολογίστηκαν κατά την κρίση της αίτησης, με βάση τον κανονισμό λειτουργίας των σταθμών και το σκεπτικό των αποφάσεων του δήμου. Τα στοιχεία αυτά αφορούν κυρίως την οικονομική και την κοινωνική κατάσταση των γονέων. Στις περιπτώσεις που τα αίτια είναι κοινωνικά, η έκβαση των υποθέσεων είναι συνήθως επιτυχής. Στις περιπτώσεις που η εξέταση των οικονομικών κριτηρίων κρίνεται ή αποδεικνύεται αδιαφανής, η συνήθης αιτιολογία των ΝΠΔΔ είναι ότι ο αριθμός των θέσεων είναι μικρός για να καλυφθούν όλες οι αιτήσεις. Εάν η απάντηση δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη, τότε ο ΣτΠ εξετάζει τις εγκεκριμένες αιτήσεις σε σχέση με την αίτηση του ενδιαφερόμενου πολίτη, γεγονός που συχνά οδηγεί σε δικαίωση του τελευταίου.

❖ *Ως προς τα τροφεία:* Μολονότι οι ΟΤΑ χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό για τους σταθμούς, επιβάλλουν τέλη (τροφεία) στους γονείς, με τον διακηρυγμένο σκοπό να βελτιώνουν τις παρεχόμενες υπηρεσίες προς τα φιλοξενούμενα παιδιά. Στην πράξη, επιβάλλονται πολλές φορές τέλη χωρίς να επέρχονται βελτιώσεις. Συχνά, η αύξηση των τροφείων γίνεται χωρίς την έγκαιρη ενημέρωση των γονέων, παρ' ότι αυτό προβλέπεται από την κοινή υπουργική απόφαση, και το ύψος τους δεν υπολογίζεται με σαφή τρόπο. Ο ΣτΠ απευθύνεται πρώτα στο ΝΠΔΔ, και αν κριθεί απαραίτητο, στην Περιφέρεια ή και στο Υπουργείο Εσωτερικών (σήμερα, Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης) για να ελεγχθεί η νομιμότητα των σχετικών πράξεων.

❖ *Ως προς την υλικοτεχνική υποδομή και τις συνθήκες υγιεινής των δημοτικών παιδικών σταθμών:*

Παρατηρείται ότι οι ΟΤΑ ενίοτε παραμελούν τη βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής, με αποτέλεσμα να μειώνεται τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά η δυνατότητα φιλοξενίας παιδιών. Σε πολλές περιπτώσεις, ο ΣτΠ διενεργεί αυτοψία (συχνά με συνεργασία των Κύκλων Δικαιωμάτων του Παιδιού και Ποιότητας Ζωής) και διατυπώνει συγκεκριμένες προτάσεις. (υποθέσεις 14324/2009, 14368/2009, 12577/2009, 15187/2009, 15772/2009 κ.ά.).

Φροντίδα και αποκατάσταση παιδιών με προβλήματα ψυχικής υγείας

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει επισημάνει επανειλημμένα στις ετήσιες εκθέσεις των προηγούμενων ετών, σε δελτία τύπου, αλλά και σε σχετικό πόρισμα ότι μεγάλος αριθμός παιδιών και εφήβων με ψυχικές διαταραχές ή σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα δεν καλύπτονται από τις παροχές της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης και στην πράξη υφίστανται σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους.

Μέσα από την έρευνα ατομικών υποθέσεων, καθώς και από επισκέψεις σε ιδρύματα, νοσοκομεία, δομές φιλοξενίας και ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης παιδιών και εφήβων και ύστερα από συνεχή συνεργασία με επαγγελματίες υγείας και πρόνοιας από όλη τη χώρα, ο Συνήγορος του Παιδιού έχει διαπιστώσει ότι τα παιδιά αυτά παραμένουν συχνά στο οικογενειακό τους περιβάλλον χωρίς την αναγκαία υποστήριξη ή τοποθετούνται σε προνοιακές δομές ακατάλληλες για τις ανάγκες τους, με συνέπεια να κακοποιούνται από το ίδιο το σύστημα που υποτίθεται ότι τα περιθάλπει.

Στο πλαίσιο των παρεμβάσεων του γι' αυτό το θέμα, ο ΣτΠ διοργάνωσε στις 5 Φεβρουαρίου ημερίδα με θέμα «Παιδί με προβλήματα ψυχικής υγείας: Το δικαίωμα στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση». Στην ημερίδα συμμετείχαν επαγγελματίες και εκπρόσωποι φορέων που ασχολούνται με την ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων και παρουσιάστηκαν το έργο και τα προβλήματα υπηρεσιών ψυχικής υγείας για παιδιά και εφήβους. Μεταξύ των προβλημάτων που αναδείχθηκαν ξεχωρίζουν:

- η έλλειψη μονάδων για ανηλίκους, ιδίως εφήβους, που χρήζουν επείγουσας παιδοψυχιατρικής νοσηλείας,

- η απουσία εξειδικευμένων δομών ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης παιδιών και εφήβων με ψυχικές διαταραχές ή με άλλα σοβαρά προβλήματα που χρήζουν ειδικής θεραπευτικής αντιμετώπισης,
- η σοβαρή δυσλειτουργία στις υπάρχουσες μονάδες ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών φορέων, λόγω των σημαντικών περικοπών και καθυστερήσεων στη χρηματοδότησή τους και της συνακόλουθης ανασφάλειας σχετικά με τη συνέχιση της λειτουργίας τους.

Ο ΣτΠ γνωστοποίησε στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας τα συμπεράσματα της ημερίδας, στα οποία περιλαμβάνεται έκκληση προς την πολιτεία να υιοθετήσει άμεσα τα αναγκαία μέτρα, ώστε να αξιοποιηθούν και να εδραιωθούν οι κατακτήσεις της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης των τελευταίων ετών και έτσι να διασφαλιστεί η συνέχεια της μεταρρύθμισης και η λειτουργία των υπηρεσιών.

Οι εισηγήσεις που παρουσιάστηκαν, καθώς και η επιστολή με τα συμπεράσματα της ημερίδας προς τον Υφυπουργό Υγείας και Πρόνοιας έχουν αναρτηθεί στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Παιδιού.*

Φιλοξενία και περίθαλψη παιδιών με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες

Κιλήμακια επιστημόνων της Αρχής επισκέφθηκαν μονάδες κοινωνικής φροντίδας παιδιών με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες για να διαπιστώσει τις συνθήκες λειτουργίας τους και αν καλύπτονται οι ανά-

γκες φιλοξενίας και περίθαλψης των ανηλίκων, με απώτερο σκοπό ο ΣτΠ να προωθήσει θεσμικές προτάσεις για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, στη διάρκεια του έτους πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στο θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Παιδών Σκαρामαγκά, στο Κέντρο Περίθαλψης Παιδιών Λεχαινών, στο Κέντρο Αποθεραπείας και Αποκατάστασης Παιδιών Βούλας, στο θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Παιδών «Άγιος Ανδρέας» Ρόδου και στο Άσυλο Χρονίων Παθήσεων Παιδιών «Γαλήνη Αναπήρων Παιδιών» Πάτρας.*

Η είσοδος των ανηλίκων στις δομές αυτές γίνεται ύστερα από αίτηση των γονέων, για λόγους κοινωνικοοικονομικούς, ή έπειτα από εισαγγελική εντολή για απομάκρυνση από το οικογενειακό περιβάλλον.

Ο ΣτΠ επισημαίνει τα εξής προβλήματα:

- Στις μονάδες φιλοξενούνται παιδιά με διαφορετικές χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες (σωματικές, νοητικές και πολλαπλές αναπηρίες, αυτισμό κ.λπ.). Οι παρεχόμενες υπηρεσίες και το προσωπικό των συγκεκριμένων δομών δεν μπορούν να ικανοποιήσουν επαρκώς τις διαφορετικές ανάγκες φροντίδας, περίθαλψης και υποστήριξης κάθε παιδιού, ιδίως παιδιών που χρειάζονται ιδιαίτερη ατομική παρακολούθηση και φροντίδα. Επίσης, εξαιτίας της αδυναμίας να μετακινηθούν τα παιδιά που ενηλικιώνονται σε άλλες μονάδες, αυτά παραμένουν φιλοξενοούμενα εφ' όρου ζωής, κατά παράβαση των κανονισμών λειτουργίας, με συνέπεια να δημιουργείται πληρότητα στα κέντρα και είναι αδύνατη η εισαγωγή νέων περιστατικών.
- Πολλές μονάδες δεν έχουν το απαιτούμενο εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό (καταγράφηκαν ελλείψεις σε γιατρούς, παιδοψυχιάτρους, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, ειδικούς παιδαγωγούς, λογοθεραπευτές, φυσιοθεραπευτές, εργοθεραπευτές κ.λπ.). Οι περιθαλλόμενοι δεν λαμβάνουν, συνεπώς, σταθερή ιατρική φροντίδα ούτε εξειδικευμένες υπηρεσίες θεραπείας, αποκατάστασης και κοινωνικοποίησης προσαρμοσμένες στις αναπηρίες και τις ανάγκες τους. Επιπλέον, υπάρχει γενικότερη έλλειψη σε νοσηλευτικό προσωπικό, με αποτέλεσμα να μην παρέχεται ατομική φροντίδα στους φιλοξενοούμενους, σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις να δημιουργούνται σοβαροί κίνδυνοι για την υγεία και την ασφάλειά τους.

- Σε ορισμένες περιπτώσεις καταγράφηκαν ελλείψεις σε υποδομές και εξοπλισμό, όπως σε κατάλληλους χώρους και σε μέσα εργοθεραπείας, χαλάρωσης, άσκησης, ψυχαγωγίας κ.ά.
- Σε αρκετές περιπτώσεις αναφέρθηκαν προβλήματα σχετικά με το νομικό καθεστώς των φιλοξενουμένων, καθώς παρέμενε ασαφές το καθεστώς της επιμέλειάς τους ή οι φερόμενοι ως ασκούντες την επιμέλεια στην πραγματικότητα ήταν παντελώς απόντες από τη ζωή τους.
- Καταγράφηκε η επαγγελματική εξουθένωση μελών του προσωπικού που υπηρετούν επί πολλή χρόνια στις μονάδες, χωρίς να έχουν την απαραίτητη υποστήριξη.

Από τις επισκέψεις αυτές, διαπιστώνεται εν γένει ότι τα παιδιά με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες ζουν σε εξαιρετικά δυσχερείς συνθήκες.

- Εξαιτίας της αδυναμίας του προσωπικού να τα παρακολουθήσει εξατομικευμένα, σε κάποιες περιπτώσεις τα παιδιά τίθενται σε καταστολή, προσδίδονται στις κλίνες τους, περιορίζονται σε ξύλινα κουβούκλια για πολλές ώρες ημερησίως ή παρακολουθούνται από ηλεκτρονικές κάμερες.
- Δεν έχουν σταθερή και επαρκή ιατρική και οδοντιατρική φροντίδα, συχνά δε τα θεραπευτικά, εκπαιδευτικά και ψυχαγωγικά προγράμματα, όπως και οι δραστηριότητες δημιουργικής απασχόλησης και κοινωνικοποίησης που τους παρέχονται, δεν αντιστοιχούν στις πραγματικές ανάγκες τους.

Στις παραπάνω επισκέψεις καταγράφηκαν όμως και οι σοβαρές προσπάθειες που καταβάλλονται από τις διοικήσεις και τους εργαζομένους των μονάδων, σε ορισμένες περιπτώσεις με την υποστήριξη και μελών της τοπικής κοινωνίας, για τη βελτίωση των συνθηκών περίθαλψης και διαβίωσης των φιλοξενούμενων παιδιών και ενηλίκων.

Ο ΣτΠ προγραμματίζει να επισκεφθεί, μέσα στο επόμενο έτος, και τις υπόλοιπες δημόσιες μονάδες περίθαλψης παιδιών με χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες και στη συνέχεια να δημοσιεύσει ειδική έκθεση με διαπιστώσεις και προτάσεις, τις οποίες θα θέσει υπόψη της Βουλής και του αρμόδιου υπουργείου.

Φροντίδα για ανηλίκους που απομακρύνονται από την οικογένειά τους

Ο Συνήγορος του Παιδιού δίνει μεγάλη έμφαση στα δικαιώματα των παιδιών που διαμένουν μακριά από τις

οικογένειές τους. Στη διάρκεια του έτους επισκέφθηκε δημόσιες μονάδες παιδικής προστασίας (Κέντρα Παιδικής Μέριμνας Θηλέων Ηρακλείου και Αρρένων στην Πάτρα, στη Λαμία και στην Κόνιτσα, Παιδοπόλεις «Άγιος Ανδρέας» Καλαμακίου και Νεάπολης Λασιθίου Κρήτης), όπου συναντήθηκε και συζήτησε με τους φιλοξενούμενους ανηλίκους και το προσωπικό.* Για μια ακόμη φορά, ο Συνήγορος του Παιδιού διαπίστωσε τις προσπάθειες που καταβάλλονται από τις διοικήσεις για να βελτιώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών, αλλά και προβλήματα που οφείλονται στον ανεπαρκή αριθμό των μελών του μόνιμου επιστημονικού προσωπικού και των παιδαγωγών που φροντίζουν τα παιδιά στις μονάδες αυτές. Τα τελευταία χρόνια έχει επιχειρηθεί η κάλυψη θέσεων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και η απασχόληση επιπλέον προσωπικού μέσα από τα προγράμματα «stage». Ωστόσο, η εναλλαγή των προσώπων που συνεπάγονται αυτές οι μορφές απασχόλησης εντείνουν το αίσθημα ανασφάλειας τόσο στους εργαζομένους όσο και στους φιλοξενούμενους. Παράλληλα, η απουσία θεσμοθετημένων προτύπων για τις δομές παιδικής προστασίας, του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, δεν επιτρέπει την αποτελεσματική παρακολούθηση και εποπτεία τους.

Ο Συνήγορος του Παιδιού επισκέφθηκε και μονάδες παιδικής προστασίας ΜΚΟ, όπου επιχειρείται η παροχή φροντίδας υψηλής ποιότητας (όπως είναι το Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας «Χατζηκυριάκειο» στον Πειραιά, ο Σύλλογος Μερύμνης Ανηλίκων στην Αθήνα, το Ίδρυμα «Μέλισσα» και το Παιδικό Χωριό SOS στη Θεσσαλονίκη), συζήτησε με φιλοξενούμενους, με τις διοικήσεις και με μέλη του προσωπικού.*

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει διαπιστώσει ότι:

- Το σύστημα πιστοποίησης και ελέγχου ποιότητας των ιδρυμάτων παιδικής προστασίας δεν έχει ακόμη τεθεί σε εφαρμογή και επαφίεται στις διοικήσεις των ιδρυμάτων η τήρηση των κανόνων δεοντολογίας σχετικά με τη στελέχωση, τη φροντίδα των φιλοξενούμενων και την οργάνωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Πολλά ιδρύματα αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εξειδικευμένη φροντίδα και αντιμετώπιση των παιδιών και ιδιαίτερα των εφήβων με ψυχικές διαταραχές, με αποτέλεσμα κάποια από αυτά να αρνούνται την εισαγωγή ή να αδυνατούν να παρέχουν τις απαραίτητες υπηρεσίες στα παιδιά και τους εφήβους.
- Απουσιάζουν οι εξειδικευμένες δομές για εφή-

βους με ψυχικές διαταραχές, με παραβατική συμπεριφορά ή για εφήβους που έχουν ανάγκη από ειδική θεραπευτική φροντίδα.

- Πολλά παιδιά παραμένουν για μακρό χρονικό διάστημα στα ιδρύματα, αντί να επιστρέφουν στις οικογένειές τους ή, εφόσον αυτό δεν είναι εφικτό ή σκόπιμο, να τοποθετούνται σε ανάδοχες οικογένειες.
- Ο θεσμός της αναδοχής ελάχιστα έχει αναπτυχθεί, λόγω της ανεπάρκειας των αρμόδιων κοινωνικών υπηρεσιών που θα αναλάβουν την επιλογή, την εκπαίδευση και την υποστήριξη των ανάδοχων οικογενειών, αλλά και της παράλειψης της πολιτείας να διαθέσει τους σχετικούς πόρους.

Φιλοξενία ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων

Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί δραματικά ο αριθμός των παράνομα εισερχόμενων στη χώρα αλλοδαπών ανηλίκων, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι ασυνόδευτοι και προέρχονται από χώρες της Ασίας και της Αφρικής που αντιμετωπίζουν

εμπόλεμες καταστάσεις και σοβαρά κοινωνικά προβλήματα. Από τους ανηλίκους αυτούς, μικρός είναι αριθμός που καταθέτει αίτηση για άσυλο, καθώς προσδοκία τους είναι να προωθηθούν σε χώρες της Δυτικής και Βόρειας Ευρώπης, όπου έχουν περισσότερες πιθανότητες να τους χορηγηθεί άσυλο και να τύχουν πραγματικής προστασίας.

Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει επανειλημμένα λάβει δημόσια θέση στο ζήτημα της αντιμετώπισης των ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων και έχει ζητήσει, μεταξύ άλλων, να ληφθούν μέτρα για τη φροντίδα και την προστασία τους από ενδεχόμενους κινδύνους της ζωής τους, που συνεπάγεται η παρούσα κατάσταση.

Προσπαθώντας να ανταποκριθεί στη διόγκωση του φαινομένου της παράνομης εισόδου ασυνόδευτων ανηλίκων μεταναστών και στην υποχρέωση να τους παράσχει προστασία, η διοίκηση προέβλεψε τη φιλοξενία ασυνόδευτων ανηλίκων στο Κέντρο Παιδικής Μέριμνας στην Κόνιτσα και σε εγκαταστάσεις του Ιδρύματος «Θεομήτωρ» στη Μυτιλήνη, περιοχή που αποτελεί πύλη εισόδου στη χώρα. Οι δύο αυτές μονάδες μπορούν να φιλοξενήσουν περίπου 200 ανηλίκους.

Ο Συνήγορος του Παιδιού επισκέφθηκε και τις δύο μονάδες και συνομίλησε με τη διοίκηση, το προσωπικό και τους φιλοξενομένους σε αυτές.

Η εκτίμηση της Αρχής είναι ότι η δημιουργία των κέντρων φιλοξενίας ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων είναι μια θετική ενέργεια στην κατεύθυνση της προστασίας των δικαιωμάτων των ανηλίκων, αντί της εφαρμοζόμενης πρακτικής της αστυνομικής κράτησης και στη συνέχεια της απελευθέρωσης των παράνομα εισερχόμενων στη χώρα ανηλίκων με υπηρεσιακό σημείωμα για απομάκρυνση από τη χώρα μέσα σε 30 ημέρες. Ωστόσο, για την αρτιότερη λειτουργία των κέντρων αυτών, είναι απαραίτητη η διά νόμου θεσμική τους κατοχύρωση και η διασφάλιση της διαρκούς λειτουργίας τους με κατάλληλη στελέχωση και σαφώς προσδιορισμένο πλαίσιο λειτουργίας.

Τη θέση αυτή διατύπωσε ο ΣΤΠ με επιστολή του προς το αρμόδιο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, χωρίς ωστόσο να έχει λάβει ακόμη απάντηση.

ΥΓΕΙΑ

Καρδιοχειρουργική επέμβαση σε ανήλικο με αναπηρία

Ο Συνήγορος του Παιδιού δέχθηκε αναφορά με θέμα την καθυστέρηση νοσοκομείου να δρομολογήσει χειρουργική επέμβαση σε δεκατετράχρονο παιδί με διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή και σοβαρά καρδιολογικά προβλήματα. Κατά την καρδιολογική εκτίμηση του Νοσοκομείου Παίδων «Αγία Σοφία» όπου νοσηλευόταν ο ανήλικος, διαπιστώθηκε ότι «έχρηζε χειρουργικής αντιμετώπισης σε 5–6 μήνες» (Μάιος–Ιούνιος 2008). Ωστόσο, έως την ημερομηνία κατάθεσης της αναφοράς (Φεβρουάριος 2009) δεν είχε προγραμματιστεί η καρδιοχειρουργική επέμβαση. Ο Συνήγορος του Παιδιού είχε πλείστες όσες έγγραφες και τηλεφωνικές επικοινωνίες με το νοσοκομείο και με καρδιοχειρουργούς ιδιωτικών νοσοκομείων, προκειμένου να προχωρήσει η επέμβαση και να διαφυλαχθεί το δικαίωμα του παιδιού στην υγεία και την ιατρική αποκατάσταση.

Το νοσοκομείο ενημέρωσε τον Συνήγορο του Παιδιού ότι η άρνησή του να χειρουργήσει το παιδί βασιζόταν αφενός στην έλλειψη εμπειρίας του προσωπικού στη συγκεκριμένη καρδιοχειρουργική επέμβαση, που συνήθως αφορά ενήλικες, και αφετέρου στη συμπεριφορά του παιδιού λόγω του αυτισμού. Συγκεκριμένα, δήλωσε ότι αδυνατούσε να αντιμετωπίσει την επιθετική συμπεριφορά του παιδιού πριν από την επέμβαση και κατά την ανάνηψη, αλλά και τη συνύπαρξή του με άλλους ασθενείς στην εντατική όπου θα έπρεπε να εισαχθεί μετά την επέμβαση.

Με πρωτοβουλία του καρδιοχειρουργικού τμήματος προσκλήθηκε ιδιώτης γιατρός, διευθυντής σε καρδιοχειρουργικό κέντρο του εξωτερικού με σχετική εμπειρία, ο οποίος προσφέρθηκε να βοηθήσει, αλλά η χειρουργική επέμβαση αναβλήθηκε λόγω έλλειψης της επιθετικότητας του παιδιού. Επίσης,

γιατροί δύο ιδιωτικών νοσοκομείων δήλωσαν ότι δεν υπήρχε δυνατότητα να χειρουργήσουν το παιδί λόγω αδυναμίας να αντιμετωπιστεί η ψυχική του κατάσταση μετεγχειρητικά.

Ο ΣτΠ υποστήριξε ότι το Νοσοκομείο Παίδων, ως ο κατ' εξοχήν αρμόδιος φορέας για την περίθαλψη ανηλίκων, δεν μπορεί να αρνηθεί την παροχή υπηρεσιών υγείας και περίθαλψης σε ανήλικο ασθενή και πρότεινε:

- τη συνεργασία και τον συντονισμό της διαδικασίας με γιατρούς όλων των ειδικοτήτων του νοσοκομείου, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα της συμπεριφοράς του παιδιού·
- την επαφή με καρδιοχειρουργό άλλου νοσοκομείου της χώρας ή του εξωτερικού προκειμένου αυτός να συνδράμει με την εμπειρία του·
- την άμεση επίσημη πρόσκληση του νοσοκομείου προς τον ιδιώτη καρδιοχειρουργό του εξωτερικού, ο οποίος γνώριζε το περιστατικό, ώστε να γίνει αποδεκτή η αφιλοκερδής συνδρομή του και να οριστεί η ημερομηνία του χειρουργείου, ή τέλος
- την παραπομπή του παιδιού σε άλλο νοσοκομείο, καταλληλότερο για την αντιμετώπιση της κατάστασής του και συμβεβλημένο με τον ασφαλιστικό του φορέα.

Θετική εξέλιξη

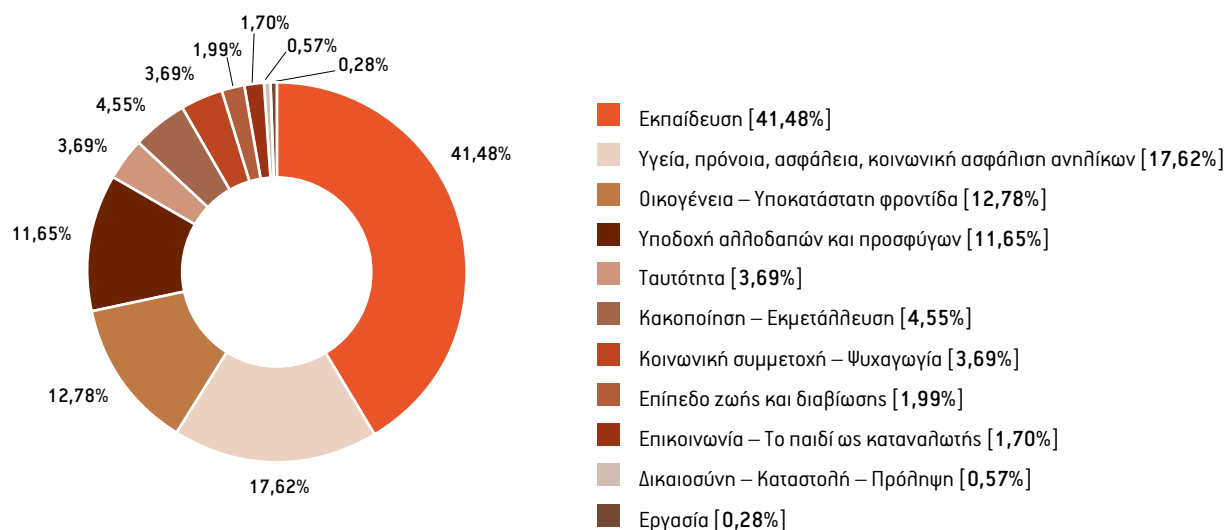
Το νοσοκομείο συγκάλησε ιατρικό συμβούλιο που αποφάσισε να επανεξεταστεί το παιδί, να διερευνηθεί η περίπτωση συνδρομής άλλων χειρουργών από δημόσια και ιδιωτικά νοσοκομεία και, τέλος, να προσκληθεί καρδιοχειρουργός του εξωτερικού, ώστε να οριστεί ημερομηνία για το χειρουργείο. Τελικά, η καρδιοχειρουργική επέμβαση πραγματοποιήθηκε στο Νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία» με τη συνεργασία ελληνικών γιατρών και του ξένου καρδιοχειρουργού (υπόθεση 2878/2009).

* Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

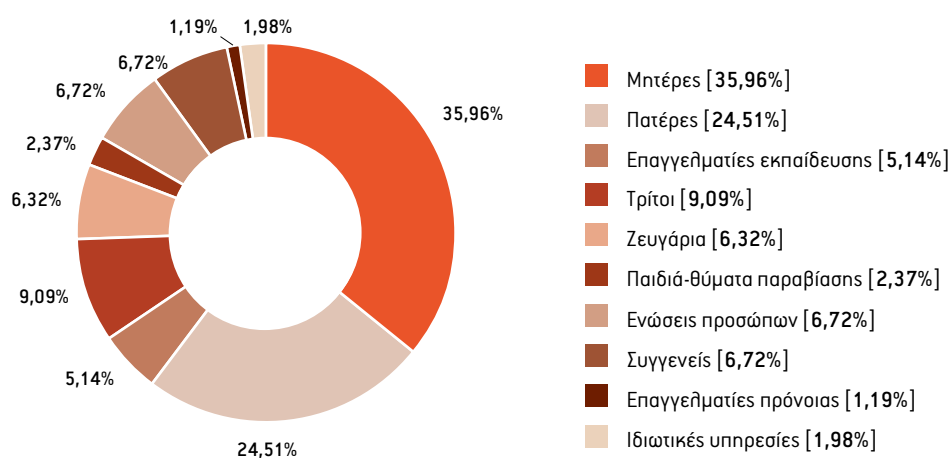
Στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη www.synigoros.gr [Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Δικαιωμάτων του Παιδιού]

Στην υπο-ιστοσελίδα για τα δικαιώματα του παιδιού www.0-18.gr

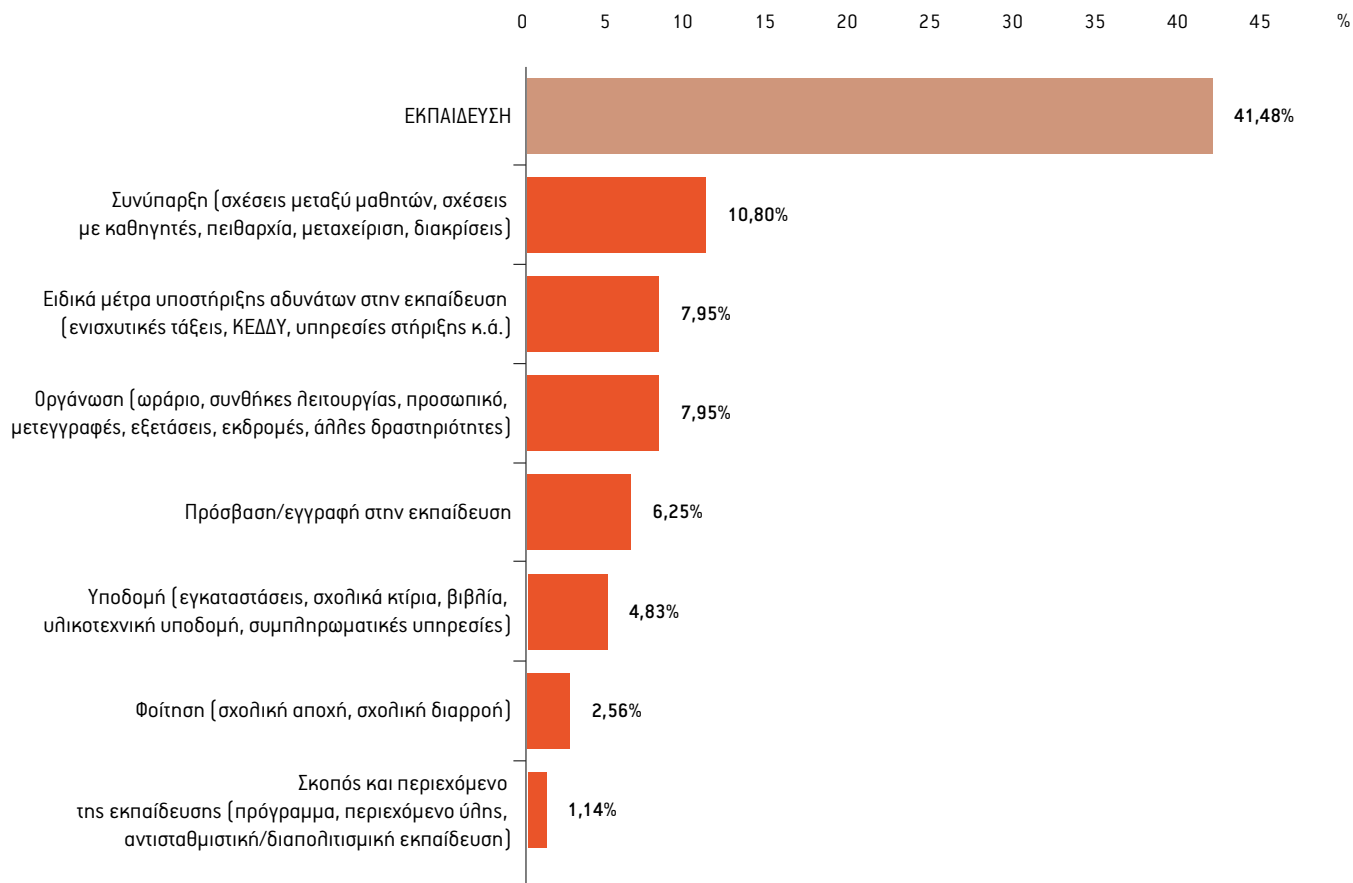
ΓΡΑΦΗΜΑ 20 ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

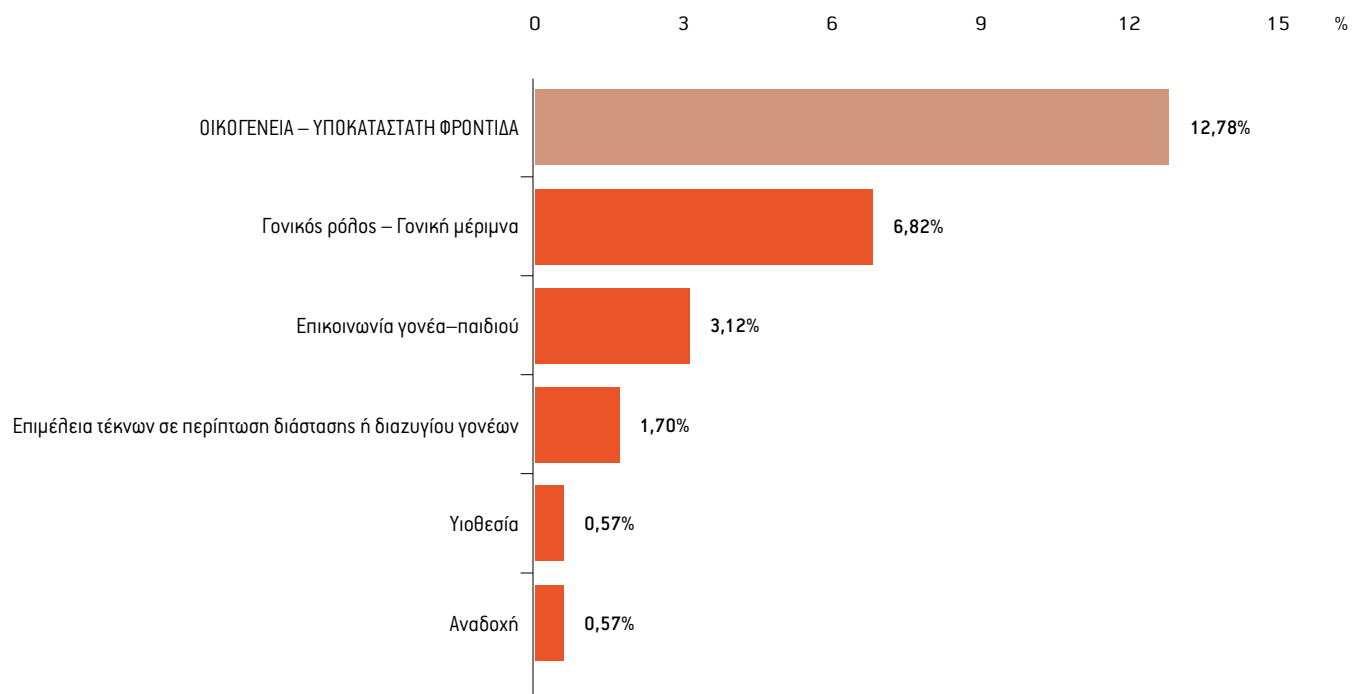
ΓΡΑΦΗΜΑ 21 ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

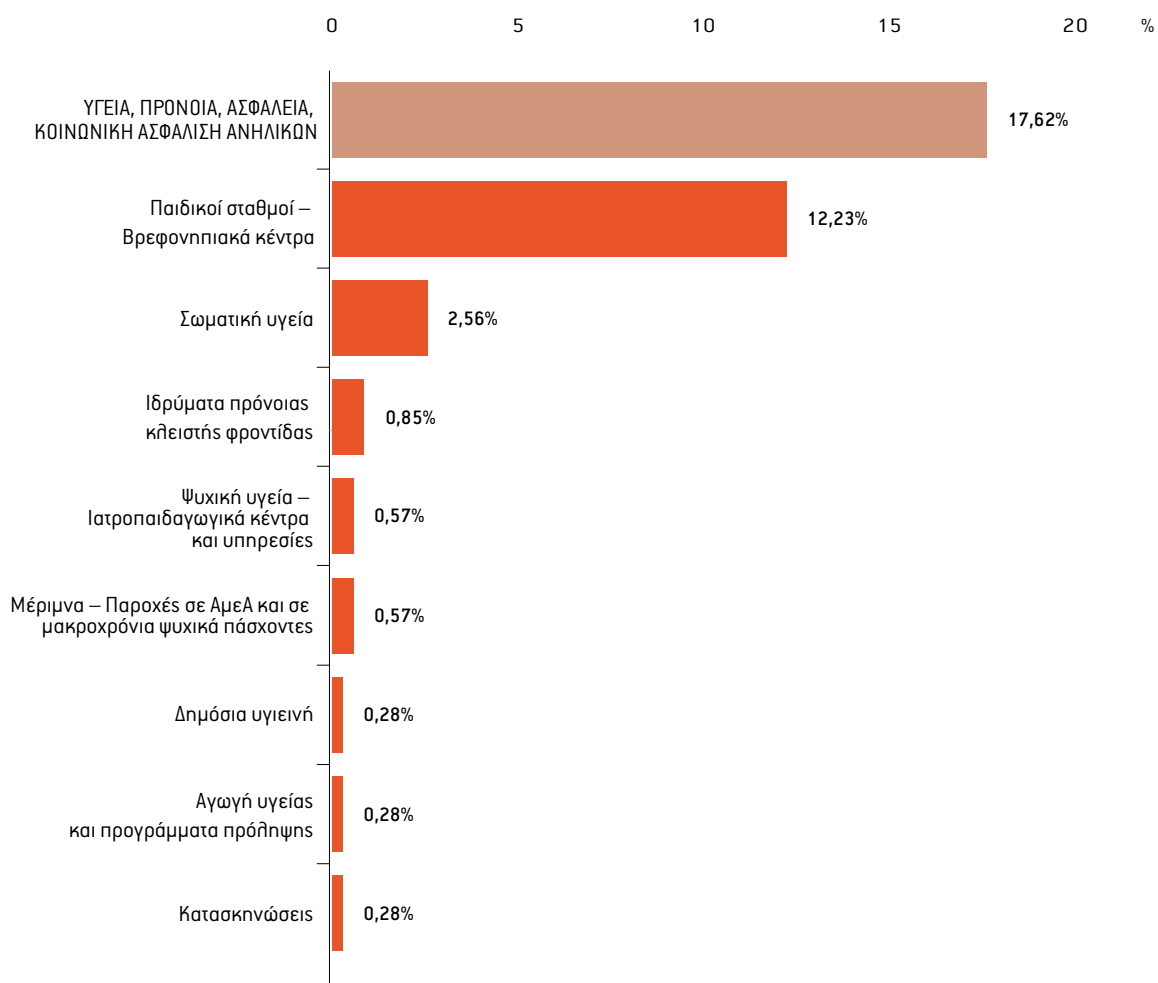
ΓΡΑΦΗΜΑ 22 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΓΡΑΦΗΜΑ 23 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ – ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

ΓΡΑΦΗΜΑ 24 ΥΓΕΙΑ, ΠΡΟΝΟΙΑ, ΑΣΦΑΛΕΙΑ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

129	ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
133	ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
133	ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
135	ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ
139	ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ
139	ΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
141	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ
143	Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΣΤΠ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΩΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Ισότητα των φύλων

ΜΑΤΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥΠΟΥ
Βοηθός Συνήγορος

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τον Σεπτέμβριο του 2006, με τον Ν. 3488/2006, ανατέθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη (ΣτΠ) η παρακολούθηση και εν γένει η υποστήριξη της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα απασχόλησης και εργασίας και επεκτάθηκε το πεδίο παρέμβασής του και στον ιδιωτικό τομέα. Μέσα σε τρία χρόνια οι αναφορές των πολιτών για διακρίσεις λόγω φύλου στην εργασία ξεπέρασαν τις 400. Οι αναφορές αυτές αναδεικνύουν μεγάλο εύρος νομικών και άλλων ζητημάτων που σχετίζονται με την εφαρμογή της νομοθεσίας για την ίση μεταχείριση, αλλά και με τις ανισότητες λόγω φύλου που αντιμετωπίζουν αφενός οι πολίτες στις συναλλαγές τους με τη δημόσια διοίκηση και αφετέρου οι εργαζόμενοι στις σχέσεις τους με τους εργοδότες τους στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα. Σε πολλές υποθέσεις, η δημόσια διοίκηση έλαβε υπόψη της με τις υποδείξεις του ΣτΠ για άρση της διάκρισης, σε τρεις περιπτώσεις, μάλιστα, τροποποιήθηκε η νομοθεσία σύμφωνα με τις προτάσεις της Αρχής. Αλλά και ιδιώτες εργοδότες επέδειξαν αλλαγή στάσης όταν τους επισημάνθηκε ότι η συμπεριφορά τους απέναντι σε εργαζόμενους τους συνιστά διάκριση λόγω φύλου.

Τον Ιούλιο του 2009 η ειδική αρμοδιότητα του ΣτΠ ως φορέα υποστήριξης της ισότητας των φύλων επεκτάθηκε και στις διακρίσεις λόγω φύλου στην πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες του δημόσιου

τομέα (Ν. 3769/2009). Η λειτουργία στον Συνήγορο του Πολίτη ειδικού τμήματος («Κύκλου») για την ισότητα των φύλων, από τον Μάιο του 2008, διευκολύνει την ανάπτυξη της δυναμικής των ειδικών αυτών αντικειμένων, μέσα από μια ομαλή ώσμωση με τη γενική αποστολή και τις καθιερωμένες λειτουργίες της Αρχής.

Το 2009 ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε περισσότερες από 200 αναφορές για διακρίσεις λόγω φύλου στην απασχόληση. Το 85% των καταγγελιών για διακρίσεις λόγω φύλου προήλθε από γυναίκες και ένα αξιοσημείωτο ποσοστό, 15%, από άνδρες. Η πλειονότητα των καταγγελιών (83%) αφορά τον δημόσιο τομέα και το 17% περίπου τον ιδιωτικό τομέα. Επισημαίνεται ότι οι καταγγελίες που αφορούν τον ιδιωτικό τομέα σημείωσαν αύξηση 7% σε σχέση με το 2008, που το αντίστοιχο ποσοστό έφθανε το 10%. Όσον αφορά το δημόσιο, ως πιο σημαντική μορφή διάκρισης καταγράφεται η δυσμενής μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους υπαλλήλους στην περίπτωση της γονικής άδειας για ανατροφή παιδιού, αλλά και για τη διάρκειά της (10,45%), ενώ στον ιδιωτικό τομέα, η δυσμενής μεταχείριση λόγω εγκυμοσύνης (28,36%) και άδειας μητρότητας (10,45%). Σε αρκετές υποθέσεις, η διαμεσολάβηση του Συνήγορου του Πολίτη μεταξύ των πολιτών και της δημόσιας διοίκησης είχε επιτυχή κατάληξη. Εξάλλου, σε

τρεις περιπτώσεις (βλ. παρακάτω) η αποδοχή των προτάσεων του οδήγησε σε τροποποίηση κανονιστικών διοικητικών πράξεων προς όφελος μεγάλου αριθμού πολιτών.

Θετική εξέλιξη

Ύστερα από παρέμβαση της Αρχής, εκδόθηκαν υπουργικές αποφάσεις οι οποίες προβλέπουν ότι:

- Τα έξοδα κίνησης θα χορηγούνται σε υπαλλήλους των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και κατά τη διάρκεια της γονικής άδειας για την ανατροφή παιδιού.
- Το ειδικό επιμίσθιο που χορηγείται στους εκπαιδευτικούς που είναι αποσπασμένοι στο εξωτερικό δεν θα διακόπτεται κατά το διάστημα διακοπών που συμπίπτει με άδεια κύησης, λοχείας και ανατροφής παιδιού, ακόμη και αν το διάστημα αυτό διανύεται εκτός της χώρας απόσπασης.
- Η ειδική παροχή προστασίας της μητρότητας επεκτείνεται στις ασφαλισμένες του πρώην Ταμείου Ασφάλισης Ξενοδοχοϋπαλλήλων.

Θετικά αποτελέσματα είχε και η διαμεσολάβηση του ΣτΠ μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών του ιδιωτικού τομέα, παρά τις δυσκολίες να εξευρεθούν σημεία προσέγγισης μεταξύ των μερών σε συνθήκες οξείας οικονομικής κρίσης. Επιλύθηκαν συμβιβαστικά εργασιακές διαφορές προτού φθάσουν στα δικαστήρια, ανακλήθηκαν απολύσεις εγκύων εργαζομένων, προχώρησε η κατάρτιση σύμβασης εργασίας εγκύων, παρά την αρχική άρνηση του εργοδότη να τις προσλάβει. Αξιοσημείωτες εξάλλου είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες ανέκυψε νομοθετικό ή ερμηνευτικό κενό (π.χ. σε θέματα γονικών αδειών δημοσίων υπαλλήλων και μελών Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού – ΔΕΠ, αδειών μητρότητας ωρομίσθιων εκπαιδευτικών), το οποίο καλύφθηκε με αποδοχή της προτεινόμενης από τον ΣτΠ ερμηνείας από τη διοίκηση. Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε μια σύμφωνη με το Σύνταγμα (άρθρο 21) και τις ευρωπαϊκές αρχές της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών και της συμφιλίωσης της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή ερμηνεία των επίμαχων νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων (π.χ. Υπαλληλικός Κώδικας – ΥΚ, κανονισμοί λειτουργίας Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, διατάξεις για χορήγηση βιβλιαρίου ασθενείας), η οποία στις περισσότερες περιπτώσεις έγινε δεκτή, ύστερα και από

θετική γνωμοδότηση των αρμόδιων νομικών υπηρεσιών. Σε άλλα ζητήματα, όπως το εάν επιτρέπεται η απόλυση ιδιωτικής εκπαιδευτικού κατά τη διάρκεια γονικής άδειας, ο ΣτΠ εντόπισε το κενό νόμου και απηύθυνε ερώτημα στη διοίκηση για να το παραπέμψει στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους.

Τα κύρια προβλήματα που εντόπισε ο ΣτΠ, μέσα από τις αναφορές που υποβλήθηκαν το 2009, είναι τα ακόλουθα:

❖ *Διαπιστώνεται άγνοια της νομοθεσίας για την εφαρμογή της αρχής ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην πρόσβαση στην απασχόληση και την εργασία.*

Η άγνοια αυτή εκδηλώνεται τόσο από τους εργαζομένους και τους υποψηφίους για απασχόληση όσο και από τη δημόσια διοίκηση και τους υπευθύνους ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων. Ελλειπή εξοικείωση με τη νομοθεσία για τις διακρίσεις λόγω φύλου έχουν και οι τοπικές επιθεωρήσεις εργασίας, οι οποίες καλούνται να συνεργαστούν με τον Συνήγορο του Πολίτη όταν οι καταγγελίες αφορούν εργοδότη του ιδιωτικού τομέα, προκειμένου να επιτευχθεί συμφιλίωτική επίλυση της διαφοράς ή να εξεταστεί η επιβολή διοικητικού προστίμου στον εργοδότη.

❖ *Η εγκυμοσύνη αντιμετωπίζεται ως ασθένεια και η μητρότητα ως οικονομικό βάρος που δυσχεραίνουν τη λειτουργία της επιχείρησης.*

Οι υποθέσεις για άρνηση κατάρτισης σύμβασης εργασίας και ανάθεσης υπηρεσίας σε επιλεγείσες εργαζόμενες, μόλις ανακοίνωσαν την εγκυμοσύνη τους, που παρουσιάζονται παρακάτω, αλλά και οι υποθέσεις απολύσεων εγκύων που καταγγέλλθηκαν στον ΣτΠ, φέρνουν στην επιφάνεια μια ιδιότυπη και βαθιά ριζωμένη προκατάληψη του ιδιωτικού τομέα, αλλά και της δημόσιας διοίκησης απέναντι στο γεγονός της μητρότητας, όταν αυτό δεν αντιμετωπίζεται ως κοινωνικό γεγονός, αλλά συνδέεται με τη συμμετοχή της γυναίκας στην εργασία και την επαγγελματική της εξέλιξη.

❖ *Εντοπίστηκαν διατάξεις που εφαρμόζει η δημόσια διοίκηση (π.χ. σε προκηρύξεις για συμμετοχή σε εξετάσεις για εισαγωγή στις στρατιωτικές σχολές), οι οποίες ενέχουν έμμεσες διακρίσεις λόγω φύλου.*

Η επίκληση λόγων δημόσιας ασφάλειας, επιχειρησιακής ετοιμότητας κ.ά. δεν αρκεί από μόνη της να δικαιολογήσει τις διακρίσεις αυτές, πολύ περισσότερο όταν απουσιάζουν παντελώς στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό και το φύλο των προσώπων που επηρεάζονται από τη συγκεκριμένη ρύθμιση ή όταν αυτά που προσκομίζονται είναι γενικά και μη αξιόπιστα. Αυτή η έλλειψη στατιστικών αποδείξεων δεν επιτρέπει στον Συνήγορο του Πολίτη να διαπιστώσει αν τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται από τη δημόσια διοίκηση και οδηγούν σε αποκλεισμό γυναικών υποψηφίων δικαιολογούνται από θεμιτό σκοπό και αν τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την επίτευξη του σκοπού αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία, όπως απαιτεί ο Ν. 3488/2006 στον ορισμό της έννοιας της έμμεσης διάκρισης.

❖ *Η δημόσια διοίκηση χαρακτηρίζει εσφαλμένως ως μέτρα θετικά για τις γυναίκες, τα οποία δεν δικαιούνται οι άνδρες συνάδελφοί τους, μέτρα που, κατά την ίδια, αποσκοπούν στην προστασία της μητρότητας, στη στήριξη της οικογένειας και στη συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή.*

Πίσω από τη σύγχυση για τον χαρακτήρα ενός μέτρου που προβλέπει ευνοϊκότερη μεταχείριση των γυναικών, ιδίως όταν έχουν ανήλικα παιδιά, και την έλλειψη ειδικής, πλήρους και εμπειρισταμένης αιτιολογίας του, υφέρπει και η λανθασμένη αντίληψη ότι τα μέτρα στήριξης της οικογένειας και της συμφιλίωσης οικογένειας και εργασίας πρέπει να απευθύνονται μόνο στη μητέρα, γιατί αυτή βαρύνεται με τις οικογενειακές ευθύνες. Η θέση του Συνηγόρου του Πολίτη σε αυτή την κατηγορία υποθέσεων είναι ότι πρέπει να εξετάζεται ο σκοπός των υπό κρίση μέτρων. Αν σκοπός του ειδικού πλεονεκτήματος είναι η στήριξη της οικογένειας, τότε δεν μπορεί να θεωρηθεί ως θεμιτή παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών. Και αυτό διότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ), ειδικά δικαιώματα ή προνόμια τα οποία παραχωρήθηκαν αποκλειστικά στις γυναίκες, με βάση ιδιότητες που μπορούν να έχουν και οι άνδρες, όπως π.χ. με βάση τη γονεϊκή ιδιότητα, είναι αντίθετα με την αρχή της ίσης μεταχείρισης λόγω φύλου. Σύμφωνα με το ΔΕΚ, για να μην έρχονται σε αντίθεση με την αρχή της ίσης μεταχείρισης, ρυθμίσεις που προβλέπουν ειδικά πλεονεκτήματα για τις γυναίκες ως λιγότερο εκπροσωπούμενο φύλο πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να βελτιώνουν την ικανότητα των γυναικών να ανταγωνίζονται τους άνδρες στην αγορά εργασίας και να ακολουθούν σταδιοδρομία υπό συνθήκες ισότητας.

❖ *Ο αδικαιολόγητος αποκλεισμός εργαζομένων από την ειδική παροχή προστασίας της μητρότητας διαιωνίζει τις ανισότητες στην εργασία και πλήττει το δικαίωμα για προστασία της μητρότητας.*

Η θεσμοθέτηση της εξάμηννης άδειας/ειδικής παροχής μητρότητας αποσκοπεί στην προστασία της μητρότητας, με τη δημιουργία ενός πλέγματος διευρυνμένης προστασίας για τις απασχολούμενες στον ιδιωτικό τομέα, για τις οποίες τόσο η έκταση όσο και το επίπεδο προστασίας υπολείπονται αυτών που απολαμβάνουν οι απασχολούμενες με σχέση εργασίας δημοσίου δικαίου. Ταυτόχρονα, η θεσμοθέτηση της

συγκεκριμένης άδειας αποσκοπεί στην ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας και την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος. Η διάταξη του νόμου (άρθρο 142 του Ν. 3655/2008) πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η ευνοϊκότερη και αποτελεσματικότερη εφαρμογή της προστασίας της μητρότητας. Μετά την εξέταση μεγάλου αριθμού υποθέσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι με αμφίβολη συνταγματικότητα ερμηνείες της διοίκησης εξαιρούνται αδικαιολόγητα από την εξάμηνη άδεια προστασίας της μητρότητας –λόγω μη έγκρισης της σχετικής παροχής– ολόκληρες κατηγορίες εργαζομένων και ασφαλισμένων στο ΙΚΑ–ΕΤΑΜ μητέρων. Ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι ο χειρισμός του θέματος αυτού από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας (σήμερα, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης) και τον ΟΑΕΔ ήταν ατυχής και απέβη εις βάρος των διοικουμένων.

❖ *Παραμένουν τα εμπόδια στην εξώδικη αντιμετώπιση καταγγελιών για σεξουαλική παρενόχληση λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων και λόγω της δυσκολίας να εφαρμοστεί η διάταξη περί αντιστροφής του βάρους απόδειξης, η οποία προβλέπει ότι, όταν ο θιγόμενος επικαλείται στοιχεία ή πραγματικά περιστατικά από τα οποία πιθανολογείται η παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, εναπόκειται στον ίδιο τον εργοδότη να αποδείξει ότι δεν προέβη στην παραβίαση αυτή.*

Με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις, ο ΣτΠ, ως φορέας ελέγχου και προώθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, θα επιδιώξει στο άμεσο μέλλον να:

- Προωθήσει δράσεις για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών σχετικά με τα δικαιώματά τους, στο πλαίσιο της εφαρμογής του Ν. 3488/2006 και του πρόσφατου Ν. 3769/2009 για την ίση πρόσβαση ανδρών και γυναικών στα αγαθά και τις υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, ώστε να τα ασκήσουν προβαίνοντας σε καταγγελίες για παραβίασή τους.
- Συστηματοποιήσει και να εμβαθύνει τη συνεργασία του με το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας (ΣΕΠΕ), με στόχο τη βελτίωση της εφαρμογής του Ν. 3488/2006.
- Αναλάβει προληπτικές δράσεις από κοινού με οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων και επιχει-

ρήσεις, με στόχο την επεξεργασία κώδικα δεοντολογίας για την προώθηση ίσων ευκαιριών στο εργασιακό περιβάλλον.

- Ενισχύσει τη δικτύωσή του με ομολόγους φορείς στην ΕΕ, με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και την ενιαία ερμηνεία του ευρωπαϊκού δικαίου για την ίση μεταχείριση.

Τον Νοέμβριο του 2009 ο Συνήγορος του Πολίτη παρουσίασε σε εκδήλωση, που διοργάνωσε σε συνεργασία με την αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα, ειδική έκθεση* για την αξιολόγηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση και την εργασία. Στην εκδήλωση αυτή επισημάνθηκε ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων που πηγάζουν από την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην απασχόληση δεν απορρέει απλώς από μια νομική ή ηθική υποχρέωση, αλλά αποτελεί επένδυση για το μέλλον. Η ανοχή των ανισοτήτων στην εργασία θα υπονομεύσει βραχυπρόθεσμα την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων και της οικονομίας, μακροπρόθεσμα δε θα πλήξει την ανάπτυξη και τη συνοχή της κοινωνίας στην προοπτική εξόδου της χώρας από την κρίση. Με αυτή τη συλλογιστική θα πορευτεί ο ΣτΠ και το 2010, προσδοκώντας ότι αυτές οι κινήσεις ή ενέργειες συμβάλλουν στην εδραίωση μιας ευρύτερης νοοτροπίας ισότητας στους χώρους εργασίας και στην κοινωνία.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Άρνηση πρόσληψης εγκύου με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου

Πολίτης που προσλήφθηκε ως υπάλληλος σε ανώνυμη εταιρεία (γραφείο εξυπηρέτησης πολιτών) ενημέρωσε ότι ήταν έγκυος, πριν υπογράψει σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου. Οι εκπρόσωποι της εταιρείας την ενημέρωσαν προφορικά ότι το γεγονός της εγκυμοσύνης δεν θα επηρέαζε κατ' ουδένα τρόπο την πρόσληψή της και ότι θα την ειδοποιούσαν για την ακριβή ημερομηνία κατά την οποία θα ξεκινούσε η εργασία της. Όμως, τελικά, της γνωστοποίησαν, προφορικά και γραπτώς, ότι, λόγω της εγκυμοσύνης της, η πρόσληψη αναβάλλεται και ότι θα εξεταζόταν σε εύθετο χρόνο. Ο ΣτΠ, όταν έλαβε γνώση της υπόθεσης, απέστειλε έγγραφο προς την εταιρεία υπενθυμίζοντας ότι, κατά την ισχύουσα νομοθεσία (Ν. 3488/2006), ο εργοδότης δεν μπορεί να αρνηθεί την πρόσληψη σε μια υπάλληλο που είχε ήδη επιλεγεί με διαγωνισμό λόγω εγκυμοσύνης και ότι η άρνηση αυτή συνιστά άμεση διάκριση λόγω φύλου κατά την πρόσβαση στην απασχόληση. Στο ίδιο έγγραφο ο Συνήγορος του Πολίτη τόνιζε ότι απαιτείται να προσληφθεί άμεσα η επιτυχούσα στον διαγωνισμό. Η εταιρεία απάντησε στον ΣτΠ ότι η διαδικασία πρόσληψης της αναφερομένης δεν ολοκληρώθηκε, διότι δεν θα μπορούσε να προσφέρει τις υπηρεσίες της τον κρίσιμο χρόνο διεκπεραίωσης του έργου, για το οποίο ήταν απαραίτητη η άμεση στελέχωση των υπηρεσιών της τη δεδομένη χρονική στιγμή· αποσιώπησε, όμως, το γεγονός ότι η πρόσκληση αφορούσε υπογραφή σύμβασης αορίστου χρόνου, η οποία καταρτίστηκε με την αποδοχή της πρόσκλησης από την επιλεγείσα. Ωστόσο, με το ίδιο έγγραφο, που κοινοποιήθηκε και στην ενδιαφερόμενη, η εταιρεία, δηλώνοντας την πρόθεσή της να διευθετήσει το ζήτημα, της απνύθιζε νέα πρόσκληση για κατάρτιση σύμβασης εργασίας αορίστου χρόνου. Η ενδιαφερόμενη συμφώνησε, υπέγραψε τη σύμβαση και ξεκίνησε να εργάζεται κανονικά (υπόθεση 14195/2009).*

Άρνηση πρόσληψης εγκύου με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου

Αρχαιολόγος προσλήφθηκε ως ωρομίσθια, με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου διάρκειας επτά μηνών, σε εφορεία αρχαιοτήτων. Όταν

προσλήφθηκε, διένυε ήδη τον όγδοο μήνα της εγκυμοσύνης της και είχε τεθεί από τον ασφαλιστικό της φορέα σε άδεια κύησης. Για τον λόγο αυτόν, η ενδιαφερόμενη απέστειλε επιστολή προς την υπηρεσία, με την οποία αποδεχόταν μεν την πρόσληψή της, επισύναπτε όμως γνωμάτευση του ΙΚΑ που αναφερόταν στην πιθανή ημερομηνία τοκετού και ζητούσε από την εφορεία αρχαιοτήτων να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για να ανασταθεί η ανάληψη υπηρεσίας εκ μέρους της. Επειδή η εφορεία αρχαιοτήτων δήλωσε άγνοια ως προς τις διαδικασίες που έπρεπε να ακολουθηθούν για την πρόσληψη της εγκύου, απnύθιζε σχετικό ερώτημα προς την κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού (σήμερα, Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού). Έκτοτε, και παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις της, η πολίτης δεν έλαβε καμία ενημέρωση σχετικά με την εξέλιξη του ζητήματός της. Μετά τη λήξη της άδειας λοχείας, η ενδιαφερόμενη επανήλθε με νέο ερώτημα προς την εφορεία αρχαιοτήτων που την προσέλαβε, αλλά δεν έλαβε και πάλι συγκεκριμένη απάντηση. Στη συνέχεια προσέφυγε στον ΣτΠ, ο οποίος, με έγγραφό του, κατέστησε γνωστό στην εφορεία αρχαιοτήτων ότι η άρνηση πρόσληψης εγκύου αποτελεί δυσμενή διάκριση λόγω φύλου, με βάση όχι μόνο την εθνική και την κοινοτική νομοθεσία, αλλά και τις σχετικές αποφάσεις του ΔΕΚ, και ζήτησε να συναφθεί άμεσα σύμβαση της υπηρεσίας με την προσληφθείσα, σύμβαση που να έχει αναδρομική ισχύ από την ημερομηνία λήξης της άδειας λοχείας. Επίσης, ζήτησε να αναγνωριστούν τα δικαιώματά της αρχαιολόγου (αξίωση αμοιβής και αναγνώριση χρόνου υπηρεσίας) από την ημερομηνία εκείνη (υπόθεση 15943/2009).*

Θετική εξέλιξη

Το αίτημα του ΣτΠ έγινε δεκτό από την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, υπογράφηκε η σύμβαση και η αρχαιολόγος προσφέρει πλέον κανονικά τις υπηρεσίες της.

Ποσόστωση σε προκήρυξη για πρόσληψη νοσηλευτών σε ψυχιατρικές μονάδες

Δύο νοσηλεύτριες, υποψήφιες σε διαγωνισμό του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού για την πλήρωση μίας θέσης νοσηλευτικού προσωπικού σε ψυχιατρική μονάδα, διαμαρτυρήθηκαν στον ΣτΠ, αναφέροντας πως, παρ' ότι εκείνες βρίσκονταν σε υψηλότερη

θέση στη σειρά κατάταξης, επιλέχθηκε ο δωδέκατος στη σειρά υποψήφιος, με μόνο κριτήριο ότι ήταν άνδρας [οι προηγούμενες έντεκα στον πίνακα κατάταξης ήταν όλες γυναίκες]. Η πρόσληψη αυτή βασίστηκε σε ειδική διάταξη του Ν. 3204/2003, σύμφωνα με την οποία, στις περιπτώσεις πρόσληψης νοσηλευτικού προσωπικού στα ψυχιατρικά νοσοκομεία και στις ψυχιατρικές δομές γενικότερα, ποσοστό 50% τουλάχιστον από τις θέσεις που προκηρύσσονται καλύπτεται από άνδρες υποψηφίους. Ο Συνήγορος του Πολίτη, μη έχοντας αρμοδιότητα να προβαίνει σε έλεγχο των πράξεων των ανεξάρτητων αρχών ως προς την κύρια λειτουργία τους, έθεσε απλώς υπόψη του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού τον νομικό προβληματισμό του για το αν η διάταξη του νόμου περί ποσόσωσης στο νοσηλευτικό προσωπικό των ψυχιατρικών δομών έπρεπε να τύχει εφαρμογής στον συγκεκριμένο διαγωνισμό. Και αυτό διότι, καθώς η προς πλήρωση θέση ήταν μία, δεν ήταν δυνατόν να επιλεγεί ο/η κατά το αντικειμενικό κριτήριο καλύτερος/η υποψήφιος/α, αφού ήταν πολύ πιθανόν, με βάση τον συγκεκριμένο νόμο περί ποσόσωσης, ότι θα επιλεγεί αυτομάτως ο άνδρας υποψήφιος, ανεξάρτητα από τη σειρά κατάταξης. Με βάση όμως τη νομο-

λογία του ΔΕΚ, η οποία ερμήνευσε σχετική διάταξη της κοινοτικής νομοθεσίας, η κάμψη της αρχής της αξιοκρατίας κατά την πρόσληψη με χρήση κριτηρίων που μπορεί να ευνοούν το ένα φύλο δικαιολογείται όταν οι υποψήφιοι είναι ισάξιοι ή σχεδόν ισάξιοι από πλευράς προσόντων. Με βάση το σκεπτικό αυτό, η αυτόματη προτεραιότητα άνδρα υποψηφίου κατά την πλήρωση μίας θέσης, ο οποίος, ύστερα από αντικειμενική αξιολόγηση των προσόντων των υποψηφίων κατετάγη σε ιδιαίτερα χαμηλή θέση και άρα δεν ήταν καν σχεδόν ισάξιος με τις γυναίκες υποψήφιες που προηγήθηκαν σε σειρά κατάταξης, εγείρει κατά την εκτίμηση του Συνηγόρου του Πολίτη, ερωτηματικά για παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών (υποθέσεις 4430/2009, 8500/2009).

Διακρίσεις εις βάρος των γυναικών κατά την εισαγωγή σε στρατιωτικές σχολές

Εκπροσωπώντας την ανήλικη κόρη του, πατέρας διαμαρτυρήθηκε για την αύξηση του ελάχιστου αναστήματος που προβλέπεται, δυνάμει προεδρικού διατάγματος του 2007, για τις γυναίκες οι οποίες είναι υποψήφιες να εισαχθούν στα ανώτατα στρατιωτι-

κά εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις στρατιωτικές σχολές υπαξιωματικών. Η αύξηση ανέρχεται στα δέκα εκατοστά (από το 1,55 μ. στο 1,65 μ.). Ζητήθηκε η παρέμβαση του ΣτΠ, ώστε να υπάρξει μείωση του ελάχιστου επιτρεπόμενου αναστήματος στο προηγούμενο όριο ύψους των 1,55 μ.

Άλλος πολίτης, επίσης πατέρας ανήλικης ενδιαφερομένης, κατήγγειλε ότι τα κοινά για άνδρες και γυναίκες όρια των αθλητικών επιδόσεων που προβλέπονται στις δοκιμασίες, για την εισαγωγή σε στρατιωτικές σχολές –κυρίως αναφορικά με την υποχρέωση των γυναικών υποψηφίων, οι οποίες διαγωνίζονται στη σφαίρα, να χρησιμοποιούν το ανδρικό ριπτικό όργανο που είναι πολύ βαρύτερο του αντίστοιχου γυναικείου–, συνεπάγονται διακρίσεις για τις γυναίκες υποψήφιας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η ασύμμετρη αύξηση του ελάχιστου επιτρεπόμενου ύψους για μεν τις γυναίκες κατά δέκα πόντους, για δε τους άνδρες κατά πέντε πόντους συνιστά άμεση διάκριση λόγω φύλου. Επίσης, διαπίστωσε έμμεση διάκριση αναφορικά με τα κοινά –για άνδρες και γυναίκες– όρια επιδόσεων στις αθλητικές δοκιμασίες, η οποία εστιάζεται στην απαίτηση οι γυναίκες υποψήφιας να χρησιμοποιούν τη σφαίρα των 7,275 κιλών. Η έμμεση διάκριση συνίσταται στο ότι μια εκ πρώτης όψεως ουδέτερη νομοθετική πρόβλεψη κοινών ορίων θέτει τις γυναίκες υποψήφιας σε ιδιαίτερα μειονεκτική θέση σε σύγκριση με τους άνδρες υποψηφίους. Η επίκληση των αρμοδίων ότι η πρόβλεψη αυτή διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία των ενόπλων δυνάμεων δεν αρκεί από μόνη της για να δικαιολογήσει αντικειμενικά τη διάκριση· ακόμη και αν θεωρηθεί ότι εξυπηρετεί θεμιτό σκοπό, δεν είναι προφανές ότι είναι κατάλληλη, πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη του σκοπού αυτού.

Ο ΣτΠ ζήτησε από το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας:

- Να τροποποιηθεί το σχετικό προεδρικό διάταγμα, ώστε αφενός να διατηρηθεί η διαφορά των δέκα εκατοστών μεταξύ των ελάχιστων ορίων ύψους και για τα δύο φύλα και αφετέρου να εισαχθούν κατώτατα όρια ύψους που να ανταποκρίνονται στο μέσου Έλληνα και της μέσης Ελληνίδας, όπως αυτά προκύπτουν από ερευνητικά δεδομένα.
- Να τροποποιηθεί η σχετική υπουργική απόφαση, ώστε να χρησιμοποιείται η γυναικεία σφαίρα από τις υποψήφιας στο αντίστοιχο αγώνισμα.
- Να θεσπιστούν όρια στις αθλητικές δοκιμασίες,

στα οποία να ανταποκρίνεται τουλάχιστον ο μέσος όρος και των δύο φύλων.

Απαντώντας, το Επιτελείο υποστήριξε την ανάγκη να υπάρχει ενιαίος σωματότυπος και για τα δύο φύλα, στους αξιωματικούς των ανώτατων στρατιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των στρατιωτικών σχολών υπαξιωματικών, και δεσμεύτηκε να επανεξετάσει το θέμα μετά την έναρξη του τρέχοντος ακαδημαϊκού έτους (υποθέσεις 17098/2008, 20442/2008).*

ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Γονική άδεια σε πατέρα υπάλληλο αορίστου χρόνου στο δημόσιο με σύζυγο ελεύθερη επαγγελματία

Εργαζόμενος με σύμβαση αορίστου χρόνου στο Υπουργείο Πολιτισμού, η σύζυγος του οποίου είναι ελεύθερη επαγγελματίας, διαμαρτυρήθηκε στον ΣτΠ για το γεγονός ότι είχε απορριφθεί το αίτημα να του χορηγηθεί εννεάμηνη άδεια για ανατροφή παιδιού, από τη χρονική στιγμή κατά την οποία αυτό γεννήθηκε, με το αιτιολογικό ότι η εν λόγω άδεια εγκρίνεται μετά τη λήξη της άδειας λοχείας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε τόσο στην υπηρεσία του εργαζομένου όσο και στην αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Εσωτερικών (σήμερα, Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης) επισημαίνοντας ότι δεν υπάρχει πρόβλεψη στον ΥΚ για τις περιπτώσεις πατέρων των οποίων οι σύζυγοι, ως ελεύθεροι επαγγελματίες, δεν δικαιούνται ούτε άδεια μητρότητας, ούτε άδεια για ανατροφή παιδιού. Δηλαδή, ούτε στον νόμο ορίζεται, αλλά ούτε και στην ερμηνευτική εγκύκλιο επεξηγείται ποιο είναι το χρονικό σημείο από το οποίο μπορούν οι εν λόγω πατέρες να λάβουν την άδεια για ανατροφή παιδιού στην περίπτωση αυτή. Προκειμένου να καλυφθεί το υφιστάμενο κενό, ο ΣτΠ πρότεινε να υιοθετηθεί από τη διοίκηση μια σύμφωνη με το Σύνταγμα και το κοινοτικό δίκαιο ερμηνεία του ΥΚ (άρθρο 53 του Ν. 3528/2007), η οποία θα επιτρέψει στον πατέρα υπάλληλο να ασκήσει αμέσως το δικαίωμά του, προκειμένου να παραμείνει κοντά στο παιδί του από την πρώτη κιόλας ημέρα της γέννησής του. Παράλληλα, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε στη μεν αρμόδια υπηρεσία να ικανοποιήσει το αίτημα του εργαζομένου το ταχύτερο δυνατόν, και σε κάθε περίπτωση πριν από το πέρας της άδειας λοχείας –την οποία θα δικαιούνταν η σύζυγός του αν δεν ήταν ελεύθερη επαγγελματίας–, στο δε Υπουργείο Εσω-

τερικών να εκδώσει συμπληρωματική ερμηνευτική εγκύκλιο για το ζήτημα αυτό (υπόθεση 4399/2009).

Θετική εξέλιξη

Ύστερα από τις ενέργειες του ΣτΠ, χορηγήθηκε στον πατέρα η άδεια για ανατροφή παιδιού. Επίσης, η αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Εσωτερικών ανέφερε στην Αρχή ότι, εφόσον υπάρχουν μελλοντικά παρόμοιες καταγγελίες, θα εξετάσει περαιτέρω το ζήτημα και θα εκδώσει σχετικές οδηγίες.

Γονικές άδειες σε πατέρες μέλη ΔΕΠ

Φ Τακτικό μέλος ΔΕΠ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, του οποίου η σύζυγος είναι ελεύθερη επαγγελματίας, ζήτησε την άδεια διευκόλυνσης υπαλλήλων με οικογενειακές υποχρεώσεις, που προβλέπεται από τον ΥΚ, για την ανατροφή του ανήλικου παιδιού του. Η απάντηση που έλαβε, από τον πρύτανη του πανεπιστημίου και τον εκπρόσωπο της νομικής υπηρεσίας, ήταν ότι η εν λόγω διευκόλυνση για τα μέλη ΔΕΠ, τα οποία δεν υπάγονται στον ΥΚ, έχει προβλεφθεί από τον εσωτερικό κανονισμό του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων να ισχύει μόνο για τις μητέρες που είναι μέλη ΔΕΠ, ενώ δεν προβλέπεται ανάλογη διευκόλυνση για τους πατέρες. Ο ΣτΠ ενημέρωσε τη διοί-

τηση του πανεπιστημίου σχετικά με την επέκταση του δικαιώματος της γονικής άδειας για ανατροφή παιδιού και σε άλλες κατηγορίες πατέρων που είναι δημόσιοι λειτουργοί, όπως σε πατέρες δικαστικούς λειτουργούς, παρ' ότι αρχικά δεν υπήρχε πρόβλεψη από το κανονιστικό πλαίσιο, αποστέλλοντας και τη σχετική εγκύκλιο του Υπουργείου Εσωτερικών για τις άδειες διευκολύνσεων των γονέων που είναι δημόσιοι υπάλληλοι (υπόθεση 10483/2009).

Θετική εξέλιξη

Έπειτα από τη διαμεσολάβηση του ΣτΠ, η διοίκηση του πανεπιστημίου έθεσε ερώτημα στη νομική της υπηρεσία, η οποία, ερμηνεύοντας τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του πανεπιστημίου, με γνώμονα τις διατάξεις του Συντάγματος και του κοινοτικού δικαίου (ειδικότερα, της κοινοτικής αρχής της συμφιλίωσης της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή), εισήχθη η χορήγηση της εννεάμηνης άδειας ανατροφής στο εν λόγω μέλος ΔΕΠ.

Φ Άλλος πολίτης, επίσης τακτικό μέλος ΔΕΠ του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) και πατέρας έξι ανήλικων τέκνων, υπέβαλε αίτημα να του χορηγηθεί τρίμηνη άδεια διευκόλυνσης με πλή-

ρεις αποδοχές για την ανατροφή του παιδιού του, ηλικίας μικρότερη των έξι ετών. Το πανεπιστήμιο αρχικά απάντησε ότι, για τα μέλη ΔΕΠ, οι σχετικές άδειες ρυθμίζονται από τις ειδικές διατάξεις υπουργικής απόφασης, με την οποία εγκρίνεται ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας του ΑΠΘ, και ότι στην εν λόγω απόφαση δεν περιλαμβάνεται καμία διάταξη σχετική με την αιτούμενη άδεια. Καθώς, όμως, ο πολίτης επανήλθε, ζητώντας αναλογική εφαρμογή των σχετικών άρθρων του ΥΚ, η διοίκηση του ΑΠΘ απηύθυνε ερώτημα προς την αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων –ΥΠΕΠΘ– (σήμερα, Υπουργείο Παιδείας, διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων) σχετικά με τη δυνατότητα χορήγησης της αιτούμενης άδειας. Η απάντηση του υπουργείου ήταν αρνητική και έτσι το ΑΠΘ απέρριψε εκ νέου το αίτημα του ενδιαφερομένου, ο οποίος, τελικά, προσέφυγε στην Αρχή. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε στο ΑΠΘ ότι, εν προκειμένω, παραβιάζονται οι ευρωπαϊκές αρχές της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών και της συμφιλίωσης της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή και ενημέρωσε για τη θετική έκβαση του ανάλογου αιτήματος που είχε απευθύνει στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ο πολίτης που προαναφέρθηκε (υπόθεση 13467/2009).

Θετική εξέλιξη

Στη συνέχεια, το πρυτανικό συμβούλιο, αποδεχόμενο τις απόψεις του ΣτΠ, απάλληξε τον αναφερόμενο από τα καθήκοντά του και τον έθεσε σε άδεια, αναμένοντας τη γνωμοδότηση της νομικής υπηρεσίας του ΑΠΘ. Μετά τη θετική εισήγηση της νομικής υπηρεσίας, εκδόθηκε και η απόφαση για τη χορήγηση άδειας ανατροφής στον ενδιαφερόμενο.

Δυσμενής μεταχείριση ωρομίσθιας εκπαιδευτικού λόγω ασθένειας οφειλόμενης στην εγκυμοσύνη

Ωρομίσθια φιλόλογος στη Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Δυτικής Θεσσαλονίκης, που εργάστηκε επί τέσσερις μήνες και ύστερα διέκοψε την εργασία της λόγω επαπειλούμενης κύησης, ζήτησε να της χορηγηθεί η σχετική άδεια και να κάνει χρήση των συνακόλουθων δικαιωμάτων (καταβολή μισθού και αναγνώριση χρόνου υπηρεσίας). Σύμφωνα με το ΥΠΕΠΘ, προκειμένου να λάβει την άδεια, η ενδιαφερόμενη όφειλε να προσκομίσει δικαιολογητικά από τον ασφαλιστικό της φορέα, το

ΙΚΑ. Ωστόσο, αυτό δεν στάθηκε δυνατόν, επειδή το βιβλιário ασθενείας της είχε λήξει και εκείνη δεν είχε προλάβει να πραγματοποιήσει ικανό αριθμό ημερομισθίων ώστε να έχει δικαίωμα ανανέωσής του. Τα δε δικαιολογητικά από δημόσιο νοσοκομείο που προσκόμισε δεν κρίθηκαν επαρκή για να της χορηγηθεί η άδεια. Έτσι, τελικά, απώλεσε τόσο το δικαίωμα να αξιώσει την καταβολή αμοιβής όσο και το δικαίωμα να της προσμετρηθεί ο σχετικός χρόνος υπηρεσίας. Ο ΣτΠ επικαλέστηκε το κοινοτικό δίκαιο και τη νομολογία του ΔΕΚ, σχετικά με την απαγόρευση δυσμενούς μεταχείρισης εγκύου σε περίπτωση ασθένειας που συνδέεται με την εγκυμοσύνη, και ζήτησε επανεξέταση του θέματος από το υπουργείο, η νομική υπηρεσία του οποίου γνωμοδότησε θετικά. Αναμένεται η τελική απάντηση της αρμόδιας υπηρεσίας του υπουργείου (υπόθεση 6300/2008).

Περικοπή εξόδων κίνησης κατά τη διάρκεια άδειας για ανατροφή παιδιού

Εργαζόμενη στον Πολιτιστικό Οργανισμό του Δήμου Καλαμαριάς απευθύνθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη ζητώντας τη διαμεσολάβησή του προκειμένου να ανακληθεί απόφαση της υπηρεσίας της. Σύμφωνα με αυτή, ζητούνταν αναδρομικά, ως αχρεωστήτως καταβληθέντα, τα έξοδα κίνησης που της είχαν καταβληθεί κατά τη διάρκεια της τρίμηνης απουσίας της, λόγω άδειας για την ανατροφή τρίτου παιδιού. Το ζήτημα της περικοπής των εξόδων κίνησης κατά τη διάρκεια απουσίας σε γονική άδεια είχε απασχολήσει και παλαιότερα τον ΣτΠ (*Ετήσια έκθεση 2008*, σ. 131).

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι απαιτούνταν τροποποίηση της κοινής υπουργικής απόφασης, των (τότε) Υπουργείων Εσωτερικών και Οικονομίας και Οικονομικών, που ρυθμίζει το συγκεκριμένο ζήτημα και έτσι απευθύνθηκε σε αυτά, αναπτύσσοντας διεξοδικά τους λόγους για τους οποίους επιβαλλόταν η τροποποίηση. Τα αρμόδια υπουργεία ανταποκρίθηκαν στο αίτημα του ΣτΠ και τροποποίησαν τη σχετική υπουργική απόφαση, εκδίδοντας νέα, η οποία ισχύει αναδρομικά από τον Ιούλιο του 2008. Εν τούτοις, στην υπουργική απόφαση δεν περιλαμβάνεται η περίπτωση της τρίμηνης άδειας με αποδοχές για την ανατροφή τρίτου παιδιού, στην οποία γινόταν ειδικότερα μνεία στις προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη. Για τον λόγο αυτόν, η Αρχή ζήτησε να διευκρινιστεί αν υπάρχει πρόθεση να επεκταθεί η νέα ρύθμιση σε άλλες γονικές άδειες

με αποδοχές, όπως είναι η επιπρόσθετη τρίμηνη άδεια για ανατροφή παιδιού. Στο ίδιο θέμα επανήλθε, με αφορμή πιο πρόσφατη υπόθεση, επισημαίνοντας ότι η εν λόγω τρίμηνη άδεια με αποδοχές φέρει όλα τα χαρακτηριστικά της εννεάμηνης άδειας ανατροφής, δηλαδή καταβάλλονται κατά τη διάρκειά της πλήρεις αποδοχές και διασφαλίζονται όλα τα εργασιακά και ασφαλιστικά δικαιώματα των εργαζομένων που κάνουν χρήση της διευκόλυνσης αυτής. Επίσης, όπως προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση του νέου ΥΚ, με διάταξη του οποίου θεσπίζεται η εν λόγω διευκόλυνση, η συγκεκριμένη άδεια αποσκοπεί στο να λάβει ειδική πρόνοια για τα μέλη των οικογενειών που χρήζουν αυξημένης προστασίας, όπως είναι οι τρίτεκνες οικογένειες. Αναμένεται η απάντηση της διοίκησης στις προτάσεις του ΣτΠ (υπόθεση 12850/2009).

Παρακράτηση ειδικού επιμισθίου από εκπαιδευτικούς σε απόσπαση εκτός Ελλάδας κατά τη διάρκεια της άδειας μητρότητας και της άδειας για ανατροφή παιδιού

Εκπαιδευτικός, αποσπασμένη στο εξωτερικό, διαμαρτυρήθηκε στον ΣτΠ για την παρακράτηση του ειδικού επιμισθίου, το οποίο προβλέπεται για τους εκπαιδευτικούς που έχουν αποσπαστεί εκτός Ελλάδας. Η παρακράτηση αποδόθηκε στην απουσία της εκπαιδευτικού από τη χώρα απόσπασης κατά τη διάρκεια της άδειας κύησης, λοχείας και ανατροφής παιδιού. Ο Συνήγορος του Πολίτη έκρινε ότι απαιτείται η τροποποίηση της κοινής υπουργικής απόφασης, του ΥΠΕΠΘ και του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία ρυθμίζει το συγκεκριμένο ζήτημα. Έτσι, απευθύνθηκε στα συναρμόδια υπουργεία, τεκμηριώνοντας τον λόγο που επιβάρυνε την εν λόγω τροποποίηση. Επισημάνθηκε, μεταξύ άλλων, ότι τόσο η λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση γυναίκας λόγω εγκυμοσύνης ή μητρότητας όσο και η δυσμενέστερη μεταχείριση εργαζομένου λόγω γονικής άδειας για ανατροφή παιδιού συνιστούν διάκριση κατά τις διατάξεις του Ν. 3488/2006. Η διοίκηση ανταποκρίθηκε στο αίτημα του Συνηγόρου του Πολίτη και τροποποίησε την επίμαχη διάταξη, προβλέποντας ότι το ειδικό επιμίσθιο θα καταβάλλεται και κατά το χρονικό διάστημα που τα σχολεία δεν λειτουργούν και αφενός συμπίπτει με τις προαναφερθείσες άδειες και αφετέρου διανύεται εκτός της χώρας απόσπασης (υπόθεση 9642/2007).

Θετικό μέτρο για τις τρίτεκνες μητέρες στον στρατό ξηράς

Άνδρας στρατιωτικός διαμαρτυρήθηκε στον ΣτΠ για το γεγονός ότι, ενώ προβλέπεται στο πεζικό σώμα χορήγηση άδειας (ρεπό) μετά την εκτέλεση εικοσιτετράωρης υπηρεσίας διανυκτέρευσης σε εργάσιμη ημέρα, η εν λόγω απαλλαγή ισχύει αποκλειστικά για τις τρίτεκνες μητέρες που έχουν ένα ανήλικο τέκνο και όχι και για τους τρίτεκνους πατέρες της αντίστοιχης κατηγορίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε προς το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας και το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, αναφέροντας, μεταξύ άλλων, ότι η ευνοϊκότερη αντιμετώπιση των συγκεκριμένων τρίτεκνων μητέρων δεν μπορεί να γίνει δεκτή ως θεμιτή παρέκκλιση από την αρχή της ίσης μεταχείρισης λόγω προστασίας της μητρότητας. Και αυτό διότι, σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ, ειδικά δικαιώματα ή προνόμια που παραχωρήθηκαν αποκλειστικά στις γυναίκες, με βάση ιδιότητες που μπορούν να έχουν και οι άνδρες, όπως π.χ. λόγω της γονεϊκής ιδιότητας, αντιτίθενται στην αρχή της ίσης μεταχείρισης λόγω φύλου. Η μόνη περίπτωση κατά την οποία μπορεί να αιτιολογηθεί η εν λόγω απαλλαγή είναι αν θεωρηθεί θετικό μέτρο για τη συγκεκριμένη κατηγορία γυναικών. Προκειμένου να τεκμηριωθεί μια τέτοια προσέγγιση, απαιτούνται επιπλέον στοιχεία εκ μέρους των αρμόδιων υπηρεσιών, τα οποία ο ΣτΠ ζήτησε ώστε να καταλήξει στην εκτίμησή του αν πρόκειται ή όχι για θετικό μέτρο.

Μετά την προσκόμιση των στοιχείων που ζητήθηκαν, η Αρχή κατέληξε ότι η προβλεφθείσα απαλλαγή αποτελεί θετικό μέτρο. Το μέτρο αυτό τείνει να αντισταθμίσει τις μειωμένες δυνατότητες που έχουν οι μητέρες της συγκεκριμένης κατηγορίας να ακολουθούν σταδιοδρομία σε συνθήκες ισότητας με τους άνδρες και να αναλαμβάνουν θέσεις ευθύνης στον στρατό ξηράς. Λαμβάνονται δε υπόψη τόσο οι γενικότερες κατευθύνσεις στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής και της εθνικής πολιτικής για την απασχόληση όσο και τα σχετικά ερευνητικά δεδομένα, τα οποία καταδεικνύουν ότι οι γυναίκες αναλαμβάνουν περισσότερες φροντίδες σχετικά με την ανατροφή των παιδιών και τις ανάγκες εξαρτημένων μελών της οικογένειας, όπως είναι οι ηλικιωμένοι. Ακόμη, καθιστούν σαφές ότι οι γυναίκες κατέχουν λιγότερες θέσεις ευθύνης από τους άνδρες, γεγονός που οφείλεται και στα στερεότυπα αναφορικά με τα δύο φύλα, που οδηγούν σε άνιση κατανομή των οικογενειακών ευθυνών για τους άνδρες και τις

γυναίκες, ανισοκατανομή που συνιστά φραγμό για την εξέλιξη της σταδιοδρομίας των γυναικών και τον διορισμό τους σε θέσεις λήψης αποφάσεων. Πάντως, ο ΣτΠ επισήμανε ότι στην απόφαση για το μέτρο δεν γίνεται μνεία των ειδικών λόγων που αιτιολογούν την ανάγκη να θεσπιστεί αυτό, παράλειψη που, εν μέρει, δικαιολογείται από το γεγονός ότι η διοίκηση δεν είναι ακόμη εξοικειωμένη με όλες τις έννοιες που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων, αλλά ούτε με την έννοια των θετικών μέτρων· έννοια σύνθετη, της οποίας η στόχευση διαφοροποιείται στην εκάστοτε κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα (υπόθεση 14801/2009).

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Κατ' οίκον εργαζόμενη προσέφυγε στο ΣΕΠΕ, προκειμένου να καταγγείλει παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας, καθώς και συμπεριφορά σεξουαλικής παρενόχλησης από τον εργοδότη της. Το ΣΕΠΕ διαβίβασε στον ΣτΠ την καταγγελία για σεξουαλική παρενόχληση και, ακολούθως, η Αρχή έλαβε μαρτυρικές καταθέσεις τόσο από την εργαζόμενη όσο και από τον εργοδότη. Όμως, καθώς δεν προσκομίστηκαν αποδεικτικά στοιχεία ικανά να θεμελιώσουν τις αιτιάσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη επικοινωνήσε

με την εργαζόμενη και της επισήμανε την ανάγκη να υποβληθούν μέσα σε τακτή προθεσμία τα στοιχεία που εκείνη επικαλούνταν, και από τα οποία να πιθανολογείται ότι διαπράχθηκε η καταγγελλθείσα συμπεριφορά. Τα στοιχεία όμως ουδέποτε προσκομίστηκαν, με συνέπεια ο ΣτΠ να διακόψει τη διερεύνηση της υπόθεσης ελλείψει αποδεικτικών στοιχείων (υπόθεση 13713/2009).

ΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Απόλυση εγκύου με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου

Εργαζόμενη απολύθηκε από όμιλο επιχειρήσεων, επειδή σταμάτησε να λειτουργεί το υποκατάστημα στο οποίο εργαζόταν. Κατά τον χρόνο της απόλυσης, η εργαζόμενη ήταν έγκυος, γεγονός που ούτε η ίδια γνώριζε. Όταν, λίγο αργότερα, το διαπίστωσε, ζήτησε την επαναπρόσληψή της απευθυνόμενη αρχικά στην Επιθεώρηση Εργασίας. Στη συνέχεια απευθύνθηκε στον ΣτΠ, ο οποίος ενημέρωσε την επιχείρηση σχετικά με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς για την προστασία των εγκύων και την απαγόρευση απόλυσής τους. Παράλληλα, επιχείρησε να βρει σημεία προσέγγισης των δύο μερών προκειμένου να επαναπροσληφθεί η απολυθείσα.

Η εργοδότη εταιρεία επισήμανε ότι δεν υφίσταται πλέον αντικείμενο εργασιών για την εν λόγω εργαζόμενη, διότι έκλεισαν τα δύο υποκαταστήματα της εταιρείας και, παρ' όتى η εταιρεία συνεχίζει να λειτουργεί –καθώς πρόκειται για όμιλο επιχειρήσεων–, δεν υπάρχει δυνατότητα να απασχοληθεί η εργαζόμενη σε παρεμφερή θέση. Ο Συνήγορος του Πολίτη ολοκλήρωσε τη διαμεσολάβησή του αποδεχόμενος τις θέσεις της εργοδότης εταιρείας, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, σε περιπτώσεις όπως αυτή συντρέχει σπουδαίος λόγος απόλυσης (υπόθεση 10200/2009).

Απόλυση εγκύου με επαναλαμβανόμενες συμβάσεις ορισμένου χρόνου

Ο ΣτΠ δέχθηκε αναφορά εργαζομένης, με επαναλαμβανόμενες συμβάσεις διάρκειας λίγων μηνών σε εταιρεία τηλεπωλήσεων/τηλεμάρκετινγκ, για απόλυσή της από τον εργοδότη της λίγες ημέρες αφοότου αυτός πληροφορήθηκε από την ίδια ότι είναι έγκυος. Η Αρχή απέστειλε έγγραφο προς τον εργοδότη, στο οποίο επισήμαινε το ισχύον νομοθετικό και νομολογιακό καθεστώς για την προστασία των εγκύων, ζητώντας την επαναπρόσληψή της εγκύου προκειμένου να εργαστεί για το υπόλοιπο της σύμβασής της. Παράλληλα, ο ΣτΠ πληροφόρησε τον εργοδότη ότι η παράληψη κοινοποίησης της καταγγελίας της εργαζομένης στην Επιθεώρηση Εργασίας καθιστούσε τυπικά άκυρη την καταγγελία. Η εργοδότης εταιρεία απάντησε στον ΣτΠ ότι αγνοούσε την εγκυμοσύνη της αναφερομένης και ότι με την καταβολή χρηματικού ποσού είχε ρυθμίσει τις υποχρεώσεις της απέναντί της. Επίσης, ανέφερε ότι ο λόγος της απόλυσης της εργαζομένης ήταν η αντισυμβατική της συμπεριφορά. Ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε νέο έγγραφο στον εργοδότη επισημαίνοντάς του εκ νέου την τυπική ακυρότητα της καταγγελίας και, δεδομένου ότι η απολυθείσα ήταν πλέον σε κατάσταση προχωρημένης εγκυμοσύνης και δεν μπορούσε να εργαστεί, τόνισε ότι λόγω της ακυρότητας αυτής της καταγγελίας ο εργοδότης όφειλε να αποδώσει στην εργαζόμενη τους μισθούς υπερημερίας των υπόλοιπων μηνών έως τη λήξη της σύμβασής της, τα ένησημα των μηνών αυτών, το επίδομα Πάσχα που δεν της είχε καταβληθεί, καθώς και μέρος του επιδόματος αδειάς. Παράλληλα, ο ΣτΠ πληροφόρησε εκ νέου τον εργοδότη ότι, με βάση τη νομολογία, είναι άκυρη η καταγγελία της σύμβασης εργασίας εγκύου ανεξάρτητα από το αν

γνώριζε ο εργοδότης περί της εγκυμοσύνης (υπόθεση 16958/2009).

Θετική εξέλιξη

Ο εργοδότης ζήτησε από τον Συνήγορο του Πολίτη πίστωση χρόνου και, έπειτα από τηλεφωνικές επικοινωνίες και διαπραγματεύσεις των δύο μερών, τελικά κατέβαλε στην απολυθείσα τα ποσά που της όφειλε, υπέγραψαν δε και σχετικό συμφωνητικό.

Απόλυση και επαναπρόσληψη εγκύου

Εργαζόμενη σε επιχείρηση με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου απολύθηκε και, λίγες ημέρες μετά, διαπίστωσε ότι είναι έγκυος. Ενημέρωσε σχετικά την εταιρεία της, υποβάλλοντας, παράλληλα, αίτημα να ανακληθεί η καταγγελία της σύμβασης εργασίας της. Η εταιρεία δεν είχε απαντήσει στο εν λόγω αίτημα, μέχρις ότου διαμεσολάβησε ο ΣτΠ. Ο τελευταίος ενημέρωσε ότι, σύμφωνα με τη νομολογία, η καταγγελία της σύμβασης εργασίας εγκύου είναι άκυρη, όχι μόνον αν δεν γνώριζε ο εργοδότης περί της εγκυμοσύνης, αλλά και αν δεν είχε αντιληφθεί την εγκυμοσύνη της ακόμη και η ίδια η εργαζόμενη. Για τον λόγο αυτόν, κάλεσε τον εργοδότη να επαναπροσλάβει την εργαζόμενη, προκειμένου να αρθεί η κατάσταση της υπερημερίας στην οποία αυτός είχε περιέλθει. Πράγματι, η εταιρεία ανακάλεσε την καταγγελία της σύμβασης εργασίας και επαναπροσέλαβε την εργαζόμενη (υπόθεση 15562/2009).

Απόλυση εργαζομένης με σύμβαση αορίστου χρόνου κατά τη διάρκεια της άδειας μητρότητας

Ο ΣτΠ, σε συνεργασία με το ΣΕΠΕ, εξέτασε υπόθεση καταγγελίας εργαζομένης σχετικά με δυσμενή μεταχείρισή της από τον εργοδότη της κατά την επάνοδο στην εργασία της, ύστερα από χρήση άδειας κύησης –λοχείας και εξάμηνης ειδικής άδειας–παροχής προστασίας της μητρότητας (Ν. 3655/2008). Ο Συνήγορος του Πολίτη απηύθυνε στον εργοδότη σειρά ερωτημάτων που σχετίζονταν με συγκεκριμένους ισχυρισμούς της εργαζομένης στο πλαίσιο της καταγγελίας της. Η εργοδότης εταιρεία απάντησε στον ΣτΠ κατά τρόπο ελλιπή, γι' αυτό και ο τελευταίος είχε την πρόθεση να επανέλθει ζητώντας περισσότερες εξηγήσεις. Όμως, η εταιρεία προέβη σε απόλυση της εργαζομένης. Έτσι, ο ΣτΠ αναγκάστηκε να διακόψει

τη διερεύνηση της υπόθεσης, πρώτον, διότι κατά τον χρόνο που είχε στη διάθεσή του δεν κατέστη δυνατόν να διαπιστωθεί, εξαιτίας των ελλειπών στοιχείων που προσκομίστηκαν από τον εργοδότη, αν συνέτρεξε μονομερής βλαπτική μεταβολή όρου της ατομικής σύμβασης εργασίας, και, δεύτερον, επειδή η εργαζόμενη δήλωσε ότι θα προσφύγει στη δικαιοσύνη. Είναι αξιοσημείωτο ότι σε σύντομο χρονικό διάστημα ο εργοδότης υπαναχώρησε και ζήτησε την επιστροφή της ενδιαφερομένης στην εταιρεία, αλλά σε θέση πωλήτριας. Η εργαζόμενη θεώρησε την πρόταση αυτή μονομερώς βλαπτική μεταβολή από την πλευρά του εργοδότη και αρνήθηκε. Στην πορεία, η διένεξη περατώθηκε συμβιβαστικά με την καταβολή από τον εργοδότη αποζημίωσης απόλυσης προς την εργαζόμενη (υπόθεση 14885/2009).

Απόλυση ιδιωτικού εκπαιδευτικού κατά τη διάρκεια της γονικής άδειας

Καθηγήτρια μουσικής σε ιδιωτικό εκπαιδευτήριο, με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, συμπλήρωνε εξαιτία στις 31.8.2007. Πρέπει να σημειωθεί ότι στις περιπτώσεις αυτές, αν δεν υπάρξει καταγγελία της σύμβασης εργασίας, αυτή μετατρέπεται σε αορίστου χρόνου. Από την 1η Μαΐου 2007 έως και τις 31 Ιανουαρίου 2008, της χορηγήθηκε από το αρμόδιο γραφείο του ΥΠΕΠΘ άδεια εννέα μηνών με αποδοχές για ανατροφή παιδιού, το οποίο κατά την έναρξη της άδειας ήταν 15 μηνών. Στα τέλη Ιουλίου 2007, και ενώ διαρκούσε η άδεια ανατροφής, ο εργοδότης δήλωσε εγγράφως στην εκπαιδευτικό την πρόθεσή του να μη μετατραπεί η σύμβασή της σε αορίστου χρόνου και κατέθεσε την αποζημίωσή της σε τράπεζα. Η εργαζόμενη υπέβαλε ένσταση κατά της απόλυσης στο αρμόδιο γραφείο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και της γνωστοποιήθηκε προφορικά ότι το Πρωτοβάθμιο Υπηρεσιακό Συμβούλιο Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης έκρινε την απόλυση άκυρη και, επομένως, εκείνη δικαιούνταν να επιστρέψει στην εργασία της μετά το πέρας του εννεαμήνου. Όμως, όταν επανήλθε στην εργασία της, η διεύθυνση του σχολείου δεν της επέτρεψε να εργαστεί. Τότε ενημερώθηκε από το υπουργείο ότι ο εργοδότης είχε προσφύγει κατά της αρχικής απόφασης του Πρωτοβάθμιου Υπηρεσιακού Συμβουλίου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, το οποίο τη φορά αυτή τον δικαίωσε. Έτσι, η απόλυσή της εγκρίθηκε από το υπουργείο και η εκπαιδευτικός αποχώρησε.

Ο ΣτΠ απνύθινε ερώτημα προς το υπουργείο σχετικά με το αν το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο επιτρέπει την απόλυση ιδιωτικής εκπαιδευτικού ενόσω εκείνη βρίσκεται σε άδεια για ανατροφή παιδιού. Ο Συνήγορος του Πολίτη εξέφρασε την άποψη ότι υπάρχει κενό νόμου για το ζήτημα αυτό, το οποίο πρέπει να καλυφθεί με ερμηνεία του Συντάγματος, πιθανώς δε και του κοινοτικού δικαίου. Η αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου προώθησε το ερώτημα προς τη νομική της υπηρεσία και τελικά προς το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, το οποίο εξέδωσε γνωμοδότηση. Σύμφωνα με αυτή, εν προκειμένω δεν υφίσταται καταγγελία της σύμβασης εργασίας, αλλά λήξη της σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου της εκπαιδευτικού. Για τον λόγο αυτόν, επιτρέπεται η λύση της εν λόγω σύμβασης εργασίας κατά τη διάρκεια της γονικής άδειας. Ωστόσο, η αποδοχή ή μη της εν λόγω γνωμοδότησης από την αρμόδια υπουργό εκκρεμεί (υπόθεση 4961/2008).

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ Προβλήματα κατά τη χορήγηση της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει εξετάσει –και συνεχίζει να εξετάζει– μεγάλο αριθμό υποθέσεων (περίπου 90) που σχετίζονται με τη χορήγηση της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας (άρθρο 142 του Ν. 3655/2008). Τα ζητήματα που έχουν απασχολήσει την Αρχή αφενός είναι διαδικαστικού χαρακτήρα και σχετίζονται με τον τρόπο, τον χρόνο και τις εν γένει διαδικασίες χορήγησης της συγκεκριμένης παροχής από τον ΟΑΕΔ και αφετέρου αφορούν το ουσιαστικό περιεχόμενο της ρύθμισης και σχετίζονται με τις δικαιούχους της παροχής, καθώς έχουν εξαιρεθεί αρκετές κατηγορίες εργαζόμενων μητέρων.

Όσον αφορά την υλοποίηση του εν λόγω μέτρου από τον ΟΑΕΔ, έχουν παρατηρηθεί προβλήματα διοικητικής δράσης, όπως: ερμηνεία της νομοθετικής διάταξης με προφορικές εντολές και ενημερωτικά σημειώματα της διοίκησης, παρατυπίες κατά την παραλαβή αιτήσεων, την έκδοση αποφάσεων, την ανάκληση εγκριτικών αποφάσεων, καθώς και ως προς την αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών τα οποία καταβλήθηκαν από λάθος των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ.

Επίσης, έχουν παρατηρηθεί προβλήματα κατά τη διαδικασία διενέργειας επιτόπιων ελέγχων, ύστερα από τη χορήγηση της παροχής, καθώς και υπέρ-

βαση, από τις κατά τόπους αρμόδιες υπηρεσίες του ΟΑΕΔ, της προβλεπόμενης –βάσει εγκυκλίου– προθεσμίας για τη διεκπεραίωση των σχετικών αιτήσεων. Τα ζητήματα αυτά έχουν επισημανθεί από τον Συνήγορο του Πολίτη, τόσο κατά τη συνάντηση εργασίας των στελεχών του με διευθυντικά στελέχη του οργανισμού όσο και με σχετικά έγγραφά του προς τη διοίκηση του ΟΑΕΔ και το (τότε) Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Μείζον, όμως, θέμα αποτελεί ο αποκλεισμός ευρύτατων κατηγοριών εργαζόμενων μητέρων κατά την εφαρμογή του μέτρου της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας.

Κατ' αρχάς, εξαιρούνται αδικαιολόγητα από την παροχή ασφαλισμένες του ΙΚΑ–ΕΤΑΜ που εργάζονται σε τράπεζες, ναυτιλιακά γραφεία και ξένες αεροπορικές εταιρείες.

Οι εργαζόμενες αυτές φαίνεται να υπάγονται σε ευνοϊκότερο καθεστώς κληδικών και επιχειρησιακών συλλογικών συμβάσεων εργασίας ως προς το μειωμένο ωράριο για την ανατροφή παιδιού, από εκείνο που προβλέπεται με βάση την Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας, όμως, ουσιαστικά, δεν ωφελούνται από αυτό. Θεωρώντας ότι η ερμηνεία που υιοθετήθηκε από τη διοίκηση δεν έχει εξαντλήσει όλες τις νομικές πτυχές του θέματος, ο ΣτΠ πρότεινε την υποβολή ad hoc ερωτήματος από τη διοίκηση στο αρμό-

διο τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, προκειμένου να υπάρξει η δυνατότητα να εκφραστούν και άλλες νομικές απόψεις και να αναζητηθεί η ορθή ερμηνεία της διάταξης, προς όφελος της ευρύτατης αυτής κατηγορίας εργαζόμενων γυναικών.

Επίσης, απορρίφθηκαν αιτήματα εργαζόμενων μητέρων εξαιτίας του ότι, αν και είναι ασφαλισμένες στο ΙΚΑ–ΕΤΑΜ, έχουν λάβει τα επιδόματα κυοφορίας–λοχείας από άλλο φορέα ασθενείας, όπως από το τέως Ταμείο Ασφάλισης Ξενοδοχοϋπαλλήλων.

Ο ΣτΠ επισήμανε ότι:

Η εξαίρεση των ξενοδοχοϋπαλλήλων από την ειδική παροχή προστασίας της μητρότητας στερείται νομικού ερείσματος, μετά μάλιστα την υποχρεωτική ένταξη του οικείου κλάδου ασθενείας του ταμείου στον κλάδο ασθενείας του ΙΚΑ–ΕΤΑΜ, και πρότεινε τη χορήγηση της παροχής σε αυτή την κατηγορία εργαζόμενων γυναικών.

Θετική εξέλιξη

Τελικά, με μεγάλη καθυστέρηση, εκδόθηκε υπουργική απόφαση με την οποία επεκτάθηκε η χορήγηση της ειδικής παροχής προστασίας της μητρότητας στις εν λόγω εργαζόμενες. Όμως, παρέμεινε σε εκκρεμότητα το ζήτημα όσων είχαν ήδη λάβει απορριπτικές αποφάσεις και είχαν επιστρέψει στην εργασία τους.

Εξαρχής, η θέση του ΣτΠ ήταν ότι το θέμα έπρεπε να αντιμετωπιστεί μέσω εγκυκλίου, με την οποία θα δινόταν ορθή ερμηνεία της ρύθμισης, και έτσι ο ΟΑΕΔ θα είχε τη δυνατότητα να ανακαλέσει τις απορριπτικές αποφάσεις όσων είχαν ήδη επιστρέψει στην εργασία τους. Ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι ο χειρισμός του θέματος αυτού από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ήταν ατυχής και για τον λόγο αυτόν έχει αποστείλει, εκ νέου, σχετικό έγγραφο στον ΟΑΕΔ και στο υπουργείο με στόχο την επίλυση του ζητήματος.

Άλλη κατηγορία που εξαιρείται από την ειδική παροχή, με το σκεπτικό ότι δεν παρέχει εξαρτημένη εργασία, είναι οι εργαζόμενες σε ατομικές επιχειρήσεις προσώπων με τα οποία οι ίδιες είναι συγγενείς.

Η Αρχή θεωρεί ότι η κατηγορία αυτή δεν πρέπει να εξαιρείται από την παροχή, καθώς πληροί τις προϋποθέσεις που θέτει η οικεία διάταξη. Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τον χαρακτήρα αυτής της παροχής όσο και τις υφιστάμενες τάσεις σε κοινοτικό επίπεδο για την προστασία της συγκεκριμένης κατηγορίας εργαζομένων, ο ΣτΠ πρότεινε να εξεταστεί η χορήγηση της παροχής και σε αυτές τις εργαζόμενες.

Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη εξετάζει υποθέσεις εργαζομένων με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου χρόνου, πλήρους ή μερικής απασχόλησης, στον δημόσιο τομέα, που δεν δικαιούνται την εξάμηνη άδεια-παροχή, καθώς επίσης και υποθέσεις που σχετίζονται με το ζήτημα της ασφαλιστικής κάλυψης για τους κλάδους ασθένειας και ανεργίας κατά τη διάρκεια της εξάμηνης άδειας προστασίας της μητρότητας, θέματα για τα οποία προτίθεται να εκπονήσει αντίστοιχα πορίσματα (υποθέσεις 3916/2008, 624/2009, 2789/2009, 4159/2009 κ.ά.).*

Απόρριψη αιτήματος για χορήγηση του επιδόματος μητρότητας

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξετάζει την περίπτωση ασφαλισμένων του ΙΚΑ, η οποία διαμαρτύρεται για

την απόρριψη του αιτήματος να της χορηγηθεί επίδομα κυοφορίας και λοχείας, με την αιτιολογία ότι το σχετικό αίτημα υποβλήθηκε εκπρόθεσμα. Σε έγγραφο του ΣτΠ προς τη διοίκηση του ΙΚΑ και τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του ιδρύματος, αλλά και την πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, καθιερώνεται παραγραφή γεγεννημένων αξιώσεων των ασφαλισμένων από παροχές σε χρήμα και όχι αποσβεστική προθεσμία του σχετικού δικαιώματος. Μάλιστα, ο χρόνος της εξάμηνης παραγραφής που προβλέπεται από τις διατάξεις του Κανονισμού Ασθένειας του ΙΚΑ αρχίζει μετά την τήρηση της διαδικασίας για τον καθορισμό του οφειλόμενου ποσού των επιδομάτων μητρότητας και όχι μετά την ημερομηνία του τοκετού. Για τον υπόχρεο, δηλαδή το ΙΚΑ, το επίδομα μητρότητας αποτελεί αντικείμενο δέσμιας διοικητικής αρμοδιότητας, δηλαδή πρέπει να χορηγείται εφόσον εκπληρώνονται οι προβλεπόμενες προϋποθέσεις, όπως στην περίπτωση αυτή.

Επίσης, ο ΣτΠ επισήμανε ότι η απώλεια του δικαιώματος για παροχές μητρότητας παραβιάζει τη συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία της μητρότητας και της παιδικής ηλικίας και αντίκειται στο νομικό καθεστώς που έχει διαμορφωθεί με βάση τις διεθνείς συμβάσεις εργασίας και τις σχετικές Οδηγίες της ΕΕ. Το καθεστώς αυτό επιβάλλει την προστασία της μητρότητας με τη λήψη θετικών μέτρων υπέρ της εργαζόμενης μητέρας, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που αφορούν την κοινωνικο-ασφαλιστική της κάλυψη κατά τη διάρκεια της κύησης, του τοκετού και της λοχείας.

Με βάση τα παραπάνω, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να επανεξεταστεί η υπόθεση, έτσι ώστε να χορηγηθεί το επίδομα μητρότητας στην αναφερόμενη, η οποία το δικαιούται αφού πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις. Αναμένεται απάντηση της διοίκησης στις προτάσεις της Αρχής (υπόθεση 10429/2009).

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΣτΠ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΩΝ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Ο ΣτΠ συμμετέχει από το 2008 στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Εθνικών Ανεξάρτητων Φορέων για την Ισότητα των Φύλων, που λειτουργεί υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στο πλαίσιο της συμμε-

τοχής αυτής, η Αρχή εκπροσωπήθηκε στις δύο καθιερωμένες ετήσιες συναντήσεις του δικτύου, που έλαβαν χώρα στις Βρυξέλλες τον Μάρτιο και τον Οκτώβριο του 2009. Στις συναντήσεις αυτές παρου-

σιάστηκαν πρακτικές των κρατών-μελών και έγινε ανταλλαγή απόψεων σχετικά με την εφαρμογή της Οδηγίας 2004/113/ΕΚ, που αφορά την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών ως προς την πρόσβαση στα αγαθά και τις υπηρεσίες και την παροχή αυτών. Επίσης, οι εκπρόσωποι των εθνικών φορέων ενημερώθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την πορεία των νομοθετικών της προτάσεων, οι οποίες αναφέρονται στα εξής: τροποποίηση της Οδηγίας για την άδεια μητρότητας (92/85/ΕΚ), πρόταση για την αναθεώρηση της Οδηγίας για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών στα ελευθέρια επαγγέλματα και την αυτοαπασχόληση (86/613/ΕΚ) και πρόταση Οδηγίας για την έγκριση της νέας ευρωπαϊκής

συμφωνίας-πλαισίου για τη γονική άδεια, την οποία έχουν επεξεργαστεί οι κοινωνικοί εταίροι (αναθεώρηση Οδηγίας 96/34/ΕΚ).

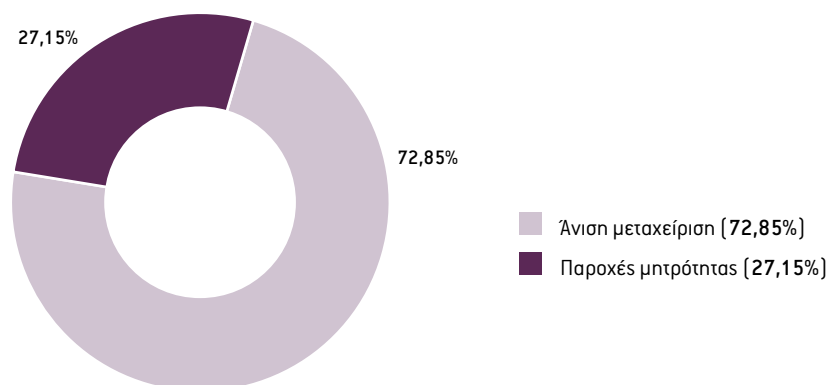
Ακόμη, ο ΣτΠ συμμετείχε σε σεμινάριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με αντικείμενο τις διακρίσεις ως προς την πρόσβαση στα αγαθά και τις υπηρεσίες, στο πλαίσιο της σχετικής Οδηγίας. Ειδικότερα, στο σεμινάριο αναπτύχθηκαν θέματα σχετικά με τη μεταφορά της Οδηγίας 2004/113/ΕΚ στις εθνικές νομοθεσίες και αναφέρθηκαν συγκεκριμένα νομολογιακά παραδείγματα, καθώς και ειδικότερα προβλήματα που ανέκυψαν κατά την εφαρμογή της Οδηγίας στα κράτη-μέλη της ΕΕ.

* Περισσότερα και πιο αναλυτικά στοιχεία (έγγραφα του ΣτΠ, απαντήσεις της διοίκησης, ειδικές εκθέσεις κ.ά.) μπορείτε να βρείτε:

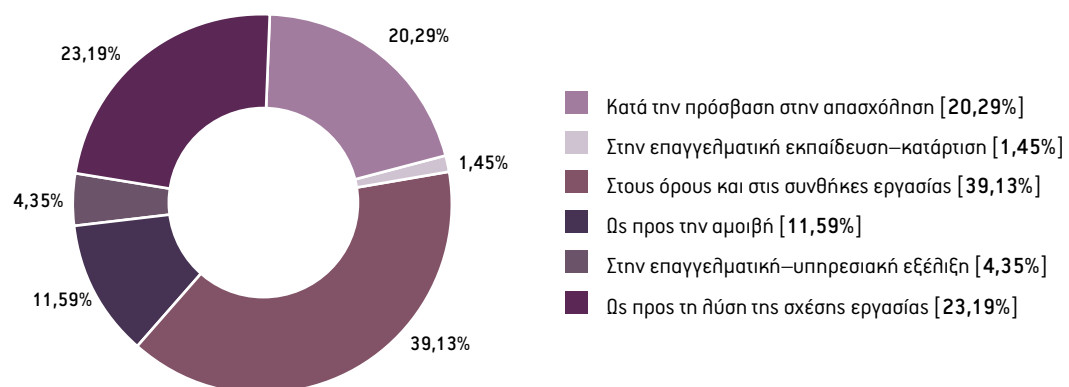
Στην ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη www.synigoros.gr [Επιλέξτε: Εκθέσεις – Πορίσματα, Κύκλος Ισότητας των Φύλων]

Στην υπο-ιστοσελίδα για την ίση μεταχείριση www.synigoros.gr/diakriseis

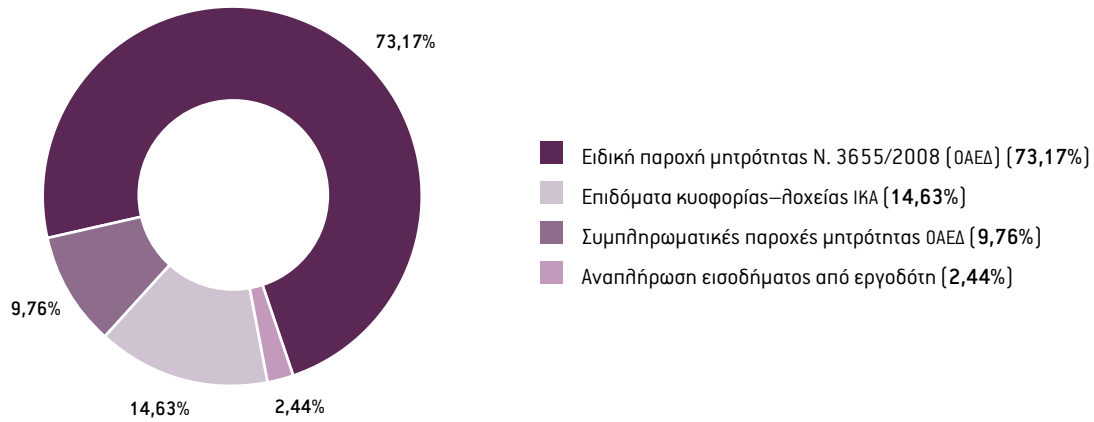
ΓΡΑΦΗΜΑ 25 ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

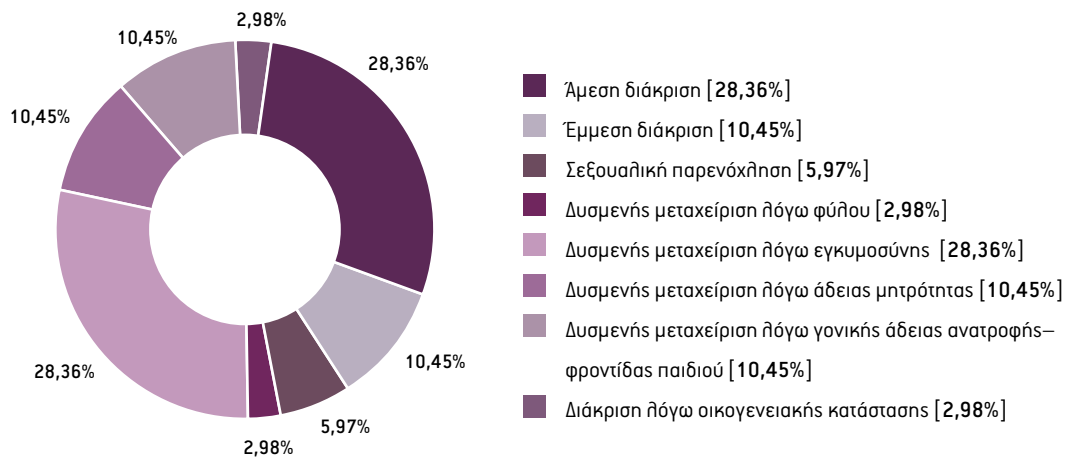
ΓΡΑΦΗΜΑ 26 ΑΝΙΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΛΟΓΩ ΦΥΛΟΥ Ή ΛΟΓΩ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 27 ΠΑΡΟΧΕΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ

ΓΡΑΦΗΜΑ 28 ΕΙΔΗ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ (Ν. 3488/2006)

Νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις

Ο Συνήγορος του Πολίτη, όταν κρίνει ότι η αντιμετώπιση ορισμένων από τα θέματα που έχει διερευνήσει απαιτεί είτε την τροποποίηση της οικείας νομοθεσίας είτε την αναδιάρθρωση της οργάνωσης και της λειτουργίας των αρμόδιων υπηρεσιών, διατυπώνει νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Για τη γονική μέριμνα

- Την καθιέρωση του κανόνα της από κοινού άσκησης της γονικής μέριμνας, ανεξάρτητα από την ύπαρξη, διατήρηση ή μη νομικού δεσμού μεταξύ των γονέων.

Για την προσβολή της πατρότητας

- Την καθιέρωση διαδικασίας για την εκδίκαση υποθέσεων προσβολής της πατρότητας παρόμοιας με εκείνη του συναινετικού διαζυγίου· δηλαδή, χωρίς την επανάληψη της συζήτησης στο ακροατήριο, στις περιπτώσεις που όλα τα μέρη ομολογούν την πατρότητα του βιολογικού γονέα, με την προσκόμιση αποτελεσμάτων εξέτασης DNA.

Για την επικοινωνία μεταξύ του παιδιού και του γονέα που δεν διαμένει μαζί του

- Την ρητή κατοχύρωση του δικαιώματος της επικοινωνίας ως δικαίωμα και του παιδιού, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.
- Την ρητή μνεία της υποχρέωσης του γονέα που δεν μένει μαζί με το παιδί να προβαίνει σε επικοινωνία μαζί του, προκειμένου να παραμένει ενεργά παρών στη ζωή του παιδιού.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

- Την τροποποίηση της ΥΑ 33891/606/7.5.2008 σχετικά με τον χρόνο έναρξης της εξάμηνης άδειας και της ειδικής παροχής για την προστασία της μητρότητας, ώστε να ορίζεται ως κοινή ημερομηνία έναρξης τόσο της ειδικής άδειας όσο και της ειδικής παροχής ή επομένη της λήξης της άδειας άποχίας ή της ισόχρονης προς το μειωμένο

ωράριο άδειας. Ταυτόχρονα, πρέπει να προβλεφθεί η δυνατότητα υποβολής σχετικής αίτησης από την ενδιαφερόμενη έως και 60 ημέρες πριν από τη λήξη της άδειας λοχείας ή της ισόχρονης προς το μειωμένο ωράριο άδειας.

- Την επέκταση της χορήγησης της ειδικής παροχής για την προστασία της μητρότητας στις ξενοδοχοϋπαλλήλους και στις εργαζόμενες σε οικογενειακές επιχειρήσεις. Με την έκδοση της ΥΑ 2637/1050/4.9.2009 η πρόταση έγινε αποδεκτή ως προς τις ξενοδοχοϋπαλλήλους, χωρίς ωστόσο να προβλέπεται αναδρομική εφαρμογή της ρύθμισης, εκκρεμεί όμως η απάντηση της διοίκησης σχετικά με τη χορήγηση της παροχής σε εργαζόμενες σε οικογενειακές επιχειρήσεις.
- Την ορθή εφαρμογή της ΥΑ Υ4ε/οικ.131423/2004, δυνάμει της οποίας εγκρίνεται από τον ΟΑΕΕ η απόδοση δαπάνης για νοσηλεία σε Μονάδα Εντατικής Νοσηλείας Νεογνών, σε οποιαδήποτε ιδιωτική κλινική που διαθέτει τέτοια μονάδα η οποία λειτουργεί νόμιμα και όχι μόνο σε όσες αναγράφονται ρητά σε σχετική εγκύκλιος του ΟΑΕΕ. Σε συνέχεια της πρότασης του Συνηγόρου του Πολίτη, εκδόθηκε νέα εγκύκλιος του ΟΑΕΕ προς αυτή την κατεύθυνση.
- Την ορθή εφαρμογή από τον ΟΑΕΕ της ΥΑ Υ4ε/6424/2001, σχετικά με την εξομίωση των καρδιοχειρουργικών επεμβάσεων σε μη συμβεβλημένα ιδιωτικά κέντρα με τις καρδιοχειρουργικές επεμβάσεις σε συμβεβλημένα ιδιωτικά κέντρα, ως προς την απόδοση του προβλεπόμενου για τις εν λόγω επεμβάσεις πακέτου νοσηλείας, εφόσον κριθεί από τον ελεγκτή ιατρό του ΟΑΕΕ η νοσηλεία ως επείγουσα. Η πρόταση αυτή έγινε αποδεκτή δυνάμει σχετικής διευκρινιστικής εγκυκλίου.
- Την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των ρυθμίσεων του άρθρου 5 του Ν. 3385/2005 (σχετικά με την εξαγορά υπολειπόμενου χρόνου ασφάλισης προκειμένου να θεμελιωθεί συνταξιοδοτικό δικαίωμα), ώστε αυτές να εφαρμοστούν, αδιακρίτως, σε όλους τους ασφαλισμένους, παλαιούς και νέους (από 1/1/1993). Η πρόταση αυτή έγινε αποδεκτή από τη διοίκηση, ύστερα και από σχετική γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής

Για τη νόμιμη είσοδο και διαμονή αλλοδαπών στη χώρα

- Την κατάργηση της προϋπόθεσης να αποδεικνύεται προηγούμενη νόμιμη είσοδος στη χώρα ή προηγούμενη νόμιμη διαμονή προκειμένου να χορηγηθεί άδεια διαμονής σε μέλος οικογένειας Έλληνα ή πολίτη της ΕΕ.
- Την αναδιάρθρωση, στην κατεύθυνση του εξορθολογισμού, του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τις άδειες διαμονής για ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα.

Ως προς το θέμα της νόμιμης εισόδου και διαμονής αλλοδαπών στη χώρα, ο ΣτΠ έχει ήδη διατυπώσει τον βασικό κορμό των νομοθετικών του προτάσεων στις ετήσιες εκθέσεις των προηγούμενων ετών. Για όσες από τις προτάσεις αυτές δεν έχουν γίνει ακόμη αποδεκτές, ο Συνήγορος του Πολίτη εμμένει στην αρχική του θέση.

Διεύθυνση Αστικής και Δημοτικής
Κατάστασης, Τμήμα Μητρώων
και Ληξιαρχείων – Διεύθυνση
Αναπτυξιακών Προγραμμάτων

Για τη δημοτολογική τακτοποίηση των ελλήνων Τσιγγάνων

- Την απευθείας εγγραφή των ελλήνων Τσιγγάνων στο δημοτολόγιο, κατά παράκαμψη τόσο του καθορισμού της ιθαγένειας όσο και της ληξιαρχικής εγγραφής, μέσω μιας συνοπτικής και μαζικής αναγνώρισης της ιθαγένειας, σύμφωνα με ειδική απογραφή και χωρίς να προσκομίζεται ληξιαρχική πράξη γεννήσεως.

Για την αναγνώριση τέκνου γεννημένου χωρίς γάμο των γονέων του

- Την αναγνώριση τέκνου γεννημένου χωρίς να υπάρχει γάμος των γονέων του ή σύμφωνο συμβίωσης, με απλή αυτοπρόσωπη δήλωση του πατέρα στο ληξιαρχείο (με την παρουσία και τη συναίνεση της μητέρας), χωρίς να απαιτείται συμβολαιογραφική πράξη.

Για τη δήλωση γέννησης τέκνου στο ληξιαρχείο

- Την αναδιατύπωση του άρθρου 21 του Ν. 344/1976 (σύμφωνα με το οποίο υπόχρεος να προβεί σε δήλωση της γέννησης του παιδιού είναι μόνον ο πατέρας, ενώ η μητέρα απλώς μπορεί να προβεί στη δήλωση αυτή), κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στη συνταγματικά κατοχυρωμένη ισότητα των φύλων και των γονέων ειδικότερα.

Για τη δήλωση κύριου ονόματος τέκνου

- Την επιβολή, με νομοθετική ρύθμιση, χρονικού περιορισμού στη δήλωση του ονόματος του παιδιού, όπως προβλέπεται για τη δήλωση της γέννησης, της βάπτισης κ.λπ.

Για το κριτήριο της εντοπιότητας και τη βεβαίωση μόνιμου κατοικίας

- Την επανεξέταση του κριτηρίου της εντοπιότητας και της μόνιμου κατοικίας όπου ισχύει σε προσλήψεις προσωπικού, στην κατεύθυνση της κατάργησής του ως μοριοδοτούμενης προϋπόθεσης στις προσλήψεις.
- Τη δημιουργία ειδικού μητρώου, στο οποίο κάθε κάτοικος της χώρας να υποχρεούται να δηλώσει έναν και μόνο δήμο μόνιμου κατοικίας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

- Την επίλυση ζητημάτων, με σειρά προτεινόμενων μέτρων που σχετίζονται με το εύρος της διακριτικής ευχέρειας των επιτροπών του άρθρου 5 του Ν. 1943/1991, αλλά και τις εν γένει νόμιμες προϋποθέσεις για την επιδίκαση αποζημίωσης λόγω μη έγκαιρης διεκπεραίωσης υποθέσεων από τη διοίκηση.

- Τη διατήρηση των εξόδων κίνησης στις αποδοχές των υπαλλήλων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης κατά τη διάρκεια εννεάμηνης και τρίμηνης άδειας για ανατροφή παιδιού. *Η πρόταση έγινε αποδεκτή με την έκδοση της ΚΥΑ 2/95080/0022/29.12.2008 (ΦΕΚ Β' 2684/31.12.2008).* Εν τούτοις, στην υπουργική απόφαση δεν περιλαμβάνεται η περίπτωση της τρίμηνης άδειας.

- Την τροποποίηση του νομοθετικού πλαισίου σχετικά με τους οίκους ανοχής, με σκοπό την ειδική αιτιολόγηση των αποφάσεων των δήμων με τις οποίες αυτοί ρυθμίζουν τον αριθμό των αδειών εγκατάστασης, τη χρήση οικημάτων (ιδίως των προστατευόμενων κτιρίων) και τον καθορισμό των περιοχών όπου δεν επιτρέπεται η χορήγηση τέτοιων αδειών, αλλά και τον σαφή προσδιορισμό των κριτηρίων βάσει των οποίων τα δημοτικά συμβούδια μπορούν να προβαίνουν σε αδειοδότηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

- Την τροποποίηση του άρθρου 85 παράγρ. 5 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος για την άρση του φορολογικού απορρήτου ώστε, σε περίπτωση που έχει ασκηθεί αγωγή διατροφής, οι ΔΟΥ να χορηγούν, ύστερα από αίτηση του ενάγοντος που διαβιβάζεται μέσω του εισαγγελέα, βεβαίωση του φορολογητέου εισοδήματος του εναγομένου, αλλά και κάθε σχετική χρησιμη πληροφορία.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

- Την τροποποίηση των άρθρων 8 και 118 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, προκειμένου φορολογικά ευεργετήματα και απαλλαγές για κατοίκους παραμεθόριων περιοχών να χορηγούνται με μοναδικό κριτήριο τον τόπο επαγγελματικής εγκατάστασης και δραστηριότητας του φορολογουμένου.
- Την αποσαφήνιση των προϋποθέσεων για τη χορήγηση επιδόματος θέσης ευθύνης σε συνταξιούχους του δημοσίου και την, για τον σκοπό αυτόν, τροποποίηση της νομοθεσίας, έτσι ώστε να υπάρξει –κατά το δυνατόν– πλήρης απαρίθμηση των δικαιούχων του επιδόματος και των σχετικών δικαιολογητικών εγγράφων.
- Την ανάγκη άμεσης ενσωμάτωσης στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας 2005/36/ΕΚ για την αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων.
- Τη δυνατότητα των αναγνωρισμένων πολιτικών προσφύγων να εγγράφονται σε δημόσιο/ιδιωτικό ΙΕΚ (εποπτείας του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης), χωρίς να είναι υποχρεωμένοι να προσκομίζουν απολυτήριο λυκείου, εφόσον υπάρχει αντικειμενική αδυναμία προσκόμισης. *Η πρόταση έγινε δεκτή και μπορούν πια να εγγράφονται πολιτικοί πρόσφυγες στα ΙΕΚ με την υποβολή δήλωσης του Ν. 1599/1986 (ΦΕΚ Α' 163/3.2.2009).*
- Την τροποποίηση/διόρθωση της ΥΑ 129450/Δ6/2008 (ΦΕΚ Β' 2105/10.10.2008), ώστε να μην υπερβαίνει τη νομοθετική εξουσιοδότηση του Ν. 3696/2008 «*Ίδρυση και λειτουργία Κολλεγίων και άλλες διατάξεις*», ως προς τις νόμιμες προϋποθέσεις εγγραφής στο Μητρώο Διδασκόντων Κολλεγίων.
- Την κατάργηση του περιοριστικού κατάλογου των ασθενειών που επιτρέπουν τη μετεγγραφή φοιτητή. Επίσης, την τροποποίηση και τη συμπλήρωση των διατάξεων περί μετεγγραφών, με κριτήρια που να διασφαλίζουν την ακρίβεια και την εγκυρότητα του λόγου υγείας τον οποίο επικαλείται ο ενδιαφερόμενος, καθώς και την κατά περίπτωση συνάρτησή του με την ανάγκη μετεγγραφής του σπουδαστή. *Η πρόταση δεν έγινε αποδεκτή, προστέθηκαν ωστόσο κάποιες ασθένειες στον υφιστάμενο κατάλογο.*
- Τη διατήρηση του ειδικού επιμισθίου κατά τη διάρκεια της άδειας κύησης, λοχείας και ανατροφής παιδιού σε εκπαιδευτικούς αποσπασμένους στο εξωτερικό. *Η πρόταση έγινε αποδεκτή με την έκδοση της ΚΥΑ 2/58492/0022/3.9.2009.*

Για την παράλληλη στήριξη μαθητών με διαταραχές αυτιστικού φάσματος από πρόσωπο επιλογής της οικογένειας

- Την καταβολή της δαπάνης του συνοδού στις οικογένειες των μαθητών, ιδίως στις περιπτώσεις που, ενώ έχει υποβληθεί αίτημα για παράλληλη στήριξη και μοιρονότι πληρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις, η παράλληλη στήριξη δεν υλοποιείται ή δεν υλοποιείται έγκαιρα και ο μαθητής αδυνατεί να ενταχθεί στη σχολική τάξη.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

- Την έκδοση του προβλεπόμενου από τον Ν. 2939/2001 προεδρικού διατάγματος σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων (προϊόντα εκσκαφής και οικοδομικών υλικών).
- Την έκδοση προεδρικού διατάγματος για τον χαρακτηρισμό μιας περιοχής ως προστατευόμενης, στο οποίο θα καθορίζονται και οι όροι προστασίας και διαχείρισής της.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ –
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- Την κάλυψη του νομοθετικού κενού σχετικά με τη δυνατότητα λειτουργίας πρατηρίων υγρών καυσίμων δίπλα σε μετρητές φυσικού αερίου.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

- Τη δημιουργία νομοθετικού πλαισίου για την προστασία των παλαιοιολογικών ευρημάτων και των γεωμορφών, με την κατηγοριοποίηση των φυσικών σχηματισμών και τη θέσπιση μέτρων για την προστασία τους.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ –
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- Την υπαγωγή των υπαίθριων χώρων που φιλοξενούν κοινωνικές εκδηλώσεις («κτήματα») στις διατάξεις περί καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, ώστε να αδειοδοτούνται από τους δήμους και να ελέγχονται οι συνθήκες λειτουργίας τους. *Η πρόταση έγινε αποδεκτή με την ΥΑ ΥΓ-28529 (ΦΕΚ Β' 2077/25.09.2009).*

- Την υπαγωγή των περιστασιακών μουσικών/θεατρικών εκδηλώσεων που διεξάγονται σε υπαίθριους χώρους στις ρυθμίσεις περί κινηματογράφων, θεαμάτων κ.λπ., ώστε αυτές να διενεργούνται κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις και να είναι εφικτός ο έλεγχος από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ,
ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Για τη γονική μέριμνα των τέκνων στις περιπτώσεις διάστασης ή διαζυγίου των γονέων, καθώς και γέννησης χωρίς γάμο των γονέων

- Τη λειτουργία των οικογενειακών δικαστηρίων (προβλέπονται από τον Ν. 2447/1996) με ταχείες διαδικασίες, ώστε να αποφεύγεται η καθυστέρηση στη λήψη αποφάσεων σε κρίσιμα ζητήματα που αφορούν την ανατροφή των παιδιών.
- Τη δημιουργία αποκεντρωμένων κοινωνικών υπηρεσιών οικογενειακής διαμεσολάβησης. Οι υπηρεσίες αυτές θα παρακολουθούν την εφαρμογή δικαστικών αποφάσεων σε θέματα επιμέλειας και επικοινωνίας των ανηλίκων με τους γονείς τους και θα διαμεσολαβούν για την υποστήριξη της εξωδικαστικής επίλυσης των διαφορών μεταξύ γονέων που ασκούν από κοινού την επιμέλεια των παιδιών.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Για την αναγραφή των στοιχείων των τέκνων κατά την έκδοση ΑΜΚΑ

- Την απάδειψη, κατά την έκδοση Αριθμού Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης σε ανηλίκους, των εγγραφών «Άνευ» στην ένδειξη «Όνομα πατρός», όσον αφορά τα τέκνα που γεννήθηκαν εκτός γάμου και χωρίς αναγνώριση πατρός, και της εγγραφής «Άρρεν» ή «Θήλυ» στην ένδειξη «Όνομα», όσον αφορά τα αβάντιστα. Περαιτέρω, την αντικατάστασή των εν λόγω εγγραφών με παύλα (–) στις σχετικές ενδείξεις. *Η πρόταση έγινε αποδεκτή από τη διοίκηση.*

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Για τη δήλωση θρησκειότητας κατά τη συμπλήρωση της δηξιαρχικής πράξης γεννήσεως

- Την τροποποίηση των εντύπων ή του μηχανογραφικού συστήματος των δηξιαρχείων, ώστε να δίνεται ελεύθερα στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα να δηλώσει ελεύθερα το θρήσκευμα του ιδίου ή του τέκνου του, εφόσον το επιθυμεί.

Για τον τρόπο αναγραφής ονομάτων αθλοδοπών σε δημοτολόγια και μητρώα αρρένων

- Την εναρμόνιση της διαδικασίας εγγραφής των ονομάτων αθλοδοπών στο δημοτολό-

γιο και στο μητρώο αρρένων με τις ισχύουσες προβλέψεις για τον τρόπο αναγραφής τους στις ληξιαρχικές πράξεις (μέσα σε παρένθεση με λατινικά στοιχεία και με την ορθογραφία της χώρας προέλευσης).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Για την παράλληλη στήριξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία

- Την επανεξέταση από τη Γενική Διεύθυνση Προσωπικού του Υπουργείου Παιδείας, Διά Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων της κατανομής των πιστώσεων στην Ειδική Αγωγή ώστε να τηρείται η αρχή της ισότητας των ευκαιριών.
- Τη μέριμνα ώστε να αυξηθούν οι θέσεις των εισακτέων στις σχετικές σχολές, προκειμένου μεσοπρόθεσμα να αυξηθεί ο αριθμός των διαθέσιμων εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής.
- Την αποσαφήνιση των προϋποθέσεων παροχής του μέτρου της παράλληλης στήριξης και την αναλυτική περιγραφή των προϋποθέσεων αυτών στις γνωματεύσεις των Κέντρων Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης Ειδικών Εκπαιδευτικών Αναγκών, οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως δεσμευτικές για την πολιτεία.
- Τον σαφή διαχωρισμό της παράλληλης στήριξης από τη φοίτηση σε τμήμα ένταξης, τη διασφάλισή της από την αρχή του σχολικού έτους και, όπου αυτό είναι εφικτό, τη συνέχισή της το επόμενο έτος από τον ίδιο εκπαιδευτικό.
- Την τοποθέτηση στις θέσεις εκπαιδευτικών με εξειδίκευση σε συγκεκριμένες κατηγορίες προβλημάτων των μαθητών (π.χ. προβλήματα όρασης, ακοής κ.λπ.).

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ

- Την επανεξέταση των ρυμοτομικών ή των πολεοδομικών σχεδίων που δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί, μοιλονότι προ πολλού εγκεκριμένα, με βάση τα νέα νομικά ή πραγματικά δεδομένα, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν είναι δυνατή η εφαρμογή τους ή πρέπει να αναθεωρηθούν.
- Τη χορήγηση άτοκων δανείων για την ανακατασκευή των πυρόπληκτων κατοικιών με προϋποθέσεις αντίστοιχες με τα άτοκα δάνεια που είχαν χορηγηθεί για τις σεισμόπληκτες οικίες.
- Την επιπλέον στελέχωση των πολεοδομικών υπηρεσιών και την εισαγωγή εξειληγμένων συστημάτων μηχανοργάνωσης, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το θέμα της καθυστέρησης στην ταμειακή βεβαίωση των προστίμων για διατήρηση αυθαιρέτων.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

- Τον χαρακτηρισμό, κατά την εξέταση των αιτήσεων αποζημίωσης λόγω στέρησης γης, ενός οικοπέδου ως αγροτικού με κριτήριο εάν η νομοθεσία προβλέπει ως αποκλειστικό προορισμό για τη συγκεκριμένη περιοχή τη γεωργική εκμετάλλευση και όχι με κριτήριο εάν το οικόπεδο βρίσκεται εντός ή εκτός αστικής ζώνης.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΥΗΣ

Για τη χορήγηση του επιδόματος παραπληγίας-τετραπληγίας σε ασφαλισμένους του δημοσίου και ανασφάλιστους

- Τη σύνταξη ειδικού εντύπου, στο οποίο οι αρμόδιες υγειονομικές επιτροπές θα καλούνται, εκτός από το να περιγράψουν την πάθηση και την κατάσταση του εξεταζόμενου προσώπου όπως ήδη υποχρεούνται, να συμπληρώσουν σε ειδικά σημεία («πεδία») αν η κατάσταση της υγείας του ενδιαφερομένου είναι αυτή που, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, δικαιολογεί τη χορήγηση του συγκεκριμένου επιδόματος.

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

- Την ενίσχυση της Διεύθυνσης Κηποτεχνίας και Πρασίνου σε ανθρώπινο δυναμικό και παράλληλα την κατανομή του προσωπικού σε συγκεκριμένες περιοχές πρασίνου.

ΑΠΟΔΟΧΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΩΝ ΕΤΩΝ

Από προτάσεις που έχει κατά το παρελθόν διατυπώσει
ο ΣτΠ έγιναν δεκτές οι εξής:

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

- Η υπαγωγή σε καθεστώς μειωμένης θητείας των στρατευσίμων των οποίων ο ένας γονέας έχει πεθάνει και ο άλλος είναι ανίκανος να εργαστεί.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Με τον Ν. 3812/2009 υιοθετήθηκαν οι εξής προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη:

- Η θέσπιση της έντασης από τους υποψηφίους κατά τη διαδικασία επιλογής ειδικού ένστολου προσωπικού της Δημοτικής Αστυνομίας (άρθρο 2, παράγρ. 3).
- Η θέσπιση μηχανισμού/φορέα ελέγχου (ΑΣΕΠ) για τη φύση των συμβάσεων που χαρακτηρίζονται ως συμβάσεις «μίσθωσης έργου» (άρθρο 10, παράγρ. 2).
- Η σύνταξη Κώδικα Πρόσληψης Προσωπικού (άρθρο 13, Σύσταση Επιτροπής Κατάρτισης Κώδικα Προσλήψεων Προσωπικού).
- Ο προγραμματισμός προσλήψεων, εκτός από το τακτικό και το εποχιακό προσωπικό (άρθρο 9, παράγρ. 8). Βλ. και ειδική έκθεση.*

Διεύθυνση Μεταναστευτικής Πολιτικής

Για τη νόμιμη είσοδο και διαμονή των αλλοδαπών

Με τον Ν. 3731/2008, υιοθετήθηκαν οι εξής προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη:

- Η επιμήκυνση της προθεσμίας για τη δήλωση ανανέωσης διαβατηρίου και τη δήλωση γέννησης τέκνου έως και την ημερομηνία υποβολής της αίτησης για ανανέωση της άδειας διαμονής του αλλοδαπού.
- Η επιμήκυνση της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 73, παράγρ. 2 του Ν. 3386/2005, για την υποβολή των υπόλοιπων υποχρεωτικών δηλώσεων του αλλοδαπού, από έναν σε δύο μήνες και η ελάφρυνση των προβλεπόμενων προστίμων σε περίπτωση που δεν τηρείται η προθεσμία αυτή, εφόσον υπάρξει υποτροπή *(εν μέρει αποδοχή της σχετικής πρότασης του Συνηγόρου του Πολίτη)*.
- Η δυνατότητα η άδεια διαμονής να ανανεώνεται χωρίς να είναι ανάγκη να προσκομίζεται επίκαιρη σύμβαση εργασίας σε περιπτώσεις εποχιακά εργαζομένων σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και σε επιχειρήσεις επισιτισμού, εφόσον κατά το διάστημα της ανανέωσης της άδειας διαμονής ο ενδιαφερόμενος λαμβάνει επίδομα ανεργίας.
- Η απόδοση της ιδιότητας του επί μακρόν διαμένοντος σε όσους έχουν γεννηθεί και διαμένουν στην Ελλάδα, έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους, έχουν παρακολουθήσει πρωτοβάθμια και γυμνασιακή εκπαίδευση στην Ελλάδα και οι γονείς τους εξακολουθούν να διαμένουν νόμιμα στη χώρα *(εν μέρει αποδοχή της πρότασης του Συνηγόρου του Πολίτη)*.
- Η υπαγωγή στις μεταβατικές διατάξεις του Ν. 3386/2005 με την έκδοση ειδικής άδειας διαμονής για όσους αλλοδαπούς εξέπεσαν από το καθεστώς του ομογενούς από την Αλβανία.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

- Η ρύθμιση του ζητήματος της χορήγησης ΑΦΜ σε αιτούντες πολιτικό άσυλο, δυνάμει σχετικής εγκυκλίου.
- Η μη επιβολή προστίμου στις περιπτώσεις λανθασμένης καταβολής τελών κυκλοφορίας, δυνάμει σχετικής εγκυκλίου, όταν το λάθος οφείλεται σε υπαιτιότητα της υπηρεσίας (π.χ. λανθασμένη αναφορά στο ειδοποιητήριο).
- Η αποσαφήνιση των διαδικασιών, αλλά και η πρόβλεψη να λαμβάνονται υπόψη τεχνικές παράμετροι κατά τον καθορισμό αιγιαλού, παραλίας και παλαιού αιγιαλού, δυνάμει σχετικής οδηγίας.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

- Η αναγνώριση των προβλεπόμενων στον νόμο φοροαπαλλαγών και για τον διαζευγμένο ή εν διαστάσει γονέα, για τις δαπάνες που αυτός κάνει για τα παιδιά του, τα οποία βαρύνουν φορολογικά τον άλλο γονέα (τροπολογία του Ν. 2238/1994).

- Η δυνατότητα των υποψηφίων των πανελλαδικών εξετάσεων να έχουν πρόσβαση στα γραπτά τους, δυνάμει των διατάξεων του Ν. 3748/2009.
- Η αναγνώριση της προϋπηρεσίας των εκπαιδευτικών διαφόρων ειδικοτήτων σε ΤΕΕ του ΟΑΕΔ, προκειμένου να ενταχθούν στον ενιαίο πίνακα αναπληρωτών, δυνάμει των διατάξεων του Ν. 3762/2009 *(εν μέρει αποδοχή των προτάσεων του Συνηγόρου του Πολίτη)*.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ**

- Η μεταχείριση των νεκρών νεογνών σύμφωνα με τη συνταγματική αρχή του σεβασμού και της προστασίας της ανθρώπινης αξίας.

Διεθνείς δραστηριότητες

Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) καλλιεργεί συστηματικά τις σχέσεις του με τους ομόλογους θεσμούς των κρατών-μελών της ΕΕ, των υπό ένταξη χωρών και με τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή. Ο Συνήγορος, οι Βοηθοί Συνήγοροι και το επιστημονικό προσωπικό συμμετέχουν σε διεθνή συνέδρια, ημερίδες, σεμινάρια και ομάδες εργασίας με στόχο την ανταλλαγή εμπειρίας και τεχνογνωσίας στους τομείς των αρμοδιοτήτων τους. Από το 2001 ο Συνήγορος του Πολίτη διευθύνει το πρόγραμμα «Ευνομία», το οποίο συμβάλλει στη δημιουργία και στη στήριξη μεσοπρόθεσμα ομόλογων προς τον ΣτΠ θεσμών (Ombudsman) σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Επίσης, μέσα στο 2009, ξεκίνησε σε συνεργασία με τον Ολλανδό Συνήγορο του Πολίτη η υλοποίηση ενός προγράμματος «διδυμοποίησης» (twinning project) με τον Συνήγορο του Πολίτη της Σερβίας. Πρόκειται για πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο ΣτΠ συμμετέχει στο Δίκτυο Συνηγόρων του Πολίτη των χωρών της Μεσογείου (Network of Ombudsmen of the Mediterranean area), καθώς και στο πρόγραμμα Peer to Peer, το οποίο υλοποιείται από το Γραφείο του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα με τη συγχρηματοδότηση του Συμβουλίου της Ευρώπης και της ΕΕ. Στόχος του προγράμματος είναι

η δημιουργία ενός ενεργού δικτύου συνεργασίας ανεξάρτητων εθνικών δομών για τα ανθρώπινα δικαιώματα, με ιδιαίτερη έμφαση στα κράτη μη μέλη της ΕΕ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη είχε συναντήσεις εργασίας:

- Με αντιπροσωπεία της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, με επικεφαλής τη Βοηθό Υπατο Αρμοστή Erika Feller για θέματα προστασίας των αιτούντων άσυλο (2 Απριλίου).
- Με τον Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Jacques Barrot (28 Ιουνίου), στο πλαίσιο επίσκεψής του στην Ελλάδα. Αντικείμενο της επίσκεψης του αντιπροέδρου της επιτροπής ήταν ζητήματα μετανάστευσης και οι συνθήκες της αποδοχής των αιτήσεων των αιτούντων άσυλο.
- Με αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT), στο πλαίσιο επίσκεψής της στην Ελλάδα (17 Σεπτεμβρίου). Συζητήθηκαν οι συνθήκες κράτησης σε φυλακές, αστυνομικά κρατητήρια και χώρους υποδοχής αιτούντων άσυλο, καθώς και το νομικό πλαίσιο επιθεώρησης και λογοδοσίας των αστυνομικών αρχών.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Στο πλαίσιο της διεθνούς δράσης της Αρχής, ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης συμμετείχε σε διεθνή συνέδρια και συναντήσεις εργασίας τόσο στην Ελλάδα

όσο και στο εξωτερικό. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής:

- 7ο Σεμινάριο των Συνηγόρων των κρατών-μελών της ΕΕ και των υποψήφιων μελών που διεξήχθη

στην Κύπρο (5–7 Απριλίου). Το σεμινάριο οργάνωσαν ο Επίτροπος της Κύπρου και ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής. Η ομιλία του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη είχε τίτλο «Μετανάστευση υπηκόων τρίτων χωρών και άσυλο: Υποδοχή, ένταξη και νομιμοποίηση των μεταναστών».

- 9ο Παγκόσμιο Συνέδριο του Διεθνούς Ινστιτούτου των Ombudsmen που διεξήχθη στη Στοκχόλμη (9–12 Ιουνίου). Η ομιλία του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη είχε τίτλο «Without a Residence Permit: The Protection of Asylum Seekers and Illegal Immigrants». Στο πλαίσιο του συνεδρίου, ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης συμμετείχε και στις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν για τον εορτασμό των 200 ετών του Συνηγόρου του Πολίτη της Σουηδίας.
- Συνέδριο του European Union Agency for Fundamental Rights με θέμα «Making Rights a Reality for All», που διεξήχθη στη Στοκχόλμη (10–11 Δεκεμβρίου). Ο Συνήγορος του Πολίτη Γιώργος Καμίνης προήδρευσε στη συνεδρία που είχε θέμα «Access to Basic Rights for Everyone».

Σημαντική ήταν η διεθνής δράση του Συνηγόρου του Πολίτη στο πεδίο της προστασίας και της προώθησης των δικαιωμάτων του παιδιού. Ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού Γιώργος Μόσχος συμμετείχε, μεταξύ άλλων:

- Στη συνάντηση των Συνηγόρων για το Παιδί των κρατών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με θέμα «Children in Conflictuous Situation», που διεξήχθη στο Ντουμπρόβνικ (18–21 Μαΐου).
- Στην εναρκτήρια συνάντηση για την παρουσίαση της στρατηγικής του Συμβουλίου της Ευρώπης για το πρόγραμμα «Building a Europe for and with Children» για το διάστημα 2009–2011, που πραγματοποιήθηκε στο Στρασβούργο (1–3 Ιουνίου).
- Στην Ετήσια Συνάντηση του Δικτύου των Ευρωπαϊκών Συνηγόρων για το Παιδί (ENOC), που πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι (22–26 Σεπτεμβρίου).

Επίσης, ο Γιώργος Μόσχος εκπροσώπησε τον Έλληνα Συνήγορο του Πολίτη σε διεθνή συνάντηση που έγινε στα Τίρανα (9–10 Δεκεμβρίου), με αφορμή τη συμπλήρωση 10 χρόνων από την ίδρυση του Αλβανού Συνηγόρου του Πολίτη.

Ο ΣτΠ συνέχισε τη συστηματική συνεργασία και την ανταλλαγή τεχνογνωσίας με φορείς του εξωτερικού που δραστηριοποιούνται σε θέματα ίσως μεταχείρι-

σης και καταπολέμησης των διακρίσεων. Στο πλαίσιο αυτό:

Ο Βοηθός Συνήγορος Ανδρέας Τάκης συμμετείχε:

- Στη συνάντηση εργασίας της 2ης ομάδας του Δικτύου Equinet (Policy Formation), που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες (17 Μαρτίου).
- Στο συνέδριο High Level Meeting Heads of National Equality Bodies με θέμα «Future Contribution, Priorities and Needs of Equality Bodies within Equinet», που πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες (18 Μαρτίου).
- Σε Στρογγυλή Τράπεζα με θέμα «Roma and Housing», που διοργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις Βρυξέλλες (20 Οκτωβρίου).

Η Βοηθός Συνήγορος Σταματίνα Γιαννακούρου συμμετείχε:

- Στο σεμινάριο, που διοργάνωσε το Δίκτυο Equinet στις Βρυξέλλες, με θέμα «European Concepts of Equality. Role of the European Court of Justice» (30 Ιουνίου).
- Σε συνέδριο με θέμα «The Legal Gaps which Lead to Constitutional Conflicts», που διοργάνωσε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου στην Αθήνα (13 Νοεμβρίου).

Τέλος, για ζητήματα διαφάνειας και δικαιωμάτων του ανθρώπου, η Βοηθός Συνήγορος Καλλιόπη Σπανού συμμετείχε, μεταξύ άλλων, στις παρακάτω διεθνείς συναντήσεις:

- Στο συνέδριο με θέμα «Διαφάνεια και μεταρρύθμιση των διοικητικών διαδικασιών, ιδίως μέσω πρωτοβουλιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης», που διοργάνωσε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου στην Αθήνα (30–31 Ιανουαρίου). Ο τίτλος της εισήγησης της Βοηθού Συνηγόρου ήταν «Transparency and Public Administration».
- Στο συνέδριο με θέμα «Universality of Human Rights and the Role of the Ombudsman and the National Human Rights Institutions», που διοργάνωσε το Human Rights Office of Turkey στην Άγκυρα (21–23 Μαΐου). Ο τίτλος της εισήγησης της Βοηθού Συνηγόρου ήταν «Ombudsman: An Institution for the Realisation of Rights».

Αθήνα, Ζάππειο Μέγαρο, 14–15 Δεκεμβρίου

ΔΙΚΤΥΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΩΝ ΚΑΙ ΣτΠ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διοργάνωσε στις 14 και 15 Δεκεμβρίου στο Ζάππειο Μέγαρο την 3η συνάντηση του Δικτύου Συνηγόρων του Πολίτη των χωρών της Μεσογείου. Το θέμα της συνάντησης ήταν «Transparency in Public Services: What Role for the Ombudsman». Ειδικότερα αναπτύχθηκαν τρεις επί μέρους ενότητες:

- «Access to Administrative Documents»,
- «Access to Places of Deprivation of Liberty»,
- «Transparency and Fight against Corruption».

Στην εκδήλωση συμμετείχαν το σύνολο των Συνηγόρων του Πολίτη των χωρών της Μεσογείου, εκπρόσωποι Εθνικών Επιτροπών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου από χώρες της Μεσογείου, εκπρόσω-

ποι ευρωπαϊκών θεσμών και διεθνών οργανισμών (Συμβούλιο της Ευρώπης, Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής, Ηνωμένα Έθνη κ.ά.).

Το Δίκτυο Συνηγόρων του Πολίτη των χωρών της Μεσογείου (Network of Ombudsmen of the Mediterranean Area) συστάθηκε το 2007, με πρωτοβουλία των Συνηγόρων του Πολίτη της Γαλλίας, της Ισπανίας και του Μαρόκου. Σκοπός του δικτύου είναι να αναπτυχθεί μόνιμος διάλογος και συνεργασία μεταξύ των θεσμών και των αντίστοιχων χωρών, καθώς και να προωθηθούν οι δημοκρατικές αρχές διακυβέρνησης και ο σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΕΤΑΙΡΟΣ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΔΙΔΥΜΟΠΟΙΗΣΗΣ» (TWINNING PROJECT) ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΜΕ ΤΟΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ύστερα από διεθνή διαγωνισμό, επιλέχθηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη της Δημοκρατίας της Σερβίας ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη ως πρώτος εταίρος (senior partner) και ο Ολλανδός Συνήγορος του Πολίτη ως δεύτερος εταίρος (junior partner), προκειμένου να υλοποιήσουν το πρόγραμμα διδυμοποίησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τον Συνήγορο του Πολίτη της Δημοκρατίας της Σερβίας. Στόχος του προγράμματος είναι η στήριξη και η ενίσχυση του θεσμού του Σέρβου Συνηγόρου του Πολίτη στην αρχική φάση λειτουργίας του. Το πρόγραμμα έχει συνολική διάρκεια 24 μηνών και προϋπολογισμό περίπου 800.000 ευρώ. Το εταιρικό σχήμα υποστηρίζει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου.

Η επιλογή της ελληνο-ολλανδικής υποψηφιότητας

από τον Σέρβο Συνήγορο του Πολίτη έγινε τον Ιανουάριο του 2009. Επίσημως, το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2009. Για την υλοποίηση του προγράμματος έχει δημιουργηθεί μια ευρωπαϊκή «δεξαμενή εμπειρογνομόνων» (pool of experts), στην οποία πρωτεύοντα ρόλο έχουν ειδικοί επιστήμονες του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη. Τον συντονισμό της ομάδας έχει αναλάβει ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη και για τις ανάγκες του προγράμματος έχει εγκατασταθεί στο Βελιγράδι μέλος του επιστημονικού προσωπικού του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη. Το πρόγραμμα υλοποιείται με συχνές επισκέψεις εργασίας στη Σερβία και επισκέψεις αξιωματούχων του Σέρβου Συνηγόρου του Πολίτη στα γραφεία του Έλληνα και του Ολλανδού Συνηγόρου του Πολίτη.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΥΝΟΜΙΑ»

Το πρόγραμμα «Ευνομία» εγκαινίασε τη δράση του τον Ιανουάριο του 2001, χρηματοδοτούμενο από έκτακτη οικονομική συνεισφορά της ελληνικής κυβέρνησης στη Γενική Διεύθυνση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Το πρόγραμμα συμβάλλει στη δημιουργία διαμεσολαβητικών θεσμών (Ombudsman) και στηρίζει τη λειτουργία των νεοσύστατων θεσμών σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Οι δράσεις του προγράμματος εστιάζουν στην κατάρτιση και την επιμόρφωση του προσωπικού των Ombudsman και στη δημιουργία άτυπων διεθνών δικτύων για την παρακολούθηση και την ενίσχυση των νέων αυτών θεσμών σε βάθος χρόνου.

Από το 2004, το πρόγραμμα «Ευνομία» υλοποιείται υπό την αιγίδα του Γραφείου του Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης και χρηματοδοτείται αδιαλείπτως από την ελληνική κυβέρνηση σε ετήσια βάση. Η μονάδα σχεδιασμού του προγράμματος εδρεύει στα γραφεία του Συνηγόρου του Πολίτη και η διευθύνουσα επιτροπή του προγράμματος απαρτίζεται από τον Έλληνα Συνήγορο του Πολίτη, από τον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή και από τον Επίτροπο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης.

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη, σε συνεργασία με τον ομόλογό του της Γεωργίας, διοργάνωσε διεθνές συνέδριο με θέμα «Freedom of Expression: Striking the Difficult Balances for the Ombudsman». Το συνέδριο, το οποίο είχε αναβληθεί τον Σεπτέμβριο του 2008 λόγω του πολέμου στη Γεωργία, πραγματοποιήθηκε με την ευκαιρία των δέκα χρόνων από την ίδρυση του Γεωργιανού Συνηγόρου του Πολίτη στην Τιφλίδα (11–12 Φεβρουαρίου).

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΥΝΗΓΟΡΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΤΑ ΤΙΡΑΝΑ

Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη σε συνεργασία με τον Αλβανό ομόλογό του διοργάνωσαν στα Τίρανα διεθνή συνάντηση εργασίας με θέμα «Access to Information: What Can the Ombudsman Do» (8–9

Μαρτίου). Στη συνάντηση μετείχαν επίσης ο Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής, οι Συνήγοροι της ΠΓΔΜ, της Σερβίας και της Σουηδίας, ο Ούγγρος Επίτροπος για τα Δεδομένα Προσωπικού Χαρακτήρα, καθώς και ο Επίτροπος για την Αστυνομία της Βόρειας Ιρλανδίας. Έλαβαν ακόμη μέρος αντιπροσωπείες από τους Συνηγόρους του Πολίτη της Τσεχίας, της Πολωνίας, του Μαυροβουνίου και της Βοϊβοβίντας (Σερβία).

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Κλιμάκια του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη επισκέφθηκαν τα γραφεία των ομόλογων θεσμών της ΠΓΔΜ (25–26 Φεβρουαρίου) και της Βουλγαρίας (25 Φεβρουαρίου). Πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις εργασίας που κύριο στόχο είχαν την ανάδειξη καλών πρακτικών στον χειρισμό υποθέσεων για περιβαλλοντικά θέματα.

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΡΟΑΤΙΑ

Το πρόγραμμα «Ευνομία» μαζί με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού και την οργάνωση «Save the Children – Norway» υποστήριξε την διοργάνωση της 4ης Ετήσιας Διάσκεψης του Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Η διάσκεψη διοργανώθηκε από τον Συνήγορο του Παιδιού της Κροατίας και πραγματοποιήθηκε στο Ντουμπρόβνικ (19–20 Μαΐου). Στο πλαίσιο των εργασιών της διάσκεψης, το πρόγραμμα «Ευνομία» διοργάνωσε σεμινάριο με θέμα «International Justice for Children: How Can Children's Ombudspersons Disseminate Information and Assist Children».

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΩΝ ΣΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΡΟΜΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Το πρόγραμμα «Ευνομία» διοργάνωσε στην Αθήνα σεμινάριο με θέμα «Exploring Standards and Measures Addressing Roma Institutional Visibility» (16–17 Ιουνίου). Στο σεμινάριο μετείχαν αντιπροσωπείες από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη και του Συμβουλίου της Ευρώπης που ασχολούνται με το θέμα, καθώς και ομόλογοι θεσμοί από κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Τιφλίδα, 11–12 Φεβρουαρίου

ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ: «Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»

Το σεμινάριο (22–23 Ιουνίου) που οργάνωσε στην Αθήνα το πρόγραμμα «Ευνομία» περιλάμβανε δύο στρογγυλές τράπεζες με θέμα «Control Mechanisms and Environmental Protection» και «Ombudsman and Environmental Protection: Non Judicial Control, Mediation and Awareness» αντίστοιχα, καθώς και μια συνεδρία με παρεμβάσεις με-

Αθήνα, 16–17 Ιουνίου

λών των Συνηγόρων του Πολίτη για περιβαλλοντικά θέματα. Στο σεμινάριο συμμετείχαν αντιπροσωπίες ΣτΠ από τις εξής χώρες: Αλβανία, Αρμενία, Αυστρία, Βουλγαρία, Κροατία, ΠΓΔΜ, Σλοβενία, Ισπανία, καθώς και από τον Συνήγορο του Πολίτη της Βοϊβοδίνα (Σερβία) και τον Συνήγορο του Πολίτη της Καταλονίας (Ισπανία). Στις στρογγυλές τράπεζες συμμετείχαν ομιλητές από το Συμβούλιο της Επικρατείας, τη Βουλή των Ελλήνων, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Βραχυγραφίες

ΑΕ	Ανώνυμη εταιρεία	ΟΓΑ	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
ΑΕΙ	Ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα	ΟΔΔΥ	Οργανισμός Διαχείρισης Δημόσιου Υλικού
ΑΕΠ	Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν	ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΑΗΣ	Ατμοηλεκτρικός σταθμός	ΟΠΑΔ	Οργανισμός Περίθαλψης Ασφαλισμένων του Δημοσίου
ΑμεΑ	Άτομα με αναπηρία	ΟΤΑ	Οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης
ΑΜΚΑ	Αριθμός μητρώου κοινωνικής ασφάλισης	ΟΤΕ	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΑΣΕΠ	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού	ΠΔ	Προεδρικό διάταγμα
ΓΓΚΑ	Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων	ΣΕΠΕ	Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
ΓΛΚ	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους	ΣΕΥΥΠ	Σώμα Επιθεωρητών Υπηρεσιών Υγείας και Πρόνοιας
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού	ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΔΕΚ	Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων	ΣτΠ	Συνήγορος του Πολίτη
ΔΕΚΟ	Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί	ΤΑΕ	Ταμείο Εμπόρων
ΔΕΠ	Διδακτικό ερευνητικό προσωπικό	ΤΑΞΥ	Ταμείο Ασφαλίσεως Ξενοδοχοϋπαλλήλων
ΔΕΥΑ	Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης	ΤΑΠ	Τέλος ακίνητης περιουσίας
ΔΟΥ	Δημόσια οικονομική υπηρεσία	ΤΑΠΙΤ	Ταμείο Πρόνοιας Ιδιωτικού Τομέα
ΔΣΔΠ	Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού	ΤΑΠ–ΟΤΕ	Ταμείο Ασφάλισης Προσωπικού ΟΤΕ
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση	ΤΕΑΔΥ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Δημοσίων Υπαλλήλων
ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας	ΤΕΑΙΤ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Ιδιωτικού Τομέα
ΕΣΠΑ	Εθνικό στρατηγικό πλαίσιο αναφοράς	ΤΕΑΥΕΚ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Εμπορικών Καταστημάτων
ΕΣΥ	Εθνικό Σύστημα Υγείας	ΤΕΑΥΦΕ	Ταμείο Επικουρικής Ασφάλισης Υπαλλήλων Φαρμακευτικών Εργασιών
ΕΥΔΑΠ	Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Πρωτεύουσας	ΤΕΒΕ	Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδας
ΙΕΚ	Ινστιτούτα επαγγελματικής κατάρτισης	ΤΕΕ	Τεχνολογικά επαγγελματικά εκπαιδευτήρια
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων	ΤΕΙ	Τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα
ΙΚΑ–ΕΤΑΜ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων–Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών	ΤΠΔΥ	Ταμείο Πρόνοιας Δημοσίων Υπαλλήλων
ΙΧ	Ιδιωτικής χρήσης	ΤΣΜΕΔΕ	Ταμείο Συντάξεων Μηχανικών Εργοληπτόνων Δημοσίων Έργων
ΚΕΔΔΥ	Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης	ΤΣΑ	Ταμείο Συντάξεων Αυτοκινητιστών
ΚΕΠΠΕ	Κέντρο Ποιότητας Περιβάλλοντος	ΥΑ	Υπουργική απόφαση
ΚΟΚ	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας	ΥΚ	Υπαλληλικός Κώδικας
ΚΠΣ	Κοινοτικό πλαίσιο στήριξης	ΥΠΕΠΘ	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΚΥΑ	Κοινή υπουργική απόφαση	ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΜΕΘ	Μονάδα εντατικής θεραπείας	ΥΠΠΟ	Υπουργείο Πολιτισμού
ΜΚΟ	Μη κυβερνητική οργάνωση	ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
ΜΜΕ	Μέσα μαζικής ενημέρωσης	ΦΠΑ	Φόρος προστιθέμενης αξίας
ΜΠΕ	Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων	ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων
Ν.	Νόμος	ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων
ΝΑ	Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση	WWF	Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση
ΝΑΤ	Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο		
ΝΠΔΔ	Νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου		
ΝΠΙΔ	Νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου		
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού		
ΟΑΕΕ	Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών		

Η ετήσια έκθεση του 2009
τυπώθηκε τον Μάρτιο του 2010
στο Εθνικό Τυπογραφείο σε 3.000 αντίτυπα.

Επιμέλεια κειμένων

Τίλλια Μπαλή
Ελένη Μπεχράκη

Καλλιτεχνική επιμέλεια

Άννα Κατσουλάκη

Εξώφυλλο

Άννα Κατσουλάκη

Φωτογραφίες

Χριστίνα Γεωργιάδου σ. 9
Τάκης Παππάς σ. 25
Σοφία Πετρέλη σ. 26, 27, 33, 49, 69, 129, 157
Βαγγέλης Τσακιράκης σ. 45
Μανόλης Ν. Σταυρακάκης σ. 70, 91
Κλημάκης Συνηγόρου του Πολίτη που επισκέφθηκε
τους νομούς Κοζάνης και Φλώρινας σ. 73, 74
Κλεοπάτρα Χαρίτου σ. 89
Χρήστος Στεφάνου σ. 109

Ηλεκτρονική επεξεργασία

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΕ

© Συνήγορος του Πολίτη

Χατζηγιάννη Μέξη 5, 115 28 Αθήνα
Τηλ.: 210 7289600, fax: 210 7292129
www.synigoros.gr

ISSN: 1108-8206

